

LA SARDANA BALLADA A REUS HAN PASSAT MÉS DE CENT ANYS

Francesc Salas i Borrell

LA SARDANA BALLADA A REUS

HAN PASSAT MÉS DE CENT ANYS

CENTRE DE LECTURA
REUS 1859

AROLA EDITORS

En conveni amb la Diputació de Tarragona

LA SARDANA BALLADA A REUS
HAN PASSAT MÉS DE CENT ANYS

Francesc Salas i Borrell

134
ASSAIG

EDICIONS DEL CENTRE DE LECTURA
REUS 2016

1a edició:
març del 2016

Edita:

Centre de Lectura de Reus i Arola Editors

ISBN: 978-84-945335-0-1

ISBN: 978-84-945223-2-1

Centre de Lectura de Reus
Carrer Major, 15 - 43201 Reus, Tarragona
Tel.: 977 77 31 12
www.centrelectura.cat

Arola Editors

Polígon Francolí parcel·la 3 nau 5 - 43006 Tarragona
Apt. Correus 253 - 43080 Tarragona
Tel. 977 553 707
arola@arolaeditors.com
www.arolaeditors.com

Coedita:

Publicacions URV

ISBN: 978-84-8424-433-2

Publicacions de la URV
Av. Catalunya, 35 - 43005 Tarragona
Tel.: 977 558 474
publicacions@urv.cat
www.publicacions.urv.cat

© Centre de Lectura de Reus

© Francesc Salas i Borrell

Foto coberta: Fotografia Niepce

Consell editorial: Pere Gabriel Sirvent (UAB),
Magí Sunyer Molné (URV), Mercè Costafreda Felip.

Disseny coberta: Fèlix Arola.

Fotografia coberta: Niepce

Imprimeix: Gràfiques Arrels. Tarragona

D.L.: T 497-2016

Amb col·laboració amb el Patronat per al Foment de la Sardana a Reus i comarca.

SUMARI

Més de cent anys de sardanes, pròleg d'Ezequiel Gort	9
Introït	13
1 - Els inicis	19
2 - La sardana arrela a Reus	71
2.1 Neix la cobla	80
2.2 La dictadura de Primo de Rivera	82
2.3 La república	89
3 - Problemes i evolució	93
3.1 Una època d'or	94
3.2 La segona època d'or	113
4 - Reus, ciutat pubilla	133
4.1 La sardana és constant	144
5 - L'arribada de la democràcia	167
5.1 – Cap al segle XXI	226
5.2 - L'any del centenari de la sardana ballada a Reus	242
Conclusions	255
Annexos	257
Annex I, Entitats, colles, cobles	259
Annex II, Composicions sardanistes relacionades amb Reus o dedicades a reusencs	279
Annex fotogràfic	285

MÉS DE CENT ANYS DE SARDANES

Benvolgut lector, tens a les mans una obra que se centra en un aspecte notable de la història de la ciutat i del país –pel seu component de compromís nacional– al llarg de més d’un segle: el moviment sardanístic. A Reus la sardana es ballà per primera vegada el 1907. Han passat, doncs, més de cent anys com bé recorda el títol del llibre, obra d’una persona que ha viscut, i viu, per a la sardana i tot el que l’envolta, en Francesc Salas i Borrell.

L’autor es confessa a la introducció, tot repassant el seu camí pel món sardanístic: com de petit ballava sardanes a casa amb el pare i el germà; com es relacionà amb altres balladors, gent jove de la seva edat –i la Maria–; com descobrí tot el que representava la sardana per entendre i viure el país, o com va viure les dificultats i, fins i tot, les prohibicions en algunes èpoques... I com tot això l’encuriós per saber-ne més i, especialment, el portà a aprofundir en la història de la dansa a Reus.

Primer de tot en va voler conèixer els orígens, quan la dansa arribà a Reus, sense oblidar el com i el perquè, i es trobà de ple en un moment històric clau, amb el desenvolupament del catalanisme polític, i les consegüents provocacions i fins i tot violències dels contraris, els lerroxistes, els possibilistes...

L’afirmació de la sardana, que en pocs anys passà de ser una dansa poc coneguda –gairebé només a l’àmbit de les comarques de l’Empordà i la Selva– a la consideració de dansa nacional, té un paper decisiu en la consolidació del catalanisme. Només així es pot entendre com el 1907 a Reus es definia la sardana com una «cosa pròpia», un «costum», tot

i que poc abans es desconeixia i ni tan sols en aquell moment hi havia ningú a la ciutat que la sabés ballar. L'expansió de la sardana pel país, a partir de la dècada del 1890, es vincula a les campanyes de Solidaritat Catalana i, pel que fa a Reus, sembla que el primer impuls arribà de la mà del Foment Republicà Nacionalista, una entitat que el 1907 fundà la primera agrupació sardanista de la ciutat.

Tanmateix, és curiós de constatar –segons aporta l'autor– com la primera interpretació pública d'una sardana documentada a Reus va anar a càrrec d'una banda militar, la del regiment d'Almansa, el 7 de juliol del 1907, que interpretà «Per tu ploro».

Una setmana abans hi hagué un concert a càrrec de la rondalla ferrolana «Ariños d'a miña terra», en el qual s'interpretaria com a primera peça musical, la «Sardana» de l'òpera *Garín* de Tomàs Bretón, una peça valuosa en l'inici de l'expansió de la sardana, cap al 1892, que portà, poc més tard, el 1894, a definir la sardana com el «ball nacional». Segons extreu Salas de la premsa de l'època, el juny del 1907 se'ls féu una gran rebuda a la ciutat. Prova, si més no, que aleshores ja es valorava la sardana en la seva dimensió reivindicativa.

No entraré aquí a analitzar la informació que aporta el llibre ni tampoc a fer un seguiment històric del moviment sardanístic a la ciutat, perquè no en puc dir res, més enllà de la informació que ja conté aquesta obra de manera gairebé exhaustiva, o sigui que, per tot això, val més que el lector en vagi descobrint a poc a poc tot el contingut: es trobarà i aprofundirà en un aspecte fins ara gairebé inconnegut de la història de la ciutat i tanmateix important.

De tota manera vull remarcar, entre altres exemples possibles, com ens descobreix una forma de la resistència del catalanisme en els primers temps del franquisme. Em sembla molt interessant que el 1943 els bars patrocinessin les ballades de sardanes, en una època en què les entitats no podien actuar fora del control d'Educación y Descanso. Les sardanes als carrers, davant dels bars patrocinadors (entre ells el bar Canàries, on es diu que es trobaven els guerrillers antifranquistes) era possible per la poca circulació de vehicles de l'època i perquè el franquisme, aleshores, ho devia considerar una forma innòcua d'esplai que no anava més enllà del que denominaven un «*baile regional*», promogut, també, pel Centre Catòlic.

Tot i així, hi havia dificultats i prohibicions, com ara el cas que presenta Salas del 1947, quan van autoritzar l'audició però no el ball, cosa

que féu que el jovent anés a ballar als terrats. De fet, són unes dècades en què els terrats es convertiren sovint en una mena d'espai festiu on, amb l'excusa de la trobada familiar, es podia viure una guspira de llibertat.

Temps d'enginy, també. Un altre exemple: quan l'abril del 1960 no els van autoritzar a publicar el programa d'actes en català, Rafel Vilà Barnils se les empescà per redactar-lo en forma de rodolins i, com que la poesia sí que estava permesa, el van poder publicar en català.

En Salas es presenta a si mateix amb modèstia. Ja des del començament, més que com autor, es defineix com a «recopilador» de tota la informació publicada a l'abast. Però el seu treball va més enllà de la pura recopilació, amb la qual cosa aquest treball no seria res més que un enfilall de notícies entorn de la sardana. Al contrari, sempre que ha estat possible ha cercat el testimoniatge de les persones que ho van viure directament, i ha cercat l'escassa documentació a l'abast i ho comenta en cada moment convenientment.

La seva principal font d'informació, particularment pel que fa als primers temps i fins al franquisme, és la premsa local, conservada avui a l'hemeroteca de la Biblioteca Central Xavier Amorós. Ha fet un més que notable buidat documental, uns textos que després sovint transcriu totalment o parcialment dins el llibre, la qual cosa, si més no pels primers temps, permet introduir el lector en aquells moments inicials amb tota la vivacitat del comentari immediat i viscut.

Fins a la República, Reus va gaudir de bona premsa, amb moltes capçaleres, i això permet seguir els esdeveniments fil per randa i des de les diverses perspectives ideològiques. Després, però, presenta moltes dificultats. Pel que fa als temps de guerra no s'ha pogut consultar o ben poca (en bona part segueix segrestada a Salamanca) i, pel que fa al franquisme, la premsa era escassa i censurada, amb molt poca informació, o gens, sobre temes com la sardana. Pels temps més recents, a banda d'una premsa millor, es disposa de programes de les activitats sardanístiques i, sobretot, del testimoni de moltes persones que ho han viscut. En aquest darrer aspecte, és evident que la resposta ha estat desigual, sempre en funció del record, però com ell mateix remarca, agraeix a tots l'ajut rebut.

El llibre arriba fins a l'actualitat, però no restaria complet sense un ampli recull dels diferents grups sardanistes que hi ha hagut a Reus, així com les cobles; sempre tot acompanyat d'una breu notícia històrica

de cada grup. Informa, a més de les entitats, almenys de cinc cobles i vint-i-dues colles.

I, per tancar, afegeix un altre apèndix prou interessant en el qual es recullen, poca broma, cent disset composicions sardanístiques relacionades amb Reus o bé dedicades a reusencs, tot donant notícia del títol, de l'autor i en molts casos, fins i tot, del motiu de l'estrena.

És un llibre dens i amb la voluntat de ser exhaustiu sobre el moviment sardanístic a la ciutat al llarg de més de cent anys, un llibre que esdevé des d'ara de consulta imprescindible per conèixer les dades i tot el que envolta aquest món. I també esdevé important per conèixer el conjunt d'activitats de les moltes entitats reusenques implicades. L'esforç de l'autor per recollir aquest doll d'informació ha estat gran i el resultat, valuós. Des d'aquestes paraules prèvies el vull felicitar pel seu treball i, a la vegada, amic lector, te'n vull recomanar l'atenta lectura. Segur que en trauràs profit.

Ezequiel Gort

INTROIT

Ho he intentat. La qüestió va ser posar en solfa tot el que he descobert i que també he conegut del món de la sardana a Reus. Certament, no va ser ni és gens fàcil. Hi ha apartats totalment desconeguts, altres dels quals es té una certa idea i, està clar, els més recents, que molts recordem, encara que sigui amb certes dificultats. El que pretenc és la suma de tots aquests moments, malgrat els punts dubtosos o sense solució que hi pugueu trobar. Del que estic segur és que era necessari. Un treball basat en pocs documents de la primera època, a part dels diaris reusencs, transformats en una constant consulta.

Particularment no puc precisar el moment en què vaig aprendre a ballar sardanes, però recordo que, quan jo tenia set o vuit anys, de tant en tant el meu pare –Anton Salas, de qui llegireu una part de la seva història, que, per cert, tampoc coneixia– posava al gramòfon de casa discs que ara nomenem de pedra i ens posàvem a ballar sardanes al mateix menjador, ell, el meu germà Antoni i jo. També puc apuntar que, de petit, com que tocava el piano, tenia set o vuit sardanes que interpretava tranquil·lament. Poden ser dos motius anecdòtics en aquesta història que us ofereixo, com també un possible motiu de la meva dèria aquí reflectida.

Encara que van existir aquests precedents no vaig començar el meus contactes directes en la dansa fins que vaig tenir catorze anys. El meu bon amic Joan Maria Prats, company d'estudis i d'altres aventures i idees, sabia ballar sardanes i em va animar a participar a les sessions d'ensenyament que setmana rere setmana es feien a l'Orfeó Reusenc,

portades pel recordat Joan Grau. Gent jove de la meua edat (més o menys), nous amics i amigues, entre elles la Maria –la meua futura dona– que feia més temps que hi anava. Va ser fàcil engrescar-me, i seguir amb l’alegria que portava la música i la gent que hi participava. Amb els anys he seguit participant en el món sardanista amb més o menys intensitat i, per tant, coneixent bona part d’aquest entorn.

La sardana actual va néixer a les comarques de la Selva i l’Empordà fa més de cent vuitanta anys com una dansa festiva, de carrer, que es va escampar per les properes comarques gironines i va arribar fins al Rosselló. El canvi començà en plena Renaixença, quan s’inicià un camí catalanista que, més tard, seria de lluita. Després, a tot Catalunya, escriptors, intel·lectuals i compositors faran costat a la sardana, que serà mirada amb uns altres ulls.

No trobareu aquí comentaris històrics d’aquella primera sardana curta, prou coneguts actualment, ja que no fou present en el nostre entorn.

La doble definició de la dansa que sempre comentem en els cursos d’ensenyament que seguim fent, tampoc serà ampliada. Crec que molts la coneixeu: «Dansa catalana que ballen un nombre indeterminat de persones agafats de les mans en forma de rodona» i «Música que es crea i toca per ballar sardanes».

No ha estat fàcil trobar papers o notes (potser inexistents) i preguntar a amics i coneguts per ampliar el record amb més detall. Les respostes han estat desiguals. El meu reconeixement és per a tots, ja que ha servit per fer aquesta petita part de la història local i conèixer anècdotes de tots colors.

L’any 1991 en l’encertat llibret que cada any edita la colla sardanista Rosa de Reus amb motiu de l’Aplec Baix Camp, Albert Arnavat va confeccionar un magnífic article amb el títol: «Sardanes i garrotades el 1908 a Reus», molt ben definit. Aquells actes desafortats també els trobareu aquí. Fou un temps en què fonamento els fets, ara estranys, que tan bé, repeteixo, comentava l’escrit. Les garrotades hi van ser.

Passat el començament d’aquesta època és quan la sardana arriba a Reus per ser ballada. Fou la mateixa circumstància que a d’altres indrets de la Catalunya Nova, ja que també havia passat en altres pobles. En molts aspectes ja era coneguda, però tot el que llegireu del 1908 va fer que, amb una certa valentia, la sardana sortís a les places de la mà del jovent nacionalista que forçosament devia conèixer el significat que als inicis se li va atribuir; tot pensant, també, en la consideració de

dansa festiva. El setembre del 1923, però, va començar la Dictadura de Primo de Rivera i, en fer desaparèixer les entitats i societats de caire nacionalista, també va fer desaparèixer la sardana del carrer. Veureu, en aquest cas, que a Reus sorgeix del no-res una entitat que torna a fer audicions i, a partir més o menys del 1943, a poc a poc, va passar el mateix en ple franquisme.

Als textos originals he mantingut el català del moment. És en benefici d'entendre les èpoques i no falsificar uns temps que van viure els reusencs sortint de la Renaixença.

En qualsevol dels molts moments històrics, i sobretot al començament, heu de considerar que la sardana ja era coneguda per molts reusencs: faltava, en tot cas, treure-la al carrer, que és on els fets són considerats. I això significava ballar-la.

Han existit fàcilment pujades i baixades en aquest ambient al llarg dels molts anys que intento reflectir. Les causes, per tant, els interrogants que deixa la història, els trobareu en la resposta personal dels que van viure cada moment. I, de fet, no han sigut originades per una o dues persones, sinó pels grups com a autèntiques forces de l'evolució.

Vaig començar per relacionar els actes sardanistes que anava descobrint molt principalment per la seva curiositat històrica. Vaig seguir amb els actes de després de la Guerra Civil, sempre amb dificultats, però amb els records dels que ho tenen encara latent. Després em va venir la pregunta: Per què no resseguir el que va passar en anys successius? Crec que tot aquest detall és una altra part de la història que vaig començar. No ho recordava fil per randa, però vaig creure que els molts actes destacats o diferents havien de ser-hi. Actes que promocionaven les entitats locals, que, per cert, tenien i tenen un bon reconeixement en diferents indrets del país, molt especialment a les comarques de l'entorn.

Cada època demostra les diferents circumstàncies que han modificat tota mena d'actuacions. N'hi ha de locals i d'altres que abasten els canvis que arrossega la història o, potser, la gent del país. Llegireu escrits de diferents signatures.

Menciono que he procurat assenyalar els actes sardanistes tot considerant, està escrit, que les entitats reusenques sardanistes han fet altres tipus d'actes culturals i de país per la ciutat. Al costat d'aquestes entitats també havien de ser-hi les colles sardanistes i les cobles, en tractar-se d'una altra part viva i important del sardanisme local. L'encreuament

de braços no ha existit en aquestes associacions, sovint ben acompanyades, per sort, d'organismes municipals o particulars.

A escala nacional coneixereu reusencs que han treballat per la sardana, sempre ben a prop de les entitats, i que han rebut reconeixements.

He de dir que el cost dels actes ha augmentat constantment, ben al revés de les possibilitats econòmiques, motiu principal per cercar aixopluc si no es volia sucumbir. I si no s'ha fet, repeteixo, ha estat gràcies a les preuades col·laboracions de tot tipus.

Seguint amb la part econòmica, cal pensar sempre amb els preuats socis que representen, encara que petita, una part del suport per afrontar les despeses. Quan som a la plaça, a part d'aquests socis, crec que s'hauria de pensar més a col·laborar posant-se la mà a la butxaca, tot sabent que és un acte públic que té despeses i és gratuït per als assistents.

En aquest aspecte cal recordar els èxits de Reus Ciutat Pubilla, com també la celebració –i, en conseqüència, la despesa– del centenari de la sardana ballada a Reus per part de l'Ajuntament i l'esforç de les entitats que van col·laborar, molt principalment, a fer possible el magnífic monument a la sardana que, per sempre, veurem com una fita perenne aconseguida per la ciutat.

He de comentar un exemple actual que marca un canvi vital: la baixada de colles sardanistes a nivell competitiu i la seva desaparició local. És una realitat que, per dissort, trobem a determinades localitats de tot Catalunya. El fet és que a Reus van desaparèixer després de les èpoques brillants plenes de jovent a les places, fent i desfent d'acord amb el que eren: gent jove que també portaven el nom de Reus arreu de Catalunya. Amb referència al concurs de festa major, per exemple, a partir del 2002 es va complicar més el fet de tenir colles participants per poder seguir. Mentrestant l'aplec local segueix rebent cada any una bona quantitat de gent.

Una part del sardanisme reusenc de sempre s'ha preocupat de l'ensenyament de la sardana constantment i en molts àmbits des de fa molts anys. Aquestes dades particulars no les trobareu en aquesta història local, tot sabent i reconeixent l'esforç que s'ha fet i encara es fa. Penso que al començament de la sardana ballada hi hagué espais per aprendre'n i més tard es va encomanar a altres llocs. En trobareu pinzellades. Després de la Guerra Civil el fet de la formació de colles va ser precedit, lògicament, d'un ensenyament que seguiria anys més tard, amb més o menys intensitat, sempre amb les relacionades pujades i baixades en la participació.

Fer-ho va ser una manera senzilla de treballar per defensar la sardana, potser sense saber-ho prou bé, contradient tots els processos anticatalanistes. Des de fa molts anys entitats i particulars s'han passejat arreu per fer-ho. Ara, en dades concretes, també segueix passant en entitats, centres cívics, escoles on hi ha un mínim de voluntat organitzativa per trobar els moments, casals de gent gran... Tot realitzat, repeteixo, per un voluntariat ben significatiu. No crec que calgui posar noms per oblidar-ne d'altres. Ara puc dir que qui no sap ballar és simplement perquè no ha volgut, perquè d'oportunitats n'ha tingut moltes.

La voluntat de participació a les ballades no és dinàmica, com anys enrere, però trobem sardanistes que no es perden res. Puc dir que els que encara hi van no es cansen tan fàcilment com insinuen d'altres. Altrament seria bonica la participació dels que n'aprenen. Molts no pensen que participar és senzillament ser-hi, sense cap tipus d'obligació, solament pensar, ballar o escoltar la sardana.

He procurat tenir un recull de fotografies d'actes, colles i moviments sardanistes amb material ben divers, d'arxius i d'amics que me l'han cedit. En tot cas, remarco les fotografies de la Rosa de Reus, totes participants en el seu anual Concurs Fotogràfic, i del Centre de la Imatge Mas Iglesias, una font constant de col·laboració.

He pogut recollir dades, notícies i comentaris com també fotografies per arrodonir el propòsit del llibre gràcies a amics i persones, entre les quals destaco: Maria Àguila, Jaume Balanyà, Joan Francesc Bercera, Biblioteca Central Xavier Amorós, Concepció Besora, Carles Busquets, Centre de la Imatges Mas Iglesias, Colla Sardanista Rosa de Reus, Àngel de Juan, Agustí Escolà, Robert Miralles, Josep Maria Puig, César Moyano, Misericòrdia Olesti, Roser Pàmies, Patronat Sardanista de Reus, Albert Roig, Joan Enric Roig, Pep Sellés, Josep Maria Vivas i Enriqueta Zaragoza. Possiblement algú de vosaltres, lectors, us hi trobareu. En aquest cas enhorabona per ser-hi i participar en aquell moment en la sardana.

Un comentari per acabar aquest introit. Com podreu comprovar he llegit força material sardanista i també llibres que en toquen totes les parts. M'agradaria tancar fent referència a l'interessant llibre *La nacionalització de la sardana* de l'eminent historiador i catedràtic reusenc Pere Anguera en què recull àmpliament el tema sardanista. Està emmarcat en la col·lecció titulada: La creació dels símbols nacionals de Catalunya que inclou els llibres, també històrics: *Les Quatre Barres*,

Els Segadors i *Sant Jordi*. El seu comentari en el llibre sardanista en una part del seu balanç provisional i que, tot posant-me en una història molt general crec interessant posar aquí, és:

A la darrerria del segle XIX, la sardana era un ball amb tradició i arrelament en una geografia força limitada, centrada bàsicament en les comarques de l'Empordà i la Selva, i no tenia cap mena de connotació, ni simbòlica, ni identitària.

La primera onada expansiva de la sardana es produí als anys 1890 i, com a mínim a partir del 1894, començà a ser denominada com *ball nacional*, i fou presentat com a ball típicament català i se n'insinuà l'arrelament arreu del territori. Tanmateix, l'expansió fou més aviat lenta i sovint precària. Les campanyes vinculades a la Solidaritat Catalana contribuïren a difondre la sardana: es consolidà on ja es practicava i arribà on es considerava un símbol novell i en alça de la catalanitat, però obrí pocs espais del tot nous.

El 1908 s'afirmava amb notable i exagerat optimisme que «constitueixen lo número obligat de las festas majors de la immensa majoria dels pobles de Catalunya». En diversos indrets, amants de les tradicions es lamentaren que la implantació de la dansa nova provoqués la pèrdua d'una part del patrimoni musical popular català, atès que la voluntat d'hegemonia comportava el retrocés d'altres danses tradicionals.

1 - ELS INICIS

1907

Un escrit sobre la societat civil del moment, signat per Claudi Montanya al setmanari *Foment* del 12 de gener del 1907, fa explícit, en un fragment, quan s'albirà un cert moviment catalanista i sardanista. És una de les possibles i variades visions de la gent de Reus:

Sigui com sigui, Reus se sentia preocupat per la evolució dels temps. Reus escoltava la veu de progrés, treballador incansable de tots els ordres de la activitat humana. Reus vivia.

En canvi, avui, se pot dir que Reus visqui? Reus no viu més que la vida material, mancant-t'hi el complement de la moral per a gaudir de la vertadera vida, la vida que deuen viure els homes tant individual com col·lectivament.

És una nota que, de ben segur, algú pot repetir al llarg dels anys. Coses i conceptes, en termes generals, que potser no han canviat massa a part dels materials que ens han portat el canvi d'època del «reusenquisme» que han defensat a tort i a dret aquelles persones que han seguit descobrint tot el millor de casa nostra.

El novembre de l'any 1906 sortia per primera vegada la publicació *Foment*, amb el subtítol *Setmanari Nacionalista Republicà*, portaveu del catalanisme esquerrà reusenc, que a partir del març del 1909 es convertiria en diari. En foren directors Antoni Ciuffo, Evarist Fàbregas i Marian Roca, i es mantindria amb més de trenta anys d'història,

d'acord amb el grup i partit polític que seria el Foment Republicà Nacionalista del qual seria el portaveu. Els seus components van esdevenir una part important i definitiva d'aquell primer sardanisme reusenc que va defensar i promoure de manera excel·lent la sardana a la ciutat com un element molt especial del catalanisme.

El llibre la *Història General de Reus*, en parlar d'aquesta època, solament fa aquest comentari:

La celebració de múltiples vetllades en les diverses societats reusenques impulsà la creació d'una important varietat de conjunts musicals i orquestrines. Així mateix, el creixent interès per la ballada de sardanes, induïdes a començament del segle xx i promogudes pel Foment Republicà Nacionalista, afavorí la creació de la cobla Catalunya el 1923 amb músics procedents de la Banda Municipal.

Aquest mateix llibre apunta que:

Al 1907 el primer estatge del Foment Republicà Nacionalista estava situat al carrer Vallroquetes, número 16, on ja des dels primers moments dugué una intensa activitat associativa amb una considerable incidència popular, molt superior a la militància activa que no passava dels tres-cents afiliats. Com a entitat recreativa, doncs, el 1907 s'hi fundà la secció sardanista que, en les primeres actuacions que realitzà a la plaça de Prim, patí els atacs dels «jóvenes bárbaros», els elements lerrouxistes locals. També foren força concorreguts els balls que organitzava els dissabtes a la nit o les conferències i les vetllades literàries i lúdiques que periòdicament s'hi programaven.

El periòdic *Foment* del 22 de juny del 1907 portava la notícia que aquell dia es posava a la venda la partitura per a piano de «L'Aplec de la Sardana», original del mestre Eusebi Guiteras, lletra d'en F. Sanxo i Ferrerons, amb una vistosa portada de Benet Vélez. Afegia que aquesta sardana era editada per la casa Mora de Barcelona i es venia al preu d'1,50 pessetes. És la confirmació que la sardana, en general, ja era coneguda i interpretada pels estudiants de piano de manera particular o pública. En cas contrari no s'hauria posat a la venda la partitura ni hauria estat notícia. També consta que s'interpretaven sardanes en alguns concerts de les bandes locals.

Com a preàmbul d'aquesta història sardanista hi ha una nota a la crònica del *Diario de Reus* del dia 5 de juny d'aquest 1907. Textualment diu:

Entre varios jóvenes de la buena sociedad reusense, cunde la idea de mandar venir de fuera un maestro de baile para aprender las típicas sardanas que serian bailadas en los paseos de esta localidad.

Mucho dudamos de que la iniciativa se convierta en realidad.

El diari *Las Circunstancias* del partit Unió Republicana de la Província de Tarragona, el 27 de juny anunciava el fet curiós que marca la importància que va tenir en aquella època, una curiositat que encara ara manté. Proclamava que el dia següent hi hauria un concert per la rondalla del Ferrol: «Ariños d'a miña terra», en el qual s'interpretaria com a primera peça musical «Sardana» de l'òpera *Garín* de Tomàs Bretón. El *Diario de Reus* del dia següent també en va parlar. Sembla que el grup va ser rebut a la mateixa estació de tren amb gran pompa per l'Ajuntament i les corals locals: Orfeón Reusense del Centro de Lectura, El Alba, Eco Republicano i La Palma.

En aquelles dates l'alcalde de Reus era Josep Casagualda (Partido Republicano). Si considerem l'època, en llegir els dos periòdics: *Las Circunstancias* i *Foment*, es palesa una constant batalla dialèctica, de tant en tant amb una certa violència, entre els dos grups polítics: conservadors republicans i catalanistes d'esquerra.

Un altre exemple és la nota d'un concert del dia 7 de juliol d'aquest 1907 que va aparèixer a la «Crònica» (notícies) del diari *Las Circunstancias*. Es va celebrar al Café de España (plaça de Prim) amb la Banda del Regimiento de Almansa (que estava instal·lada a Reus) amb aquest programa: «El gaitero» (pasdoble) de Nieto, «Hazañas de un bandido» (simfonia) de Suppé, «Per tu ploro» (sardana) de Ventura, «La Cañamoner» (cuplets) de Torregrosa i «Viva España» (jota) de Vidal. La mateixa notícia també va aparèixer al *Diario de Reus*.

A l'apartat de cròniques del *Diario de Reus* anterior es va publicar aquest comentari:

En la noche de mañana domingo, se celebrará una velada recreativa en los jardines del Teatro Circo, en obsequio á la sociedad El Círculo. Tomará parte en la música el Regimiento de Almansa

con banda de cornetas en la composició bèlica «La Batalla de Tetuán». Asimismo executarà la propia banda algunas sardanas.

Per primer cop consta la interpretació pública de sardanes a Reus.

Si revisem de dalt a baix el setmanari *Foment* del dia 13 de juliol del 1907 sembla que, encara que existia un escàs coneixement de la sardana per part dels partits nacionalistes (pocs), i particularment pel Foment Republicà Nacionalista (a partir d'ara FRN), la dansa es va obrir un espai a Reus i se'n va ampliar el coneixement. El relat dels dos fulls que expliquen el procés és potser grandiloqüent, però narra clarament què va passar. Val la pena, en la perspectiva del temps, entrar en tot aquell desgavell polític i la lluita entre catalanistes i anticatalanistes.

En l'esmentat dia, per començar, s'hi trobava, sencera, la poesia «La Sardana (Ceres)» de Joan Maragall. Tot seguit es publicava un escrit titulat «La dansa nacional catalana», que textualment deia:

Confessém ingenuament que al tirar nostre últim nombre, no podíam ni sisquera imaginarnos que en el d'avuy poguessim donar compte d'una bella realitat. Perque per mes que sabíam que hi havia uns quants joves que portavan l'idea d'apendre y popularisar en aquesta ciutat l'hermosa sardana, la carencia de medis, la falta d'ambient per efecte de lo molt refractari que es lo nostre poble á distreure sa habitual monotonia, feyan que llurs iniciativas de prova s'esclatessin en el dur rocàm de l'indiferencia.

Mes la prova ha vingut d'una manera ben espontania i quan menys ningú s'ho esperava, havent donat uns resultats tan falaguers que ha fet renaixer en nosaltres l'esperança de que arreu de la ciutat serà acceptada la típica dansa empordanesa am la major simpatia i entusiasme.

El primer pas envers el que en el nostre veïnat ha despertat tanta afició, fou donat diumenge passat en el Teatre Circo aprofitant la circumstancia de que en el repartiment del concert que va donarshi hi figurava una sardana, i coincidint en que's trobavan á Reus uns joves viatjans de comers, patriotes entusiastes, que van pres-tarse á servir de guia en un petit assaig. La primera sardana van ballarla cinc ó sis, mes va ser tanta la curiositat despertada entre la concurrencia que, seguidament de formada la petita rodona,

van agruparse en torn de la mateixa la majoria dels concurrents, aplaudint sorollosament una volta sigué acabada.

Els desitjos de repetir la mateixa no va poguerse realisar perque amb el temps que duraven els comentaris al incident, que no ressenyém perque tothom coneix, els musichs finiren llur tasca i abandonaren el teatre. Pero, com no era qüestió de deixar escapar l'ocasió brindada per un sincer entusiasme, els joves barcelonins senyors Sangés i Albareda à precés de varis socis del FRN, accediren donar à l'endemà unes quantes lliçons en el local de nostra societat que's vegé concorreguda per una gentada extraordinaria, aumentada de dia en dia. Per altra part, en cases particulars també s'en hi aprenen i podem ben be pronosticar que a Reus, la sardana hi quedarà arrelada per sempre més.

Aquell primer entusiasme que va produir la sardana no s'estroncà en aquell moment. S'acabava de passar d'un coneixement teòric a un inici de la pràctica ben palpable.

És molt interessant una poesia que feia referència a aquells moments i ho retratava plenament. Porta el títol d'«Al poble de Reus», signada per Robert Albareda Roca, amb la mateixa data del 7 de juliol del 1907 del periòdic:

Avuy, Reus, ciutat hermosa
de la terra catalana,
al vell só de la sardana
desperta tota ufanosa.
Ahir restaves dormida
ovlidant tes costums belles...
Mes avuy, seguint a elles,
tornarás a ta florida.
És d'amor eix ball de terra
al que l'amor agermana;
ballem, donchs, tots, la sardana
qu'es costum de nostra terra.
A son só, tu enllasaras
tots els cors, ufanós poble,
i d'eix ball, lo sentit noble,
sos compassos seguiràs,

conquerint la pau que allunya
lo rencor, de terra ufana,
florejant am la sardana
tot l'escut de Catalunya.

Si continuem llegint el setmanari del FRN, prendrem consciència de tot allò que va passar aquell dia. L'anomenat Jac, en un escrit titulat «Espigolant», començava donant molta importància a la casualitat, com un fet no previst; i continuava així:

Qui era capàs de despertar tot d'una, en el poble, aquest sentiment de dignitat catalana que tots portém, pot-ser inconscientment, re-clós en el fons de la nostra ànima? Qui hauria tingut prou inginy per tramar els aconteixements de manera que produïssin resultats tant falaguers? Ningú més que la casualitat. Ella portà a Reus uns joves entusiastes de les costums de sa terra; ella trempà l'intemperancia; ella posà en contacte dos sentiments i produí l'esclat lluminós de dignitat qu'avui ens omple el cor de joia...

Beneida sigas, sabia casualitat, en els moments actuals, per tots els que, com aquest modest glosador, lluiten i breguen per la felicitat d'aquest tros de terra anomenada Catalunya.

Era air qu'a Reus ningú coneixia la sardana; era air qu'aquí no s'estimava la nostra hermosa dança, i avui tot el poble s'interessa per ella i una joventut entussiasta i ardida la punteija am l'amor i la fe am que s'estimen les coses propies.

Ahir no ho sabien que la sardana era quelcom mes qu'un ball sense altra finalitat que proporcionar esbargiment, i avui ja ho saben tots qu'és un símbol. Ho saben, i ningú els ho ha explicat! Va bastar qu'una veu forastera sonés en protesta de la típica dança, pera que tothom comprengué el qu'ella representava, pera que's despertés el sentiment de dignitat, i s'aprengué, expontaniament, d'estimar una cosa que's ben nostra, que és ben característica del nostre poble, tant característica i tant nostre com ho és la barrada senyera, que cap català deixarà insultar.

L'exaltació del fet es mantenia en aquest mateix número del setmanari. Els textos del propi Jac ho formulaven, textualment, d'aquesta manera:

Jo voldria que la vegessin la sala del Foment en aquestes nits xafogoses, els que no estimen ni respecten les nostres coses. Jo voldria que vegessin aquella munió de jovent que sobreix per tots els ambits de la casa cercant lloc pera encadenar la atractívola rodona! Jo voldria que vegessin retratat l'entusiasme en els ulls i el respecte en el gest d'aquells joves, que potser jamai havien capít el sentiment de pàtria i que avui al compàs de l'escaient dansa senten bategar llur cor ple d'amor per les costums de la terra! Jo voldria que vegessin entrar i sortir de la sala aquella gentada encuriosida per l'espectacle, i sentissin els comentaris que hi fan. Jo voldria que després de veurer tot aixó, pensessin en la seva terra, en les seves costums, en els seus amors, i a bon segur qu'abaixarien els ulls i un suau perfum d'arrepentiment acaronaria llurs rostres...

I, a més:

Joves sardanistes, amics del cor; balléula i estiméula la sardana, balléula per carrers i places, á ple dia, á plena llum; dignifiquéula ballantla, qu'ella vos recordarà la patria, proporcionantvos el goig inexplicable de fer-vos sentir ben catalans. I quant, fadigats, vos entregueu á reflexions, expulseu del vostre cor la rancúnia, sentiu amor, solzament amor, per tots aquells que directa o indirectament han fet el miracle de fervos catalanisar.

[...] I are, dugues paraules de gratitut pels joves Albareda i Sangés que d'una manera tan galana han fet arrelar a Reus la nostra dança. Jo no vull cercarne de paraules de compliment, per vosaltres, bons amics Sangés i Albareda. N'hi ha prou amb dirvos que de vosaltres, en guardarém record gratíssim. Ni les mercés vull donarvos. Ja quedareu empaüats amb la satisfacció de saber que sou vosaltres qui ha produít a Reus tan esplendorosa florida.

Girant les pàgines del periòdic, s'arriba a l'apartat de «Noves» (o sigui, notícies) que cada setmana oferia el *Foment* i aquest 13 de juliol del 1907, explicava aixó:

El FRN ha organísat per la nit de demà una hermosa festa, en la qual se llegiran qualques treballs relacionats amb la dansa catalana i's ballaran, amenisades per l'orquesta que dirigeix el mestre Cogul, diverses sardanes.

Aixís com durant aquesta setmana s'ha permés l'entrada a la sala d'actes a tothom qui ha tingut gust de ballar o veurer puntejar sardanes, a la festa de demà, que's únicament pels socis, sols hi podran concórrer aquets i llurs familiars.

Estem convensuts de que la festa de la sardana sera un exit, puix totes les senyoretetes, que son moltes, que han après aquets dies a ballar nostra dansa, han promés assistirhi.

Els joves Sangés i Albareda ens pregunen fem públic el seu agraiement al poble de Reus, per les atencions de que'ls feren objeacte despres del lamentable incident ocorregut en el Teatre Circo.

Una comissió de sardanistes ens pregunen fem constar lo molt agraits qu'estan dels joves Sangés i Albareda que tant galantment els hi ensenyaren a puntejar la patriótica dansa.

Rebin de la nostra part els esmentats joves Albareda i Sangés, veritables importadors de la sardana a Reus, nostre mes encoratjador aplauso; poguentloshi assegurar que la llavor qu'escamparen no haurá pas caigut en terra herma.

No podem deixar de fer extensius nostres aplausos i agrahiment a nostre bon amic el jove Josep Ballvé que s'oferí a amenisar les sardanas que s'han ballat a nostre entitat.

El *Diario Republicano Las Circunstancias* el dia 14 de juliol ja començava els seus comentaris. Un nou cas que exemplifica, com ja s'ha mencionat, les eternes baralles existents entre periòdics (o entre partits polítics). En aquest diari es pot llegir textualment aquest comentari, signat per Cefeye:

Sardanas y otros sucesos. La simpática juventut catalanista de esta ciudad, catalanista, —sí yo lo fuí una vez por escribir monadas literarias en *Lo Somatent*—, proyecta contractar una cobla ampurdanesa para bailar sardanas en la plaza del santuario de Nuestra Señora de la Misericordia, la próxima verbena de santa Marina. Con tal motivo, los amigos de vaticinar se entregan á toda suerte de conjeturas, de temores, de recelos, ni más ni menos que si nos encontráramos en las vísperas rojas de otra noche de San Bartolomé. Todo porque, según me he enterado, el domingo último surgió algún incidente, en el teatro Circo, entre

unos sardanistas que se empeñaban en sacrificar su cordura, en aras de la causa nacionalista y unos respetables señores que sacrificaron su cordura, en aras de un patriotismo oficial que, por el solo hecho de no tolerar las sardanas, es un serio peligro para todo ciudadano morigerado.

Ya sé yo que no voy á contentar a nadie; esa es mi especialidad. Soy amigo de buscar un sensato término medio en las cuestiones suscitadas por el apasionamiento. Y es verdad que hay quien se apasiona por cultivar el particularismo regional amaestrando las piernas á ritmo de tamboril, como lo es que hay quien se escandaliza ante tan inocentes expansiones, á nombre de la integridad de la patria española.

En honor del genio netamente español, la hidra del separatismo debía de quedar reducida á un problema coreográfico. La hegemonía de la raza catalana, tenía que traducirse en una manifestación de propaganda parentoria, de una regla de compases, de danza exótica, ofrecida á los ojos cautelosos de otros.

Se dice que nuestro Alcalde, en un rasgo que rebasa de su reconocido espíritu de contemporización, ha otorgado permiso para que el próximo jueves, se bailen sardanas, y se teme que, con tal motivo, algunos elementos capaces de elevar al mal humor su españolismo, intenten turbar la fiesta, con riesgo de promover sensibles colisiones. Todo esto tiene verdaderamente desconcertado á este humilde cronista. Jamás creyó él que este jocundo regionalismo, que el flautín ampurdanés, ñoño y pastoril, excitara por modo alarmante las bélicas iras del clarín guerrero; ni mucho menos que Reus, esta ciudad escogida por el buen sentido como campo neutral ante la invasión de ciertas modas humorísticas, tuviera que ser teatro de una lucha insólita entre la frivolidad que nace y la ramplonería que muere.

Yo creo que la próxima verbena deben reunirse en la plaza todos los ciudadanos de buen humor, para gozar las pedestres filigranas de nuestra juventud revolucionaria y evitar cualquiera perturbación que intentaran los monomaniacos del honor nacional y hacer que el buen sentido exclame á la vista de tan trascendental espectáculo: puede el baile continuar.

Aquest moment polític que va marcar el començament de la sardana a Reus, enmig de la batalla dialèctica entre els periòdics locals, ens porta a *Las Circunstancias* del 16 de juliol. En aquella data un article que signava R. Pallejà, donava les gràcies a l'escrit de Jac al *Foment*. Primer l'enaltia (?) com a «erudito enciclopédico, excepcional gramático y políglota de varias cualidades, el cual se desvive por el bien ajeno». S'allargava en comentaris de tipus burlesc i arribava a la sardana, on desfeia el concepte que descrivia l'oposició:

Sentimiento de dignidad La Sardana? Y por si esto del sentimiento de dignidad, demostrado bailando –Procedimiento «Cívico campestre de circunvalación» del maestro de «El Trebol»– no fuera bastante, el propio Jac añade [...]

Pues nosotros también querríamos, ¡ho descomunal Mecenas! experto cultivador de la Demótica que nos explicara la relación que pueda tener con el sentimiento de dignidad catalana y sentimiento de patria, las piruetas más ó menos elegantes, más ó menos artísticas, –pero piruetas al fin–, que se derivan del son acompasado de flauta y tamboril. Será, por un casual, con el procemiento de la danza con que van a iniciar su gran obra cultural en Reus? Nos sacará de esta duda?

El dia 19 de juliol, la crònica d'aquest diari indica:

Ayer se celebró con la animación de todos los años la tradicional fiesta de santa Marina.

Con tal motivo, se vieron concurridísimos los alrededores del Santuario de Nuestra Señora de la Misericordia, exhumándose las consabidas rosquillas y panallets y divirtiéndose la gente con la tranquilidad acostumbrada. Algunos jóvenes se lanzaron. Bailando sardanas al anochecer y por la noche, introduciendo al caracter de esta verbena una novedad que la mayor parte del vecindario presenció con curiosidad y alegría.

El tercer diari de la ciutat: el *Diario de Reus*, va escriure sobre la festa de Santa Marina al santuari de Misericòrdia el 19 de juliol. La informació comentava la gran aflluència de gent «á pesar de que el calor y el polvo hacían el tránsito sumamente incómodo y molesto». I afegia:

De seis á ocho de la tarde y de diez á doce de la noche un núcleo de jóvenes de ambos sexos de esta localidad que se sienten sardanistas desde hace unos días, efectuaron algunas de estas danzas frente al Santuario, al compás de una orquesta, contratada para este objeto.

No obstante haber reinado el bullicio y la algazara acostumbrados en esta típica romería no aconteció, que nosotros sepamos, incidente alguno desagradable, lo cual celebramos infinito.

El número següent del *Foment*, el del dia 20 de juliol, reproduïa una part del discurs que Joan Maragall havia pronunciat a la Festa de la Belleza celebrada a Figueres el 5 de maig de l'any anterior, com és lògic ple de simbolisme sardanista i, està clar, nacionalista. Pel que fa a les «Noves», en la primera notícia escrivien això:

El passat dijous, am motiu de la fira de Santa Marina, la nostra dansa, l'hermosa sardana, fou ballada devant del santuari de Misericordia i no pas solsament pels qu'han favoregut aquets dies nostra entitat per apendrer a puntejar-la, sino per moltes i moltes altres persones que ni podíam imaginar que n'aprenguessin.

Formant moltes i grans rodones, vegerem puntejar germanívola-ment la bella dansa, que quinze dies enrera era desconeguda a nostra ciutat, a distingides senyoretetes, menestrales aixerides, sencills obrers... tothom la ballava. Podem dir-ho ben alt: La sardana es a Reus.

Ja no son quatre joves que volian apendrerla; ja no son els socis de nostra entitat; ja es tot Reus qui la balla.

No n'hi havia prou en que's ballés al Foment Republicà Nacionalista. No hi estava be dins de quatre parets la nostra dansa, qu'es dansa de llibertat. Necessitava més vida i fou treta a ple aire ont la trobá aquella vida plena, que la ferá viurer per sempre més entre nosaltres, com viu als demés pobles de Catalunya, que tot ballantla se senten més catalans, perque fruheixen d'un goig de casa.

A *Las Circunstancias* del dia 21 de juliol del 1907 hi havia més dades. En aquest diari, pel que sembla, la signatura de Cefeye era més o menys constant en parlar de la sardana, i aquell dia va escriure:

El cronista habla con su amigo muy significado en el campo del nacionalismo local:

—¿ ... .. ?

—Ya lo ve usted; se ha bailado. Y había que verlo. El incidente de marras contribuyó más al éxito de nuestra iniciativa que toda la propaganda que Foment hubiese llevado á cabo.

—Es una corriente. Por algo se empieza. Porque no me negará usted que el hecho de bailarse sardanas en Reus tiene innegable trascendencia.

—Efectivamente, para mí la tiene.

—Usted conoce las dificultades que se tuvieron en Reus en las últimas elecciones generales. Vaya usted atando cabos. Luego, los jóvenes se hacen mayores.

—Ciertamente, la juventud es el estado social de mañana.

—Sí, señor: y, el día de mañana, los prohombres del republicanismo local pueden recibir una tremenda sorpresa.

El cronista, aparte: —(Bienaventurados los que esperan sorprender, porque de ellos es el mundo de los optimismos.)

El cronista, saliendo de su aparte:

—Pero, diga usted, mi querido amigo, ¿es que debemos temer los antiguos republicanos, el optimismo de esa juventud que baila y discute y lee y discute? En orden de moralidad política, ¿no estamos firmes nosotros? ¿No agitan ellos la misma bandera de moralidad? ¿Por que, entonces, cifran su triunfo en la derrota nuestra?

—Lo que yo dije al iniciarse este movimiento... Hoy, no sé si se llegaría á tiempo. Y de día en día se acentua más la divergencia.

El mateix dia la història continuava:

Gentiles paisanitas que el jueves bailasteis sardanas en la plazuela del santuario de Nuestra Señora de la Misericordia: ¿Sois, vosotras, esta corriente avasalladora que amenaza acabar con la hegemonia del partido republicano en la localidad? ¿Pensasteis, vosotras, mientras vuestros pies lindos punteaban los compases de

la danza ampurdanesa –la danza nacional catalana– en que vuestra expansión tenía alguna afinidad con el programa del Tívoli –mas aun– con las implacables aspiracions de nuestros nacionalistas?

¿Entonces, fué perjuro el cronista al entrometerse en un corro, aquella noche, y ensayar una sardana á son de piano casero, á la luz de la luna, en un manso de vecindad veraniega?

Después de bailar sardanas, ¿vais á llamarnos también caciques rojos y todas esas cosas que los penegiristas de la sardana han inventado contra nosotros para ver si de una vez se redime Cataluña y con ella el resto de la nación española?

¿Vais á leer «El Futurisme» y á poner graves como algunos jóvenes de malogrado buen humor?

Yo no puedo creerlo, simpáticas paisanitas; pero si estas vuestras danzas modernas son un síntoma alarmante para nuestro partido, viejo y sin alegrías, mas dotado de un práctico sentido de asimilación, yo, el más joven y más humilde de los que componen sus organismos directivos voy á proponer la primera reunión de Junta municipal que se celebre, que se declare, la famosa danza ampurdanesa, –lo único práctico que nos han enseñado nuestros nacionalistas– programa de futuras campañas de propaganda.

Y vuestra juventud sonreirá piadosa sobre nuestro afianzamiento en la codiciada Casa municipal.

Sovint els cronistes mostraven la sorprenent varietat de formes polítiques de pensar i actuar que existien, fins i tot en un mateix diari. *Las Circunstancias* dels dies 25 i 27 de juliol d'aquest 1907 van treure un llarg article que signava Rómulo S. Rocamora, que exposava de manera molt diferent, tot generalitzant, el concepte simbòlic de la sardana. Es pot veure clarament en la reproducció d'alguns fragments, com sempre textualment. Es titulava «La Danza Bella»:

Cuando los sentimientos de amor y admiración á la antigüedad clásica, encarnada en la gloriosa Hélade, sean patrimonio de las muchedumbres y lleguen á su completa florecencia, la Sardana de baile regional, de fiesta que honra á un pueblo, pasará a danza nacional, de la propia manera que reducida antaño á una comarca va infundiéndose en el espíritu de la región. Yo observo

cómo avanza, con íntima alegría, sin inquietud alguna. Es algo propio, incorporado á mi sangre desde mi infancia. Tiene su genealogía en el horror sistemático que me inspiraron siempre esos bailes vulgares, soporte de sociedades más vulgares todavía, que congregan á una juventud que ni piensa ni siente los problemas trascendentales de la vida. Tiene su afirmación expresiva y elocuente en esa página en la cual el señor Maragall vertió toda su alma potente, en un momento de suprema y divina inspiración, percibiendo las llamaradas del incendio que presagiaba el crepitar del renacimiento integral de Cataluña.

Arraigó luego con toda su fuerza y vive y se nutre observando que no hay disparidad entre lo ideal y lo real, que es la danza gentil y bella por excel·lència [...].

[...] es fiesta de paz y de amor, expansión al aire libre, retorno al culto de la Naturaleza, gesto de democracia en el cual parece manifestarse esplendorosamente el inmortal espíritu de Grecia. Ved com *l'ample rodone* os invita á todos, altos y bajos, pobres y ricos, viejos y jóvenes; todos caben allí; entran y salen libremente, después de construir su pequeña obra de arte al compás de las notas que lanza la típica copla [...].

¡Oh, decid vosotros, amigos míos y enemigos, cuantos consagrais vuestros entusiasmos á una tarea redentoria de esas muchedumbres inquietas, cuantos de vuestra alma habéis hecho de convergencia de ansias de dignificación que son vuestro más alto patrimonio. No sentireis una secreta simpatía, no guardaréis el debido afecto para esa fiesta que viene á depurar costumbres perniciosas? [...].

Hay arte porque hay luz, alegría franca, alegría jovial y serena que revierte al alma conservando su pureza de origen. No disgrega; no disocia, une con delicadeza exquisita; junta las manos desconocidas, se absorbe en la contemplación de la obra pròpia [...].

Yo quisiera que la contemplárais aquí manifestándose en la plaza pública, en la calle engalanada, en la cúspide de las vecinas montañas, cuando el Sol dora sus anchos picachos y la luz decrece lentamente: que os compenetráis de su esencia democrática [...].

[...] sentirías a través del dolor que os ha herido alguna vez, esa admiración por la danza, gentil y bella, entre las danzas bellas y gentiles, esa simpatía que deseo. Fijaos bien. Todos teneis allí franca entrada y libre paso. Nadie os pregunta quiénes sois ni interroga de donde venís. Todos comparten con vuestra alegría y expansión de todos. La persona afecta, la jóven que, encarnando un ideal, os infunde alientos para luchar, no es abrazada impudicamente, danza tambien, absorta en la pequeña obra de arte que construye, teniendo como dosel el espacio inmenso, ora azul, límpido, ya severamente enlutado, sembrado con profusión de estrellas que parpadean [...].

Ignoro el carácter que en ésa logran imprimirle los elementeros organizadores y propulsores, mas, si dejaran de tener en cuenta que proviene de una tierra noble, franca hasta la exageración, que ama la vida risueña; que dió patricios insignes, condenados á perpétuo divorcio y rebeldía contra lo existente por mezquino: que comparte con nuestro campo la más alta representación de Cataluña en cuanto á ideales y cultura se refiere, si la erigieran en cosa particularista, manifestación de clases, divorciándola de su esencialidad, entonces la trasplatación y adaptación consecutiva aparte de constituir un sarcasmo resultaría un crimen imperdonable. Pensad que la ancha *rodona* es tanto más bella cuanto más grande: que allí es preciso deponer odios intensos y justificados, rencores, antipatías: tened presente que hay que arrinconar en aquellos solemnes momentos el traje que aprisiona nuestro cuerpo, con toda secuela de convencionalismos, para ser eminentemente humano. Si así lo haceis, habreis realizado, en mi concepto, obra de digno encomio y loa, congraciando el espíritu férreo, airado y rudo que nos distingue, con la severidad excelsa de esa bella comarca, antigua Emporió, por medio de la cual el alma de nuestra idolatrada Grecia aún alumbra.

El *Foment* en aquell moment, també gràcies a la sardana i als seus inicis a Reus com a dansa, representava més el catalanisme. Potser, en aquest sentit, es diferenciava dels altres periòdics i dels altres partits polítics. El 27 de juliol el periòdic hi insistia en un escrit que portava per títol «La Sardana», signat per Pigmalió, del qual destaquen aquests fragments:

L'alta política, a Reus, l'havia condemnada la sardana. No era barcelonisme ballarla, però era quelcom que anava revolucionàriament contra'l «statu quo». Y 'l«estatu quo», pels alts, pels vells polítics reusencs, es cosa sagrada. Es el paladió que salva'ls destins del poble. Tots els escullits el coneixen; sòls els iniciats poden remoure'l sense escándol.

Anaven entrant els pobles a la rodona, tot Catalunya hi era, i Reus endormiscat callava. La Rosa del Camp semblava estranya a la cansó d'amor que arréu esclatava [...].

Mes els nostres alts, els nostres vells polítics no han eixit profetes. Fa pochs mesos que Reus, si no hi entrá de plé, hi avansá vers la sardana. Ara ja la ballam. Només falta deixar lloch als qui anirán entranthi [...].

La sardana es hermosa. En les contradances dels vells polítics, l'odi, l'antagonisme era lo esencial. Al monárquic se li imposava una condició: aborrrir al republicá; a n'aquest se l'acceptava a condició d'odiar als monárquichs. Els católichs trobaven molt justa l'imposició de la rel·ligió a canonades; els incrédols, molt natural i llògica matansa dels catolichs i la destrucció dels temples... i sobre'l poble, que moria, tota tirania hi assentava son soli. Mes en la nostra dansa tots hi cabém, no volém saber res de ningú, més que'ns estimi. Tot color a la sardana li escáu, tot matis bellament hi entona. Iris de pau aparegut sobre'ls pobles de Catalunya, com l'iris se forma de tots els colors de la gamma [...].

A la sardana tots ens donem les mans, tots obehim un ritme, tots informém un sol símbol: la pàtria que marxa. Aixamplém la rodona y compadim als qui, part enfora, no senten ni's con mouen davant l'himne d'amor que a Catalunya esclata.

En aquest periòdic sortia, el mateix dia, a la secció «Espigolant», signada per Jac, un escrit que reproduceixo en part:

La sardana ja a pres carta de naturalesa a Reus. Comensá a ballarse al Foment, i avui la dancen arreu: totes les coples i orquestes la porten en son repertori; totes les societats recreatives les posen en lloc preferent dels seus programes. Es balla en llocs tancats i a ple aire sense que ningú gosi interromprel-la malgrat

els persistents rumors que corrien de que determinats elements, no pas tots forasters, si no també paisans nostres que pateixen el defecte de l'obsessió, privarien, pesés el que pesés, que la sardana es ballés a Reus. Ja s'ha ballat; ja s'balla i ningú ha sigut capàs de romprer, per la violència, la colossal anella de sardanistes que s'ha format arreu ont una copla ha deixat sentir els compassos de la escaienta dansa.

El bon criteri s'ha imposat... davant la voluntat d'un poble, perquè, ens plau confessarho, la democràtica sardana la balla tothom.

Entre les «Noves» d'aquell mateix dia, també destacava aquesta notícia:

Amb motiu de la festa del barri del Carme, se celebrà'l passat dissapte a la simpàtica societat El Alba, un lluhit ball de «sagristanes», tocantse a petició dels concorrents, dues sardanes que foren ballades per bon nombre de joves i senyoretetes, malgrat les protestes d'uns quants lerroxistes, als qui no'ls hi deu vindrer gayre be que a Reus arrelí la dansa catalana.

Les notícies tenien una versió diferent en els periòdics locals. Això era sempre una constant. Crida l'atenció un curiós esdeveniment perquè el personatge de la història seria anys més tard un gran director d'orquestra i banda, així com també un important compositor català de tot tipus de música clàssica i també de sardanes. El *Diario de Reus* es va fer ressò el dia 27 de juliol que:

Esta noche dará un concierto en la sociedad Foment Republicà Nacionalista, el distinguido joven violinista don Eduardo Toldrà, siendo acompañado por el maestro don Domingo Nogués. Terminado el concierto se bailarán sardanas.

Encara el 1907, a les «Noves» del setmanari *Foment* del 3 d'agost d'aquell dia apareixia la següent notícia destacable:

Davant d'una nombrosa concurrència, entre la que s'hi vegeren bon nombre de musics d'aquesta ciutat, el jove violinista don Eduard Toldrà, donà'l passat dissapte, en la sala d'actes de la nostra entitat, l'anunciat concert de violí.

Tant les composicions que tocá sol, com les que ho feu acompanyat al piano pel mestre don Domingo Nogués, foren executades amb molta justesa, escoltant forsa aplaudiments, particularment al finalisar «Ricordo del Lago Maggiore» que indubtablement fou la que tocá millor.

El jove Toldrá fou molt felicitat, convenint tothom en que te condicions de bon violinista.

Tant agradosa festa acabà amb unes quantes sardanes que foren tocades al piano pels senyors Nogués, Ballvé i Martí, i ballades per un bon nombre de senyores i socis del Foment.

Però aquí no s'acaben les curiositats al voltant de l'il·lustre concertista. A *Las Circunstancias* del 30 de juliol apareixia aquest comentari:

Eduardo Toldrá, el joven violinista que ha pasado unos días en nuestra ciudad se despidió de nosotros con promesa de repetir su agradable visita.

Fué en el manso de la distinguida señora Viuda de Mata, en un concierto íntimo, de amigos, donde tuvimos ocasión de admirar al pequeño artista y de encontrarnos ante su trato amable y la voluntad de un hombre.

Es pot comprovar que cap dels dos periòdics feia menció del concert que havia preparat la gent del grup oposat.

En el número del *Foment* del 3 d'agost hi havia una llarga crònica (ben curiosa per cert) d'un sardanista reusenc que signava Jo, explicant que havia anat a Comarruga amb tren a ballar sardanes, on hi havia la cobla La Lira d'Olot. És un comentari d'un valor extraordinari que reproduïxo en part i que porta el títol: «El sardanista s'en va a la Comarruga», en què també trobem una crítica destinada a un «altre» diari de Reus:

El sardanista va veurer un programa de les festes de Vendrell, la simpàtica vila que *fa olor de garrofa i vi novell*, i vegé que s'hi ballaven moltes sardanes; s'entera que s'en ballaven a la platja de la Comarruga el diumenge, dia 28 de Juliol, i's digué: has d'anarhi, deus anar a estrenyer les mans dels germans del Penadés, tu, sardanista del Camp de Tarragona; s'enterá que eran molts companys de Reus que tenían en projecte'l passar la tarda del dia 28 a la platja de San Vicens, i's digué: no serás

sol; serem una representació ben nodrida dels novicis conredadors de la bella dansa. I, dit i fet. Arribà'l diumenge; el sardanista diná, i a les 2 de la tarda (perdó, senyor President del Congrés del Estat Espanyol) prení bitllet pera la platja de la Comarruga.

No donava l'abast en saludar a persones amigues i conegudes que'l feyen sabedor de que ells també hi anavan a ballar la Sardana amb els catalans del Penadés. Quatre vagons que foren presos per assalt per aquella munió que frisoza esparava'l moment de la marxa.

«Jo'm creya qu'aniriam sigut nosaltres soles, —digué al sardanista una hermosa morena qu'anava junt am tres noyes més i una senyora de mitja edat—, pero veig que també ne venen moltes altres. Com puntejarém! Cregui que estic ben contenta.»

I'l sardanista també n'estava de satisfet. El sardanista disfruta mirant els camps i pobles. S'aixecá, i al dirigirse a la finestreta, vegé qu'en un departament del mateix cotxe hi havia un senyor quina cara li fou completament desconeguda.

Aquest senyor no deu anar a la Comarruga, pensá i observá qu'als seus peus hi havia una grossa maleta de viatge.

Aquell senyor llegia un diari de Reus. No cal dir qu'amb aytal motiu se feu interessant al sardanista. El senyor llegia la segona plana; de la segona passá a la tercera casi tota plena d'anuncis; passá'ls ulls demunt d'aquets, obrí de dalt a baix la quarta plana, obrí novament el periodic i torna a plegarlo tot fent un moviment de llavis que'l sardanista interpreta com un gest despreciatiu. Aquell senyor no devia quedar satisfet del diari de Reus. El sardanista acotá'l cap i's feu reflexions sobre l'impresió qu'en devia treurer aquell senyor, de la premsa reusenca [...].

De prompte se sent una veu: —Ja hi som; mireu, una bandera catalana.

El sardanista guaytá. Tocant al mar s'hi veyen edificis, en un dels quals hi llegí: «Baños de la Comarruga». Se fixá en la bandera de volejava al terrat d'aquest edifici: dos tires vermelles i una de groga. No totes son de les quatre barres, pensá, i anava á

contarles, quan un amic exclamà: tres, quatre... Les catalanes hi son en majoria. Efectivament, d'espanyoles no n'hi havia tantes.

El tren s'atura a l'estació de Sant Vicens i'l sardanista i sos amics i amigues, baixaren dels cotxes i emprengueren la marxa vers la platja que's troba a un kilometre escàs de l'estació [...].

[...] als pocs minuts arribaren al peu d'aquells edificis. «Oriental Miramar», «Petit Pascual», «Villa Modesta», llegia el sardanista, i anà seguint fins vora'l mar, passant entre mitx d'aquelles cases d'on sortia una cridoria alegre, de gent contenta.

El sardanista, que no's banya, mentres varis dels seus amics i amigues se dirigiren a les dues úniques casetes que hi ha, a buscar roba pera pendrer un bany, está a la platja i's feu qualques consideracions de les que'n deduhí que tenint la nostra platja de Salou, no val pas la pena d'anar a Comarruga pera tirarse a l'aigua.

El sardanista i molts de sos companys, abandonaren la platja i's dirigiren a «Miramar» a pendrer una cervesa, tot esperant que la copla *Lira Olotina* comensés la seva tasca. L'animació era extraordinària. Les converses, totes eran les mateixes. Tothom esperava les sardanes.

[...] el fluviol se feu sentir i comensà la primera sardana. El sardanista tocà suaument el bras d'un jove i dues mans se separaren pera agafar les seves. La rodona del sardanista era ample, molt ample, dins d'ella s'en havia format una altra i escampades n'hi havia moltes més.

El sardanista anava contant i observava, i tot observant vegé qu'eren moltes les noyes quals belles cares li eran desconegudes, qu'ocupavan lloc en les amples rodones. Contà la segona tirada de curts de la primera part i trobà 31 compassos; vingueren els llargs i'n contà 79, feu la comprovació: 79 mes. La sardana tirava doncs a 31 per 79.

Vingueren els repartiments i la sardana fou treta, i seguí un llarg picament de mans.

El sardanista del Camp feu amiatat amb uns del Penadés i intervingué en una discussió entre una senyoreta de Vilafranca i un

jove de Vendrell qui sostenia que la sardana que s'havia ballat tirava a 78 punts llargs, en contra de lo que deya aquella hermosa sardanista, la qual n'havia contat 79.

El sardanista després de declarar que la rahó estava de part de la senyoreta, pensá en si a Reus n'hi deu haver cap de noya que les conti les sardanes

I vingué la segona i les rodones se formaren, enxamplantse, homes i dones, catalans del Camp i catalans del Penadés, ballaren la patriòtica dansa.

Quan havia ballat la quinta sardana, el sardanista mira'l rellotje i vegé que era hora de deixar aquell lloc ont havia passat una tarda ditxosa i després de despedirse de les hermoses i dels simpatics sardanistes am quins havia conversat durant sa curta estada a la Comarruga, s'ajunta am varis amics i am recansa emprengueren el camí, vers l'estació de Sant Vicens.

A les 7 en punt el sardanista i sos amics i amigues, es trobaven encaixonats al tren qu'havia de tornarlos a Reus. Durant el viatge qu'es feu felisment, el sardanista pensant en els companys que deixava a llurs comarques, recordava els sublims versos d'en Maragall:

Ja hi tornarán de parella en parella,
tota ma patria cabrá en aixa anella.

Sí; –deia'l sardanista– ja hi tornarem i demostrarem que la nostra dansa nacional no es planta exòtica en aquest tros de Catalunya.

I ara perdonin tots els cronistes i comentaristes que corren.

Al *Foment* del dia 10 d'agost del mateix 1907, amb el títol de «Coses reussenques, la Sardana», A. Andreu Cabestany escrivia:

La nostra dansa nacional s'es incorporada a la vida festiva de la mes bella ciutat del Camp, qu'omplen de llum, amb llurs gràcies infinites, les hermoses dones reussenques. Jo guardo am la grata simpatia, amb el dols encís que deixen les jornades glorioses al esvairese, la delectosa impressió de les darreres sardanes dansades a la ciutat. ¡Quina troballa! ¡Quina revelació devant els ulls del

cronista, en el curs d'aquestes lluminoses vetlles, qui porten a la memoria altres vesprades d'alegria passades á viles i ciutats empordaneses, al veure'l gran entusiasme que sent la joventut de Reus per la Sardana! [...]

Per que, jo no se com descriueles totes aquelles sardanes ballades, aquelles rodones de joves i noies donant-se amicalment les mans, ab els brassos oberts i'ls caps enlaire, punteijant ab armónica congruència la gran dansa catalana; aquella ampla via del jardí del nou teatre curulla de gent que mira y veu coses sublimes [...].

I no son solzament els adeptes d'un partit polític, els soldats d'una comunió, els devots d'un ideal concret els qu'á Reus senten entussiasta afició per la sardana; és tota la ciutat, és el poble que s'alsa per donarse amicalment les mans [...].

El carácter reusenc es emprenedor, treballador, va cap al nort, sempre endevant, fecunda, construeix, edifica, cria. I ara en un mes ha sabut apendre la Sardana [...].

Reus es Catalunya, es una ciutat noucentista que te tots els atributs d'una ciutat civilista; hi d'aquí avant, la veureu cambiada, mes catalana si pot ser, mes lliure i mes mestressa de si mateixa: puig la joventut acaba de conquerila al'alegre só de la Sardana.

En el mateix número del *Foment* hi havia una nota ben interessant:

El passat dijous á la nit, una colla de ceguets d'aquesta ciutat, recorria nostres carrers tocant escullides sardanes que foren ballades per bon nombre de senyoretetes i joves, siguent objecte, músics i sardanistes, de forts aplaudiments per part del nombros public que contemplava la nostra bella dansa.

Els periòdics donen fe d'aquells que van marcar el fet catalanista i el de la sardana a Reus.

A les *Noves* del *Foment* del 17 d'agost hi havia aquesta notícia:

Demá a la nit se celebrarà en el espaciós lloc d'istiu de la recreativa societat «La Palma» un lluhit ball-reunió, amenisat per l'aplaudida banda de la casa, figurant en el programa dues o tres sardanes, qual dansa ha pres ja carta de naturalesa en aquella societat.

El barceloní *La veu de Catalunya* el 17 d'agost explicava: El diari possibilista de Reus *Las Circunstancias* va publicar un article contra la sardana, aduint un poderós argument en contra: el que l'ensenyen a ballar en el Centre Nacionalista d'aquella ciutat y perquè mereix ésser qualificat de ball de comerciants per haverse de comptar y repartir els compassos mentres se balla.

Els sardanistes han de saber que *Las Circunstancias* es un diari possibilista, una mena de cosa, de partit que deixá d'existir ja fa més de 20 anys, molt abans de morir-se el seu fundador en Castelar. Es un conseqüent. Ha mort el possibilisme, ja no hi ha possibilistes enloch y *Las Circunstancias* encara segueix éssent possibilista. Es un diari defensor d'idees passades de moda, es com si diguessim, un retrógrade.

Pobre *Las Circunstancias*! Ell, crida que crida contra'l món per que avença, i el món «e pur si mouve».

El mateix dia, 17 d'agost, *Foment* destacava una altra notícia:

Haventse de celebrar aquets dies a Tarragona la festa anyal de Sant Magí, s'ha contractat la renombrada copla La Lira Olotina, per tocar sardanes demá i dilluns, per lo que regna gran entusiasme entre'ls tarragonins aimants de nostra dansa, la cual es coneguda en la ciutat veïna.

Amb aytal motiu, no faltaran demá sardanistes de Reus, qu'ani-ran a puntejar la sardana amb els balladors de Tarragona.

Molt ens plau veurer que no es nostra ciutat solsament, es el poble del Camp que balla la dansa empordanesa.

Al número següent, el del dia 24, hi havia aquest comentari sobre el mateix fet:

Tal com deyam en nostre nombre anterior, diumenge i dilluns, festes de Sant Magí, se ballaren sardanes a Tarragona.

Am aqueix motiu, ens traslladarem a la veïna ciutat. Quedant sorpresos de l'entusiasme qu'hi regna per la dansa catalana, puix pot dirse que la ballen molts tarragonins, als que felicitem de tot cor.

Per la seva banda, *Las Circunstancias* del dia 30 d'agost editava un article de Cefeye que rebentava de mala manera el Foment, els

nacionalistes i la seva joventut. En barrejar conceptes reconeixia que hi havia una cosa que feien molt: «ballen sardanes». Està clar que la sardana seguia el seu camí ja que, en aquell moment, hi havia més joves que la ballaven. Editava això:

La bella danza ampurdanesa va arraigando merced a vuestro empuje. Bailan sardanas en el Teatro Circo unos cuantos jóvenes de nuestra buena sociedad, tímidos ante el asombro del corro de curiosos, acaso recelosos de que la democracia les obligue á acoger á algun plebeyo. Las bailan también los horteros en algunas calles.

El mateix any 1907, el setmanari *Foment* del 31 d'agost recollia els comentaris de Jac, en els quals veiem que la sardana com a ideari catalanista era una constant de l'època:

El corresponsal a Tarragona de *La Política*, se desfoga amb una serie de grolleries contra la nostra dansa nacional. No diu res de nou; es una reproducció de lo dit infinitat de vegades per tots els enemics de nostra terra i nosaltres, pera contestarli, hauríem de seguir el mateix procediment, reproduint tot el molt que s'ha dit pera picar els dits dels impenitents envejiosos de la florida que van traient arreu totes les manifestacions del nostre caràcter [...].

[...] lo que xoca de tot aixó es la coincidencia en que cauen tots els enemics de Catalunya. Tant-se-val com's diguin: republicans o manarquics son els unics que am rara unanimitat de gust, troben antiestética la Sardana.

Entre les notícies del mateix dia 31, sortia el programa de festes del carrer Major, en el qual figurava la sardana. També deia:

Durant la present setmana s'han ballat sardanes cada nit, en diferents places de nostra ciutat causant gran joya veurer l'entusiasme am que arreu la puntejaven nombroses colles de joves i senyoretetes, particularment a la plassa de la Farinera, quals veïns i'ls del carrer de Santa Agna, contractaren el passat diilluns, una aplaudida banda.

El *Diario de Reus* del dia 30 d'agost, recollia l'agenda de les festes al barri de Sant Ramon. El programa per aquell dia era:

A les doce del mediodia disparos de artilleria que anunciará al vecindario el comienzo de las fiestas; á las seis de la tarde

bendición de la capilla de la Purísima Concepción, y á las nueve de la noche pasa-calle por la banda La Artística, ejecutando algunas sardanes.

La constant enemistat entre partits mitjançant els seus portaveus, que alguna vegada assolía un alt nivell, repercutia constantment en aquesta cosa nova que representava la sardana. Queda palesa d'aquesta comesa la part que afecta la dansa. Amb tot, cal afegir algun aclariment per definir els sentiments, ara històrics, d'aquells polítics reusencs que, d'una manera o altra, lluitaven pels seus ideals.

La sardana s'acceptà progressivament en alguns espais de la ciutat i els periòdics també la coneixien, com posava de manifest el *Foment* del dia 7 de setembre:

Dijous de la present setmana se celebrá al pati del Institut el ball de «sagrístanes» del barri de Sant Ramon, que degut al mal temps, no pogué verificarse el passat diumenge. Intercalats en els «bailables» se tocaren varies sardanes que foren puntejades am forsa entusiasme per moltes rodones de senyoretas i joves, malgrat els xiulets que llansaren alguns subjectes, xiulets que foren ofegats per sorollosos picaments de mans am que saludá a la democrática dansa la nombrosa concurrencia qu'assistí al esmantat ball, que fou molt lluhit.

Una altra de les nombroses anècdotes s'editava el 28 de setembre:

Diumenge prop-passat, tingué lloc una hermosa festa, al mas del nostre estimat amic en Sebastià Massó, ont se reuniren les distingides famílies de Querol, Macià, Font de Rubinat, Martí i Folguera, Ballte i altres que sentim no recordar en aquest moment.

Se ballaren sardanes, airosament puntejades, se cantaren cançons de la terra, i pera coronament de la simpática festa, l'eminent concertista de piano, el nostre paísá Pau Martí [...].

[...] i a l'hora del comiat tots mostraren desitjos de que festes com aquella se repetissin tot sovint.

El *Diario de Reus* del dia 6 d'octubre comunicà la notícia que, al Teatro Circo, tant a la tarda com a la nit, la companyia Balañà hi interpretava quatre comèdies (dues a la tarda i dues a la nit), i que en els intermedis una banda tocava als jardins diferents peces i sardanes.

La sardana és present en la societat reusenca com ho demostra aquest altre exemple curiós. El mateix diari el 16 d'octubre s'ocupà de donar resposta a un escrit del *Foment* en què els feien fortes crítiques. Enmig d'aquesta resposta, es podia llegir això:

Foment mismo debe comprender claramente que los Jocs Florals fueron un verdadero fiasco, pero estaban organizados por unos jóvenes de los que bailan sardanas y se mueren por cantar Els Segadors, y no se atreven a confesarlo.

El setmanari *Foment* del 19 d'octubre comentava que l'endemà a la nit, amenitzat per la banda La Artística, se celebrava un ball reunió a la societat El Alba en què s'intercalarien sardanes. També ho celebraven de la mateixa manera un grup de modistes en un viatge a Alcover.

En diferents concerts de les bandes, sovint hi constava una sardana com a única peça catalana. Al número del mateix *Foment* del 26 d'octubre hi havia una nota en aquest sentit:

El proper divendres diada de Tot Sants, la banda del Centre de Lectura donarà un concert a l'esmentada societat de 11 del matí a 1 de la tarda, baix el següent programa:

«El voluntario» pas doble, «Viva España» poutpurri militar, «La Cañamonera» couplets, «Boston» vals, «La platja de Riells» sardana, «Ruido de campanas» pas doble».

El 23 de novembre del 1907 el FRN es traslladà al carrer de la Perla, número 2, on es va estar molts anys, un espai que ocupava la societat El Brinco. Tot celebrant aquesta efemèride, el Consell Directiu de l'entitat, després de l'entrada a la nova seu, organitzà per al dia 1 a la nit la primera de les audicions de sardanes:

[...] qu'es proposa celebrar en l'espaiosa sala del nou estatje social, havent contractat la celebrada banda La Artística la qual executarà el següent programa: «Palmera» de Millet, «Per tu ploro» de Ventura, «La pubilla ampurdanesa» de Serra i «La Santa Espina» de Morera. Es d'esperar que la primera festa que se celebra en el nou lloc del FRN serà forsa lluida i que no es-cassejarà pas l'element jove de nostra entitat, que desitjós de puntejar la bella dansa, ferà acte de presencia.

La confirmació de l'acte va aparèixer en el número següent.

Pocs dies després, el 14 de desembre, Foment comunicà que començaven en aquell nou espai, els dissabtes de 5 a 8 de la tarda, sessions «preparatòries de sardanes», a iniciativa de la seva nova secció de nom: Aplec Sardanista.

El desembre d'aquell 1907 sembla clar que la sardana tenia més adeptes en altres llocs de la ciutat.

A *Las Circunstancias* del 7 de desembre apareixia la notícia:

Para mañana domingo, está anunciado en la sociedad El Olimpo, un baile extraordinario por la banda La Artística, en cuyo programa figura la sardana.

També el *Diario de Reus* de l'endemà dia 8 comentava:

Esta tarde de cinco y media á ocho tendrá lugar en la sociedad FRN, la primera de las sesiones preparatorias que para fomentar la sardana en Reus, se propone celebrar la sección Aplec Sardanista, recientemente creada en aquella sociedad, los jueves y domingos de cada semana.

La notícia es repetí el dijous dia 12.

El *Diario de Reus* del dia 28 de desembre publicava que:

Varios jóvenes entusiastas de esta ciudad, aprovechando la oportunidad de que asistirá hoy á Castellvell numerosa concurrencia, han organizado para esta tarde una merienda en la montaña de Santa Ana, bailándose antes varias sardanas á cuyo objeto se ha contratado una nutrida cobla.

S'explica que la nombrosa concurrència hi anava tot pagant la tradicional banya, una mòdica aportació econòmica que aquell dia es feia pagar als forasters per entrar al poble, especialment els de Reus.

Al *Foment* de l'endemà també era anunciat.

Mentre que el mateix diari del dia 29 de desembre anunciava que, a l'estatge del FRN, hi hauria:

Esta tarde de 6 á 8, la sección Aplec Sardanista del FRN celebrará en los salones del mismo, una extraordinaria audición de sardanas bajo el siguiente programa: «Per tu ploro», «La Puvi-lla Ampurdanesa», «La cançó del avi» (nueva), «Barquejant» (nueva).

1908

Una altra sessió extraordinària de sardanes quedà anunciada per al dia 5 de gener del 1908, en la qual s'intercalà el ball popular «l'Esquerrana». La interpretà «una copla formada per distingits professors d'aquesta ciutat», amb músics locals de les bandes, fent el grup amb instruments de metall.

Reus era una ciutat de vint mil habitants i cada setmana hi havia anunciades unes cinc o sis obres de teatre, principalment a l'estiu, atès que cada entitat tenia el seu espai per programar-les. També hi havia sarsueles, òperes i concerts de bandes.

En aquell 1908 la constant batalla dels partits polítics continuava en molts aspectes a tort i a dret. Per un costat, els republicans espanyolistes i els liberals i, per l'altre, els republicans catalanistes, que van fer de la sardana un emblema nacionalista de primera magnitud. Aquest enrenou amb més o menys intensitat no va canviar en els tres o quatre anys següents.

Segons publicava el 4 de febrer el *Foment*, la Secció Aplec Sardanista del FRN continuava amb la seva activitat. La nota deia que per a l'endemà a la nit hi hauria una extraordinària sessió de sardanes a càrrec d'una cobla formada per músics locals amb el programa:

Primera part: «La cançó del bressol», Serra; «La pubilla ampordanesa» (pels nens), Serra; «Riallera», Serra; «L'Esquerrana» (ball popular català); «La reyna de les flors», Serra. La segona part: «Per tu ploro», Ventura; «La cançó del avi», Serra; «L'Esquerrana» (ball popular català); «Barquejant», Serra.

Després del programa, explicava:

Creyem inútil que davant d'un programa tan escollit i tenint en compte lo molt concorregudes que l'Aplec ha vist quantes sessions ha donat, a l'audiència de la nit de demà hi assistirán bon nombre de sardanistes.

El mateix dia es podia llegir una nota en què informaven que a Badalona s'havia constituït una cobla de nom: La Badalonina, amb un escollit repertori de sardanes i peces de concert. És una mostra que l'espai sardanista avançava i esdevenia motiu de notícies quotidianes.

A la setmana següent es va programar un altra sessió de ball amb un programa format per diferents balls de saló, tres sardanes noves i el popular ball català: «L'Esquerrana».

Els documents retraten l'ambient sardanista en aquells inicis i transmeten com pensava i actuava part de la societat reusenca amb un tema que era nou. Tot idealitzant-lo, es va arrelar, també, en el seu vessant polític, encara que anys més tard fou acceptat per molts i proclamat per menys. Amb el temps es diluiria la representativitat política i, en èpoques posteriors, tornaria a créixer i a minvar.

Aquest escrit de Jordi Tudó amb el títol «Sardanes» es publicà al diari *Foment* del 8 de febrer del 1908:

Es meritori el treball immens que pesa demunt l'Aplec Sardanista del FRN. Ell coratjosament ha emprés la tasca de fomentar i propagar la sardana a Reus i ha conseguit que un nombre grandíssim de joves aprenguessin de ballarla i puntejarla. Després ha volgut associar la dona a les nostres festes, i ha lograt qu'al FRN hi acudeixi cada festa al cap tard un contingent hermosíssim de noies qu'amatentes i carinyoses puntejen tossudament la sardana, i ballen, després de nostre dansa nacional, senzills i encantadors balls populars catalans, balls de la terra.

Jo he tingut una impressió agradable al veurer nostre ampla sala, plena de senyoretetes, a les qu'hem encomenat el nostre sentiment de Patria; he tingut una satisfacció, al veure am la rialla a flor de llavi i la bondat a la cara, a tanta munió de germanes nostres, de promeses nostres, qu'han vingut a casa nostra a dirnos: «També l'estimém nosaltres a la mare Catalunya; també volém portarhi nostre concurs a la vostra tasca d'escampar per tots els ambits de la ciutat el sentiment catalá.»

Jo les miro joiós a les dones que venen am nosaltres, i penso qu'am elles, comptant llur apoi i llur sentiment de Patria, podém conseguir per Catalunya tota aquella integració sentimental de nacionalitat a que aspirém. I després, a totes les dones que senten am nosaltres, les miro amatent i les miro a totes, les lligo dolsament com a toia olorosa, hermosíssima, a la nostra Catalunya, que n'aspira suaument els perfums fins i delicats, sentintse satisfeta de les seves filles reusenques.

Vritat, companys; vritat, dones que veniu a nostre hostatje a sentir am nosaltres; vritat que li oferirém aquesta bella toia a la mare Catalunya?

El 18 de febrer explicaven que el dia següent a la tarda continuarien les sessions preparatòries de sardanes (actualment en diem ensenyament) que feia l'Aplec Sardanista. Comunicaven que a la ballada es donaria a conèixer, entre d'altres, la sardana de Morera, «La Santa Espina». Això es transformà en una constant setmanal.

N'hi ha una nova referència al *Foment* del 7 de març. Deia que el ball infantil de carnaval que la Secció Sardanista del FRN (Aplec Sardanista) havia organitzat per a l'entitat del carrer de la Perla, havia tingut, segons l'escrit, moltíssima acceptació. Va començar amb una sardana que van intentar ballar els petits i, seguidament, hi va haver el concurs de disfresses.

Mentrestant, a la cavalcada de l'enterrament del Carnestoltes, hi va sortir una comparsa mofant-se de la sardana. Aquest motiu va provocar les conseqüents protestes del Foment i va produir el silenci ocasional dels altres dos diaris.

Jordi Tudó feia aquest comentari:

Hi ha burles que segons qui sol fer-les resulten honoracions veritables. No'ns en va fer de pena, ni se'ns causà disgust una burla a nostra dansa nacional que formava part del enterro del Carnestoltes. Senzillament ens va fer gràcia i riguerem força al veure-ho com al llegir uns cartelons ridiculitzant la Solidaritat.

La sardana ha arrelat ja a Reus i avui es balla tot sentint el seu esperit i no hem pas de temer les burletes ridícoles que puguin fer-li. Ha entrat ja en nostra vida reusenca i no l'ha de treure una ironia carnavalesca.

Aquestes burles tenen això: honoren a qui van dirigides, segons com i qui las fá i en aquest cas, tenint en compte qui l'ha fet la burla a la Sardana, la nostra dansa nacional ha quedat neta, honorada i sancionada definitivament a Reus.

El març d'aquest 1908 continuaren els balls i les sardanes que organitzà la Secció Aplec Sardanista del FRN. Aquesta Secció el dia 10 de maig va fer una sortida a la veïna vila de Riudoms per donar-hi una audició de sardanes i «ballets populars de la terra». De fet, va ser una diada catalanista.

Al número del dia següent, el *Foment* va parlar d'un gran aplec nacionalista i de la quantitat de reusencs que s'hi desplaçaren amb tota

mena de mitjans: a peu, en tartanes, xarrets i altres carruatges, que formaren una corrua animadíssima. Segons el setmanari fou un èxit apoteòsic i afegeix que es féu als salons de la casa Gallisà, que, segons diu, es tractava d'una societat importantíssima de Riudoms, i que després es van dirigir a l'ermita de Sant Antoni a puntejar una sardana. Va tocar la banda del poble.

El dia 24 van repetir l'acte a la Selva del Camp, a la societat El Lauro. El comentari de la setmana següent del mateix setmanari també és excel·lent, ja que era «la vila riallera, alegre, de dones fermoses, esplèndida de vida, que ens rebé am carinyo i simpatia».

Constantment apareixen els anuncis al *Foment* de les sardanes que organitzava l'Aplec Sardanista de FRN, que se celebraven els dimarts, els dijous i els diumenges de cada setmana. Molts diumenges proposaven sessions de balls i sardanes. De les eleccions d'aquesta Secció del 27 de juny del 1908, en va sortir president Joaquim Gibert.

Aquest setmanari anunciava els actes sardanistes de diferents indrets de Catalunya, tot reproduint els programes que rebien. El 5 de juliol altra vegada van muntar una sortida a la Selva del Camp. Aquesta ocasió fou apoteòsica atès que va ser l'Associació Nacionalista Catalana de la Selva qui convidà a la Secció Aplec Sardanista del FRN. La preparació des de Reus fou extraordinària. La Secció llavors es trobava per ballar al seu estatge i van preparar una anella per lluir la dansa. En el viatge utilitzaren:

[...] l'amplíssim cotxe conegut per Central, tres cotxes més del Hotel de Londres, així com tres tartanes particulars, tot abarrostat, i bicicletes [...] unes noranta persones [...] en els trens de dos quarts de dugues i dos quarts de cinc hi pujá molta gent.

La crònica que en fa Jermell és excepcional. Comenta l'arribada fins a la plaça de la Selva, amb senyeres i també estendards pertot arreu, banderes i aplaudiments a dojo. Diu la crònica que es van veure fins a sis rodones molt amples per ballar sardanes, a les quals s'apuntava tot el jovent: «entre les quals n'hi havia una de noiets i noieta de l'Aplec que fou l'encant i admiració de tothom; tal era la precissió am que ballaven les sardanes». Fins al final tot fou meravellós. També el comiat. L'escrit acaba amb un: «¡Visca Catalunya!»

El *Foment* de l'11 de juliol en un petit apartat de sardanes, comentava la gran activitat de les seccions del FRN, tot anunciant que el seu Aplec

Sardanista no content amb els últims èxits obtinguts començà a preparar audicions públiques de sardanes perquè la dansa prengués carta de naturalesa en els costums populars de la ciutat. La primera audició «probablement tindrà lloc el proper dimecres a la plaça de Prim (el dia 15)».

Las Circunstancias del dimarts dia 14 de juliol en l'apartat de crònica, anunciava que els dimecres de cada setmana l'Aplec Sardanista de la localitat organitzaria unes audicions públiques de sardanes i balls populars de Catalunya a la plaça de Prim, a les deu de la nit, que executaria la banda del Centre de Lectura. Van reproduir el programa del dia següent, el dia 15: «Tot fent malla», «La Santa Espina», «Record de la infantesa» i «La platja de Riells». Fins aquell moment tot era normal.

Però aleshores començà el primer episodi violent a la nostra ciutat. Aquesta petita història va ser reflectida en tots els àmbits i s'endevina la tendència sociopolítica de cada grup. Del molt que es va escriure, en veurem una part, atès que parlem d'un esdeveniment interessantíssim per conèixer la realitat reusenca de principis del segle xx.

El setmanari *Foment* del dia 18 de juliol del 1908 titulava els fets: «En plena anarquia, La selvatjada del dimecres». I textualment explicava:

L'Aplec Sardanista secció del FRN concebí'l proposit de donar audicions públiques de Sardanes a la plassa de Prim. Despres de coneguda la opinió favorable al seu propòsit de diferents veïns de tan céntrica via, demaná l'oportú permís a la autoritat municipal representada per don Eduard Navás. Amablement i sense la mes petita obgecció, l'alcalde accidental cedí'l permís que se li demanà. Això era'l dilluns. Al dia següent fou cridat particularment a la alcaldia l'individu qu'havia visitat anteriorment al senyor Navás per demanarli'l permís i el dimecres a mijdia, acompanyat pel president del FRN hi hagué l'entrevista.

El senyor Navás comunicá als nostres amics, que despres d'aquesta sollicitut, n'havia rebut un'altre de persones que no citá demanant ballar balls populars en el mateix lloc i dia. Devant d'aixó, digué'l senyor alcalde accidental, que'ls hi sembla qu'haig de fer?.

El nostre president li dona la seva opinió demostrantli el que significa'l dret de prioritat i l'intent de coacció, amenassa i provocació que tacitament implicava la segona sollicitut. El nostre president afegeix que com que nosaltres no volem provocar cap

conflicte a la autoritat, renunciem gustosíssims al dret de prioritat: els segons sollicitants que ballin avui els seus balls populars i nosaltres ballarem la sardana el dia que'l senyor Alcalde tingui a be senyalar, am la particularitat de que jo li responc, diu, de l'ordre el dia que celebrin la festa els incògnits senyors que faltant al mes elemental concepte de consideració han demanat un lloc que previament s'ens havia cedit a nosaltres.

Devant d'aquestes raonadíssimes manifestacions, el senyor Alcalde contestá al nostre president que dimecres a la nit podien celebrarse les audicions de sardanes.

Ve la vetlla, i molt avans de l'hora anunciada per la celebració de la festa, la plassa de Prim se comensá a omplir de gent de dubtós aspecte en tant que els municipals se passejaven magestáticamente lluint els seus uniformes d'estiu.

Comensa a sonar la cobla; se formen rotllos sardanistes; esclaten xiulets; l'alcalde dona ordre a la cobla pera que pari de tocar; els municipals desapareixen mágicament i l'escamot de revoltosos comensa á empenyer els rotllos sardanistes. Aquestos aguanten l'empenta; amics nostres fan de muralla a les rodones. La presencia de la guardia municipal hauria estat suficient pera apaibagar els intents dels lerrouxistes que comensaren vergonyament la seva innoble tasca, empro veient que no hi havia autoritat i qu'era feble la ressiencia, sentiren creixer el seu ardor belic i'ls escamots caigueren sobre'ls pacífics sardanistes. Crits, escándols, protestes i l'ordre public alterat fins que prudentment, defugint tota responsabilitat en el conflicte, els nostres amics s'anaren retirant cap al Foment, ont se continuaren les sardanes per una gernació inmensa i en mitj d'un coratjós entusiasme [...].

El culpable, l'únic culpable de lo ocorregut, es el senyor Alcalde accidental don Eduard Navás i Felip. Si no tenia medis pera garantir la seguretat pública, no devia autorisar la festa; si tenint medis no tenia energia per emplearlos, devia dimitir; empró mai, absolutament mai, deixar la ciutat a mercé d'un escamot de revoltosos qu'ell sap qui son i com s'organisaren [...].

El senyor Alcalde am mirar qui firmava la segona sollicitut tenia a qui fer responsable del ordre. Si aixís ho hagués fet, no haurien

intentat tant sols l'acte incivil que per vergonya de Reus i de les autoritats se consentí el prop passat dimecres. El senyor Navás, després de lo ocorregut, s'ha revelat inepte pera desempenyar el càrreg d'alcalde d'una població tant important com es Reus [...].

Els que dimecres manaren i disposaren foren els elements pertorbadors. Qui sap les relacions que hi deu haver entre ells i les autoritats que deixen creixer la mala herba [...].

El senyor Navás i'ls seus amics politics han criat corbs, pero aquestos corbs el dia de demà'ls hi treuran els ulls. L'acte de dimecres és un avís; la tranquil·litat pública está verament amensada. A nosaltres ens dol pel bon nom de Reus.

Un altre escrit del mateix dia porta el títol: «Qüestió previa». En trec algun tros:

Després de lo ocorregut el passat dimecres ens veiem en el cas de preguntar a les autoritats i d'una manera especial als que disfruten de la hegemonia política, als directors espirituals del poble, si a Reus disfruten dels drets de ciutadania tots els veïns; o be dir a Reus unicament poden disfrutar dels drets de reunió i de les llibertats públiques els que perteneixen al partit que mana.

Ho hem de saber per l'avenir, ho hem de saber per la nostra vida futura, per la vida futura de la ciutat [...]. Esperem una resposta categòrica; necessitem sapiguer concretament la opinió de les autoritats i dels elements directors d'aquestes mases incultes, volém sapiguer si hi ha qui garanteixi el gaudiment de la llibertat o si pesa sobr'l cap dels reusencs l'amenassa indigna de les multituds sense fre; volem sapiguer si vivim en un poble civilista o si Reus es una sucursal del Riff.

El mateix número del *Foment* en un altre escrit deia:

Senyors de *Las Circunstancias*: La vostra burla sarcàstica fa fàstic. Déiem ja en un altre lloc que no es tracta de sardanes, sino dels drets de la ciutadania, de les llibertats públiques escarnides i burlades al crit de Viva la Libertat per les turbes que mes d'un cop us heu enorgullit de dirigir. La hegemonia local vos la donen; vosaltres sou els que maneu als que dirigiu, vostra es doncs la culpa i la responsabilitat de lo que ha succeït i lo que pot succeir...

vosaltres sou els que'l mateix dimecres am les vostres burles deixaveu entreveurer les heroïcitats dels vostres correligionaris. Deviau quedar satisfets; deviau sentir orgull que'es desfessin les rodones de sardanistes... Quin triomf, quina victòria, quin'honra pel partit republicà que representeu, la heroica gesta del dimecres últim!... Bon profit vos fassi; no us envegem la gloria. La opinió sensata de Reus vos aplicarà'l calificatiu que no volém estampar.

El dijous 16 els diaris: *Las Circunstancias* i *Diario de Reus*, que sortien diàriament —el setmanari *Foment*, que sortia els dissabtes, l'oferia, com hem vist, el dia 18—, oferien les seves versions de la notícia.

Per començar, *Las Circunstancias* amb la seva versió titulada: «Sardanas... y otros excesos», de la qual reproduceixo un extracte, deia:

No conocemos ninguna filosofia que conceda á la danza honores mayores que los que se conceden á toda frivolidad; pero asistimos á un momento álgido de conceder gravedad, por lo menos, á esa coreográfica manifestación de nuestro nacionalismo.

La sardana, que Maragall cantó tan bella cuan injustamente al decir de ella que es símbolo de un pueblo que avanza dándose las manos, es una pobre danza sin espontaneidad, sin nervio; es una danza hecha para que la bailen mujeres inflexibles y hombres asexuales; es una diversión ordenadita como hecha de encargo para los niños que leen Patufet y para las niñas que lo escriben. Decimos que Maragall la cantó injustamente, porque aquella redonda que gira y retrocede, que teje y desteje, que hace piruetas á golpe de compases exactos, no es ni puede ser símbolo de un pueblo que avanza, sino de un pueblo que se junta para confundir la música con las matemáticas, el placer con el cálculo y la democracia con el tanto se me da de ti como del otro.

Sin embargo, la dancita se va convirtiendo en cosa importante y digna de toda reverencia. Se organiza un Aplech Sardanista y todos lo encontramos muy natural que el aplech ese pueda tutearse con las cancillerías europeas. Esto se comprende unicamente teniendo en cuenta que nosotros somos superiores, según afirmó Crusells, con perdón de Maura.

L'article segueix sense saber ben bé per on va i agafa camins madrilenys i políticament estranys que fan veure ben clar que t'ho pots saltar

tranquil·lament. No té cap signatura —es pot suposar que era l'editorial del diari—. I acaba així:

Ello es que la sardana se impone en todos los ámbitos de Cataluña y estamos viendo cómo en esta ciudad toma incremento que es una bendición de Casañas.

Nuestros nacionalistas han conquistado una plaza: la Plaza de Prim; el cerebro de la ciudad, como si dijéramos: Ha sido un triunfo pedestre que formará época en los anales de este nuevo partido, donde se ha acogido lo más tierno de nuestra juventud y lo más impaciente del transfuguismo local, para confirmar aquel refrán que reza: «Los extremos se tocan.»

El diari d'aquest dia finalitzava amb un altre article ben clar titulat: «Lo de anoche». En aquest cas es mostra la versió de la Unió Republicana de la Província de Tarragona:

Ocurrió anoche, en la plaza de Prim, con motivo de bailarse allí la primera serie de sardanas organizadas por el Aplech Sardanista, un escándalo formidable como nadie podía prever.

Habían circulado rumores para todos los gustos y ello fué causa de que en dicha plaza se reunieran buen número de vecinos, esperando tranquilamente los acontecimientos. Y decimos tranquilamente, porque se preveía, a lo más, alguna escena grotesca, algún leve incidente de sainete; pero en ningún modo la baramunda estrepitosa que se armó a los acordes de la música.

Oyéronse primeramente algunos silbidos, mezclados con aplausos y gritos de protesta; arreciaron los silbidos y las voces, se extinguieron los aplausos y, en lo más enardecido de la gritería, vimos anarbolarse algún bastón.

Las autoridades ordenaron entonces el despeje, concentrándose los espectadores en distintos grupos, donde se comentaba lo ocurrido, donde a veces, se alzaron voces como chispas de un alboroto que se extinguía. Y no pasó nada más. Se nos dijo que dos de los danzantes habían recibido algunos golpes; pero sin gravedad alguna. De todos modos, el espectáculo era irritante.

Nosotros, que no veíamos de buena gana la sardana, porque no tenemos por enemigo á un baile ni por rivales á unos danzarines,

deploramos lo de anoche por tres cosas: porque nos apenas profundamente toda alteración de orden público; porque la libertad debe disfrutarla todo el mundo, hasta el que afana por hacer el ridículo, y porque es muy sensible que un hecho de esta naturaleza, que no reviste una gravedad trascendental, se vaya á glorificar el compungimiento de los bailarines contrariados, como una aureola de martirio [...].

[...] Todo eso y sobre todo, la brutalidad ambiente que anoche se enseñoreó de la plaza de Prim, nos hace protestar de lo ocurrido, deseando que para la tranquilidad y el buen nombre de la ciudad no se reproduzcan hechos de tal naturaleza.

Els periòdics encara en parlaven en edicions posteriors. *Las Circunstancias* del dia 17 de juliol va publicar un article: «Sobre el mismo tema», que feia novament el seu llarg comentari –massa llarg–, malgrat la seva intenció inicial. En faig una tria:

Consignada nuestra protesta contra lo ocurrido anteanoche en la Plaza de Prim, vamos á hacer más extenso el comentario que ello nos sugiere. Sereno el ánimo, pasada la excitación nerviosa de aquel momento, vamos á hablar tranquilamente. Que la cosa, desprovista de gravedad en sus incidentes, se presta a reflexión.

Lo que aquí ha padecido, es un derecho: el que les asistía á los sardanistas, después del permiso solicitado para bailar en la Plaza de Prim sus pedestres patriotismos, alegre ó seriamente, según el son que les tocan. Al son se mezclaron tantos pitos, con su vocerío ensordecedor y sus bofetadas furtivas, que hubo de acabarse la alegría, la seriedad y hasta la danza.

A fuer de demócratas, nosotros lamentamos que se hollara aquel derecho; pero aquí hay un derecho más elevado que éste y que aquel pretendido en el cual se ampararon los perturbadores; y este derecho es el nuestro, es el de todos los vecinos que aman la paz en la vía pública, por encima de todas las danzas y contradanzas.

Por eso hablamos serenamente, y en defensa de toda la ciudadanía, para quién fué el acto indicado, hemos de condenar á

unos y á otros. Cónstales á los sardanistas que esta pobre danza ampurdanesa, locamente comparada con Los Segadors, pero al lado de otras músicas conocidas, representa hoy día, en el campo político, una afirmación nacionalista. Y este nacionalismo la ha decretado «danza nacional catalana», por cuyo motivo, máxime organizada por un FRN, es sin excusa alguna una manifestación nacionalista.

Aún así, ya sabíamos todos que el derecho de manifestación es discrecionalmente constitucional; pero les consta a los nacionalistas que sus doctrinas están aquí poco arraigadas; que sus manifestaciones les resultan poco simpáticas á la generalidad de esta población [...].

[...] no faltó quién achacó abandono á las autoridades por no haber puesto, cuando menos, una pareja de la guardia civil al pie de cada farol del alumbrado. Esta hubiera sido una previsión excelente. La sardana impuesta al respeto de todos... por la ley de jurisdicciones...

[...] Las autoridades expusieron sus temores á una comisión del Foment, instándola á que renunciaran al baile. La comisión le quitó importancia á lo que pudiera suceder. «En La Palma —dijo uno de ellos— se baila la sardana en algunas fiestas. Muchos protestan, pero al fin se baila.»

Bueno: pues si en una sociedad particular se protesta una cosa, ¿no es temeridad querer imponerla en lo más céntrico de la vía pública, aunque esa cosa sea una manifestación política tan inocente y primitiva que se exprese con las piernas?

Aquest article s'allarga més, tot posant exemples polítics contraris, rebuts en contra d'algun diputat dels seus. Finalment, torna a insistir amb el civisme i la tolerància.

Mentrestant, un grup de reusencs curiosos van acudir a la sessió del ple de l'Ajuntament del divendres dia 17, ja que creien que es tractaria l'incident sardanista del dimecres anterior. Va ser un fet potser estrany ja que ningú hi participava mai, en les sessions del ple. D'aquest assumpte no en va fer menció ningú: res de res. No n'hi cap comentari en les actes de la corporació municipal consultades ni tampoc va sortir en posteriors reunions del consistori reusenc.

A la primera d'aquest 1908 va aparèixer un altre setmanari a Reus: *El Consecuente, Semanario Republicano Democrático Autonomista* (?), que tenia la façana del Partido Radical. En el número del dissabte 18 de juliol també va posar cullerada al fet sardanista de la setmana: «La Sardana en Reus. Lo que pasó». Així ho explicaven:

Lo ocurrido el miércoles último por la noche en la plaza de Prim, demuestra de modo indubitable que no es un acto aislado, sino la resultante de varios actos cuya finalidad responde á una línea de conducta política ha tiempo trazada y devotamente seguida. El Aplec Sardanista forma parte de Foment; y el Aplec, pues, fué el que pidió permiso á la autoridad (permiso por cierto discutible tratándose de lo que se trata), para celebrar «audiciones públicas de sardanas y bailes populares de Cataluña», los miércoles de cada semana.

Obtenido el permiso, llegó por fin para el *Aplec* el dia y hora anhelados. Apenas había empezado á tocar la música cuando el público, muy numeroso ciertamente, rompió a gritos, silbidos y empellones dispersando á los sardanistas. Hubo á granel palos y puñetazos, registrándose alguna lijera descalabradura. Se hizo imposible ya desde aquél instante intentar bailar la «Sardana».

A la oportuna intervenció de las autoridades débese que las cosas no pasaran á mayores.

Nuestra opini3n. Por lo que pudimos observar, vimos que la protesta fué obra exclusivamente del pueblo que está ya harto de ver como se aprovechan de la libertad para luego darle el «trágala»; de que le pidan tolerancia para obligarle á descubrirse, y de que le brindan «amor al terror» interponiendo un océano de odios y rencores entre hermanos.

El derecho á la libertad acaba donde empieza el abuso: Lo ocurrido en Santa Marina, Teatro Circo, Alba-Brinco y La Palma, es un buen ejemplo. ¡Muy otra, indudablemente; seria la conducta del pueblo si viera que se trataba de concursos o festejos populares! Pero ahora, como comprende el que cual *Els Segadors*, ayer, tiene hoy la «Sardana» verdadera significaci3n política; (véase sino la ida, bien reciente por cierto, del mismo Aplec Sardanista á La Selva) por eso se ha dado cuenta del fin que con ello se

persigue. La «Sardana», pues, bailada en las condiciones referidas, es un «trágala» contra el pueblo. Esa es la opinión nuestra.

En el número següent un article sumariíssim de tres columnes —els periòdics eren molt grans— tractava altra vegada el tema, però ja es dispersava en totes les direccions polítiques possibles a tort i a dret. La barreja de conceptes era interminable i l'atac —que us el podeu imaginar després d'haver llegit l'anterior— resultava totalment desafortat.

Amb tot, l'Aplec Sardanista del FRN anunciava una segona audició de sardanes per al dimecres dia 22 de juliol a la mateixa plaça de Prim. Aquesta ballada no estava autoritzada per l'Ajuntament local, dirigit pel grup republicà possibilista amb l'alcalde accidental Sr. Navàs al davant, com tampoc tenien el vistiplau altres audicions públiques. Els organitzadors van suspendre l'audició i es va anunciar a l'estatge. «Fou molt ben rebut per la opinió sensata del nostre poble». Va ser a càrrec de la banda del Centre de Lectura.

El dia 4 de juliol del 1908 el *Foment* anunciava que la Secció Aplec Sardanista havia editat una publicació molt interessant, un petit llibret de quinze pàgines que feia de compendi sardanista amb una breu explicació de la nomenclatura essencial de la sardana seguida de les parts de què consta quan és ballada, amb les tirades i una llarga explicació d'aquestes parts amb un inici sobre el repartiment i un exemple concret de tot el procés. A la portada es llegia senzillament: «La Sardana», publicacions populars de l'Aplec Sardanista de Reus. Es va editar a la impremta Ferrando —coneguda i recordada—, mentre que al darrere duia el segell de la llibreria que el va despatxar, un detall usat en aquella època; es tractava de la Llibreria de J. Sans, raval Baix de Jesús, 6, Reus.

A les informacions d'aquell mateix setmanari publicat l'11 de juliol, es destacava que «l'amic D.S.Grau, aprofitat pianista», havia dedicat a l'Aplec Sardanista una bonica sardana titulada «Germanor», la primera que va compondre.

El diumenge dia 19 de juliol del 1908 se celebrà un concert al teatre Circo, que s'havia anunciat com un gran esdeveniment, fet per l'Orfeó Tarragoní i la nova Cobla Tarragonina, amb un ple total. S'hi van interpretar cançons i sardanes. En demanar el públic «Els Segadors», al final del programa, el director va haver de manifestar que l'autoritat havia prohibit cantar alguna cosa que no constés al programa. Després, la cobla va tocar sardanes que, segons la crònica, van generar moltes

rodones als jardins i als passadissos del teatre. Tot plegat es va acabar a la una de la matinada.

Després de tot el que s'esdevingué, el 21 de juliol una comissió del FRN va fer una visita al senyor alcalde per demanar permís per organitzar una audició de sardanes l'endemà a la plaça de Prim. El permís va ser denegat.

Als jardins de l'Olimpo, el dia 25 del mateix mes s'hi anuncià un concert de la banda La Artística amb cinc peces musicals. Després, al saló d'actes hi hagué ball, en el qual es va incloure «La Santa Espina».

El degoteig de notícies és constant. Per al dia 2 d'agost l'Aplec Sardanista preparà a les 4 de la tarda, una extraordinària audició de sardanes a la seu social, en obsequi als sardanistes de Tarragona que tenien anunciada una visita a la Secció del FRN.

El mateix dia en una altra nota, s'expressava l'agraïment amb tota l'ànima que havien demostrat per a les coses de Reus la quasi totalitat dels periòdics catalans que s'havien ocupat de l'incident de les sardanes, amb l'extensió i forma que el cas reclamava.

Al *Foment* del 26 de setembre, encara el 1908, a l'apartat «Espigolant» es destacava que a Tarragona hi hagué el dia de Santa Tecla un intent lerrouxista dels «bàrbars kabilenys» de desbaratar una audició de sardanes a la rambla de Sant Joan. Assabentats dels intents que havien succeït a Reus i a altres ciutats catalanes, van repel·lir l'agressió utilitzant tot el material al seu abast, i les sardanes van prosseguir.

En la notícia apareguda al *Foment* del dia 5 de desembre, s'explicava que en el concurs de sardanistes que tingué lloc el dimarts anterior a la vila de Falset van resultar guanyadors del primer premi: una colla composta per 3 sardanistes de l'entitat (FRN), 3 de Tarragona i 2 de Falset, als quals felicitaven.

El *Diario de Reus* publicava cada setmana l'agenda d'activitats sardanistes que es basava, essencialment, en les audicions dels diumenges a la tarda que se celebraven a l'estatge del FRN.

Altra vegada, el setmanari *Foment* del dia 24 de desembre publicava la notícia que la Cobla Tarragonina anunciava una extraordinària audició de sardanes a la sala d'actes del FRN. També afegia que el seu Consell Directiu estava fent gestions perquè la cobla pogués oferir un concert en un lloc públic.

Las Circunstancias del dia 25 de desembre d'aquell 1908 anunciava per a l'endemà, dia de Sant Esteve, audicions de sardanes per part de la Cobla

Tarragonina, al matí, a la Cerveseria Oriental del passeig de Mata i, a la nit, als salons del FRN. El *Diario de Reus* del mateix dia també se'n feia ressò.

Encara que semblí impossible en els temps actuals al final del 1908 es van reproduir els fets de l'estiu. El setmanari *Foment* del dia 2 de gener del 1909 ho explicava amb el títol: «La selvatjada de diumenge». La reproducció és parcial ja que és un escrit de sis columnes:

Altre cop la pau ciutadana, la vida dels reusencs estigué a mercé de les turbes que en la mes gran impunitat promogueren els dolorosos incidents del prop passat diumenge [...].

Antecedents. La *Cobla Tarragonina* volgüent, al vindre a Reus, donar una prova de consideració al nostre veïnat, projectá executar un concert de sardanes al passeig de Mata, encarregant als seus amics del FRN sollicitessin l'oportú permís de l'alcaldia [...]

[...] es demana pel matí de Sant Esteve i'l senyor Navás, encara alcalde accidental, am tot i compendre que's tractava de la organització d'un concert i no d'un ball, negá rodonament el permís [...].

Consti doncs d'una manera ben clara i ben determinant que'l permís pera ballar sardanes no fou negat per la senzilla raó que no fou sollicitat. A l'endemá diumenge, dia 27, el senyor Matias Esteve anunciá un concert o audició de sardanes en el seu establiment «Cerveseria Oriental», de quin acte en tenia previ coneixement l'alcaldia [...].

El dret a que'l senyor Esteve dongui un concert dintre'l seu establiment, el senyor alcalde accidental don Eduard Navás Felip, no podia negarlo.

El concert devia comensar a les dotze del mitjdia i desde quarts d'onze del matí, comensáren a reunir-se al passeg gent armada am groixuts garrots. Aquesta gent creuá els principals carrers de la ciutat, i'ls transeünts miraven am estranyesa com s'encaminava cap al passeig en compactes i seguits grups.

A les dotze, el nostre mes hermós siti d'esplai, tenia un aspecte anormal. En lloc de la concorrencia distingida que en els dies hivernals van a cercar un raig de sol donant al ensems un espectacle de ciutat important, era substituïda per unes collades d'homes d'aspecte ben poc simpatic... Se veien també passeijar

magestàticament alguns guardes municipals i serenos formant un total de deu agents de la autoritat.

La banda situada dintre'l kiosk del senyor Esteve, tocá les primeres notes d'una sardana; tot seguit, unes senyoretetes i nois que's trobaven en l'angle que's forma entre l'extrem del kiosk i la paret de la casa de la caritat, se disposaren a donar-se les mans per formar una rodona, pero simultaneament se formá un remolí de gent i una pluja de garrotades caigué sobre'ls pocs joves que al sentir la sardana cometeren el gros delictes d'intentar puntejarla. Tots aquells homes de mal aspecte alsáren els garrots contra'ls nois indefensos i contra'ls que davant d'aital atropell gosaren alsar la veu de protesta [...].

Les turbes havien assaijat la seva acció, havien deixat el llit i havien sortit de casa pera pertorbar, pera mostrar la brutal inconsciencia de la multitud i no poguent atropellar sardanistes, desfogaren les seves ansies contra'ls pacífics passeijants [...].

Poc a poc, la gent abandoná'l passeig... baixant pel carrer de Castelar, de les paraules passaren a les obres i ploqueren cops de pedra i pilots de fang. Aixís arribá la turba al carrer de Llovera sens que durant tot el transit hi hagué ningú disposat a reprimir les insolencies... Un bon amic nostre entrant a casa seva, fou també insultat i agredit, rebent de valent [...] moments de pánico i confusió; intent de la multitud lerrouxista d'assaltar una casa ont s'hi havia guarit un jove i gest irat dels transeunts que davant d'aquella escena's cregueren obligats a intervenirhi, aconseguintse després de tremendes garrotades apaibagar els anims dels revoltosos.

Resum. De la gesta heroica dels lerrouxistes ne resultaren molts contusos i ferits, quasi tots lleument. Si la escomesa fou brutal, la defensa fou digna i anérgica. Els prohoms qu'exerceixen la direcció dels elements polítics que manen i governen, qu'exerceixen l'odiós cacicat possibilista lerrouxista, salvarán per molt temps la amargor de la vergonya que produeix la censura irada de tot un poble que se sent ofés i atropellat.

En general tot es va bellugar més i aquest mal precedent va fer dissociar en certa manera els grups polítics (raons i votacions) que intentaven portar un mínim de dignitat.

Hi hagué telegrams dirigits al Ministerio Gobernación-Madrid referents al fet de l'atropellament de pacífics ciutadans i manifestant la negligència de les autoritats locals, signant Mayner i Font de Rubinat. Un altre al president de la Comissió Solidaritat Catalana per aquesta brutal agressió, que signà, en nom del FRN, el president Gausset. Un altre de similar s'envià al ministre de Gobernación (Madrid) amb els mateixos termes i les mateixes signatures. L'endemà se n'envià un altre al mateix Ministerio signat pel Sr. Mayner, rectificant l'anterior dient-ho tot al revés, afegint que el desordre el van provocar els sardanistes en no tenir el permís de l'autoritat municipal. Pel que sembla aquest senyor era al passeig veient perfectament el que va passar, i així ho comunicà al primer telegrama. Però, en el segon, el seu compromís amb l'alcalde el va obligar a canviar d'opinió.

Aquest fet es va reproduir en els diaris, no tan sols de Reus sinó d'arreu de Catalunya; tot depenent, està clar, del color polític al qual pertanyien. El diari barceloní *La Veu de Catalunya* lògicament se'n va fer ressò. El seu comentari, textualment, començava així:

En els diaris d'aquella ciutat varem llegir que la cobla Tarragonina hi tocava sardanes y ho varem extranyar. Ens semblava impossible que'ls lerrouxistes amparats y alenats pel alcalde ho permetessin. Els lerrouxistes de Reus han decretat, garrot en má, que allí no s'hi ballarán sardanes sense acompanyament de garrotades, y a ciencia y paciencia de totes les autoritats locals, provincials, regionals y nacionals, lo disposat se compleix.

El Poble Català, també barceloní, deia:

Reus es troba en plena anarquia lerrouxista, mercés a la complicitat o negligència de les autoritats municipals, que quan no les atien consenten que les turbes incultes, atropellin pacífics ciutadans pels carrers [...].

Y no és aquí tot; aquella turba canallesca, comptant ab l'impunitat, perseguí pels carrers de la ciutat als joves indefensos. Als crits de «Viva la libertat!» y, fins vaig sentirne de «Viva Lerroux!», atropellaven a qualsevol que'ls plagués. Al ésser al carrer de Llovera, quan un dels joves, fugint, anava a entra a casa seva, la kábila l'apallissá bárbaramente. El pare y la germana del jove, persones distingidíssimes, eren al balcó. La

senyoreta's desmaiá, el pare baixá, corrent les escales en defensa del fill. Un germá de aquest també hi corregué, y aquells tres homes hagueren de defensars contra doscents... Els municipal de res servien.

En el mateix carrer un amic, també perseguit, entrá a casa seva, y els perseguidors, pujant escala amunt, volen linxarlo. La farmacia Solé, auxiliá a ferits y contusos. La gent pacífica d'aquell carrer quedá plena d'esverament.

Això ho signava Xavier Gambús.

Las Circunstancias l'únic comentari que va publicar d'aquest fet era purament polític i no s'atreviren a fer cap ús de la simple raó. El dia 30 de desembre començà així:

Aquel artículo, que nos ha valido la felicitación de muchas personas imparciales, no tenía otro mérito que el de ajustarse armónicamente á la seriedad de nuestro juicio, interpretando el sentir de cuantos, sobreponiendo su criterio á la violenta impresión de los hechos, han sabido encontrar en el génesi de lo ocurrido una causa más digna de estudio que los propios efectos.

Indudablemente, el que la autoridad prohibiera las sardanas, no era motivo legal para que nadie intentara perturbarlas, como no fueran los propios agentes de la autoridad. Nosotros hemos dicho cuán grave es el delito cometido por los perturbadores: no hemos tratado de buscar en su favor el más ligero atenuante. Cai-ga sobre su brutalidad el anatema de los ciudadanos pacíficos celosos de la seguridad y el órden públicos.

Lo ocurrido, no tiene en sí la gravedad de sus causas y sus consecuencias. Hay que ser atrozmente materialista para creer que una estaca es más peligrosa que una pluma. Los males de la brutalidad incipiente en seguida se atajan.

A continuació tornaven a defensar la històrica força política que tenien. El *Diario de Reus* del mateix dia titulava el comentari: «Vergüenzas locales». I deia això:

Hoy, como miércoles, debería celebrar sesión de primera convocatoria nuestro Ayuntamiento. La para hoy sesión es tanto más necesaria, por cuanto después de los graves, escandalosos

é inciviles sucesos del domingo, se impone sea discutida la arbitraria é inepta conducta de un hombre que, sin méritos, sin talento, sin valor, es llevado por el populacho a las urnas, entra en la Casa Comunal, se calza una tenencia de alcaldía y luego conviértese en corregidor... Todos los concejales conviene que esta tarde asistan al consistorio y velen por el honor de todo un pueblo que ha sido precisamente mancillado [...].

Con esas impresiones no queremos extraviar la opinión pública. La hemos pulsado en esta ocasión, sabemos como piensa y al unísono con ella exclamamos que debe desaparecer ese absurdo... Nuestros concejales, si dignamente quieren serlo, deben pedir responsabilidades al alcalde accidental [...].

Después de los vergonzosos hechos que todo ciudadano lamenta con verdadera indignación y que constituyen tema obligado de cuantos reusenses se preocupan de la causa del orden, era de esperar que la negligencia de nuestras autoridades municipales llegaría al extremo de corresponder á su falta de previsión y olvido de las facultades represivas que le son propias [...]. Dejando sin el debido correctivo penal á los que más se distinguieron por sus atentados a la libertad y á la vida de pacíficos ciudadanos, de entre aquella turba armada que obró á sus anchas durante más de dos horas por las más céntricas vias de la Ciudad [...].

Sería intolerable que los agresores á mano armada, esos que sembraron el pánico apedreando, golpeando é hiriendo alevosamente á una multitud de ciudadanos pacíficos, no sufrieran las consecuencias penales de sus fechorías.

Aquesta vegada, com en moltes altres, no es va celebrar l'anunciada reunió de govern a l'Ajuntament per falta de concurrència de regidors per fer el mínim estipulat. Es va aixecar la sessió impossible de fer i va quedar aplaçada per a la setmana següent, on havien de ser-hi forçosament. Era el seu funcionament. Per tant, el tema va desaparèixer.

Està clar que falten els comentaris del radical *El Consecuente*. El dia 2 de gener del 1909 dedicà cinc columnes (un metre d'escrit) al fet del passat dia 27. Vegem-ne uns fragments.

El títol que escollit va ser: «La Agorera Sardana», distribuït en molts capítols. Començava amb el capítol: «Atando cabos», en el qual jugaven

amb les paraules ordre i passió. Després venia: «En nuestro sitio», on recordaven i reproduïen tot l'escrit del 17 de juliol (que podeu trobar en part unes pàgines abans), acusant els sardanistes i nacionalistes de culpables. La part que venia a continuació es titulava: «Puntualizando», i hi escrivien:

Los que presenciaron los sucesos ó bien hayan leído cuanto en pro y en contra la prensa local respecto la «Sardana», si por casualidad han leído también la información de cierta parte de la prensa solidaria de Barcelona, habrán podido comprobar las patrañas inventadas, la malévola especia echada á volar de que no fueron ni respetadas las señoritas sardanistas. ¿Dónde estaban medidas que nadie nos ha sabido dar razón de haberlas visto bailar?

Seguien amb un embolic de frases de progrés i molts etcèteres.

El següent capítol era: «Nuestra opinión», en el qual remenaven una altra vegada els esdeveniments del juliol, i comentaven:

El derecho á la libertad acaba donde empieza el abuso: Lo ocurrido en Santa Marina, Teatro Circo, Alba-Brinco y La Palma, es buen ejemplo [...].

¿Quien, en el terreno candente de la lucha, teniendo local social y tratándose de un baile que disputan «Danza nacional», no vé en la actitud de descender á la vía pública un medio directo de propaganda política? Podrá no ser político el baile de la «Sardana», pero los elementos que proponen imponerlo, son políticos solidarios. Trataráse de celebrar festejos populares y con ellos Concursos de «sardanas». y nosotros no seríamos los últimos en descubrirnos.

Seguia el capítol: «Decimos hoy», amb un aferrissat comentari de provocació política: «la sardana ha servido de bandería tradicional de enganche para avivar odios, celos y rencores», i es comparava amb altres actes en llocs tancats on no havia passat res de particular.

El següent apartat era: «Enseñando la oreja», en el qual s'embolicaven els antagonismes polítics amb uns llargs comentaris ideològics del moment. Tractaven de poble civilitzat o no, amb permís o sense per tocar o ballar sardanes, així com altres manifestacions, i es recomanava que tothom es quedés a casa seva i no al mig del carrer:

Pero lo que no puede admitirse que unos pocos desgraciados bullangueros que, movidos por la maldad de sus elementos

directivos hayan repetido con mas osadía [...]. Se dirigieron al paseo de Seminarios, donde radica la Cervecería Oriental y en cuyo punto ocurrió la bronca al empezar á tocar sardanas é intentar bailarlas, protegidos por *pinxos de dos rals* [...]. Salieron de la refriega varios descalabrados, lo cual sentimos, y se recogieron algunos palos y armas esgrimidas, éstas por los que se llaman gentes de orden y que según vamos viendo resultan alborotadores de los conflictos [...]. En la calle Llovera, al descender los grupos del paseo, hubo por haber proferido un chiquillo señalando á un sujeto *mira 't quin seballot* una colisión que pudo ser causa de serias consecuencias.

Després hi havia l'apartat: «Cuatro palabras», on se seguia embolicant la situació amb un text com: «¡La libertad la acaricia! ¡Juventud vela por la patria, que el clericalismo la acecha! ¡Déjate de sardanas!».

I, finalment, l'apartat: «Conducta política»:

Es cuestión de estrechar filas: Los conservadores, carlistas, catalanistas *reconsagrats*, jesuítas de *faldón corto*, todos esos á un lado. Y en el opuesto todos lo que nos hallamos dispuestos á luchar contra ellos [...]. ¡Ahora más que nunca, liberales reusenses, republicanos, es necesaria la unión para vencer al común enemigo!

En definitiva, un garbuix de fets i idees que reflectien el mateix garbuix polític que una petita representació intentava fomentar aquell moment. Amb tot, aquests pintaven ben poc.

1909

Aquesta notícia va marcar altra vegada la sardana a Reus, però tanmateix som tot just al començament d'aquesta petita part de la història reusenca. Abans de seguir llegim una magnífica, curiosa i, potser, còmica cloenda de l'episodi tan desgraciat del dia 26 de desembre. Es va publicar al *Diario de Reus* del 3 de gener del 1909. El títol de l'escrit és: «El periodista denunciado. Cuento fantástico», signat per Hernán de Z.:

Cuentan que soñaba el ciego que veía, como suprema aspiración del ser privado de luz. Yo voy á contar á ustedes el sueño de un periodista que, al igual que el ciego, soñaba que le habían empedrado.

Permítaseme antes unos ligeros antecedentes. Érase una ciudad cuyos habitantes convenían todos en que estaba situada en el mejor de los mundos: allí no había autoridad, es decir, era lo mismo que si no la hubiese, porque no se necesitaba para nada; allí desde principios del siglo xx se respiraba un ambiente de igualdad, libertad y fraternidad, que daba el opio.

Pero hé aquí que en medio de tanta placidez y concordia surgió un día un incidente ruidoso, motivado porque unos ciudadanos eran amantes de una danza pacífica que se bailaba con los pies llamada la *sardina*, y otros preferían un baile violento en el que se mueve todo el cuerpo y es conocido por el vulgar nombre de *ball de bastonets*. Y no es que se llame así porque no sean garrotes los que en él se esgrimen, que sí lo son, sino por simple costumbre tradicional.

Entablóse la lucha y sobrado será decir que los *dels bastonets* se impusieron por la fuerza de sus garrotes, pero salieron del lance con una indigestión de *sardina*, que ya ya. La autoridad, acostumbrada á no entrar en funciones, no era apta para ello, cosa esta la más natural del mundo, pues ya se sabe que, miembro que no trabaja se atrofia, y aquélla de tanto vagar estaba del todo inservible.

Nuestro periodista aprovechó esta ocasión para cantar, desde su periódico, las verdades del barquero, y después de tal hazaña, satisfecho de haber obrado conforme á su fiel sentir y pensar, que en aquel caso era lo mismo que el de una grandiosa mayoría de sus fatigas.

Mas, apenas acostado, apenas había pegado los ojos, su imaginación exaltada por los sucesos de la víspera fué presa de tremenda pesadilla. Soñó el periodista, que las por él consideradas verdades de á puño, fueron apreciadas como injurias por aquella autoridad atrofiada y soñó además que había recibido del Juzgado un pliego notificándole que en virtud de una denuncia contra él presentada acudiera tal día á tal hora á la casa de la Justicia.

Regocijóse de tal manera el periodista, que no tenía boca suficiente para contar á sus amigos y relacionados ésta para él tan

fausta notícia. Instruyóse el sumario y, en tanto, el periodista frotábase las manos de puro gozo.

Vióse la causa y nuestro héroe vió colmadas todas sus aspiraciones: fué condenado á seis meses de prisión, conmutados luego por otros tantos de destierro. En vista de tal sentencia, los amigos y relacionados del periodista del cuento, abrieron una suscripción popular para que aquél no se lo pasara mal durante su destierro en *Ilo-Ilo*, que fué el punto que escogió para purgar la pena.

El periodista se veía —desde su cama—, en un cañaveral de *Ilo-Ilo*, mecido en una amaca por dos lindas indígenas y fumando un aromático vaguero. Allí estaba imaginando unos artículos con otras verdades, que en su país habían de causar escozor á la gente de los garrotes (vulgo *bastonets*), cuando recibió un telegrama de su pueblo que decía: «Garrotes agarrotados. *Sardina* triunfante. Puedes venir».

Arregló al momento sus bártulos el periodista de marras, y se embarcó en el primer vapor que salía de *Ilo-Ilo*. Llegó á su patria de noche (desde la cama no pudo apreciar si llovía ó estaba serenado el cielo), y se le tributó una llegada triunfante. Cohetes, música, iluminaciones y vivas emocionados.

Tal fué su impresión, que despertó el pobre periodista, se restregó lo ojos, y tuvo un verdadero desencanto al convencerse que todo había sido un puro sueño. Tanto fué así, que entonces le entraron ganas de que le denunciasen. Febrilmente fué á repasar las verdades del barquero que había escrito, y nueva desilusión. Por más que leyó y releyó, no vió en ellas materia denunciabile.

De fet, dos dies després el *Diario de Reus* informava que havia rebut la denúncia per injúries a l'autoritat del Jutjat de Primera Instància, demanant al director que anés a declarar per l'article que heu llegit parcialment d'aquest diari del dia 30, quan parlava de la poca autoritat o del fet de deixar fer de l'alcalde —sembla que encara era el primer tinent d'alcalde— Eduard Navás i Felip i la seva tropa de regidors. La notícia és extensa i tornen a criticar i a atacar la «pusilanimidad de los prohombres del posibilismo local». Ricardo de Rabassa Prat, dos dies després tornava amb el tema i analitzava la paraula «delito» que és la clau de la denúncia. Posteriorment, analitzava el comentari de *Las Circunstancias*

que havia saltat a favor dels seus –l’Ajuntament–, mentre que l’Associació de la Premsa va donar suport al *Diario de Reus*.

El 23 de gener del 1909 el *Foment* publicava que l’Aplec Sardanista del FRN havia rebut la majoria dels instruments encarregats a París, destinats a la formació d’una cobla a l’estil empordanès. Afegia que els joves músics començaven a assajar. No n’he trobat més notícies.

També es mantenien les audicions de sardanes de les tardes dels dies festius, a partir de les sis, a la sala del FRN.

El 4 d’abril comentava que s’acabaven les obres de la sala d’actes del FRN. El dia de pasqua, dia 11 a les 10 de la nit, s’hi organitzà una festa amb ball i sardanes proposat per l’Aplec Sardanista per la celebració del nou estatge.

El *Foment*, que ja era diari, el dia 24 d’abril del 1909 tractava àmpliament la campanya electoral per a les eleccions municipals en les quals el FRN es presentà sol. Una nota enquadrada proclamava: «Reusencs: recordeu els incidents de les sardanes i votareu amb Foment».

Al *Foment* del dia 23 de maig s’anuncià un concert a la sala del FRN amb la participació dels joves instrumentistes: Guillem Garganta, al piano; Eduard Toldrà, amb el violí, i Antoni Planàs, al violoncel –més tard reconegut músic i compositor reusenc, també en sardanes i música per a cobla–.

Al número següent els elogis d’aquest concert són d’altíssim nivell, amb tot el detall de les obres escoltades.

Després d’aquesta voràgine d’activitat en què la sardana va penetrar en la societat reusenca, la bel·ligerància va minvar i va permetre que, més enllà d’una manifestació decididament catalana, esdevingués una opció de lleure interessant per als conciutadans d’aquella època. Ja fos interpretada per orquestrines o pianistes, en concert o a la plaça, la sardana representa un símbol pacífic d’identitat.

El 29 de juny del 1909, a la sala del FRN se celebrà un ball de festa, que altra vegada organitzà el jovent de l’Aplec Sardanista, amb la banda La Artística. Els actes de la «possible» festa major són minsos, es constata la brevetat d’aquesta festa i, en canvi, l’amplitud de moltes altres.

Els diumenges de l’estiu se celebraven les audicions de sardanes i ballets populars al FRN, organitzades per la seva Secció Aplec Sardanista.

El dia 25 de juliol d’aquell any (festivitat de Sant Jaume) el diari comunicà que els joves de la Secció Sardanista preparaven un ball amb

la banda La Artística, que dirigia Josep Marimon, a la sala d'actes del FRN, i assenyalaven que també hi hauria sardanes.

El 31 d'octubre (festa de Tots Sants) a la tarda se celebrà un concert al mateix Foment interpretat pel seu Orfeó Catalunya amb els grups de grans i de nens. L'endemà a la nit tornaven a cantar per acabar amb una audició de sardanes i ball.

2 - LA SARDANA ARRELA A REUS

A partir d'aquell moment el sardanisme reusenc va mantenir una certa continuïtat d'activitats periòdiques de les quals es mostren només les més importants, com també altres actes amb els quals va conuiu la sardana a casa nostra. Progressivament, la nostra dansa esdevé un element cada cop més habitual en l'oferta cultural de la ciutat.

1916

La setmana del 24 de setembre del 1916, tant el setmanari *La Veu del Camp* com el *Foment* propagaren la notícia de l'aplec catalanista de Poblet. Des de Reus s'organitzà l'anada a l'aplec per part de la Joventut Nacionalista i la Joventut Nacionalista Republicana (Lliga Regionalista i FRN). Parlaments i sardanes estaven previstos i es va fletar un tren exprés per anar a l'Espluga. Sembla que el tren es va omplir amb 400 persones i s'apuntà que el jovent va ballar moltes sardanes.

1919

Per al dia 5 d'octubre del 1919 el diari *Foment* havia anunciat la renovació de l'Aplec de la Sardana de Vallvidrera (Barcelona), després de ser ajornat pels motius «anormals que travessa Barcelona». Hi hagué mal temps, però molta participació, amb un bon nombre de reusencs.

El dimarts dia 7 del mateix mes, *Foment* anuncià que faria sardanes els dijous a la sala del FRN per tal que els aficionats poguessin entrenar-se per prendre part al concurs de sardanistes previst a la ciutat durant les properes festes.

Les festes i fires de Reus que s'havien de celebrar aquest any entre els dies 25 d'octubre i 2 de novembre del 1919, van ser unes grans festes amb quantitat d'actes de tot tipus al carrer i als locals socials de les entitats. El programa anunciava sardanes per al divendres dia 31, a les sis de la tarda, al Parc d'Atraccions per l'«acreditada cobla *La Principal de Perelada*». El mateix dia a les deu (de la nit) se'n celebrava una altra interpretada per la mateixa cobla al mateix lloc. El dissabte, 1 de novembre, al matí arribava l'Orfeó Català, que passà a saludar a l'Ajuntament tot cantant: «L'Himne de la Senyera i altres composicions» i després s'anà a la missa de Sant Francesc. A dos quarts de dotze, s'interpretaren sardanes a la plaça de la Constitució amb la cobla empordanesa i, al mateix lloc, a les tres de la tarda, hi hagué presentació de «l'Esbart Català de Dançaires, amb els trajos típics de les diferents comarques de Catalunya a principis del segle passat». A la tarda i a la nit es proposaven més actuacions de l'Orfeó Català i de l'Esbart Català de Dançaires, respectivament.

El diumenge dia 2, a les deu del matí, es convocà un concurs de sardanistes, a l'envelat del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria. A un quart de quatre, a la plaça de la Constitució hi hagué més sardanes «en honor a les colles que haigin prés part en el Concurs, i repartiment de Premis».

Els actes sardanistes de la fira tenien interès per part de la premsa local. El *Foment* del dia 15 d'octubre del 1919 va publicar les bases del concurs de sardanistes a celebrar a les 10 del matí del dia 2 de novembre. Explicava que es donaria un primer premi de 500 pessetes, un segon de 250, un tercer de 150 i un quart de 100. La resta de colles rebrien quantitats inferiors. El concurs constaria d'una sardana revessa inèdita i una de lluïment: «Camprodon», de Joan Manén. Les colles havien d'estar integrades per entre 8 i 12 «individus» i, en cas d'empat, el jurat donaria preferència a les colles formades per parelles mixtes. El jurat qualificador l'integraren Francesc Pujol, president; Pere Pagès, Estanislau Mateu, Alfred Romero i Ildefons Cavallé, vocals; i Josep Banús i Sans, secretari.

El dia 24 d'octubre *Las Circunstancias*, tan agressiu amb la sardana la dècada anterior, anunciava l'arribada d'inscripcions per al concurs de sardanistes i que seria un èxit, en relació amb el gran nombre de concursants.

Els elogis a la cobla escollida aparegueren constantment en considerar-se que *La Principal de Peralada* era la número 1. El concurs va

generar molta tinta, sense perdre de vista els anuncis a propòsit de les sardanes que es ballaven tots els dijous a la sala del FRN.

El dia 2 de novembre, tal com s'havia anunciat, a les 10 del matí hi hagué el concurs de sardanistes i, a 1/4 de 4 de la tarda, més sardanes a la plaça de la Constitució en honor de les colles participants al concurs i per fer el repartiment de premis. El dia 4 *Foment* comentà que hi van participar 13 colles, i l'endemà va publicar la classificació i l'oportú comentari positiu.

El resultat va ser: 1. Dansaires Tarraco, de Tarragona; 2. Els Almogàvers, de Barcelona; 3. Tot dansant, de Barcelona; 4. Orfeo de Sants, de Barcelona; 5. Roselles, de Barcelona; 6. Els Atrevits, de Barcelona; 7. Roselles, de Tarragona; 8. Catalunya, del Foment de Reus; 9. Germanor, de Barcelona; 10. Pompeia, de Barcelona; 11. Novells Dansaires, de Tarragona; 12. Els Pelacanyes, de Tarragona, i 13. Dansaires Barcelonins, de Barcelona.

La cobla La Principal de Peralada va cobrar 1.250 pessetes i, en premis del concurs, se'n van gastar 1.000.

El dia 2 de novembre *Las Circunstancias* va reconèixer l'extraordinària animació a les audicions i l'endemà del concurs va subratllar que tot havia anat molt bé i amb molt de públic.

Reus tornava a viure un destacat moviment sardanista. Es podria dir que al FRN és on hi havia més activitat i que el seu diari *Foment* és el que publicava més notícies, encara que en aquella època la sardana no era menystinguda pels altres grups. Per exemple, el 9 de novembre del 1919 comentava que, per fomentar l'afició a la nostra dansa nacional, la Joventut Nacionalista Republicana començà a fer llista per crear una Secció Sardanista.

Per tot el que es diu, a finals de novembre, els dies festius a la tarda, a la sala del Foment, s'hi celebraven balls amb la banda La Palma on «també s'hi puntegen vàries sardanes».

El dia 21 de novembre el diari portava una nota en què deia que, celebrades les eleccions del Consell Directiu de la Joventut Nacionalista Republicana, la nova formació quedava així: president, Esteve Masagué; vicepresident, Eladi Bergadà; tresorer, Rodolf Codina; vocals, Jaume Vilalta, Francesc Gras, Anton Pàmies i Joan Ribas; secretaris, Anton Salas i Ernest Gras. Ells foren els que van potenciar les activitats sardanistes a Reus.

1920

Els dies 3 i 4 de gener del 1920, la Joventut Nacionalista Republicana va portar la cobla orquestra La Principal de Cassà de la Selva. El detall de les actuacions és inimaginable. El dissabte a les 3 de la tarda: audició a la plaça de Prim; a les 6 de la tarda i a les 10 de la nit: gran ball i sardanes a la sala del FRN. El motiu d'aquest esdeveniment era la celebració, el diumenge 4, de la Diada de la Llengua Catalana que les ciutats anaven preparant en dates diferents. Al matí, al teatre Fortuny se celebrà un gran míting i després de la sortida, més sardanes a la plaça de Prim.

Al *Foment* del dia 9 de gener hi havia la notícia que, finalment, es creà una secció sardanista a l'entorn de la Joventut Nacionalista Republicana, que sembla que va adoptar el nom d'Agrupació Dansaire. Començà l'ensenyament obert a tothom, anunciant que el preu per ser soci seria de 25 cèntims de pesseta setmanals.

Aquell mes de gener començaven a anunciar sessions de sardanes de 8 a 10 del vespre els divendres. Dues setmanes més tard la cosa augmentà i l'Agrupació Dansaire apuntà que ampliaven els assajos de sardanes els dimarts i divendres de 8 a 10 del vespre, i els diumenges de 3 a 5 de la tarda.

El dimarts dia 20 de gener, el mateix diari va començar un seguit d'articles que explicaven què és la sardana en tots els seus vessants. Els signava P. Fontana. L'última pàgina d'aquest diari cada dia portava un anunci de mitja pàgina de la casa P. Fontana i Mañé —que, pel que deia la propaganda, venien tot tipus de productes com: cafè, licors, galetes, netejametalls, crema de sabates, purgant per a nens...— L'adreça de la botiga era al carrer de Sant Magí Alegre, 10. La coincidència del nom fa suposar que es tractava de la mateixa persona.

Sota el títol de «La Sardana», els articles de P. Fontana estaven dedicats a la Joventut Nacionalista Republicana del Foment. El primer dia feia la presentació, tot remarcant la intenció i el sentit que justificava el motiu de parlar-ne. El començament, textualment, deia així:

A vosaltres, que guiant-vos el afecte vers la nostra dansa, vos heu empenyat en fer-la conèixer als que fins avui la desconeixien, ensenyant-la a puntejar i a repartir, vos endreso aquestes ratlles a fi de poguer-vos facilitar quelcom vostre tasca.

Permeteu-me que vos fassi uns quants articlets que aniré publicant en el nostre *Foment* per a facilitar-vos en lo que de mi depèn

la vostra feina. Ja podeu comptar que no vos diré res de nou per a aquells que ja la coneixeu i sabeu ballar-la, però si és que no, per aquests a qui la ensenyeu els pot ser profitosa la meva tasca.

La sardana, el nostre ball, és filla de nostra manera de ser, és la compenetració de nostre caràcter i per això deu ser seria, majestàtica, tal com és l'esperit del poble català, venint obligats els qui la ballen a posar-hi tota la seva atenció, a fer-ho amb reflexió i memòria a fi de saber-la puntejar i distribuir.

Vos dic això, perquè hi ha molts que creuen que en saber saltar o marcar dos o quatre compassos a la dreta i a l'esquerra ja saben ballar-la, com els hi passa amb qualsevol dels altres ballables, que en saber donar els primers passos, per exemple d'un vals, ja saben acabar-lo i ballar tot el que es pugui tocar. Lo nostre ball fuig de tots els altres; per ballar-lo és precís no solament fer moure els peus sinó que per a la execució han de treballar per igual cos i esperit.

I, ¿sabeu per què vos agrada tant, als que la sabeu ballar? Doncs per que té l'aliciet de lo desconegut, de lo nou, de lo bell, cada sardana que la cobla toca és un enigma, és un problema que'l sardanista ha de resoldre al mateix temps que balla.

I quant l'enigma que vos donen a conèixer és per exemple d'aquells difícils, com passa en les sardanes de concurs en les que'l compositor esforça la seva intel·ligència per a enganyar als que la ballen, mentres aquests utilitzen tots els seus recursos per a vèncer ¿no us sentiu satisfets i orgullosos, al ballar-la, a fi de poguer treure-la? Aquí teniu un dels majors atractius del nostre ball i per això vos deia al començar que la sardana és filla de la nostra manera de ser, és la compenetració de nostre caràcter.

P. Fontana en els números de *Foment* que segueixen comentava i explicava pas a pas com es balla, les parts que la integren i la forma de resoldre-les. Cal destacar l'aspecte simbòlic de la dansa nacional en l'escrit, com també la seriositat que cal mantenir. Però crida l'atenció la coneixença que té de les sardanes de tiratge complicat. Parlem de quatre escrits ben orientats que cal destacar.

El dissabte 31 d'octubre del 1920, el FRN mitjançant la seva Agrupació Sardanista, va fer actuar novament a Reus a La Principal de Cassà

de la Selva. La programació tornava a ser molt àmplia: a les 3 de la tarda, gran audició a la plaça de Prim; i a les 5 i a la nit, sardanes i ballables a la sala d'actes del Foment. L'endemà, que era Tots Sants, a les 11 hi tornaven amb una audició a la plaça de Prim, i a les 5 de la tarda altra vegada al Foment amb més sardanes i ball.

1921

A les notícies del diari *Foment* del 23 d'abril del 1921, s'anunciava la festa de Sant Jordi a l'ermita del Roser. A dos quarts de 4 de la tarda estava prevista una audició de sardanes a la plaça de l'ermita, i afegia que hi havia molt d'entusiasme entre els sardanistes per ser-hi, notícia que confirmà el *Diario de Reus*.

1922

L'1 d'octubre del 1922 hi hagué un aplec nacionalista a Poblet, amb molts personatges convidats i oradors de la primera fila política. Consta que també hi va participar molta gent de Reus amb un tren especial i, està clar, amb altres vehicles, i entre ells molts sardanistes, ja que entre les variades actuacions es va anunciar la presència de la cobla La Principal del Camp, de Valls.

1923

La sardana ja no s'havia de discutir, en aquests anys marcats pel naixement d'una cobla a Reus i pels inconvenients de la dictadura de Primo de Rivera, el sardanisme consolida el moviment associatiu i és capaç de generar propostes interessants com són un concurs de colles o un aplec de sardanes.

En aquell moment la sardana està plenament integrada a l'oferta musical de la ciutat ja sigui en solitari o formant part del repertori de concerts i balls.

El dia 15 de gener del 1923 moria a Barcelona el compositor Emili Gaya i Vilagrassa. Havia nascut a Reus el 29 de gener del 1902. En la seva curta vida deixà un bon nombre de composicions tant en obres de concert com en sardanes. El diari *Foment* del dijous 1 de febrer, en la columna «Informació» feia menció del fet:

Ens assabentem que el jove i notable compositor Emili Gaya ha mort a la ciutat Comtal quan la vida li començava a oferir les dolceses de l'èxit en la seva carrera artística.

Tarda, a les dugues:

APET OFICIAL
ofert per l'Excm. Ajuntament de Reus.

A les tres. **FUT-BOL**, en el "Reus Sportiu",
segón partit de la Copa "FESTES REUS".

A un quart de quatre:

Audició de Sardanes
a la Plassa de la Constitució, en honor a les colles que
haigin prés part en el Concurs, i repartiment de Premis.

A dos quarts de quatre:

**Kermesse - Tómbola
Benéfica**
en el Teatre Circo, amb la cooperació de la
**Banda Municipal de Barcelona - Esbart
Catalá de Dançaires - Cobla "La Prin-
cipal de Perelada" i varies bandes
civils i militars.**

Jardins i Teatre adornats.   Espléndides il·luminacions.

ELEVACIÓ DE GLOBOS

DIUMENGE, DIA 2.

Matí a les nou.

OFICI SOLEMNE
a la Parroquia de Sant Pere.

A les deu:

Concurs de Sardanistes
a l'envelat del Centre Autonomista de Dependents del
Comerç i de l'Indústria.

A la una:

**ARRIBADA DE L'AJUNTAMENT I
BANDA MUNICIPAL, de Barcelona**
Manifestació cívica amb assistència de les entitats
locals i presidida per l'Excm. Ajuntament de Reus.
Seguidament, a la Plassa de Catalunya, hi haurà la
*Col·locació de la primera pedra al mo-
nument dedicat al fill de Reus,
i eximi poeta, en*

Joaquím M.ª Bartrina i d'Aixemús
amb assistència de distingides personalitats i la
BANDA MUNICIPAL DE BARCELONA

Al mateix diari del 25 de febrer d'aquest 1923 hi havia una nota on deia que l'Agrupació Dansaire del FRN estava organitzant una vetllada sardanista encaminada a la purificació de la «nostra bella dansa nacional».

El dimarts 27 hi havia un escrit signat per ASM (Antoni Salas Masquef) que, amb el títol de «Les sardanes a Reus», es feia ressò de la vetllada anunciada al mateix diari dos dies abans, mantenint el concepte de la purificació de la sardana. El copio literalment:

Avui que sembla que arreu de nostra terra s'inicia un moviment purificador de nostre bella dansa, creiem oportú fer-nos en ressò, per tal de contribuir, a mida de nostre esforç, a la purificació de la Sardana dins nostra ciutat.

Es innegable que avui, els sardanistes reusencs, formen legió, prova evident de l'afició que s'hi es despertada. Es igualment innegable que hi ha dins el sardanisme elements molt valuosos, com a bons dansaires.

Però malgrat tot, mirem les nostres rodones, i per atzar i molt de lluny en lluny, en trobem una de perfecta. Mentrestant hi regna

un individualisme desafortat. I aquí rau, al nostre entendre, bona part del desgavell que regna en casi totes les anelles que es formen. Perquè hi ha qui creu que, per ésser bon sardanista, es necessari tenir uns bons pulmons per resistir una sardana sencera saltant desafortadament, i uns perfectes coneixements acrobàtics per tal de fer força equilibris i combinacions.

Hi ha, àdhuc alguns sardanistes, creiem de bona fe, que procuren sempre poguer ballar sols per tal de lluir aquelles facultats esmentades anteriorment. I, més encara, i això ho hem vist tots, hi ha també qui faltant als elementals deures de cortesia, es deixa d'una rodona (que a vegades es causa de que quedi desfeta) per anar-se'n a una altra amb l'únic objecte i fi que els esmentats.

I mirem quins son els compassos que els entusiasmen. Veureu algú sol, que es balanceja d'ací d'allà, entorpint la marxa dels del seu costat. Altres, fan «relliscades» llarguíssimes, que el qui no segueix no pot pas continuar a la rodona. Altres, amb aquestes mateixes «relliscades», les acompanyen amb salts desafortats, amb els quals, segons paraules gràfiques d'un amic nostre, tot son comes, però no juntes i agermanades, sinó separades, eixamplades, talment com una tribu d'indis saltant sens ordre ni concert entorn d'un ídol. També hi veureu passos de foxtrot i simis; qui cada quatre compassos es gira donant mitja volta complerta. Altres que van rescant un peu per terra mentre amb l'altre fan un saltet, i d'això en diuen «el raspall». Molts passos més de regust marcadament exòtic; i tot això acompanyat de les corresponents rialles i converses.

I veieu aquí, doncs, com es ballen, salvant alguna excepció, les sardanes a Reus. No es pas que creiem que els qui la ballen així, no ho facin de bona fe, i precisament perque ho creiem així per xó ho hem de fer notar, doncs, d'altra manera ja no caldria.

Hem de tenir en compte que la sardana es sobria i seriosa, i així es com devem ballar-la. Hem de procurar, sempre, unificar les sardanes perquè el conjunt sigui perfecte i bonic. Hem de rebutjar tots els passos que no siguin els de la sardana extracta. I hem de ballar-la sempre sense estridències, que la desfiguren, i saltant solsament quan la música ho marca, i llavors, encar,

sense extramar-ho. Si ho fem així, llavors fruïrem del nostre bell dansar.

Hem de confessar que ens ha suggerit les anteriors ratlles l'anunci, per part de l'Agrupació Dansaire, d'organitzar una campanya encaminada a la purificació del nostre ball nacional, que donarà començ amb la Vetllada Sardanista senyalada pel dia 10.

Nosaltres creiem que tots els aimants de la Sardana ham d'ajudar a l'Agrupació en aquesta obra, que creiem verdaderament patriòtica.

L'anunci d'aquesta vetllada sardanista de l'Agrupació Dansaire, Secció del FRN, havia aparegut dos dies abans, on quedava definida amb una conferència d'Aureli Capmany: «Com es balla – La història – La tècnica – L'estètica», seguida d'una audició per un quartet.

Era president de l'Agrupació Dansaire: Antoni Salas Masquef i secretari: Joan Prats Bonet.

Dos dies més tard el *Foment* parlava de la vetllada. El comentari començava dient:

Després d'obrir l'acte, el President de l'Agrupació, nostre company Salas, diu que la finalitat de la Vetllada no és altra que completar els ensenyaments que organitza l'Agrupació, doncs a més de crear sardanistes hem de perfeccionar-los. Agraeix a l'eminent folklorista Aureli Capmany l'atenció que ha tingut en acceptar el convit.

Continuava amb totes les consideracions que observava Aureli Capmany, la seva visió de la història i l'esdeveniment nacional de la sardana, com també les recomanacions en el ball. Després van sonar sardanes puntejades per molt jovent i el cant d'«Els Segadors». Acabava l'escrit observant les representacions presents del FRN, Joventut Nacionalista Republicana, Centre Autonòmic de Dependents del Comerç i la Indústria i Lliga Regionalista.

Ha títol personal i com autor d'aquest recull històric afegeixo que heu llegit (i segurament llegireu) comentaris que s'han repetit al llarg dels temps. Com és lògic els llegidors tindreu la vostra opinió. Totes valen.

En el concert del diumenge 18 de març al migdia de la Banda Municipal, a la plaça de Castillejos, l'última peça del programa va ser la sardana de Bou «El saltiró de la cardina». Com es pot comprovar, de

tant en tant les sardanes eren habituals en aquests concerts de la banda. Una sardana que es va interpretar sovint, a partir de l'abril, va ser «Blancaflor», del reusenc Fructuós Piqué.

El *Foment* del 22 d'abril del 1923 deia això:

Els Pomells de Joventut de nostra ciutat, celebraran demà di lluns els actes que detallem, per tal de solemnitzar la diada de Sant Jordi, Patró de Catalunya.

Matí, a dos quarts de vuit, missa resada a l'altar del Gloriós Cavaller a l'ermita del Roser.

Nit, a dos quarts de vuit, audició pública de sardanes a la plaça de la Constitució, executant: «Continuïtat», «La campana de l'Ermita», «El saltiró de la cardina» i «Ginesta».

Si seguim la notícia, l'endemà comentava el mateix diari que una gran gentada acudí a la plaça, i que les quatre sardanes les va executar la Banda Municipal.

El dia 8 de maig es va anunciar un aplec d'orfeons. També hi hagué sardanes al mig de la plaça de la Constitució amb la Banda Municipal. El *Diario de Reus* informava el dia següent que van ballar part del jovent dels orfeons i dels Pomells de Joventut, que era l'organitzador d'aquest acte.

Per als dies 19 i 20 de maig el programa de la Festa dels Pomells de Joventut de Reus, entre els actes, incloïa una audició de sardanes a dos quarts de 8 de la vetlla a la plaça de Prim i a les 12 del migdia de l'endemà n'hi havia una altra anunciada al passeig de Mata, tot a càrrec de la Banda Municipal.

2.1 NEIX LA COBLA

El *Foment* del 21 de juny del 1923 publicava que la cobla que acabava de constituir-se en aquesta ciutat, faria el seu debut la diada de Sant Pere amb una audició de sardanes, però no va ser així.

El dia 20 de juliol explicava en una nota que la cobla orquestra que s'acabava de formar a la ciutat portaria el nom de Catalunya i la seva posada en escena seria a la revetlla de Sant Jaume amb una audició a la plaça de Prim.

Posteriorment, el dia 22, el diari explicà que l'audició pública de sardanes a la revetlla de Sant Jaume a la plaça de Prim es dedicaria

a la Joventut Nacionalista Republicana i a l'Agrupació Dansaire. És el debut de la cobla Catalunya, que interpretà les sardanes: «Glossant la festa», «La nit de l'amor», «Sóc de la terra catalana» i «Jugant a monades». Va aparèixer més informació al dia 24 amb l'afirmació que l'endemà es programava una altra audició al passeig de Mata.

El mateix dia 24 es publicava un escrit signat per ASM, amb el títol «Ja tenim cobla!». Començava així:

Com podeu suposar és el crit que avui ens brolla de l'ànima. Si, ja tenim cobla. Per fi, després de llargues gestions s'ha conseguit crear una cobla a Reus. Celebrem-ho tots. Per primera vegada, aquesta vetlla ressonarà amorosa la catalana tenora per nostres places. Posem-hi tots el nostre esforç.

Continuava comentant les ganes que tenien els joves i que amb la cobla Catalunya esperaven encarnar l'ànima sardanista. Afegia:

[...] avui en nostra plaça de Prim sardanistes i cobla es fusionaran amb encoratjós entusiasme, i davant tot el poble formaran ja un sol cos.

La resta de l'escrit, ple d'anhel sardanista, us el podeu imaginar.

L'anunci d'aquesta ballada de la cobla Catalunya al *Diario de Reus* és curt. El resultat públic va ser molt bo.

Posterioris comentaris informaven de la revifalla sardanista que hi havia a Reus per part dels joves. Tots els dimarts i divendres es mantienien al FRN els assaigs que preparava la Secció Agrupació Dansaire al seu estatge.

El 4 d'agost *Foment* donà la notícia del possible contracte que l'Agrupació Dansaire i la cobla Catalunya signarien per fer periòdicament audicions públiques de sardanes. Segons el diari es firmaria el dia 18, i el dijous dia 23, a les 10 de la vetlla, convocaven la primera audició al passeig de Mata. Aquesta vegada el *Diario de Reus* comentà l'èxit de la iniciativa. Un detall curiós és que els assistents van agrair que no s'apaguessin els focus elèctrics abans d'acabar l'audició. Es veu que aquest fet estava ple de precedents.

L'agost d'aquell 1923 la *Revista de l'Orfeó Reusenc* (número 3) es feia ressò de la creació de la cobla a Reus, fent referència a l'èxit de les primeres audicions públiques. Remarcava la simpatia generada i que el voluntarisme dels seus components es mantingués.

El 31 d'agost el *Foment* anunciava l'organització del primer concurs de classificació d'anells sardanistes per part de l'Agrupació Dansaire del FRN. Ja n'hi havia tres d'inscrites amb aquests noms: Pep Ventura, Neòfits i Reusenca.

2.2 LA DICTADURA DE PRIMO DE RIVERA

El setembre d'aquell any començà la primera dictadura militar. D'entrada, la censura va ordenar la dissolució dels Pomells de Joventut i, per tant, de la seva branca de Reus.

El 16 d'octubre el diari *Foment* va ser clausurat i, com quasi totes les entitats de sospita catalanista del país, en van quedar suspeses les activitats. L'entitat va desaparèixer pel mateix motiu el 21 d'octubre; per tant, el pes sardanista de la ciutat de Reus va canviar. El *Foment* sortiria novament el 3 de maig del 1930, altra vegada com a setmanari. En aquesta nova època es podia llegir que encara que la redacció i administració es mantenia a FRN, havia esdevingut el portaveu d'ERC a les comarques tarragonines.

A partir del 1923 les notícies sardanistes es publicaven en altres espais. D'una manera o altra s'havia de demostrar que, a Reus, políticament tot es mantenia igual. Segons el *Diario de Reus*, es preparaven unes grans festes per als dies 23, 24 i 25 de novembre. El gran invent és que es van celebrar en honor de Santa Cecília, patrona de la música. Com era habitual es programaven més actes que per a la festa major com, per exemple, un gran concurs provincial de bandes de música. Està clar que els moments religiosos no hi podien faltar. La curiositat és que entre els actes programats, precisament el 24 al migdia, a la plaça de la Constitució, hi havia «una audició de Aires Catalanes». L'endemà es va repetir a la plaça de Prim. No hi ha cap referència més precisa del contingut d'aquest acte.

El 28 de desembre el FRN acordà, en assemblea, dissoldre l'entitat. Mentrestant el seu local es rehabilità com a cafè públic amb el nom de La Perla, i es va inaugurar el 27 de gener del 1924.

1924

El mes de febrer del 1924 la Banda Municipal de Reus continuava incorporant, de tant en tant, en els concerts públics sardanes, com «Per tu ploro», que es repetia sovint.

Després de la pressió inicial de la Dictadura, el moviment sardanista es va refer. El dissabte 2 de febrer del 1924, «Fiesta de la Purificación»,

s'anuncià una audició de sardanes al migdia, a càrrec de la cobla Catalunya, amb el programa: «Continuïtat», «Tot fent malla», «Sóc de la terra catalana» i «Senyal de festa». Segons el comentari posterior del *Diario de Reus*, va registrar una alta assistència.

Per al diumenge 9 de març, s'anuncià, al migdia, una audició pública de sardanes a la plaça de Prim, amb la cobla Catalunya. Ho anuncià *Las Circunstancias*, mentre que el *Diario de Reus* en precisava el programa: «Continuïtat» de Bou, «Revetlla» de Bou, «La Segadora» de Vicens i «Senyal de festa» de Grau.

El mateix dia, la cobla actuà tarda i nit com a formació d'orquestra al teatre Bartrina amb sis balls després de l'espectacle.

En altres dies es repetia la mateixa proposta en altres espectacles o obres de teatre.

A poc a poc, a la ciutat tot canviava i els joves tornaven a ser al carrer, si més no, ho intentaven. Els dos diaris locals informaven perfectament d'aquest moviment.

El dia 17 de març el *Diario de Reus* informa que:

Organizada por varios jóvenes sardanistas, el próximo miércoles, festividad de San José, se celebrará al mediodía una audición pública de sardanas en la plaza Castillejos, amenizada por la cobla local Catalunya.

El programa va ser: «Engalanada» de Llaberia, «Revetlla» de Bou, «Ginesta» de Bou i «La Segadora» de Vicens.

Les programacions, com es pot comprovar, no variaven gaire. L'endemà *Las Circunstancias* escrivia sobre els molts joves «de ambos sexos» que hi havien participat.

Saltem al divendres 8 d'abril. El *Diario de Reus* informava que a les 10 de la nit hi hauria una audició interpretada per la cobla Catalunya davant de la cervesaria La Gloria, del passeig de Mata. Hi afegia el programa: «Mariona» de Molins, «Cançó alegre» de Vicens, «Ballaràs tan si com no» de Xaxu, i «Amb la gralla d'en Xacó» de Vilaró.

Va aparèixer una nota curiosa el 22 de juliol, encara del 1924, al *Diario de Reus*, segons la qual a l'establiment cerveseria La Gloria del passeig de Mata, a les 10 de la nit, tindria lloc un concert de cant que oferiria el conegut «Trio Rubiales». La nota continuava dient que: «entre varias piezas musicales, se intercalarán dos armoniosas sardanas».

Al concert de la Banda Municipal del dijous 31 de juliol, s'hi va incloure en el programa «La Santa Espina».

Els dies 9, 10 i 11 d'agost se celebraren les festes del barri de Sant Llorenç. Entre els molts actes, es va programar una audició de sardanes el dia 10 al mateix carrer amb la cobla Catalunya, que també va protagonitzar el ball a les 11 de la nit.

El *Diario de Reus* del 29 d'agost va incloure un escrit curiós a través del qual el Consell Directiu del Foment de la Sardana de Barcelona feia públic l'acord de:

[...] suspendre totes les audicions de sardanes que tenien previstes a celebrar en els carrers i places, per motius contraris a la seva voluntat i que les circumstàncies actuals no permeten exposar.

Afegia que, amb tot, continuarien celebrant el major nombre possible d'audicions, que s'anunciarien oportunament, en locals tancats.

En un altre concert de nit, el dia 14 d'octubre, a càrrec de la Banda Municipal, a la plaça de la Constitució, la penúltima peça va ser novament una sardana. En aquest cas, fou «Blancaflor», del reusenc Fructuós Piqué.

Per al dia 28 de setembre, l'Orfeó Reusenc organitzà un homenatge al teatre Bartrina, per recordar Àngel Guimerà, amb motiu de la seva mort. El programa va començar amb una lectura de poemes, a la segona part va actuar l'Orfeó Reusenc, amb obres musicals que tenien lletra seva, i a la tercera, la cobla Catalunya, amb les sardanes que tant estimava. De fet, l'Orfeó Reusenc es va caracteritzar en molts anys pel foment de la sardana.

El 31 d'octubre se celebrà un altre homenatge pòstum a Àngel Guimerà al teatre Bartrina, organitzat pel Centre de Lectura, amb la representació de l'obra *Mossèn Janot* i la lectura de fragments del finat autor. Els diners recollits es van destinar al projecte del seu monument a Catalunya.

Anècdota (que també són vàlides). Segons el *Diario de Reus* en un altre concert del 28 de setembre de la Banda Municipal a la plaça de Catalunya, constava en l'escrit la interpretació de la sardana «El saltiró de la cadira» (?). Un *lapsus impremtus*.

A la primera plana dels dos diaris reusencs sempre hi constava la nota que deia que d'acord amb les autoritats havien passat la censura prevista.

1925

El 1925 se celebrà una primera «festa dels infants», el 28 de juny, al teatre Circ, que va acabar amb més de mil nens (segons un diari) menjant coca amb cireres. A la part musical, hi actuà la cobla Catalunya (de Reus), el grup de gralles del Penedès (del Vendrell) i l'Orfeó Reusenc.

La targeta de presentació promocional de la cobla Catalunya, fotografia inclosa, d'aquell any deia:

Senyor nostre:

Després d'una llarga i constant actuació tant a Reus com al reste de Catalunya, ens creiem autoritzats a dirigir-nos a vostè per a oferir-li els serveis d'aquesta Cobla que ha contribuït poderosament a fomentar en les comarques tarragonines l'amor a la típica sardana, dança obligada en tota festa popular.

El nostre entusiasme, els èxits que arreu hem assolit i el nostre repertori compost de les més reeixides produccions dels millors autors, poden ser per a vostè garantia plena de que sabrem sortir airosos de tota tasca que'ns sia confiada.

Aquesta agrupació actúa també com a Banda sempre que convingui.

Per a pressupostos i demés detalls pot vostè dirigir-se a les adreces que al final es detallen.

De V. Affm. s.q.l.e.l.m.

Cobla Catalunya.

Pere Llorens, carrer Sr. Llorens, 18, 1er. 2^a – Joan Trill, carrer Cervantes, 35, 2on. – Reus.

1926

El 3 de gener del 1926 el *Diario de Reus* explicava que l'Orfeó Reusenc organitzà un concert a la societat La Perla, que la tercera part incloïa una audició de sardanes a càrrec del Quintet Mozart. Una de les sardanes va ser «A Reus... enganxen» de Lluís d'Anderman.

El dia 6, dia de Reis, s'anuncià una audició pública a les 12 del migdia a la plaça de la Constitució, amb la cobla Catalunya.

Pel que sembla aquell any es va celebrar la mateixa festa de l'any anterior del 28 de juny, amb una audició de sardanes, complementada amb la ballada dels gegants i la col·laboració del grup dansaire de l'Orfeó Reusenc. Va ser un acte de festa major.

El 26 de setembre se celebrà una Festa de la Sardana en la qual el nou Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc, creat –pel que sembla– l'any anterior, hi tingué un paper important. Va participar-hi la cobla Catalunya.

1927

El programa oficial de les fires i festes de l'octubre del 1927 mostra que, altra vegada, es tractava d'una veritable festa major. Es va crear una comissió per a un concurs de balls regionals, però no es va celebrar per motius que no van transcendir. El 12 d'octubre es preparà per amenitzar les festes un «monumental entoldado» a la plaça dels Quarters; es van contractar la Banda Municipal i la cobla La Principal del Camp, de Valls.

El dijous dia 13, a les 10 de la nit, s'anuncià una audició amb la cobla Catalunya a la plaça d'Hèrcules, mentre que el dia següent, a la mateixa hora i amb la mateixa cobla, constava, en el programa, una altra ballada a la plaça del Baluard.

1928

Els contrastos en les activitats sardanistes són constants. En el programa senzill de festa major del 1928, hi constava, per a l'1 de juliol, una audició de Ballets Populars dirigits per Maria Forcada de Tarés, «finalizando el acto con el característico y popular baile de una aplaudida sardana».

1929

A l'*Almanac de la Sardana* de l'any 1929 –era el segon any de la seva publicació, dirigit i confeccionat per A. Serrano-Victori amb altres col·laboracions–, hi ha molta informació i comentaris de primera fila. Al peu d'una fotografia, on es veu la portada de l'església d'Escornalbou amb molta gent ballant sardanes, hi consta que allí van participar-hi els esbarts dansaires de l'Orfeó Reusenc i del Foment de la Sardana de Tarragona. Era el primer de maig del 1928. Al directori sardanístic diu que a Reus, com a entitat, existeix l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc.

El *Diario de Reus* anuncià el 13 de gener del 1929, a la nit, a l'Orfeó Reusenc, una sessió de balls populars a càrrec de l'Esbart Dansaire de l'entitat i, per finalitzar la festa, una audició de sardanes.

El 2 de febrer, el mateix diari portava la notícia que la societat La Roca (sense precedents ni constància en els arxius de Reus) preparava per a l'endemà, diumenge, una audició a la plaça de Prim, interpretada per la cobla Catalunya. En el número següent es detallaven les sardanes. En aquella època les audicions sempre eren de cinc sardanes.

El 12 de setembre aquest rotatiu publicava informació sobre el Primer Aplec Sardanista de les Comarques Tarragonines, que es preparava per al dia 29 a Santes Creus, amb les cobles l'Harmonia, de Tarragona, i Catalunya, de Reus. L'aplec estava organitzat per les entitats sardanistes de Tarragona, Reus, la Selva, Alcover, Constantí i Vila-seca. A Reus, la societat La Roca admestia inscripcions per assistir-hi.

El dia 28 sortia el programa: després de l'acte a l'interior del monestir, a dos quarts d'11 començaven les sardanes a càrrec de les dues cobles. A les 3 l'Orfeó Capella Selvatana cantava, acompanyat de la cobla Catalunya. A les 4 de la tarda prosseguien les sardanes.

S'informava del detall dels itineraris i dels horaris dels autobusos que sortien de Reus a les 6 del matí des de la plaça de Prim.

El dia 3 d'octubre el *Diario de Reus* portava un escrit signat per J.G., fet en català, que tractava de l'èxit d'aquest aplec i subratllava la molta participació (ja que hi havia molts cotxes particulars), no solament de les pròpies comarques sinó també d'altres indrets.

L'11 d'octubre es creà a l'Orfeó Reusenc una nova secció que portaria el nom de: Foment de la Sardana de l'Orfeó Reusenc. El reglament era format per quinze articles i un de transitori, i el va signar el secretari de l'entitat: Enric Monné.

El 22 de desembre la societat La Roca va programar una audició per a l'endemà a la plaça de Prim. La cobla Catalunya en els programes feia constar l'estrena de composicions.

El 29, es va repetir la festa. En el cas de mal temps es proposava el vestíbul del cinema Sala Reus com a espai alternatiu.

1930

El 1930 tot semblava força normalitzat. Fins i tot a l'*Heraldo de Reus*, una revista mensual, es publicava que el diumenge dia 12 de gener, al migdia, a la plaça de Prim, la cobla Catalunya havia dut a terme un recital de sardanes «punteadas por varios corros».

Las Circunstancias de l'1 de febrer anunciava una audició popular de sardanes amb la cobla Catalunya, després de la carrera de cros que organitzava la societat La Roca. També anunciava que, en cas de mal temps, l'audició es faria a la sala d'espera de la Sala Reus. D'aquesta entitat no n'he aconseguit més referències. Potser es va repetir el mateix fenomen que en altres ciutats catalanes, la censura i la desaparició dels grups catalanistes va generar el sorgiment d'altres grups per continuar

treballant mínimament per Catalunya al llarg de la primera dictadura. Potser eren una part de l'Agrupació Dansaire del FRN.

Es mantenia la tendència de programar sardanes als concerts de la ciutat. N'és un exemple el concert de la Banda Municipal per al dia 9 de febrer. La quarta peça que s'anuncià era «Juny», de Juli Garreta.

El *Diario de Reus* del 16 de febrer deia que la societat La Roca havia celebrat un concert de sardanes a la Sala Reus, amb la cobla Catalunya. Va ser d'homenatge al popular tenora Ramon Rosell, autor d'una sardana dedicada a la nostra cobla. L'Esbart Folklore també hi va participar interpretant variats ballets «que van rebre molts aplaudiments».

Al mateix dia *Las Circunstancias* reafirmava la notícia, tot indicant que al vestíbul de la Sala Reus es preparava una festa organitzada per la Societat La Roca i l'Esbart Folklore, amb la cobla Catalunya. S'estrenà una sardana de l'homenatjat titulada: «Gentils Reusenques». El comentari posterior afirmava que el local havia estat totalment insuficient.

El 10 de maig, la cobla Catalunya actuà a la Selva, conjuntament amb l'Esbart Dansaire de Reus, al local de la Defensa Agrària.

La bona època sardanista queda demostrada, per exemple, en una notícia del setmanari *Foment* –reaparegut el 3 de maig– del dissabte 31 de maig. Anunciava que el II Aplec Sardanista de les Comarques Tarragonines se celebraria l'endemà a l'ermita del Remei d'Alcover, on es preveia molta participació. Les cobles serien: La Principal del Camp, de Valls; Catalunya, de Reus; Tarragona, de Tarragona, i La Selvenca, de la Selva del Camp. L'afegitó deia:

La perseverància de les societats sardanistes que durant set anys, amb penes i treballs, han pogut mantenir llur nota de caràcter pairal, bé es mereix l'exteriorització d'una llegendària satisfacció en aquesta entranyable festa.

El número següent del diari en confirmava l'èxit, tot assenyalant que, al final de la diada, la cobla de Valls començà a interpretar «La Santa Espina», ovacionada frenèticament.

El 29 de juny, la societat La Roca anunciava una audició amb la cobla Catalunya a la rambla Mazzini, davant del Gasòmetre. El mateix passava els dies 2 i 17 de juliol.

El dia 25 d'agost amb motiu de l'acabament de les obres de l'ermita de Santa Anna de Castellvell del Camp, essent tan pròxima la població

de Reus, es va realitzar una crida als reusencs a participar a la festa. A partir de les 6 de la tarda hi hagué l'acte religiós i després una audició de sardanes amb la cobla Catalunya. La mateixa cobla va continuar la festa al Sindicat amb un «seleccionat» ball. La festa va ser un èxit rotund.

2.3 LA REPÚBLICA

1931

El 1931 la Secció Foment de la Sardana de l'Orfeó Reusenc tornava a fer classes de sardanes al seu estatge amb tres sessions setmanals d'ensenyament.

Segons el *Foment* del 16 de juny, el dia següent va tenir lloc a les 10 de la nit una audició popular de sardanes a la Rambla del Gasòmetre a càrrec de la cobla Catalunya, organitzada per l'Agrupació Catalunya del FRN.

La mateixa Agrupació Catalunya va organitzar el 2 de juliol una audició popular de sardanes a la plaça de Catalunya, a les 10 de la vetlla, a càrrec de la cobla Catalunya. Les ballades mantenien el format de cinc sardanes. Aquesta vegada l'anècdota rau a llegir la notícia amb la triple repetició del mateix nom.

Tant al *Foment* com al *Diari de Reus* comentaven que es preparava per al 12 de juliol el III Aplec Sardanista de les Comarques Tarragonines, al monestir de Santes Creus. Els delegats locals organitzadors de l'acte van ser l'Agrupació Catalunya del FRN i el Foment de la Sardana de l'Orfeó Reusenc. El dia 10 encara es mantenien obertes les inscripcions per anar a l'aplec. El preu del tiquet per anar amb «autòmnibus» va ser de 5 pessetes. El 14 de juliol es publicà un llarg comentari que retratava l'èxit de l'aplec sense massa estridències.

1932

El setmanari *Foment* repassava els actes del mes de juny del 1932. El dia 14 al teatre Fortuny tingué lloc un concert amb la cobla La Principal del Camp, de Valls, i l'Orfeó Reusenc. El dia 15 l'Agrupació Catalunya del FRN organitzà una audició de la cobla Catalunya a la plaça de Prim, amb un programa interessant: «Primavera», de J. Estela; «Montserrat», de J. Tàpias; «El moll d'en Balleu» (estrena), de J. Baró Güell; «Maria Isabel», de F. Sabaté, i «La nostra Llibertat», de R. Rosell.

El dia 16 de juny, en un dels concerts quotidians de la Banda Municipal, al passeig de Mata, s'interpretà la sardana: «La joia martinenca», del reusenc Gaya.

El mateix *Foment* anunciava que en els actes de festa major es preparava un concurs local de sardanistes organitzat per l'Agrupació Catalunya.

La festa major acollia activitats sardanistes a dojo. El dia 28, a les 7 de la tarda, a la plaça de la República: audició amb la cobla Catalunya. El dia 29, a les 7 de la tarda: concurs de sardanes amb la cobla La Selvenca a la plaça de Prim i, a la nit, ballets populars i sardanes al passeig de Mata. El dia 30, a les 12, a la plaça de Prim: «sardanes, i treballs pels Xiquets de Valls i Ball de bastonets».

El dia 28, sortien publicades les bases del concurs local de colles, amb normes molt serioses, donant preferència altra vegada a les parelles mixtes. El dia 1 de juliol el mateix diari en portava el resultat. En primer lloc: «Alegroia», segon: «Jovenívola», tercer: «Som i Serem», quart: «Germanor». Es remarca la presència de molt de públic i sardanistes.

1933

En la programació de la festa major del 1933 hi hagué un cert intent de consistència en els diferents actes: el 29 de juny, a les 7 de la tarda, una audició al passeig de Mata, sense precisar el nom de la cobla, i Balls Populars Catalans, a càrrec de l'Esbart Folklore de Reus; el 30, a les 7 de la tarda, audició a la plaça de Santiago Rossinyol (després Castillejos, ara del Víctor); finalment, el 2 de juliol, a les 10 de la nit, la grandiosa revetlla popular al passeig de Mata amenitzada (hi ha variació amb el programa pseudooficial i el dels diaris) per La Banda del Regiment d'Infanteria núm. 18, la Banda Municipal, la cobla Catalunya i una «notable orquestrina».

1934

En el programa de la festa major del 1934, es manté el mateix to simple de la festa: el 29, a un quart de 12 del migdia, sardanes i balls populars a càrrec de l'Esbart Folklore de Reus i la cobla Catalunya, al passeig de Mata; el 30, audició de sardanes a la plaça de Santiago Rossinyol, a un quart de 7; l'1 de juliol una altra a la plaça d'Hèrcules i, a les 10 de la nit, revetlla popular al passeig de Mata, a càrrec de la Banda Municipal, la Banda Militar, l'Orquestrina i la cobla Catalunya. Una nota posterior parla del bon èxit festiu.

Les festes de barri seguien amb més o menys intensitat amb actes ben coneguts, trobant-hi, de tant en tant, audicions de sardanes. També sortien encara les parelles de «Sacristanes» per alegrar la festa, com va succeir a les festes del barri de Sant Magí el 19 d'agost del 1934. El segon dia, a les 10 de la nit, la cobla Catalunya feia una audició a la plaça de Catalunya.

1935

Segons el diari *Les Circumstàncies*, llavors *Portantveu d'Acció Catalana* i catalanitzat per les circumstàncies, el programa de Ràdio Reus del dia 12 de juny del 1935 era de la 1 del migdia a les 4 de la tarda, amb una extensa programació musical a partir de tres quarts de 3. Aquell dia s'anunciaven les sardanes «Encenalls» i «Margaridó», i un altre dia «Les valls dels Ecos», de Joaquim Serra. Era poc habitual punxar sardanes a la ràdio.

Arribà la festa major: el 29 a un quart de 12 del matí al passeig de Mata, sardanes i balls populars catalans a càrrec de la cobla Catalunya i l'Esbart Folklore de Reus; el 30, a un quart de 7, audició a la plaça de Santiago Rossinyol, mentre que a la gran revetlla de fi de festa, a les 10 de la nit, al passeig de Mata, també hi participà la cobla Catalunya.

D'altra banda, el 25 de juliol a les festes del barri de Santa Anna, a les 12 es ballaren sardanes al carrer de Casals, amb la cobla Catalunya. A les 8 de la tarda, sardanes i Esbart Folklore a la cruïlla del raval i el carrer de Santa Anna. Una nota posterior explicà la molta animació que hi hagué.

Als concerts de les bandes i altres grups, de tant en tant es continuaven interpretant sardanes. De fet aquests últims anys no encerto amb anuncis de més sardanes.

1936

El febrer del 1936 en la programació de Ràdio Reus que portava Foment, en l'obertura de la programació a les 6 de la tarda, entre el detall de cançons i balls, hi veig per casualitat la sardana «El saltiró de la cardina», fet no gaire habitual, de la mateixa manera que tampoc ho és trobar activitats sardanistes.

Un retrat del moment queda en els actes del dia 26 d'abril a l'ermita del Roser per celebrar la diada de Sant Jordi. Segons el *Diari de Reus*, al matí hi hagué la distribució i benedicció de roses i missa. També es parlava de llibres, però de festa al carrer res.

Segons un anunci de la Joventut de FNR, a part dels balls més o menys quotidians, preparaven una audició de sardanes per al dia 20 de

juny a càrrec de la «Cobla Oficial de la Generalitat de Catalunya». No es va publicar cap confirmació de l'acte.

El programa de la festa major el trobo a *Les Circumstàncies*. El 28 de juny a dos quarts de 7 de la tarda, altra vegada sardanes i balls populars catalans a càrrec de la cobla Catalunya i l'Esbart Folklore de Reus, al passeig de Mata. *El Diari de Reus* afegia que el 30, a les 7, hi hauria una audició a la plaça de Santiago Rossinyol. L'1 de juliol s'acabava la festa, com sempre en els últims anys, al passeig de Mata, a les 10 de la nit, amb «una grandiosa revetlla popular» amb la música de la Banda Municipal, la Banda de Genovès, la cobla Catalunya i una orquestrina, i es finalitzava amb una traca de fantasia.

El 4 de juliol *Foment* portava el comentari generalista de l'èxit de la festa major. Aquí s'acabà la minsa programació de sardanes, sense arribar a conèixer la realitat de les societats reusenques.

A la fi d'aquest mes tot s'acabà. La Guerra Civil i el seu desenllaç van canviar tot tipus d'actes públics. Posteriorment, es van recuperar lentament i de manera controlada. La sardana va maldar amb l'ànim de tornar a ser al carrer, com a única mostra catalana.

3 - PROBLEMES I EVOLUCIÓ

Acabada la guerra, la sardana també és víctima del conflicte. Hauran de passar uns quants anys perquè la gent s'organitzi de nou i utilitzi la dansa com a mostra de catalanitat. Altra vegada, com abans, les entitats s'esforçaran per tal que la sardana torni a la quotidianitat dels reusencs, perquè la sentin com a seva i com un fet habitual.

1939

El programa de la festa major del 1939 (Año de la Victoria) anunciava una audició de sardanes. El descobriment sobta. El programa general de la festa intentava mantenir detalls de com s'havia celebrat la festa anteriorment amb la diferència d'un seguit d'actes catòlics i del Movimiento, tot i que encara recull parcialment aquella història local. Els noms dels carrers encara no estaven canviats, segurament per falta de temps i d'ordres oficials per fer-ho. Heus aquí que el dilluns 26 de juny, a les 8 de la tarda, s'anuncià una audició de sardanes a la plaça de Santiago Rusiñol. No trobo cap resultat d'aquest projecte de festa a posteriors edicions del *Diario Español*, fet que fa dubtar de la possible realitat.

Les notes d'aquesta llarga època de moment solament es poden trobar al *Diario Español de Falange Española Tradicionalista y de las JONS*, editat a Tarragona com a portaveu provincial, i de l'audició anunciada no se'n fa cap ressò.

1943

El 17 de juliol del 1943, en els actes festius de l'endemà (18 de Julio), s'anuncià, per a la nit, a dos quarts d'11, al passeig de Mata, organit-

zada per «Educación y Descanso, una Gran Verbena Popular», en què participaven la Banda Municipal, la cobla Reus (antiga cobla Catalunya que es veu obligada a canviar de nom) i l'orquestra Ritmo-Subis, «ejecutando un extenso repertorio de bailables y sardanas». Es comentava que el passeig estaria il·luminat.

El programa de les festes del barri de la Providència, celebrades del 7 al 13 de setembre, contemplà, entre els actes populars, per al dia 10, a dos quarts d'11 de la nit, un festival folklòric a l'Orfeó Reusenc obligatòriament d'Educación y Descanso (d'E. y D.), amb el propi Orfeó i la cobla Reus. La cobla protagonitzà una part amb una audició. El 12, al migdia, en van fer una altra, suposadament, al carrer. A partir d'aquest moment, l'Orfeó Reusenc i també el Centre Catòlic seran les entitats que, principalment, tornaran a posar la sardana al carrer i l'ensenyament als locals socials.

El 27 de setembre s'anuncià un concurs de colles sardanistes a Tarragona. Entre les inscrites hi havia l'Alegroia, de Reus. El resultat també apareixia, però no el lloc ocupat per la colla reusenca.

Es va celebrar una altra audició l'1 d'octubre (Dia del Caudillo). Senzillament, s'explica que va tenir lloc a la plaça d'Espanya (Mercadal) amb la cobla local.

3.1 UNA ÈPOCA D'OR

Del 12 al 24 d'octubre del mateix 1943 la festa va ser al barri de Santa Teresa. En aquell moment eren habituals les col·laboracions dels bars més coneguts amb la sardana. Està clar que llavors les audicions es feien al davant dels establiments i no existia cap tipus de problema. En aquelles festes el detall va ser (recordeu que era el 1943): el dia 12, sardanes a la nit amb la cobla Reus a la plaça de Catalunya, davant els bars Argentino i Español; l'endemà, les sardanes es van ubicar a la plaça de Prim, a la tarda; el 14, a la tarda, a la plaça de Castillejos (ara del Víctor), davant el bar Vernet; el 16, també a la tarda, més sardanes a l'avinguda del Generalísimo (carrer Ample), davant els bars Cantábrico i Canarias; a la nit del 17 tot igual, al raval de Martí Folguera, davant del bar Rosales; continuem el 19, al raval de Robuster, davant del llavors bar America. Una anècdota més: aquest bar abans de la guerra civil es deia Americà, després amb tots els canvis obligats es va dir així, America, però com que en castellà tenen la «bona» costum de no accentuar les majúscules va

quedar sense accent: el nom per als reusencs era de lliure interpretació. Totes les ballades, amb la cobla Reus. I encara més: el 21 fou a la plaça d'Hèrcules, davant els bars Martorell i Cavallé; el 22 la cosa millorava, ja que venia a Reus la barcelonina cobla Albert Martí: al migdia va tocar a la plaça d'Espanya, davant del bar Mundial; a la tarda, a la plaça de Prim, i a la nit, va fer un concert audició a l'Orfeó Reusenc. El 23, novament amb la cobla Reus, les sardanes foren a la tarda, al raval de Sant Pere, on hi havia el bar Americano. I, ves per on, en el programa constava per al dia 24 un concurs local de sardanes a la plaça d'Espanya.

Aquest nou patrocini dels bars va propiciar una dècada de protagonisme de la sardana al carrer, amb una activitat frenètica de la cobla Reus i la participació d'altres formacions d'arreu de Catalunya. Va ser el moment del naixement de les colles sardanistes.

Als *Annals de l'Orfeó Reusenc* consta que el 24 d'octubre del 1943 es va fer un concurs local de sardanes. Hi hagué la presentació de la colla Reusenca, de l'Orfeó. En aquest concurs va obtenir el primer lloc l'Alegroia, i hi participaren també les colles Espiga d'Or i Improvisada (sense referències). El concurs s'havia de celebrar a la plaça d'Espanya, però, a causa del mal temps, es va celebrar al saló del Palau Bofarull.

Pel que fa a la presentació de la colla Reusenca, de l'Orfeó, no es tractava d'una colla nova, en el sentit estricte, ja que abans de la guerra, escriuen, ja n'havia actuat una amb aquest nom integrada al Foment Republicà. No obstant això, el seu banderí porta aquesta data.

Segons Jaume Balanyà, el juliol d'aquell any es va començar en ferm l'ensenyament de sardanes a l'Orfeó Reusenc, tot organitzant una mena de Secció Sardanista, en què figurava com a president Jaume Balanyà, i entre d'altres: Josep Alcové, com a secretari, i Francesc Corbella, en la coordinació i instrucció. Els socis pagaven 15 cèntims de pesseta cada mes.

Noms com: Josep Balanyà, Francesc Corbella, Joan Borràs o Rodolf Codina, són els que varen iniciar aquella època sardanista a l'Orfeó, perquè ja venien des d'abans de la Guerra Civil amb la sardana, com a directius de l'Agrupació Dansaire del FRN i del Foment de la Sardana de l'Orfeó.

1944

Entre els actes del 18 de juliol del 1944 (Fiesta de la Exaltación del Trabajo, no de Santa Marina), el *Diario Español* portava la nota amb l'anunci d'una audició de sardanes a dos quarts d'11 de la nit amb la co-

bla Reus, al santuari de Misericòrdia. Crida l'atenció l'horari de molts dels actes sardanistes d'aquella època, podem dir que la sardana va esdevenir l'oferta nocturna dels joves.

El mateix diari el dia 20 publicava la notícia d'un concert de la Banda Municipal que dirigia el mestre Vidal. La penúltima peça portava el nom de «Toque de oración», sardana de Ventura. Aquesta banda va ser una constant en la vida musical de Reus i repeteix el que anys enrere ja feien les bandes: incloure sardanes ben sovint.

1945

El 1945 es va formar una nova colla sardanista, segons consta als *Annals de l'Orfeó Reusenc*, impulsada per Tomàs Aulés. Era la colla Poncelles Catalanes, formada per dansaires no majors de deu anys.

La festa del 15 de gener en aquelles èpoques va arribar a ser més festa que la mateixa festa de Sant Pere. Era la celebració d'«El Aniversario de la Liberación de Reus», sempre amb els signes catòlics, tedèums i moltes accions de gràcies, que eren els plats forts a celebrar, barrejats amb signes dels militars. S'havia de recordar l'entrada de les tropes feixistes a la ciutat. El mateix dia 15 altra vegada hi hagué sardanes amb la cobla Reus, a la plaça d'Espanya.

Per la més o menys teòrica festa major de veritat encara no s'hi programaven sardanes; al revés, per cert, de ciutats properes com Tarragona i Valls.

Segons expliquen els que ho van viure, a les poquíssimes audicions que hi havia a l'estiu, tot depenent del guàrdia civil que hi passava, no permetia ballar al damunt de la plaça dels Màrtires, ja que era un lloc quasi bé sagrat, per part dels dominadors, està clar.

Jaume Balanyà escriu que, a finals del 1945, impulsat per alguna jerarquia eclesiàstica, s'inicià el moviment sardanista a molta part de Catalunya. A Reus es convocaren actes que es podien anomenar: Concurs Sardanista, Concurs de Sardanistes o Concurs de Sardanes.

1946

El 1946 esdevingué un any ple d'activitat sardanista tant al carrer com a les entitats. La gent començava a veure una oportunitat de, si més no, ser al carrer amb un possible regust contrari als condicionants imposats. Les colles ja tenien molt a dir i a fer, i la cobla Reus trobava en aquell moment la constant de la seva existència. Per cert, per a cada audició cobraven unes 600 pessetes.

CAFE SELTZ Combinado de café **COGUL** Pamiés, 3
 Refresco exquisito R E U S

Tintorerías
La Rápida
 Reus
 y Tarragona
R. Casanovas
 Comilones varios
 Santa Clara, 5, 1.^a
 REUS

J. FACÉS
 LLAGOSTERA
 Compra-venta de Finanz.

Local: 4 (Francia) REUS

Ciclos Cataluña
 Reparación en 24 hrs.
 Juan Biqué
 Avenida del 28 - 11 - 111

Bodegas COLOM
 Calle Albas, 2
 Vinos: Blanco, Moscatel,
 Lúpulo, Chiriví, Sordani
 1928. Vinos corrientes.
 SERVICIO A DOMICILIO

Sábado
 Día 15 Junio 10'30 noche
 En la Plaza de España

Audición de SARDANAS
 Patrocinado por BAR MUNDIAL
 COBLA REUS

PROGRAMA

Vozes d'or	J. Saldarra
En Pie de la Barroca	J. Basso
Records d'Infantesa	J. Basso
En ensue d'un Pep	V. Basso
Valladas	J. Vicens
Dona Inés	J. Vicens

PARA SUS TRAJES ... CONTADO Y PLAZOS
 RECUERDEN
 Compañía Anónima Comercial de Crédito
 Montecarlo, 8 - Reus

DIADA
VERMUT YZAGUIRRE
 Patrocinado por BAR MUNDIAL → Audición de Sardanias por COBLA REUS

DOMINGO, 16 Junio 1946 Plaza España A las 19'30 horas

Es van formar colles (sempre de quatre parelles) que promovi-en un aiguabarreig de dansaires en les quals n'hi havia que anaven d'un costat a l'altre, o sigui d'una colla a l'altra.

El 15 de gener, es va celebrar una nova audició amb la cobla Reus, aquesta vegada a la plaça de Prim.

El concurs del dia 3 de febrer celebrat a Valls, va comptar amb la participació de la colla Alegroia de l'Orfeó Reusenc.

El 7 de febrer, l'audició va tenir lloc a la plaça d'Espanya a dos quarts d'11 de la nit, patrocinada pel bar Mundial.

El dia, 8 a les 8 del vespre, l'audició era a la plaça de Prim. Sempre amb la cobla Reus que, en actuar tant seguit, repetia la programació. Aquest dia el bar patrocinador era el París.

En un programa de dues audicions es poden treure tot tipus de referències d'aquella època. Se celebraren el dissabte dia 15 de juny a dos quarts d'11 de la nit, i l'endemà diumenge a dos quarts de 8 del vespre. Les dues a la plaça d'Espanya i les dues patrocinades pel bar Mundial de la mateixa plaça, d'un excepcional record per a tots els reusencs i pels sardanistes. Com la immensa majoria de les audicions van ser interpretades per la cobla local. El dissabte es van programar dues sardanes del compositor reusenc Artur Ramos i Horta: «Records d'infantesa» i «El retorn d'en Pep».

El 27 de juny, a dos quarts de 12 de la nit, a la plaça d'Espanya, es va celebrar una ballada. El 18 de juliol, l'altra falsa festa major, van tenir lloc audicions amb la cobla Reus a la mateixa plaça d'Espanya i a la plaça de Prim. L'endemà el *Diario Español* comentava les nombroses colles o grups que hi van participar.

Aquest diari el dia 1 de setembre anuncià una ballada amb la cobla Reus, a les 8 del vespre, a la plaça de Prim. I l'endemà comentava que tots els divendres, a les 8 del vespre, es feien classes de sardanes a l'Orfeó Reusenc (encara d'E. y D.).

L'audició del dia 3 a la nit, amb la mateixa cobla Reus, es va celebrar al raval de Robuster perquè la pagava el bar Americà. M'han dit que així s'anomenava abans de la guerra i després com tot va haver de canviar, i en teoria era Amèrica. Però en el seu anunci exterior fet en majúscules no tenia accent i coneixeu que en castellà les paraules en lletres majúscules no porten accent. Per tant hi havia opcions lliures per donar-li el nom.

Per al 17 de setembre, a la nit, estava anunciat al teatre Bartrina, un festival folklòric d'homenatge al mestre compositor Josep Vicens *Xaxu*, organitzat per la colla Ganxets Dansaires. La primera part, la van omplir poesies amb rapsodes locals i cançons per diferents veus locals, acompanyades al piano. La segona part anà a càrrec de la cobla Reus amb quatre sardanes i l'estrena de la titulada «Toc de joia» del mestre local Josep Casanovas i Marca, dedicada a l'alcalde de la ciutat Antonio Valls, ballada per la colla infantil Poncelles Catalanes i també corejada per un tenor i una contralt. Després va actuar Emili Vendrell amb un recital de cançons populars plenes de sentiments. Va seguir, altra vegada, la cobla Reus que interpretà «Bona festa», dirigida pel seu autor Josep Vicens *Xaxu*. Finalment, es va estrenar la sardana «La roca del Frare», del mateix autor, dedicada i ballada per la colla Ganxets Dansaires. Aquest concert va ser patrocinat per la casa Vinos y Coñacs Osborne i el representant a Reus: Andreu Ferrer. En el número següent del diari es narrava el gran èxit de la festa.

El dia 22 de setembre s'esqueia doble feina per la cobla Reus. Al matí, aplec a Farena, amb sardanes al migdia i, a la tarda, a les 8, donada la presència de Josep Vicens a Reus, audició a la plaça d'Espanya, amb un programa compost únicament per sardanes del mestre.

Els dies 28 i 29 de setembre s'interpretaren més sardanes a la nit a la mateixa plaça d'Espanya.

També el 30 de setembre tingué lloc una ballada al migdia amb la cobla local, a la plaça de Prim, amb motiu de les festes en honor de Sant Miquel, patró de la Guàrdia Municipal, també amb força gent.

Els dies 5 i 6 d'octubre del 1946, a dos quarts d'11 de la nit hi hagueren audicions amb la cobla Reus a la plaça d'Espanya. Els dies 12 i 13 també n'hi hagué, el *Diario Español* anunciava que eren les últimes d'una llarga temporada d'estiu.

Mentrestant el dia 13 es va beneir en un acte el banderí de la colla sardanista Reusenca, de l'Orfeo Reusenc.

Amb motiu de les festes del barri de Santa Teresa s'anuncià una audició de sardanes per al 14 d'octubre.

El 27 d'octubre es va celebrar la benedicció del banderí de la colla Enjogassada, els padrins de la qual eren el matrimoni Joan Barberà i Delfina Domínguez, amb l'assistència també de la padrina honorària: Dolors Balañà. Hi foren convidats representants de les colles Ganxets Dansaires, Reusenca i Cors Alegres que, segons la notícia, van rebre un obsequi. El diari explica que la festa es va fer a casa dels padrins. Allí va sorgir la idea de crear una Lliga Local de Sardanistes, que creien necessària a Reus, però no fou possible tirar-la endavant.

Segons el *Diario Español*, el dia 24 de novembre a la festa de Santa Cecília, a la nit, a l'estatge de l'Orfeó Reusenc, va fer un concert el mateix Orfeó i la cobla Reus, dirigida per Jaume Alemany, que finalitzà amb la sardana «La Rosa de Reus», de Josep Casanovas.

L'1 de desembre, a la festa del gremi dels serrallers o del metall, en honor del seu patró: Sant Eloi, es va programar una audició amb la cobla Reus a la plaça de Prim.

Després tocava celebrar Santa Llúcia, el 13 de desembre, patrona de l'«Asociación de Trabajadoras de la Aguja», per la nostra història particular les «llucietes». El migdia hi hagué una audició a la plaça d'Espanya amb la cobla Reus i, comprovat el detall, amb una programació totalment popular (o molt escoltada).

Dos dies més tard, el 15 al migdia, hi hagué una nova audició amb la cobla local a la mateixa plaça, organitzada per la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc. La nota del diari afegia que efectuarien una exhibició les colles locals que «ostentaran los respectivos banderines, rogándose a los aficionados no se incorporen a estas anillas formadas por los componentes de los grupos». Hi van participar les colles: Enjogassada, Reusenca, Cors Alegres, Ganxets Dansaires i Baix Camp.

Comenta Jaume Balanyà que aquest nou moviment sardanista, iniciat el 1946 amb la promoció de colles preparades per a exhibicions i conjuntades per competir als concursos, es degué, sens dubte, al fet d'haver-se format l'agrupació anomenada Abat Oliva, de Barcelona, que constituí una ponència sardanista que motivà l'organització de més audicions, concursos i cobles, i que va mantenir una subscripció popular entre els sardanistes per construir una llàntia votiva per a la basílica de Montserrat. El lliurament es va efectuar en un gran aplec sardanista

el 8 de juny del 1947, amb motiu de l'entronització de la Mare de Déu. Jaume Balanyà el descriu així:

El fet de ser sardanistes actius aquells anys, ens motivà a anar a Montserrat el dia que es va lliurar la llàntia a la comunitat benedictina. Voldria explicar la magnífica festa i, per fer-ho millor, em plau brindar una transcripció lliure d'un guió sardanista emès per Ràdio Reus l'any 1948 escrit per Rosendo Bertomeu i presentat per la colla sardanista *Enjogassada*:

Fou el 8 de juny de l'any 1947, precisament l'any que es considerarà el del I Centenari de la Sardana Llarga. El lloc escollit per a aquesta manifestació d'esperit fou la Basílica de Montserrat. Grups de sardanistes i simpatitzants d'arreu es traslladaren a Montserrat per a gaudir d'un Gran Aplec de Germanor organitzat per la Ponència Sardanista Abat Oliva. Aquest acte cal dir que tingué un caire religiós, ja que se celebrà un ofici de Pontifical en honor de la Moreneta, si bé, entre altres motius destacaren la moralitat i el patriotisme.

La llàntia original és d'una llargada de 140 centímetres on hi ha representats moltíssims símbols. El resultat, d'una digna obra d'art, el valor espiritual de la qual s'uneix el material, ja que està treballada amb platí i primorosament esmaltada [...].

[...] després entre altres coses el pare Abat digué: «En nom de la Verge, us dono les gràcies per l'esforç en recollir tant extensivament l'aportació dels sardanistes de totes les comarques i haver reeixit materialment en una llàntia tant bella i tant escaient [...]. Els rotlles de la sardana són ara simbòlicament dins l'església. Textos antics afirmaren que els romeus hi cantaren i ballaren en honor de la Mare de Déu [...]. El poble que se l'ha fet seva i ha fet cantar els més grans poetes és el poble de la nostra Verge de Montserrat i Ella des del seu tron beneirà la Sardana.»

1947

Al començament del 1947 es va reorganitzar la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc, sota la direcció de Rodolf Codina. Desgraciadament, en poc més de mig any, les colles existents es van desfer i va ser aquest gran home qui es va posar al davant de la institució i va aconseguir reactivar l'activitat sardanista de l'entitat.

Aquest any potser cal considerar-lo com a modèlic en l'ambient sardanista reusenc. Més de 15 audicions en tots els llocs de la ciutat. Al bon temps eren als ravals o a la plaça d'Espanya, tarda o nit, sense haver d'esperar als dissabtes o diumenges. Repeteixo, pagaven els bars i es feien al seu davant, com els Mundial, Pati Blau, Cal Xafarrocs, Rosales, Cal Xato (Núria)... i també al camp d'esports del Reus Deportiu. Tenien el suport d'altres estaments, societats i el mateix poble. Es formaren més colles de les que sempre participaven a la festa i també es feu un concurs.

El dia de Sant Josep es va celebrar un segon concurs local de colles sardanistes a la pista d'hoquei del Reus Deportiu, organitzat per la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc d'E. y D. Segons el *Diario de Tarragona* va ser patrocinat el Sr. Ramon Fontgivell, propietari de les tintoreries La Rápida, de Reus i Tarragona. El resultat, deduït entre les notes, indicava que la sardana revessa no la va treure ningú, que els dos primers llocs es repartiren entre les colles Ganxets Dansaires i Reusenc, els dos tercers entre Cors Alegres i Violetes Boscanes, per acabar amb un premi infantil a Poncelles Catalanes. Un resultat com aquest, anys més tard encara no l'entenc (eren altres temps). Després la cobla Reus oferí una audició al públic.

El mateix dia hi hagué la benedicció dels banderins de les colles Cors Alegres i la infantil Poncelles Catalanes. Fou a la prioral de Sant Pere. Els padrins de la infantil foren Pere Mallorquí i Maria Barrufet.

L'abril del 1947 va aparèixer una nota al *Carnet del Sardanista* [una publicació setmanal editada a Barcelona sobre el sardanisme de Catalunya], anunciant que el capdanser de la colla Enjogassada de Reus, Jaume Balañà, amb domicili al carrer de Pujol, 10-1, tot saludant les colles germanes, demanava a totes les comissions organitzadores de festivals i concursos que tinguessin la gentilesa de comunicar-li els actes amb temps suficient.

En aquesta època, les petites revistes que donaven notícies de la sardana des de Reus portaven la signatura de Quílez o Freixinet.

També a l'abril, la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc, en uns impresos, comunicava la bona renovació que havia tingut, i feia una crida a la ciutat en pro de la sardana, tot anunciant el proper concurs comarcal. Complementava la publicació amb la lletra de tres sardanes.

S'anuncià per al 27 d'abril, organitzat per la Secció amb la col·laboració de l'Ajuntament, el primer concurs comarcal de colles sardanistes, aprofitant la presència de la cobla Albert Martí, de Barcelona. Es

ballaria a la pista d'hoquei del Reus Deportiu, a les 11 del matí, patrocinat per la Jefatura Comarcal d'E. y D. El jurat anunciat era aquest: president, Antoni Pujades; vocals, Salvador Daroca (les Borges del Camp), Magí Segalàs (Reus), Antoni Gelonch (Castellvell), Antoni Martí (Riu-doms), i secretari, Jordi Pàmies.

La classificació de lluïment va quedar així: primer Ganxets Dansaires; primer accèssit Cors Alegres; tres segons accèssits a les colles Enjogassada, Reusenca i Germanor d'Alforja, tercer accèssit Montserrat de les Borges del Camp, quart accèssit Violetes Boscanes; en infantils, primer Petits Dansaires d'Alforja, i primer accèssit Poncelles Catalanes (només especifico l'origen de les de fora de Reus). A la tarda hi hagué una ballada amb la mateixa cobla Albert Martí.

El dia 30 el *Diario de Tarragona de FET y de las JONS* va treure una nota que reproduïxo:

Como remarcábamos ayer, constituyó un verdadero éxito el primer Concurso Comarcal de Sardanistas organizado por la Sección Sardanista del Orfeón Reusense de E. y D., con la colaboración de la renombrada «Cobla Albert Martí», de Barcelona, verificándose dicha competición en la pista de Hockey del Reus Deportivo, amablemente cedida al efecto, en la cual se congregó una gran muchedumbre, dado el interés despertado en nuestra ciudad y comarca.

La citada «cobla» inició su actuación interpretando el llamado «galop» de cortesía, efectuando su aparición todas las «colles» concursantes, las cuales exhibían sus respectivos banderines, siendo saludadas con una calurosa ovación, que se intensificó al cumplimentar las mismas a la presidencia.

Situadas después todas las anillas en el lugar previamente designado, se efectuó la sardana «reversa» que no descifró por completo ninguna colla. A continuación vino la sardana de «lluïment», siendo digno de remarcar el entusiasmo desplegado, tanto en la ejecución de la misma, como en estética y ritmo, y seguidamente el Jurado calificador emitió el siguiente fallo: [Ja l'heu llegit.]

El fallo fué recibido con una gran ovación, y acto seguido los «caps de colla» se dirigieron a la Presidencia a recoger de manos

del jefe comarcal de la OSED, señor Inglés, entidad patrocinadora del Concurso, los premios adjudicados.

Con la sardana de «Germanor», danzada por las «colles» y delegados, finalizó el Concurso. Por la tarde, a las siete, revistió gran animación la audición en homenaje a las «colles» que se presentaron, siendo numerosísimas las anillas que puntuaron nuestra danza y, finalmente, por la noche, se celebró una audición pública en la plaza de España, que los organizadores del Concurso dedicaron a la ciudad como agradecimiento por el apoyo prestado.

La festa major de Reus d'aquell 1947, en general, comença a evolucionar a poc a poc, i en sardanes molt. La cobla Reus realitzà totes les actuacions, ja que protagonitzà aquesta evolució festiva: el 22 a la tarda, audició a la plaça d'Espanya; el 23 a la tarda, a la plaça de Catalunya; el 24 al migdia, al passeig de Mata; el 25 a la tarda, a la plaça de Castillejos; el 27 a la tarda, a la plaça d'Hèrcules; el 28 a la tarda, a l'avinguda dels Màrtires i el 29 a la 1 del migdia, a la plaça d'Espanya i, a la nit, a la plaça de Prim. A la gran revetlla popular de l'últim dia al passeig de Mata, tornà a intervenir-hi la cobla Reus.

S'havia anunciat per al dimecres 23 de juliol, a dos quarts d'11 de la nit, a la plaça de Prim, una audició d'homenatge al compositor local Josep Casanovas i Marca, interpretada per la cobla Reus i organitzada per la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc. En el programa consta que va ser patrocinada pel bar Solsis, el Cafè Fortuny, el Cafè Espanya, el bar Imperial i el bar Negresco, i que l'homenatge es va escaure en el moment d'estrenar la seva sisena sardana. Les sardanes, interpretades totes pel mestre Josep Casanovas, foren: «Cançó de Primavera» (dedicada a Jaume Alemany, director de la cobla), «La Rosa de Reus» (dedicada als sardanistes reusencs), «Toc de joia» (dedicada al Molt Il·lustre Alcalde de Reus Sr. Antonio Valls Julià), «Raig de sol» (dedicada a Salvador Sedó, director de l'emissora EAJ 11 Ràdio Reus), «Maria» (dedicada a Carme Rodríguez) i l'estrena de «Montseratina» (dedicada als components de la junta de la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc). La lletra d'aquestes dues últimes sardanes eren de Josep Balsells Cabré.

Cap a finals del mes d'octubre, la colla sardanista de Joventut d'Acció Catòlica, Cors Alegres, felicitava els components de la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc per la feina feta la temporada anterior i els

desitjava que continuessin així. També feien una salutació a totes les colles de Catalunya, preguntant a les entitats organitzadores de concursos, aplecs i festivals que ho comunicessin al seu capdancer: Joan Ciurana Cristià, carrer del Rosselló, 9, tercer, de Reus.

Gràcies a la col·laboració de bars del centre hi va haver moltes audicions de sardanes pels ravals. M'expliquen que, un d'aquests dies, va passar per casualitat el nou capità de la Guàrdia Civil local, tot dient, de la manera que tenien per costum, que «la sardana se tocaba, però no se podia bailar». La inventiva sardanista, sempre constant, va fer que els joves anessin als terrats de les cases que tenien a prop de la cobla per seguir ballant.

El 19 d'octubre hi hagué un concurs a Vilanova i la Geltrú en el qual la colla Ganxets Dansaires obtingué el lloc 28 de 65 participants.

Amb data 8 de novembre s'adreçà una carta al Sr. Alcalde President de l'Ajuntament de Reus signada per Jordi Pàmies Felip, com a secretari de la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc, de la qual es dedueix que es demana que sigui considerada la suspensió del concurs provincial de colles anunciat per al dia 23 de novembre per fer-lo el desembre. El dia 7 de novembre ja s'havia agraït a l'alcalde el seu suport.

En el *Carnet del Sardanista* de la segona setmana del mes de desembre aparegué el resultat d'un concurs de colles celebrat a la Selva del Camp, en el qual van participar 13 grups. La primera va ser Rosó de Tarragona, mentre que les colles de Reus quedaven així: 2a Ganxets Dansaires, 6a Cors Alegres, 8a Som i serem i 9a Enjogassada. La nota afegia que no va puntuar la colla Selvatana per ser l'organitzadora del concurs.

1948

El gener del 1948 hi havia varies colles sardanistes reusenques en actiu. Aquesta n'és la relació amb els noms dels responsables:

Cors Alegres – Josep M. Vernis, Sant Pancràs, 8

Enjogassada – Jaume Balanya, Pujol, 20 1r

Ganxets Dansaires – Ramon Poblet, plaça d'Hèrcules, 17 1r

Gent Catalana – Josep Borràs, Cabrera, 20

Reusenca – Francesc Corbella, Sant Benet, 9

Som i Serem – Joan Ciurana, Rosselló, 9 3r

Violetes Boscanes – Jordi Vall, Martí Napolità, 2 2n

En aquella època hi hagué colles de curta durada (entre dos i quatre anys) i a les sortides moltes vegades havien de demanar l'ajut a tercers.

Per als dies 7 i 8 de març, al matí, s'anunciaren audicions a càrrec de la cobla Reus. Més tard se n'anuncià una altra per al dia 19.

Constantment es troben altres notes poc concretes que no són suficientment clares per manca de documentació per part dels possibles organitzadors.

Sardanistes com Ernest Valveny, Agustí Escolà, Josep Maria Puig i d'altres, en una visita al Sindicat de Pagesos, al raval de Robuster, van aconseguir que se sumessin a la col·laboració econòmica que continuaven fent els bars.

En la relació de dades, hi ha el resultat d'un concurs de colles celebrat a la plaça de Braus de Tarragona el dia 28 de març del 1948. Va obtenir el primer lloc Rosó, de Tarragona, amb la participació de 43 colles. Pel que fa a la gent de Reus van quedar al lloc 13è Som i Serem, 31è Ganxets Dansaires i 40è Cors Alegres. El tercer lloc de les colles infantils el va obtenir Violetes Boscanes.

Per al dia 11 d'abril, a les 11 del matí, s'anuncià un Festival Folklòric amb la cobla Reus.

L'abril, el *Carnet del Sardanista* publicava un anunci de la cobla Reus. Repeteixo que era una de les poques revistetes en què es trobaven anunciades moltes formacions musicals, al costat de les activitats més habituals. Allí constava com a director: Jaume Alemany, carrer Santa Anna, 14, i per a contractes: Joan Roig Canals, Baiges, 23.

El 18 d'abril, en un concurs a Lleida, va participar-hi la colla Ganxets Dansaires, que obtingué el quart lloc.

El concurs de Sant Boi a mitjan mes de maig va ser un gran acte en el qual van participar 41 colles. Al lloc 27è va quedar la colla Som i Serem, que possiblement fou l'única de Reus que hi va participar.

El 16 de maig, a Montblanc, se celebrà la benedicció del banderí de la colla sardanista Novells Dansaires a Santa Maria la Major, apadrinat per Maria Roig Roselló i Josep Torrelles Jové. Destacaren la presència del president de la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc i representants de la directiva d'AC Montblanc.

Per al 13 de juny, sembla que a la nit, s'anuncià una festa i un concurs local amb la cobla Reus. Amb aquest motiu s'estrenà la sardana «La Dansa de l'Amor», del mestre local Josep Casanovas i Marca.

A la festa major del 1948, altra vegada es van organitzar ballades amb la cobla local. Foren el 26 a la nit, el 27 al migdia i a la nit, el 28 a la tarda i el 29 a la nit. Com a singularitat d'aquesta festa, el 27 al

migdia es va celebrar el II Concurs Comarcal de Sardanistes al Reus Deportiu, en el qual es van admetre colles extracomarcals (?) sense dret a premi. En tractar-se d'un concurs d'aquest tipus, i per curiositat històrica, és interessant veure'n el resultat total: 1a Dansaires del Segre (de Lleida), 2a Rosa d'Abril (de Lleida), 3a Som i Serem (de Reus), 4a Ganxets Dansaires (de Reus), 5a Selvatana (de la Selva del Camp), 6a Cors Alegres (de Reus), 7a Novells Dansaires (de Montblanc), 8a Gent Catalana (de Reus) i 9a Joventut i Alegria (de la Selva del Camp). Va ser amb la cobla Reus. Hi hagué menys aportacions econòmiques que l'any anterior.

En un concurs celebrat a la Canonja (el primer), la colla Ganxets Dansaires va obtenir el cinquè lloc. No tinc constància de la resta de colles participants ni dels altres resultats.

Per al dia 5 de setembre es preparà a Tortosa una diada sardanista amb motiu del VIII Centenari de la Reconquesta de Tortosa i Festes de la Cinta. Per al matí, s'anunciaren sardanes al parc i, per a la tarda, concurs de colles a l'estadi. La part curiosa és l'anunci que indicava la participació de la cobla Principal de Reus. No puc dubtar de l'error del nom, tot suposant que es tractà de la cobla Reus.

A començaments del mes d'octubre se celebrà un concurs de colles a Vilanova i la Geltrú, amb la participació de 37 grups. Altra vegada destaquen les complicades classificacions, atès que sempre es donaven innombrables empats, fins i tot en el primer lloc. Les colles de Reus van quedar en les posicions: 22a Som i Serem, i 36a Reusenca.

Per al dia 31 d'octubre es preparava un plat fort. A les 11 del matí es va anunciar el primer concurs regional de colles sardanistes amb motiu de la II Feria Oficial de Muestras de la Província de Tarragona, patrocinat per la mateixa fira i organitzat per la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc. Es disposava de 6.000 pessetes per als premis i la cobla Montgrins en la part musical. La participació fou de 51 colles. I fou encapçalada, en els primers llocs, per: 1a Catalunya (de Barcelona), 2a Ginesta (de Tarragona), 3a Som i Serem (de Reus), 4a Flors d'Ametller (de Barcelona) i 5a Lliris Blaus (de Barcelona). Les altres colles locals quedaren en aquestes posicions: 19a Encisera, 22a Reusenca, 29a Gent Catalana, 35a Ganxets Dansaires i 46a Cors Alegres. En infantils: 3a Poncelles Catalanes.

També hi hagué audicions el dissabte dia 30 a les 7 de la tarda i el diumenge 31 a dos quarts de 4 al recinte de la Fira, amb la mateixa cobla Montgrins.

Destaca el fet que tot el text de les dades del concurs del programa de mà és en català, i que també hi consta un horari de trens amb sortides i arribades de Barcelona, Tarragona, Lleida i Móra, cap o des de Reus.

1949

El gener del 1949, una nota es referia a la festa de cap d'any a l'Orfeó Reusenc. Els assistents van quedar gratament sorpresos pel debut de la Secció Infantil de l'Esbart Dansaire amb alguns ballets. Després de celebrar l'entrada de l'any nou amb els dotze grans de raïm, la cobla Reus va interpretar una audició de sardanes.

Una simpàtica nota de referència ben propera diu que el dia 17 de gener, a les Borges del Camp, organitzades per la Joventut d'Acció Catòlica, la cobla Reus va oferir dues audicions de sardanes. A la tarda fou tanta la gent participant i el seu entusiasme, que la cobla no va poder acabar per la por que va circular que no caigués el trespol.

Entre altres notícies del *Carnet del Sardanista-Guia de Sabadell*, signat pel corresponsal a Reus, Jordi Pàmies, s'anunciava que l'Orfeó Reusenc acabava de reorganitzar la seva Secció de l'Esbart Dansaire. Es publicaven els nous estatuts i es demanava als interessats que s'hi apuntessin. Jordi Pàmies assegurava saber, extraoficialment, que antics components folkloristes feien gestions per constituir un altre esbart dansaire. A tots plegats els desitjava sort. Aquesta nota del mes de febrer (bastant extensa) demanava una ràpida reorganització de la Secció Sardanista de l'Orfeó i de la seva direcció. Acabava amb allò tan bonic que Reus i la sardana ho exigien.

El mes de juny s'anuncià, per al dia 26, en plena festa major, a les 11 del matí un concurs de colles, amb 6.000 pessetes en premis i subvencions. El patrocinà el Centre d'Iniciatives i Turisme, i les inscripcions es demanava que fossin dirigides a la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc (Sant Llorenç, 14). Se celebrà a l'estadi del Reus Deportiu amb la cobla La Principal de Palafrugell.

Dies més tard es comunicava que la participació havia estat de 32 colles. Els tres primers llocs van ser aquests: 1a Francesc Pujol, 2a Catalunya i 3a Santiago Rossinyol, totes de Barcelona. Les reusenques van quedar: 4a Som i Serem, 7a Ganxets Dansaires, 8a Reusenca i 16a Poncelles Catalanes.

El dia 27, a la nit, també hi hagué sardanes a la plaça de Catalunya i el 28, a la plaça de Castillejos, ambdues amb la cobla Reus.

Les dades recollides confirmen que se celebrà aquell any un campionat de Catalunya de colles, una iniciativa ambiciosa. La distribució de grups es va fer per províncies i el 3 de juliol a la classificació de Tarragona de 15 colles, la 5a era Som i Serem, la 6a Ganxets Dansaires i la 7a Reusenca.

El 10 de juliol es va realitzar un concurs a l'Espluga de Francolí amb la participació de 12 colles. Les de Reus van quedar així: 3a Encisera i 6a Or i Flama.

Aquesta mateixa participació es va ampliar fins a 18 grups el 31 de juliol. I les colles de Reus van quedar en els llocs: 4t Som i Serem, 5è Ganxets Dansaires, 7è Reusenca, 16è Encisera i 17è Or i Flama.

Dies més tard, es va celebrar un concurs al Morell amb la participació d'11 colles. Les de Reus van ocupar els següents llocs: 2n Som i Serem, 7è Encisera, 8è Ganxets Dansaires i 9è Or i Flama.

El dia 31 d'agost se celebrà un concurs a Móra d'Ebre amb la presència de quatre colles. En el segon lloc quedà Som i Serem. La mateixa colla participà el dia 11 de Setembre en un concurs a Tremp, on quedà quarta entre vuit grups.

Aquest és el resultat d'un concurs de colles celebrat a Reus el 25 de setembre a la plaça del santuari de Misericòrdia, amb la participació de 13 colles: 1a Brots de Roure (de Barcelona), 2a Roure (de Barcelona), 3a Encisera (de Reus), 4a Roques Montserratines (de Reus), 5a Almogàvers (de Barcelona), 6a Or i Flama (de Reus), 7a Dansaires Tarragonins, 8a Pirineu (de Tarragona), 9a Selvatana (de la Selva del Camp), 10a Clavellina (de Lleida), 11a La Flor del Camp (de les Borges del Camp) i 12a Neus del Pirineu (de Tarragona). El premi especial per a la colla infantil se l'adjudicà Estel Montserratí de Reus. L'acte va començar amb una exhibició folklòrica de l'Esbart Montserrat del Centre de Lectura.

Aquest mateix dia hi hagué un concurs de colles a Tarragona amb la participació de 35 colles grans i 4 d'infantils. En la classificació apareixen al lloc 8è Som i Serem, 9è Encisera i 27è Poncelles Catalanes. Aquest concurs ha quedat en la memòria dels que hi van participar. Va ser a la plaça de Braus i es va tocar per primera vegada públicament a la nostra demarcació «La Santa Espina»; segons diuen, les partícels portaven un títol diferent, ja que encara estava prohibida.

Arribats al 29 d'octubre, la classificació de colles de la província de Tarragona, en què ja hi participaven 25 colles, els grups reusencs eren: 5è Som i Serem, 8è Encisera, 9è Ganxets Dansaires, 10è Reusenca i 12è Or i Flama.

El dia 13 de novembre destacà un bon resultat d'una colla local al concurs de Badalona. De 38 participants la Som i Serem assolí el desè lloc.

1950

Poques dades he pogut trovar.

En una revetlla popular del dia 25 de juny a la festa major del 1950, la cobla Reus mantenia la seva participació amb una audició el dia 26 a la nit a la rambla de Miró i una altra el 27 al migdia a la plaça d'Espanya.

El 5 de juliol, la colla Or i Flama celebrà una ballada amb motiu del seu primer aniversari amb la cobla Reus. Va ser a dos quarts d'11 de la nit al raval de Robuster, davant el bar Americà que, com era habitual, en pagava una bona part.

En el concurs a Vilanova i la Geltrú del 22 d'octubre amb la presència de 37 colles, les reusenques van quedar així: 27a Som i Serem, 32a Encisera, 34a Roques Montserratines i 36a Or i Flama.

1951

Aquest anys va arribar amb un recull de moltes activitats. Tot celebrant les festes de la Verge de Montserrat, el mes d'abril es van dur a terme actuacions de l'Esbart Montserrat del Centre de Lectura. Una a la sala parroquial de Sant Joan el dia 27 i el 29, a la tarda, es va repetir l'actuació a la plaça d'Espanya. Aquest segon recital fou acompanyat per la cobla La Selvatana que va oferir tres sardanes per al públic amb la plaça molt plena de gent.

Destaca una notícia segons la qual la colònia catalana de València va celebrar actes variats amb motiu de la patrona catalana, entre els quals destaquen audicions de sardanes a càrrec de la cobla Reus.

En el concurs de caramelles del dilluns de Pasqua, a Barcelona, el primer premi fou atorgat al mestre reusenc Antoni Planàs per la seva composició titulada «Al·leluia, al·leluia».

Segons el *Carnet del Sardanista*, el diumenge 6 de maig la cobla Reus va oferir dues audicions de sardanes a la plaça d'Espanya: una, al migdia, patrocinada pel Club Ciclista Reus, i l'altra, a la tarda, organitzada per l'Agrupación Amigos del Folklore, amb motiu del primer aniversari de la seva fundació.

D'altra banda, el dia 12 de maig es va celebrar un concurs de colles sardanistes a Lleida, amb la participació de 20 colles. Fou guanyat per la colla local Santiago Rossinyol, i les classificacions dels grups

reusencs van ser: 16a Encisera, 18a Som i Serem i 20a Cors Alegres. Per cert, Jordi Pàmies hi va fer crítiques per la manca, escriu, d'esperit sardanista tant en l'organització com en la classificació.

Per al 14 de maig d'aquell 1951, Dilluns de Pasqua, organitzat per totes les colles sardanistes i organitzacions folklòriques de Reus amb la col·laboració del Centro de Iniciativas y Turismo, es preparà el primer aplec sardanista al pantà de Riudecanyes. Hi actuà la cobla Reus. Un comentari posterior assenyalava un gran èxit de participació, com també que fou el primer festival d'aquest tipus en què van treballar totes les colles reusenques. Tingué un gran èxit, com mai havia obtingut cap aplec del sud de Catalunya.

Aquest any es va radiar tots els dissabtes a dos quarts d'11 de la nit, per Ràdio Tarragona, un programa sardanista amb el títol «La dansa que ens agermana», que presentava «El Noi del Fluviol» (consta escrit així). Aquest personatge era l'Isidre Fonts i Masdeu, gran amic, de la Selva del Camp, més tard afincat a Reus. Una nota posterior feia referència a la preparació d'un aplec sardanista amb dues cobles a l'ermita de Paret Delgada de la Selva del Camp per al 17 de juny.

No es tracta d'un acte reusenc, però per aproximació i per la gran quantitat de reusencs a participar-hi és destacable. En aquest aplec, hi va actuar la cobla Selvenca i no s'hi va presentar la cobla Tarragona, que també estava anunciada. El va organitzar E. y D. amb la col·laboració de Germanor Artística de Tarragona. Hi hagué jocs i salts per als joves i danses amb l'Agrupació Amics del Folklore de Reus, presència de colles sardanistes i bona organització. Crec que va ser un punt de partida.

Sembla que per la festa major s'anuncià, a través del Centro de Iniciativas y Turismo, un concurs provincial per al dia 30 de juny, sense premis. La nota també afegeix que no es programà ni una sola audició per als dies de la festa.

Finalment, després de molta insistència i en data de 17 de juny, es va donar a conèixer la preparació d'aquest concurs denominat «semi-local», a la tarda del dissabte dia 30. Les colles de Reus no ho veien gens clar, a causa del to secret i particular pel que fa a l'organització i al jurat. Al programa de la festa major constava que el concurs era provincial i que se celebraria al velòdrom el dia 30.

Dies més tard, se'n publicava el resultat amb la participació només dels grups locals. Van quedar així: 1a Som i Serem, 2a Or i Flama, 3a

Encisera, 4a Cors Alegres i 5a Estel Montserratí (infantil). Devia anar a càrrec de la cobla Reus.

El 2 d'agost, es va celebrar un concurs de colles a Barcelona amb la participació de 85 grups, ni més ni menys. Els llocs ocupats per les de Reus van ser: 21è (i 1r de la província) Cors Alegres, 24è Encisera i 84è Or i Flama.

El dia 5 d'agost la colla Or i Flama celebrà el seu segon aniversari. En una visita al santuari de la Verge de Misericòrdia diposità l'antic banderí que la mateixa colla va tenir amb un altre títol. Després al saló de conferències del Centre de Lectura, l'escriptor Antoni Soperas va parlar sobre temes sardanistes relacionats amb la música i la poesia. A la tarda, es va celebrar una audició de sardanes en honor del compositor Josep Maria Gassó, barceloní nascut a Manresa, que va dedicar a la colla Or i Flama la nova sardana «Alegria d'infant». El mestre Gassó va participar en tots els actes, ja que era persona molt ben considerada i apreciada a la ciutat.

El diumenge dia 2 d'octubre, encara som al 1951, les colles barcelonines organitzaren el segon gran concurs que oferien a les colles de fora de la seva ciutat. Aquell any es va celebrar a la plaça de braus Arenas i hi participaren 43 grups. Les de Reus van quedar: 21a Cors Alegres, 22a Encisera i 39a Or i Flama.

El dia 15 de novembre la colla Encisera celebrà el seu tercer aniversari i, per fer-ho, va dur a terme, segons el seu programa, un concurs radiofònic d'oïda musical sardanista i una audició amb la cobla Reus, en la qual s'estrenà la sardana titulada «Encisera» del mestre Vidal.

Aquell mateix mes es recordava que la colla Or i Flama continuava amb les emissions mensuals radiofòniques titulades «Glossa a la sardana», a Ràdio Reus.

El 16 de desembre es van celebrar a Reus un parell d'actes. S'ha d'entendre que encara que eren dues colles, estaven vinculades a l'Esbart Montserrat del Centre de Lectura, i no queda clar com va anar. Per un costat, la colla sardanista Or i Flama celebrà un dinar de germanor fent esment que el seu delegat era Joan Roig. Després dels brindis i les xerrades, es va procedir al comiat del seu capdanser, Agustí Escolà, en no poder complir amb aquest compromís. El nou capdanser va ser Josep Maria Puig. Aquesta colla mantenia les emissions sardanistes mensuals a Ràdio Reus. Per l'altre costat, la colla Roques Montserratines celebrà el seu segon aniversari. Al migdia, a la plaça de Prim, es va organitzar

una audició amb la cobla Reus, amb l'estrena de la sardana «Esclat» del mestre local Francesc Tous i Aulès, dedicada a Isabeló Escolà, la més petita de l'Esbart Montserrat del Centre de Lectura, i la colla va fer una sardana d'exhibició.

1952

El febrer del 1952 va aparèixer una relació de colles sardanistes que havien actuat l'any anterior, segons unes bases creades pel *Carnet del Sardanista*. Separo les de Reus:

- Cors Alegres – Jordi Canela, Major, 28 2n
- Encisera – Joan Ciurana, Rosselló, 9 3r
- Estel Montserratí – Jordi Binefa, Aigua Nova, 1
- Or i Flama – Josep Maria Puig, Victòria, 28 3r
- Som i Serem – Jordi Pàmies, Sant Elies, 5, 1r-3a

Crida especialment l'atenció que el dia 19 de març hi va haver actuacions a València de la cobla Reus i l'Esbart Montserrat del Centre de Lectura, amb motiu de les festes de Sant Josep. Comenta la nota que el festival fou molt destacat ja que es va celebrar la inauguració del Casal Català, i van actuar conjuntament l'esbart i la cobla, que van actuar, també, en un teatre, juntament amb l'orfeó del Casal Català.

Malgrat la nota apuntada anteriorment, el 1952 va començar un primer període en el qual no va sortir cap colla i l'activitat sardanista a Reus quedà molt minvada. Amb tot, dos anys més tard, a l'Orfeó Reusenc va començar una nova activitat d'ensenyament que va promoure Joan Grau. Força jovent hi anava a passar l'estona de la millor manera possible. Passava el mateix en els esbarts.

La festa major d'aquell 1952 va comptar amb una audició el dia 27 a la plaça de Prim. D'altra banda, la cobla Reus encara actuava a la revetlla popular que aquell any es va celebrar al camp de futbol del Reus Deportiu.

Com sempre, hi ha comentaris curiosos que van sorgint en aquest llarg repàs històric. Les colles sardanistes de Reus majoritàriament s'autofinançaven i sempre es confiava dels premis dels concursos per ajudar a dur a terme els desplaçaments. A mitjan anys 40 els dansaires i/o col·laboradors de les colles pagaven per al seu fons 2 pessetes a la setmana, altres res. Cap al 1958, ja eren 5 pessetes a la setmana o 25 al mes. Sempre es buscaven aportacions d'acompanyants, que, com podeu suposar, eren amics i coneguts.

1953

Començà una davallada sardanista a la nostra ciutat. El 1953 en el programa de festa major la cobla Reus només va participar a la revetlla popular del dia 30 de juny.

De fet, per al dia 25 de setembre a les petites festes de Misericòrdia, la cobla Reus va oferir una audició a la plaça del santuari, organitzada pel Centre Parroquial de Sant Joan Baptista.

1954

Costa trobar dades sardanistes. Per a la festa major del 1954 s'anuncià una audició el dia 27 de juny a les 7 de la tarda a la plaça de Prim i el dia 30 a la plaça d'Espanya. La cobla Reus tornava a intervenir en la gran revetlla popular del 30 a la nit.

En el conglomerat d'actes del mes d'octubre d'aquest any, en relació amb els actes del 50è aniversari de la coronació de la Verge de Misericòrdia, tot lligat amb la III Fira de Mostres, hi constava, per al diumenge dia 24 a la nit, una audició a la plaça de Catalunya.

1955

En el programa de la festa major del 1955 hi havia previst, per al dia 27 de juny, a la nit, una audició a la plaça de Castillejos, mentre que el dia 29, també a la nit, es va celebrar a la plaça de Catalunya.

1956

A la festa major del 1956, el dia 30 de juny va tenir lloc una audició a la plaça d'Espanya.

Després d'una època daurada, curulla d'activitat sardanista a partir de les entitats, però amb una gran mostra de colles, l'interès va decaure i, com veiem del 1953 al 1958, l'activitat es va reduir ostensiblement fins a quedar-se a l'interior de les entitats.

3.2 LA SEGONA ÈPOCA D'OR

La sardana quasi que no existia al carrer, però sí que ho feia a les entitats on les seves seccions sardanistes es bellugaven de valent, plenes de joventut. Al mateix temps renaixien les colles locals.

1958

Totes aquestes circumstàncies van fer néixer el 2 de febrer del 1958 el Patronat per al Foment de la Sardana amb la unió de les entitats que con-

tenien espais sardanistes. Es van aglutinar esforços i la sardana va tornar al carrer i a les places, novament amb un desig que molts reusencs van agrair. Uns senzills estatuts van proclamar aquells primers passos que feien l'Esbart Montserrat del Centre de Lectura, l'Esbart Sant Joan de l'OAR i l'Orfeó Reusenc. A partir de l'agost del 1959, també hi constava el Bravium d'AC. La primera audició fou el 13 d'abril del 1958. Va ser la nova arrencada, ja que una o dues vegades cada mes hi hagué sardanes, sempre amb la cobla Reus. Mentrestant les colles sardanistes ja sortien al carrer. Tots aquests esdeveniments van tornar a fer viure la sardana a la ciutat. En molt poc temps es van fer socis uns 500 reusencs, aglutinant nous sardanistes, exdansaires i gent que tenia simpatia per aquell fet, en el qual quedà palès que el que calia era un grup de persones que posés en marxa el tren perquè el caliu no havia desaparegut. Tot plegat al voltant d'un gran president, Rafel Vilà i Barnils, amb tota l'energia necessària per tornar la sardana a la primera plana de l'actualitat reusenca.

El primer acte de la nova entitat va ser el dia 16 de març, quan se celebrà un concert a càrrec de l'orquestra de cambra Lluís Millet, dirigida per Lluís Millet i Loras, amb la col·laboració d'Emili Vendrell.

Un dels principals assoliments de l'entitat fou la posada en marxa d'un programa radiofònic a Ràdio Reus EAJ 11 en un moment en què era el gran mitjà de comunicació. Cèsar Moyano elaborava el programa.

Aquell primer any, el nou Patronat va organitzar 24 audicions de sardanes.

1959

En tot l'any 1959 el Patronat oferí 20 audicions, la majoria amb la cobla Reus.

El dia 10 de maig del 1959, amb motiu de la festa de la Verge dels Desamparats, patrona de la confraria d'aquest nom i de la Colònia Valenciana, organitzat pel Patronat per al Foment de la Sardana, se celebrà un concurs provincial de colles a la plaça d'Espanya. Les sardanes de lluïment foren «Continuïtat», de Bou, i «La plaça del gra», de Cid; i la sardana de germanor: «Dolces carícies», de Masats, que interpretà la cobla Reus. El jurat qualificador estava format per: Salvador Daroca, Magí Segalàs, Josep Casanovas i Joan Roig, i foren secretaris: Angel de Juan i Jordi Canela.

El resultat complet va ser: 1a Dansaires Tarragonins, 2a Germanor (de la Selva del Camp), 3a Encisera (de Reus), 4a Reusenca, 5a Flama

Tintorerías LA RAPIDA Reus - Tarragona - Llerida RAMON FONTGIBELL Limpieza con TR en cualquier ponda	FABRICA DE MOLDEADOS DE HORMIGÓN CORCOLES Viguetas y Boanas prefabricadas - Bovedillas, Puentes y bloques - Viguetas - Tablas cementadas ENCARGOS DIRECTAMENTE A FABRICA Carretera de Montblanch, 210 - Teléfono 1567 - REUS	Construcciones Avícolas Auqué Molino, 2 - Tel. 1768 - REUS Librería - Papelería - Gógrafos pacíficos MONCUNILL Venta y reparación de plumas estilográficas Arr. Sta. Ana, 37 - Tel. 2008 - REUS	I CAMPEONATO LOCAL DE COLLES SARDANISTES - REUS Clasificación de los Colles participantes según su nº de "1955" 1.º MARQUES - 50% + 4 = 2.º ENCISERA - 55% + 4 = 3.º CORS ALEGRES - 31% + 4 = 4.º REUS - 27% + 3 = 5.º ROQUES MONTSERRATINES - 26% + 3 = 6.º REUS ENCA - 20% + 2 = PROFESOR ORGANIZADOR POR FAVOR: Excmo. Ayuntamiento Patronat per al Foment de la Sardana Rodríguez Hueso Cam. Jovent El Patronatista, S. A. TITULARS INDIVIDUALS I PARTICIPANTS COLLABORADORS: Calas Comandó Mercedes Garcia Les Anònims Patrimoni Reales Alvarado El Molinero Casas Trialet de Sarda Patrimoni Indus Mercader Sarda Gil, S. A. Refineria Bona Diputació Foral Bona Font - Salinas Alvarado El Sol Marques y Coma Tolosa Sardinista Casa Marcan Alvarado Indus Duasol Quip C.ª Cal. Indus y Molinero E. Yanguero, S. A. Refineria Forasteros Casas Hill Patrimoni Abelló												
Escamillas GUARANY 	 "PATRONAT PER AL FOMENT DE LA SARDANA de FERRARI MONTSERRAT del Centre de Lectura, ESSART SANT JOAN de PO. A. E. i A. C. ORTISO REUSENCI BRAVIUM A. C. Domingo, 20 de Diciembre de 1959 A las 12 horas AUDICION DE SARDANAS por lo CORLA REUS en la Plaza de España 1.ª TANDA DEL CAMPEONATO LOCAL PROGRAMA <table border="0"> <tr> <td>El destable rec</td> <td>Vile</td> <td>Danzella i Galán</td> <td>Monsú</td> </tr> <tr> <td>ISSIUS i UNAT JARDI</td> <td>Bonetero</td> <td>El vent de casa</td> <td>Guillem</td> </tr> <tr> <td>X. X. de Cayonal</td> <td>Blanch</td> <td>La Segadora</td> <td>Xexo</td> </tr> </table>	El destable rec	Vile	Danzella i Galán	Monsú	ISSIUS i UNAT JARDI	Bonetero	El vent de casa	Guillem	X. X. de Cayonal	Blanch	La Segadora	Xexo	CONFITERIAS POPY Arenal Isola, 8 - Teléfono 2475 R E U S	Montequerio EL CASTILLO Gran surtido en FIAMBRES Castillo, 4 - Tel. 2079 - REUS
El destable rec	Vile	Danzella i Galán	Monsú												
ISSIUS i UNAT JARDI	Bonetero	El vent de casa	Guillem												
X. X. de Cayonal	Blanch	La Segadora	Xexo												
PATATERIA Laurie Plaza España Domicilio particular: C. Castilla, 6, 3.º Teléfono 3708 Patatas fritas al por mayor	Amaccos EL SOL Tejidos - Confecciones Calzados - Muebles Plaza España, 17 - REUS	Perfumeria ABELLO La ofrece su Tradicional Surtido Sagala-Reyes													

Catalana (de la Selva del Camp) i 6a Joventut Tarragonina. I, en infants: 1a Brots de Joventut (de Tarragona).

El 7 de setembre del 1959 el Patronat per al Foment de la Sardana va organitzar un concurs de colles a Salou, amb l'assistència de 5 grups, que finalment no es va celebrar per la pluja i també, coses que passen, perquè no hi havia llum.

L'entitat quasi tots els dissabtes a partir del mes de maig i al llarg de tot l'estiu, organitzava audicions de sardanes. Se celebraven a l'avinguda dels Màrtirs a la nit. Les colles locals es mantenien actives i, a poc a poc, incrementaven el nombre de dansaires tant les que pertanyien als esbarts com les de les seccions sardanistes. Mans a la feina i amb el beneplàcit de molts reusencs, proposaren fer puntuables les terceres sardanes de cada ballada per crear un campionat local. A l'anunci, hi constaven els grups: Cors Alegres, Encisera, Reusenca i Roques Montserratines.

La primera tanda se celebrà el dia 4 d'octubre del 1959 al migdia. També s'hi va apuntar, més tard, la colla Rosa de Reus. En el programa de la ballada següent, hi constava el resultat de la primera tanda, que va quedar així: 1a Encisera, 2a Reusenca, 3a Cors Alegres, 4a Roques Montserratines i 5a Rosa de Reus.

Les audicions reunien més gent i feien augmentar l'afició a la sardana que, per cert, ja havia aconseguit el Patronat amb tanta presència al carrer. Ho demostren les fotografies. Les següents audicions se celebraren els dies 18 d'octubre, 15 de novembre i 6 de desembre. A cada ballada, constava en el programa la classificació d'aquell moment, de manera

que el públic ho podia seguir tot millor. Després de la quarta tanda, la situació era aquesta: 1a Reusenca, 2a Encisera, 3a Cors Alegres, 4a Rosa de Reus, 5a Roques Montserratines i 6a Antics Sardanistes.

Aquest any la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc va editar una quartilla amb les normes per ballar bé la sardana. Contenia les explicacions del ball i utilitzava per repartir el llarg sistema dels deu últims compassos.

El mes de maig es començà a preparar el primer campionat provincial de colles que va organitzar el Casal Tarragoní. L'única colla de Reus que hi participà fou la Reusenca.

Aquest campionat es va iniciar amb 7 colles i va acabar amb 9. Els concursos van ser el 28 de juny a Tarragona i els altres a Constantí, un altre a Tarragona, a Alcover, a Valls, a la Selva del Camp i, novament, a Tarragona. Els primers llocs van ser aquests: 1r Dansaires Tarragonins, 2n Rosó (de Tarragona) i 3r Germanor (de la Selva del Camp). La Reusenca va quedar 7a de 9 colles.

1960

El Patronat va organitzar 13 audicions de sardanes el 1960.

El dia 3 de març del 1960 s'estrenà al teatre de l'Orfeó Reusenc la sardana de Josep Maria Baiges «Peret Ganxet», que l'autor i el seu germà donaven a conèixer públicament i era ballada al mateix temps per la colla Reusenca dalt de l'escenari. Des d'aquella època ençà ha estat constantment el símbol musical del sardanisme de la capital del Baix Camp.

Aquesta època va marcar un augment en la que podem anomenar segona època d'or de la sardana a Reus. La gran quantitat de colles existents provocà una elevada assistència de nois i noies a la plaça, com també un complement de vivència jove a les entitats. Les ballades estaven plenes de dansaires i de gent que sumava l'afecció d'uns i el compromís dels altres.

El 19 de març l'Orfeó Reusenc estrenà l'obra teatral *La Pepa Maca*, molt popular arreu de Catalunya; al final de la qual es cantava la sardana del mateix nom. El mateix 19 de març començà a Torreforta el segon campionat provincial de colles, que continuava organitzant el Casal Tarragoní. Aquell any hi van participar més colles de Reus. La Reusenca va quedar en el primer lloc, de 12 participants, ja que tenia un grup ben consolidat. En el lloc 9è quedà Cors Alegres, en el 10è Rosa de Reus, en l'11è Encisera i en el 12è Enjogassada.

La gran festa fou el dia 24 d'abril del 1960. Aquest dia el Patronat organitzà a escala local, per primera vegada, el Dia de la Sardana i es féu

ressò del moment sardanista existent arreu amb la intenció d'universalitzar la diada. Aquesta festa es va instaurar a tot Catalunya a proposta de l'Obra del Ballet Popular i molts altres grups i entitats. El Patronat també en formà part. En el programa del Patronat, hi figuraven els actes de la Confraria de la Verge de Montserrat dels dies 24, 25 i 26 amb la incorporació d'actuacions dels dos esbarts locals i l'ofrena de flors de moltes entitats. Era una festa molt seguida pels reusencs de determinat caire o tendència.

Es va celebrar la benedicció del banderí de la colla infantil Mainada de l'Orfeó Reusenc a la parròquia de Sant Joan, amb la participació de la resta de colles locals. En van ser padrins: Misericòrdia Castells i Víctor Feliu.

També, en el detall dels actes, hi havia l'elecció de la pubilla local entre les components de les colles. Se celebrà en directe a Ràdio Reus (al raval de Santa Anna) en un acte ple de públic. Cada colla presentà la seva representant i la sort donà el títol honorífic a la representant de Roques Montserratines: Petra Uceda i Castro. Era una de les trobades que aquell dia centraven de ple l'activitat local.

La classificació final en el dia de la cloenda del campionat local, celebrada a la mateixa festa va ser: 1a Reusenca, 2a Encisera, 3a Cors Alegres, 4a Rosa de Reus, 5a Roques Montserratines i 6a Antics Sardanistes.

L'endemà, dia 25, se celebrà l'acte de cloenda al teatre del Centre Catòlic, que va ser, com podeu suposar, un d'aquells esclats juvenils de l'època.

Disposo de curiositats. Les colles van ser obsequiades amb lots que tenien aquest contingut: cinc bruses (de noia), un marc, una corbata, cinc faixes, un pot de maionesa Tulipán, sis pastilles de Tulipán, una ampolla de conyac, una altra d'anís, una de *champagne*, una de vi de taula, dues de vermut i deu entrades per al cinema Avenida. Què us sembla? Els trofeus van ser gentilesa de l'Ajuntament, el Patronat, Rodríguez Hnos., el Pensamiento i Casa Freixas.

Amb el programa del dia a la impremta es rebia la notificació que no es podia fer en català; per tant, la junta estava obligada a fer-lo en castellà. Lògicament l'esperit del Patronat no ho acceptà. En una hora el president Rafel Vilà i Barnils va transformar el programa en «rodolins», atès que la poesia no estava prohibida... i va sortir en català. Deia així:

Programa Dia de la Sardana, abril 24.

- Hora 9 - Solemne concentració de les Colles Sardanistes al local de l'Orfeó.
Anirem a beneir l'Ensenya de «La Mainada», que ja és tot el que es pot dir.
- Hora 9,30 - A l'Església de Sant Joan, entre càntics i pregàries, erà l'acte triomfant.
De padrins faran el fet Na Cori Castells i Ormosa i en Víctor Feliu Jornet.
- Hora 10,15 - A l'Orfeó, novament, tornaran totes les Colles amb el coratge amatent.
Beurem el «Vi d'Amistat» que els dos padrins de l'Ensenya oferiran de bon grat.
- Hora 11,30 - Plaça d'Espanya: Jovent de la cama dansadora, no sents el cant estrident de la garrida tenora?
EL CAMPIONAT LOCAL DE LES COLLES SARDANISTES celebra, avui la final on veurem coses mai vistes. lluitarem a pit obert mentre el peu ens galopa, per veure qui té l'encert de poguer guanyar la Copa. Faran llur presentació les colles «Enjogassada» i «Xiquets de l'Orfeó», i entre tots l'haurem armada.

- Tocarà la «Cobla Reus»,
cobla de renom i fama,
que executarà a set veus
aquest magnífic programa:
[...]
- Hora 13 - Després del ball, el vermut
ofert per «Casa Yzaguirre»,
amb trumfes, per ser salut,
de «Patateria Laurie».
El local de l'Orfeoó
Serà el marc de la gran gesta:
«Vermut de la Germanor»,
crit d'amistat i de festa!
- Hora 22,30 - Al vespre, tips de fideus,
amb unió que no enganya,
al crit de la «Cobla Reus»
tots a la Plaça d'Espanya.
[...]
I puntejant amb delit,
plens de llum i plens d'ufana,
donarem la bona nit
al DIA DE LA SARDANA.
- Continua el dia 25:
- Hora 20 - TEATRE D'ACCIÓ CATÒLICA
Es donarà per tancat
el «Primer Campionat»
sola la següent retòlica:
Amb paraula llisa i plana,
el company Rafel Vilà
una mica ens parlarà
de «Motius de la Sardana».
I vindrà el *Repartiment
de Premis* a les Rotllanes.
Tindrà premi referent
qui millor balli sardanes.

S'entregaran els Trofeus
sota el següent anunciat:
Primer: Ajuntament de Reus.
Segon: Copa Patronat.
«Casa Rodríguez», tercer.
«El Pensamiento», en quart lloc,
i, per si encara fos poc,
«Casa Freixas», el cinquè.

I al final, vinga aplaudir
la dansa noble i xalesta!
Aquell que hi vulgui venir,
prendrà part a la Gran Festa.

Interessant, oi?

El 27 d'abril novament es van trobar les colles locals en l'acte central de la festa de la Mare de Déu de Montserrat a l'església de Sant Joan. Van ballar una sardana al carrer a la cloenda de l'acte religiós.

El 15 de maig, en el Concurs de Colles a Lleida, van participar-hi 30 colles. Així van quedar els grups reusencs: 17a Reusenca, 18a Enjogassada, 22a Rosa de Reus i 24a Cors Alegres.

En el concurs a Roda de Barà el 6 de juny amb les 12 colles del campionat provincial, el resultat fou: 1a Reusenca, 8a Cors Alegres, 9a Enjogassada i 10a Rosa de Reus.

El Patronat per al Foment de la Sardana continuava treballant de ferm i va assolir noves fites. El dia 26 de juny del 1960, en plena festa major, organitzà un concurs provincial de colles sardanistes amb les cobles Reus i Tarragona. Aquesta vegada al passeig de Mata, que puntuava per al campionat provincial. A més, també hi hagué la col·locació d'una primera pedra d'un monument a Clavé. El programa va sortir totalment escrit en català. Les tres primeres colles foren: 1a Reusenca, 2a Dansaires Tarragonins i 3a Germanor (de la Selva del Camp). La resta de colles locals van quedar: 7a Roques Montserratines, 8a Cors Alegres, 9a Enjogassada, 10a Encisera i 11a Rosa de Reus. Després hi hagué sardanes per a tothom.

El dia 28 de juny s'anuncià una gran audició de sardanes amb la cobla Caravana de Torroella de Montgrí, també patrocinada pel Patronat. El dia 30 hi havia la cobla Reus a la tarda a la plaça d'Espanya.

El 2 de juliol en una audició a l'avinguda dels Màrtirs, a la nit, començava el segon campionat local de colles amb la mateixa configuració de l'anterior. Les ballades, on també la tercera sardana era la que puntuava, van ser el 16 de juliol, el 5 d'agost, el 20 d'agost, el 13 d'agost (a Salou) i el 3 de setembre. En aquest punt del campionat la classificació era: 1a Roques Montserratines, 2a Reusenca, 3a Encisera, 4a Enjogassada, 5a Cors Alegres i 6a Rosa de Reus. En infantils: 1a Mainada i 2a Pomells de Joventut.

El *Semanario Reus* del 27 d'agost publicava que:

El pasado domingo 21 las collas sardanistas *Cors Alegres y Rosa de Reus* de la Sección Sardanista del Bravium, A.C., tomaron parte en diferentes actos en la ciudad de Ceret (Pirineo Oriental) Francia.

Fa un reportatge bastant ampli i indica que la Cors Alegres va quedar en el lloc 30è i la Rosa de Reus en el 28è, d'entre 44 colles participants. Acabava dient:

Es de celebrar por todos los reusenses que estos jóvenes sardanistas, hayan traspasado la frontera para llevar el nombre de Reus en tan simpáticos actos, igualmente como lo hicieron en Madrid en el pasado mes de abril. Les felicitamos y les deseamos en sus próximas actuaciones muchos éxitos.

Van seguir les festes sardanistes al migdia a la plaça d'Espanya els dies 9 d'octubre, 12 d'octubre, 30 d'octubre (aquesta a la Fira de Mostres), 20 de novembre, 4 de desembre i, el 1961, els dies 15 de gener, 26 de febrer, 30 d'abril i 27 de juny. La classificació final va quedar d'aquesta manera: 1a Reusenca, 2a Roques Montserratines, 3a Encisera, 4a Enjogassada, 5a Rosa de Reus i 6a Cors Alegres. En infantils: 1a Mainada i 2a Pomells de Joventut.

L'11 de Setembre el Patronat reusenc va organitzar un concurs a Salou que puntuava per al campionat provincial, amb la participació de deu colles. L'acte també va tenir molt bon acolliment. Les colles de Reus van obtenir aquests llocs: 2a Reusenca, 5a Cors Alegres, 6a Rosa de Reus i 7a Enjogassada.

Amb data de 24 de setembre d'aquell 1960 sortia un primer número de la petita revista ciclostilada *Ganxet*, que editava la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc. Estava encapçalada per un atractiu dibuix de Josep Maria Baiges consistent amb una rosa de Reus quasi plana al centre

de la qual sortia el campanar amb una senyera que el lligava voleiant. Rafael Vilà i Barnils hi va escriure:

La petita història contemporània de la nostra dansa a Reus, té el seu punt de partida en la creació del Patronat per al Foment de la Sardana, ran del defalliment sobrevingut després de l'empenta magnífica que uns grups entusiastes de sardanistes li havia donat deu o dotze anys enrere.

A la crida de la comissió organitzadora respongueren les entitats afins, i el Patronat va esdevenir realitat viva degut al suport que li prestaren les colles aleshores organitzades com també a les que naixeren després. Entre tots ho hem fet tot, i a l'arbre miraculós del nostre avui, hi podem penjar els banderins de les anelles *Encisera*, *Cors Alegres*, *Roques Montserratines*, *Reusenca*, *Rosa de Reus*, *Enjogassada*, *Mainada* i *Pomells de Joventut*. La rel és prou fonda per a germinar noves entitats i hom pot esperar la formació, encara, de noves anelles. L'abraçada del cel no té límits.

Després retratava breument les novetats, com el primer campionat local, la festa del Dia de la Sardana o el concurs de festa major.

Hi havia més escrits i l'anunci que, per al 16 d'octubre, se celebraria l'aplec sardanista a l'esplanada de l'ermita de Misericòrdia, que preparava el Patronat. El mes següent sortia un segon i últim número.

El 25 de setembre del 1960, també a la parròquia de Sant Joan, es va beneir el banderí de la colla infantil Pomells de Joventut, també de l'Orfeó Reusenc, apadrinat per Teresa Aulés i Josep Abelló. L'acte també comptà amb la presència de les colles locals. Fou un altre acte social amb la presència de molta gent jove.

El 2 d'octubre, la Reusenca quedà en el 19è lloc, equivalent a la primera de la província de Tarragona, en el concurs barceloní del Poble Espanyol. Passaren de 60, les colles participants.

Per al dia 16 d'octubre el Patronat preparà el segon aplec a la plaça del santuari de Misericòrdia. Es tractava del primer de l'entitat, però per motius històrics s'anuncià com a segon. Les cobles La Selvatana, Tarragona i Reus oferiren sardanes matí i tarda. Va ser un bon intent, encara que la participació fou regular.

En l'extens llibret d'aquest aplec hi ha una poesia dedicada a la colla Mainada de l'Orfeó Reusenc. En reproduir-la, després d'aquest allau d'informacions, es reflecteix l'anhel de l'època:

Mainada de l'Orfeó

Al vostre braç aixecat
no pot haver cap estrella,
però un foc de llibertat
us va del pit a l'aixella.

Un foc viu com un anhel
curull de la vostra dansa,
que us fa buscar dintre el cel
una espurna d'esperança;
doncs enllà de l'espai nu
hi ha l'ull de Déu que us contempla
i un verb que us tracta de tu
i un amor que us dona exemple.

Ai sardanistes-infants,
guerrers d'una llunya guerra,
que encercleu entre les mans
un bocí de nostra terra!

Estrenyeu-la fort, ben fort
dintre la vostra encaixada
talment com si fos el cor
d'una noia enamorada.

Perquè en el so de sa veu
com la d'un disc de musica,
la tasca del vostre peu
es tornarà més bonica.

I entre flams i banderins
i la Sardana per mostra,
la Catalunya de dins
serà vostra, vostra, vostra.

El 30 d'octubre s'organitzà un concurs provincial amb motiu de la celebració de la IV Feria de Muestras (l'espai firal aquell any estava situat a la plaça de les Oques i un ampli entorn), amb l'organització del Patronat reusenc. Hi participaren 13 colles grans i 2 de petites. Les colles locals van quedar en aquests llocs: 1a Reusenca, 3a Roques Montserratinnes, 6a Cors Alegres, 8a Rosa de Reus, 10a Encisera i 13a Enjogassada.

En infantils: 1a Pomells de Joventut i 2a Mainada, les dues de l'Orfeó Reusenc.

A l'audició del 20 de novembre, al migdia, el Patronat inicià el II Campionat Local de Colles Sardanistes.

A finals d'aquell any, la petita revista sardanista *Cadí* (*Cartelera de Audiciones y Datos de Interés*), elaborada a Barcelona, explicava que a Reus es mantenia el programa radiofònic: «La sardana és la dansa més bella», a Ràdio Reus, realitzat per César Moyano amb assessorament i programació del Patronat per al Foment de la Sardana. El dia d'emissió era el dimecres a un quart de 2 del migdia. Més tard, aquest programa va ser traslladat per l'emissora al dilluns a les 9 i cinc del vespre.

Aquell 1960 guanyava el segon campionat provincial la colla Reusenca. Les altres colles reusenques van quedar: 7a Cors Alegres, 9a Enjogassada i 10a Rosa de Reus.

1961

Les ballades que preparà el Patronat el 1961 van ser 11.

La mateixa revista *Cadí*, a començaments del 1961, relacionava les colles de la província de Tarragona que havien competit en diferents concursos l'any anterior. Indicava que les colles de Reus havien estat: Cors Alegres, Enjogassada, Reusenca, Roques Montserratines i Rosa de Reus. També n'anomena 1 de Valls i 5 de Tarragona.

El 15 de gener el Patronat va organitzar la cloenda del II Campionat Provincial, que comptà amb la participació de totes les colles. Al migdia es van oferir sardanes i una exhibició a la plaça d'Espanya, després una recepció al saló d'actes de l'Ajuntament amb el lliurament de trofeus i medalles i, més tard, un vermut de germanor a l'Orfeó Reusenc.

El 5 de febrer se celebrà a Valls un concurs de colles amb motiu de les Festes Decennals en honor de la Mare de Déu de la Candela, que comptà amb la participació de 17 colles i que guanyà la Bell Esplai de la mateixa localitat. Les colles de Reus van quedar així: 2a Reusenca, 8a Enjogassada, 9a Encisera, 10a Roques Montserratines, 11a Rosa de Reus i 12a Cors Alegres.

Al llistat de la Unió de Colles Sardanistes de l'abril del 1961 constaven les colles sardanistes d'arreu de Catalunya i, per tant, també les que corresponien a Reus:

Cors Alegres – Joan Ciurana, Obispo Grau, 13

Dansaires Reusencs (?) – Sol y Ortega, 14

Enjogassada – Joan Piñol, Santes Creus, 7

Reusenca – Francesc Salas, Concepció, 1

Roques Montserratines – Lluís Gibert, Gral. Sanjurjo, 39

Rosa de Reus – Obispo Grau, 13

El 12 de març del 1961 començà amb un concurs a Torreforta el nou campionat provincial de la mà del Casal Tarragoní amb 15 grups participants. Els de Reus van quedar així: 3a Reusenca, 7a Roques Montserratines, 8a Rosa de Reus, 9a Encisera, 11a Enjogassada i 15a Cors Alegres.

El 3 d'abril se celebrà un concurs als Guiamets amb la participació de 18 colles. Els grups de Reus van quedar: 1a Reusenca, 8a Roques Montserratines, 9a Encisera, 11a Rosa de Reus, 12a Enjogassada i 15a Cors Alegres.

Segons els *Annals de l'Orfeó Reusenc* aquell any la seva Secció Sardanista mantenia força activitat amb les colles Enjogassada, Mainada i Reusenca.

Per als actes del 30 d'abril, Dia de la Sardana, el Patronat per al Foment de la Sardana va reunir, novament, a l'estatge de l'Orfeó, la concentració de les 8 colles locals que, després de la missa a Sant Joan, van fer un esmorzar de germanor i, al migdia, una audició a la plaça d'Espanya amb una sardana d'exhibició de les colles. Va seguir l'habitual vermut. Passat el migdia, a l'auditori de Ràdio Reus hi hagué la proclamació de la pubilla. A la tarda, a la sala d'actes, es va presentar la pubilla sardanista, que aquell any va ser Maria Teresa Ricart, de la colla Rosa de Reus. Després hi va haver un concert de sardanes amb disc, recital poètic i repartiment de premis del II Campionat Local de Colles que va comptar amb la col·laboració de 59 comerços, botigues i particulars reusencs.

El 14 de maig es va celebrar un concurs a Lleida, amb el resultat de 25 colles apuntades. Els grups de Reus van quedar així: 5a Roques Montserratines i 19a Encisera.

Per al dia 25 de juny es preparà el III Aplec de la Sardana de Reus. L'organització, altra vegada, la portà el Patronat per al Foment de la Sardana i se celebrà a l'esplanada del santuari de Misericòrdia amb les cobles Barcelona, Lluïsos de Taradell, La Principal del Vallès, Tarragona i Reus. Va comptar amb l'afegitó de la Santa Missa a les 12 del migdia amb la col·laboració de l'Orfeó Reusenc. A la nit, es va completar amb un concert a l'estatge de l'Orfeó Reusenc amb la cobla Barcelona i el mateix Orfeó.

Entre la varietat d'escrits inclosos al llibret destacava el de Josep Mainar i Pons, en aquells moments president de l'Obra del Ballet Popular, un dels representants de més entitat del moviment sardanista a Catalunya. Deia:

El vostre Aplec.

És com el nostre, vull dir que és aquell Aplec on cadascú solem anar a prendre-hi part. Els Aplecs són diades al redós d'una ermita, d'un paratge ideal, que a la nostra terra estimem de celebrar tant els de poblacions rurals, com els habitants de les ciutats nombroses. I no pretenc afirmar que tots els Aplecs són iguals, ni negar-los la seva pròpia fesomia.

En una terra de geografia tan variada com la nostra, els indrets tenen la seva picant peculiaritat; ja sia per la seva vista a l'entorn, planera o muntanyenca; per la llum i els seus contrastos; per l'arquitectura o els boscos que l'emmarquen; per l'advocació que motiva i presideix el romiatge, com és el vostre, de la Mare de Déu de Misericòrdia. Uns més que altres, tenen una característica pronunciada en qualsevol d'aquets sentits [...].

La gran oportunitat de l'Aplec per al poble és l'esplai en plena natura, i el guany que n'obté és l'alegria compartida amb els familiars, els amics i els companys. Quin goig fa de contemplar en perspectiva, de cap a cap d'any, el calendari dels Aplecs. I com fa bo de pensar que en lliurar-se a l'esplai, la nostra gent no perilla d'esllavissades que el facin caure en excessos i en la violència; en les ballades i el conjunt de la diada, dóna mostres de civisme que fins resulten rars des del punt de vista dels homes d'altres nacions de gran significació i domini en el món d'avui [...].

[...] J. Ferrater Mora, per exemple. Aquest professor que exerceix a Filadèlfia i que estudiant les formes de vida catalana va assenyalar un dia com era la Sardana el signe capital de la mesura que ens distingeix avui, en un treball recent afirma que les sardanes no són res més que folklore, i que el folklore és pernicios per al nostre poble quan es pensa en la seva possible integració al conjunt ideal de països d'una Europa unida. Hauríem d'establir, primer, que el folklore, ni en pejoratiu, ni al peu de la lletra, no és el cas de les

sardanes; les sardanes són un fet actual, vivent, contemporani, espontani i sincer, per al qual no calen disfresses escenogràfiques; la seva música és d'avui, i tothom hi va amb la seva roba de ciutat, a la ciutat, i al camp amb la de camp. Doncs, com s'ho ha mirat el professor? Potser ha volgut dir que amb sardanes només, un poble no es pot considerar íntegrament constituït. Diguem nosaltres que aquest poble té altres particularitats nobles: el seu amor al treball, la seva capacitat per a les arts, acreditada suficientment. Potser no han fet com ens plauria els homes de lletres, els homes de ciència... Tampoc no diré que no ho facin...

[...] Ni folklore, ni perniciosos; suposant, que jo no ho sé, que aqueixa Europa nova sigui tan interessant i tan profitosa, com simpàtica la veiem des d'ací, no podem creure que les sardanes siguin la causa d'una tal incapacitació.

A la festa major d'aquell any 1961, per al dia 27 de juny, a la nit, a la plaça d'Espanya, es preparà un concurs local de colles sardanistes amb la cobla Reus. El dia 28 al vespre, a l'avinguda dels Màrtires, una audició a càrrec de La Principal de la Bisbal, i el 2 de juliol, al mateix lloc, un concurs provincial de colles. Tot organitzat pel Patronat. El resultat d'aquest concurs va quedar així: 1a Roques Montserratines, 2a Joventut Tarragonina, 3a Dansaires Tarragonins, 4a Reusenca, 5a Rosa de Reus, 6a Rosó, 7a Enjogassada i 8a Cors Alegres.

Aquell any va ser pubilla de la festa major Maria Teresa Ricart i Clivillés, que era la dama d'honor de la carrossa del Coso Blanco del Patronat i ballava a la colla Rosa de Reus.

El 12 de juliol, a la Fira de Sant Jaume, hi actuà la cobla Reus, que va fer una audició al recinte firal.

El 16 de juliol la Rosa de Reus participà en el concurs de Font-romeu, juntament amb la colla Cors Alegres.

En el resultat d'un altre concurs celebrat a Tarragona, el 13 d'agost, amb un total de 17 colles, la gent de Reus van quedar als llocs: 6è Enjogassada, 11è Roques Montserratines, 12è Rosa de Reus, 15è Encisera i 17è Cors Alegres.

El 14 d'agost el Patronat per al Foment de la Sardana va tornar a organitzar un concurs de colles a Salou amb la presència de 9 colles. Les de Reus quedaren així: 1a Roques Montserratines, 4a Reusenca, 5a Rosa de Reus, 7a Enjogassada i 8a Cors Alegres. S'havia apuntat la

possibilitat que aquest concurs fos puntuable per al campionat provincial, però, al final, no es va poder aconseguir.

Del 19 al 27 d'agost s'exposaren a la Sala de Cultura de la Caixa de Pensions les fotografies presentades al I Concurs Fotogràfic Provincial de Temes Sardanistes que va convocar el Patronat.

En un concurs de colles del dia 15 d'octubre a Terrassa, entre 26 grups la Reusenca ocupà el 7è lloc.

L'1 d'octubre la colla Roques Montserratines va participar en el tradicional Concurs de Colles del Poble Espanyol de Barcelona. Una notícia sense més dades.

Al número del 20 d'octubre de la revista *Cadi* s'anunciava un comunic de la colla Rosa de Reus, en el qual el seu capdanser, Pere Prats Sobreperè, amb domicili al carrer General Goded, 27 2n, demanava rebre la correspondència a la nova adreça.

El tercer campionat provincial de colles, que seguia preparant el Casal Tarragoní, va oferir aquest resultat final: 1a Joventut Tarragonina, 2a Bell Esplai (de Valls) i 3a Reusenca, i la resta de colles de Reus: 9a Roques Montserratines, 10a Enjogassada, 11a Encisera, 12a Rosa de Reus i 15a Cors Alegres, d'entre 17 colles.

1962

Les colles reusenques que s'apuntaren al campionat provincial del 1962 van ser: Reusenca, Roques Montserratines, Canigó, Enjogassada, Encisera i Rosa de Reus.

El segon concurs celebrat a Torreforta, amb gran participació, va tenir aquest resultat: 1a Dansaires Tarragonins, 2a Bell Esplai de Valls i 3a Reusenca. Les altres colles de Reus es van classificar així: 9a Canigó, 10a Rosa de Reus, 14a Enjogassada, 15a Roques Montserratines i 17a Encisera.

El mes d'abril el Patronat per al Foment de la Sardana va organitzar, novament, els actes locals del Dia de la Sardana. Es van fer ballades amb disc els dies 25, 26 i 28 a l'estatge de l'Orfeó Reusenc; emissions extraordinàries per Ràdio Reus els dies 22 i 25, així com una missa el 27 (Verge de Montserrat). El mateix dia 29 es va fer un esmorzar de germanor, un concurs local de colles i una audició al migdia. A la tarda, en un festival, es va presentar la pubilla, que va ser: Anna Maria Farré i Cusó, de la colla Canigó; a la nit hi havia una audició, sempre amb la cobla Reus.

El resultat del concurs va ser aquest: 1a Roques Montserratines, 2a Reusenca, 3a Canigó, 4a Enjogassada, 5a Encisera i 6a Rosa de Reus.

Amb l'organització del Patronat per al Foment de la Sardana, se celebrà el 25 de març al monestir de Poblet la IV Jornada d'Estudis Sardanistes. Per la seva curiositat i l'obligat esforç de l'entitat reusenca, aquest va ser l'ordre de sessions:

Recepció pel Reverendíssim Pare Abad.

Salutació del president del Patronat per al Foment de la Sardana, de Reus.

Obertura per part del president de l'Obra del Ballet Popular.

Temes a tractar:

I – Aspectes essencials i pràctics en la celebració del Dia de la Sardana.

La ciutat pubilla, el clauer, els premis, per Josep Gibert, president del Departament Sardanista de l'OBP.

II – La confecció del Reglament de la relació comarcal: el seu abast, possibilitats i realitats, per Rafel Vilà i Barnils, president del Patronat per al Foment de la Sardana.

III – Els nous dispositius de treball del Departament Musical de l'OBP.

El Consell de directors musicals. Comissió consultiva de mestres compositors.

El conservatori de la cobla i la música popular, per Lluís Moreno i Pallí, president del Departament Musical.

IV – Projectió individual i col·lectiva dels sardanistes.

El seu esperit social, per Ramon Barqué i Teixidó.

Els portantveus, vehicle d'idees, per Francesc Izquierdo i Alcolea.

La formació d'arxius locals o comarcals, per Jaume Vilalta i Sadurní.

Expansió de l'OBP a l'exterior, per Salvador Casanova.

La sardana, una forma lliure de civilitat, per Josep Miracle i Sadurní.

El mes de juny d'aquell 1962 s'anuncià que tots els dimecres a un quart de 2 del migdia a Ràdio Reus se continuava emetent el programa «La sardana és la dansa més bella», amb programació del Patronat reusenc.

En aquella època tenia una especial rellevància, per a la gent de Reus i de molts altres llocs, l'aplec a Paret Delgada, a la Selva del Camp. El 1962 s'anuncià per al diumenge 20 de maig, amb les cobles Reus, La Principal de Bages, Sabadell i La Principal de la Bisbal. Al migdia, missa de comunió i, durant el dia, exposició de dibuixos i concurs de fotografia. A les 8 del vespre al Casal Selvatà s'oferia un concert de l'Orfeó Reusenc i La Principal de la Bisbal. El tren, els autobusos i els cotxes portaven molts reusencs a l'aplec.

Per al dia 17 de juny, tant el *Cadí* com el *Carnet del Sardanista* (números 311 i 873, respectivament) anunciaren la celebració del IV Gran Aplec de Reus, matí i tarda, al santuari de la Verge de Misericòrdia, amb les cobles: La Principal del Vallès, Reus i La Principal de Castellar. Les dues revistes sardanistes feien menció que, malgrat la migrada presència de públic, el Patronat per al Foment de la Sardana considerava que s'havia de mantenir. Explicaven que l'espai que té l'acte a la gran plaça era bo i afegien que, fins i tot, es va disposar d'un bon servei dels autobusos urbans.

Amb motiu d'aquest aplec, a la nit hi hagué un festival al teatre del Bravium, AC. Les actuacions foren de la cobla Reus, l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc i l'Esbart Amics del Folklore del Bravium.

Hi hagué un fluix resultat en aquest aplec. Cal recordar, també, el sobtat resultat econòmic que deixà el Patronat en molt mal estat. Va arribar de ple una nova crisi sardanista a Reus. Ferit el Patronat, les seves activitats van quedar molt disminuïdes i, per tant, la presència als carrers de Reus de la sardana.

Amb tot, per la festa major se celebrà un campionat local de colles, la nit del 27 de juny, a l'avinguda dels Màrtires, amb la cobla Reus. El dia 28, a la tarda, tingué lloc una audició al mateix indret i el 29, al migdia, també, a la plaça de Prim, tal com ho confirma el programa de festa major.

1963

El 1963 la colla Rosa de Reus va participar als concursos de Reus, Tarragona i Barcelona (Poble Espanyol).

Aquell any el Patronat va preparar 9 audicions de sardanes.

El 28 d'abril el Patronat novament organitzà els seus actes del Dia de la Sardana. Malgrat les dificultats que travessava, va aconseguir programar sardanes al migdia amb la cobla Reus i un seguit d'actes

complementaris, com el programa de ràdio, les ballades amb disc, una col·laboració amb la Confraria de la Verge de Montserrat, un vermut i l'actuació de la Secció Infantil de l'Esbart Montserrat del Centre de Lectura.

Per la festa major hi hagué sardanes els dies 28 de juny a la tarda, a l'avinguda dels Màrtires; el 29 al migdia, a la plaça d'Espanya (després de la tronada), i el 30 al migdia, Concurs de Colles Sardanistes.

El nombre de colles havia disminuït notòriament en comparació amb els inicis de la segona època daurada.

El mes de maig del 1963 es mantenia per Ràdio Reus, EAJ 11 el programa «La sardana és la dansa més bella», de la mà del Patronat per al Foment de la Sardana amb un canvi d'horari, ja que va passar als dimecres a un quart i cinc minuts de 2 de la tarda.

4 - REUS, CIUTAT PUBILLA

1964

El 1964 va començar el VI Campionat Provincial de Colles que continuava organitzant el Casal Tarragoní, amb 23 grups. Al llistat de colles inscrites n'hi havia de la nostra ciutat, relacionades amb els noms i les adreces dels capdancers, que, comparades amb anteriors anys, permeten fer un recorregut per les iniciatives i justes circumstàncies de cada colla:

Rosa de Reus – Josep Escoda, Sant Tomàs, 13

Roques Montserratines – Josep Llauredó, Casals, 1

Canigó – Jesús Civit, plaça de la Puríssima Sang, 1

Aquell any la Rosa de Reus participà en els concursos de Tarragona i Ceret.

El dia 2 de març del 1964, després d'un acord de junta del Patronat, començà per Ràdio Popular de Reus, EAK 53 el programa «La Nostra Dansa», que, en principi, s'emetia els dijous a dos quarts d'onze de la nit, inclòs al programa «Catalunya», però que, poc després, va esdevenir un programa independent. Des del primer dia el va escriure Francesc Salas i Borrell. Per Ciutat Pubilla es va crear un altre programa al llarg de 6 setmanes dedicat a tota la informació de l'esdeveniment.

En un moment en què el sardanisme a Reus havia reculat, començava la gran festa. El desembre de l'any anterior el Patronat per al Foment de la Sardana, amb el seu president: Rafael Vilà i Barnils, al capdavant i la seva junta, havien rebut la visita, després de contactes previs, del

president de l'Obra del Ballet Popular de Barcelona, el mestre Lluís Moreno i Pallí, i part de la seva junta. L'oferiment de ser Ciutat Pubilla va ser notori i la primera acceptació totalment positiva. El treball que es va preparar i les solucions van ser tot un repte. Reus es va convertir en la cinquena població en tot Catalunya a acollir el màxim esdeveniment sardanista de l'any.

La sardana a les nostres contrades ha tingut alts i baixos. Un escrit d'aquell any deia que la nostra ciutat:

[...] ha passat períodes ben magres quant a activitats, però ha sobreviscut sempre per la tossuderia de la gent que no ha volgut perdre allò que creien que necessita el país [...]. La gran festa sardanista arribava per primer cop a les comarques meridionals i Reus era el primer de la llista. Va ser un èxit interessant de portes enfora, i una reafirmació com també autèntic punt de partida des de dintre. Va ser l'ànima per tornar a construir.

Per primera vegada a la història local es va formar un equip de diferents entitats reusenques per una gran festa sardanista que, cal dir-ho, encapçalà el sardanisme actiu. El grup organitzador en parlà amb el Sr. Joan Sirolla Ribé, persona molt propera a l'Ajuntament, per encapçalar la Junta Central, que va acceptar ràpidament. La participació del consistori local era un requisit indispensable per acollir la gran festa anual de

la sardana, així com també la participació del màxim nombre d'entitats de l'anomenada societat civil.

Els programes i cartells portaven el distintiu ple de llum de Ciutat Pubilla que va elaborar Ramon Ferran. Al començament del llibret de la festa es podia llegir això:

Oferir la mà estesa al vol afectuós de l'encaixada és sens dubte una primícia d'universalitat molt del nostre temps. De mica en mica van enderrocant-se els obstacles afectius o defectius que divideixen els homes, i és cosa corrent que una cançó francesa trobi ambient en un festival italià, o que una melodia italiana encaixi perfectament en una festa andalusa. Seguirà, inevitablement, la supressió de les barreres físiques, i la velocitat i el contacte obligaran a una modificació del clàssic concepte de pàtria. Volem dir que les gelades nòrdiques i les exuberàncies meridionals seran mostres, com tot allò que és i serà, sincerament, dels altres.

Les anteriors consideracions vénen a tomb per a justificar la intenció de l'Obra del Ballet Popular en obrir les portes de la Sardana, la dansa de Catalunya, vers les carreteres del món. El mitjà és la seva divulgació i la seva pràctica, i l'exportació d'això el nomenament de CIUTAT PUBILLA a favor de la població de la nostra terra que s'hagi fet mereixedora del títol. El lloc escollit ha de convertir-se accidentalment en replà des d'on el màxim organisme folklòric catapultarà l'esperit nou del sardanisme sobre la consciència universal.

Reus ha estat enguany la ciutat elegida. La seva capacitat cosmopolita li ha donat la mesura exacta de la importància del nomenament i el caliu interior de la seva força viva s'ha expressat a l'uníson com un mecanisme de rellotgeria. Totes les organitzacions han saltat a la palestra a fi que llur ajuda a la confecció del programa fos valuosa. I la mà oberta torna a oferir-se, al llarg de la relació d'actes: a la comarca estimada, primer; a tot Catalunya, després; a l'horitzó sense fronteres, sempre.

La sardana té un aire de germanor que bufa pels quatre punts cardinals.

Seguien articles de les ciutats pubilles anteriors. Per Girona, signava Bartomeu Vallmajor i Soler; per Lleida, era la Secció Sardanista del

Club Esportiu Huracans; per Ceret, a la Catalunya del Nord, escrivia Josep Colomé i Juanola; i per Manresa, va signar Francesc Soler i Mas.

La Junta Central va quedar formada així: president d'honor: Lluís Moreno i Pallí (president de l'Obra del Ballet Popular), president: Joan Sirolla i Ribé, secretaris: Jaume Auqué i Palau i Francesc Salas i Borrell. Els organismes i les entitats que ho van fer possible foren: Centre de Lectura, El Círcol, Centre d'Iniciatives i Turisme, Cambra de Comerç i de la Indústria, Associació Excursionista, Orfeó Reusenc, Bravium AC, Agrupació Excursionista Catalunya, Agrupació Pericial, Teatre de Cambra de l'AP, Associació Alumnes La Salle, Agrupació fotogràfica, Reus Deportiu, CF Reddis, CN Reus Ploms, Associació de Veïns del Carrer Monterols, Societat de Caçadors Diana, Club Ciclista Reus, Patronat per al Foment de la Sardana i Obra del Ballet Popular.

La complexa organització comptava amb diversos grups de treball:

–Departament de Propaganda: Joan Portal i Serret, Lluís Piñol i Cos, Jordi Trilla i Pàmies, Josep Banús i Sans, Francesc Prats i Fontgivell, Ràdio Reus, Ràdio Popular i *Setmanari Reus*.

–Departament d'Hisenda: Josep Gomis i Espada, Antoni Salas i Borrell, Antoni Garcia i Sans, Albert Moral i Monlleó, Josep M. Mallafre i Vidal, Francesc Cassut i Lluís Camprubí.

–Departament d'Actes Públics i Festivals: Josep Colomé i Juanola, Jesús Civit i Prats, Josep Escoda i López, Robert Miralles i Gutiérrez, Antoni Ferré i Masip, Josep Argany i Blanch, Josep Casanovas i Alarma, Pere Virgili i Sardà, Joan Simó i Sans i Josep Palau i Castro.

–Departament d'Actes Culturals i Festa Literària: Xavier Amorós i Solà, Rafael Vilà i Barnils, César Moyano i Pujol, Josep Reig i Borràs, Joan Rodon i Duch, J. Escolà i Gibert, Joan Roig i Canals, Salvador Ferré i Aulés i Antoni Buqueras i Balañà.

I aquesta és la relació d'actes:

–Dia 12 d'abril. Se celebrà una marxa excursionista organitzada per la Secció Excursionista del CN Reus Ploms: de Vilanova d'Escornalbou a l'Argentera, trofeu especial: Reus Ciutat Pubilla, 1964.

–Dia 17. A la tarda, tingué lloc una conferència de Rafael Vilà i Barnils, president del Patronat per al Foment de la Sardana al Centre de Lectura, amb el tema «La sardana: impressions i consideracions».

–Dia 18. A la tarda, hi hagué una audició amb la cobla Reus a la plaça de España, patrocinada pel Reus Deportiu. A la nit, sessió de teatre «Pro Ciutat Pubilla» al Bravium, AC.

—Dia 19. La festa. A les 9 del matí, com és costum a la ciutat, repicament de campanes, el toc de festa des del campanar per anunciar la diada. Quaranta minuts més tard, les autoritats es traslladaren des de l'Ajuntament a la prioral de Sant Pere, amb l'acompanyament de la Banda de la Ciutat.

A tres quarts de 10, se celebrà una Solemne Pontifical a càrrec del pare abat de Poblet, Dom Edmond M. Garreta, amb les veus corals de l'Orfeó Reusenc.

A un quart de 12, al saló d'actes de l'Ajuntament, es proclamà Reus Ciutat Pubilla de la Sardana 1964, i es va oferir el clauer on es col·loca la simbòlica clau de la ciutat.

A les 12, al teatre Fortuny, es presentà oficialment la pubilla universal de la sardana: Maria Consol Fortuny i Balaguer, i les sis dames d'honor, que foren components de les colles sardanistes locals. Es procedí a la lectura del missatge al món sardanista de Josep Carner, que va llegir el president de l'OBP, i la lliçó magistral a càrrec de Josep Mainar. Després es va donar lectura dels premis del Dia de la Sardana.

El teatre Fortuny va acollir 160 persones més del seu aforament normal. Després, per la part artística, que s'ho va valdre, es van reunir la cobla Barcelona (poc escoltada a les nostres latituds) i l'Esbart Verdguer, que va fer un inèdita proposta de danses amb la presentació del seu espectacle *L'Envelat*.

Les dades del nostre pubillatge, d'acord amb les dades de l'Obra del Ballet Popular i del Patronat Sardanista reusenc, van ser aquestes:

Lliçó magistral, Josep Mainar i Pons que segons les cròniques va destacar com la sardana representa l'ordre, l'harmonia, la germanor social que donen més responsabilitat als que la tenen com expressió i símbol de l'ànima popular que representa.

Missatge, Josep Carner i Puig-Oriol, el quan podreu llegir seguidament i que no va poder ser venir a l'acte per malaltia.

Sardana del pubillatge, «Reus, Ciutat Pubilla» de Francesc Juanola i Reixach.

Pubilla universal, Maria Consol Fortuny i Balaguer.

Medalla al Mèrit, Josep Coll i Ligora.

Premi al millor compositor, a Agustí Borgunyó i Garriga.

Premi al millor llibre sardanista, «Estudi literari dels ompositors Josep i Joaquim Serra» de Lluís Albert.

Premi al disc a la casa Vergara pel seu número 550025 C que contenia l'obra «La maledicció del Comte Arnau», intepretada per la cobla Laietana.

Premi al guió radiofònic «La veu de la tenora» de Ràdio Tortosa.

Sempre he dit que el missatge escrit aquest any per Josep Carner va ser magnífic. Val la pena reproduir-lo aquí:

Dansa

Oh, lliure Sardana,
on els catalans
es refan la terra
donant-se les mans.

Els qui es destriaven
en rossos i bruns,
ara, en la Sardana,
semblen només uns.

I de tant com dansen
en llur bell país,
no n'hi ha capde feble
ni de trencadís.

Que menin, Sardana,
sota el cel roent,
minyons i donzelles
de la nostra gent.

A les 3, se celebrà el dinar de germanor al restaurant San Remo. A dos quarts de 5, es convocà un concurs de tirades al plat, organitzat per la Societat de Caçadors Diana, i es disputà el trofeu Reus Ciutat Pubilla 1964.

A les 7 de la tarda, hi hagué una audició a la plaça d'Espanya amb les cobles Barcelona i Reus, i s'estrenà la sardana «Reus, Ciutat Pubilla», de Francesc Juanola. També es féu el descobriment de la placa commemorativa: «Reus Ciutat Pubilla de la Sardana 1964», al vestíbul de l'Ajuntament, al mateix lloc on encara es pot veure.

-El dia 20, a la tarda, s'oferí una audició a càrrec de la cobla Reus patrocinada pel Bravium AC. A la nit, des de Ràdio Popular es va emetre un número extraordinari del programa setmanal «La nostra dansa» motivat per les festes del pubillatge.

-El dia 21, a la tarda, va oferir una conferència a l'Associació Excurcionista Francesc Izquierdo i Alcolea, secretari de l'Obra del Ballet Popular, amb el tema «Transcendència del moviment sardanista actual».

-El dia 22, al migdia, per l'antena de Ràdio Reus tingué lloc una edició especial del programa «La sardana és la dansa més bella». A la tarda, al col·legi La Salle, se celebrà una audició amb la cobla Reus.

-El dia 23, de bon matí, s'obrí la parada Sant Jordi del llibre català, situada a la plaça d'Espanya.

Al vespre, a la parròquia de Sant Joan, se celebrà una missa comunitària en honor de Sant Jordi, patró de la joventut catalana, amb la col·laboració de l'Agrupament Escolta Mare de Déu del Montsant. Es va concloure amb la «Sardana de la Rosa» al davant de la Parròquia, amb benedicció i repartiment de roses.

-El dia 24, a la tarda, es va oferir una audició de sardanes amb la cobla Melodia del Vendrell, a la plaça d'Espanya.

A la nit, el teatre de cambra de l'Agrupació Pericial presentà, al teatre Fortuny, els sainets: *En Garet a l'enramada*, de Joaquim Ruyra; *Colometa, la gitana*, d'Emili Vilanova, i *La barca dels afluïts*, d'Apel·les Mestres, interpretat per l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, de Barcelona. Aquest acte fou suspès per ordre governativa i es va comunicar al públic deu minuts abans de començar quan tot estava a punt.

-El dia 26, Dia Universal de la Sardana, a les 11 del matí es va retolar el carrer de la Sardana.

Al migdia, la cobla Reus va interpretar sardanes a l'avinguda dels Màrtires que va oferir el Patronat per al Foment de la Sardana.

A la nit, hi hagué una altra audició a la plaça d'Espanya on es va ballar l'última sardana com de germanor.

-L'endemà, dia 27, a les set de la tarda, a l'Església de Sant Joan, col·laborant amb la Confraria de la Verge de Montserrat, se concelebrà un ofici amb la veu de mossèn Ramon Muntanyola, amb cants, ofrenes de flors i repartiment de boix.

Hi hagué un concurs de fotografies a càrrec de l'Agrupació Fotogràfica que tenia com a únic tema, la sardana.

També s'anuncià el II Certamen Literari de la Sardana.

-El 10 de maig a la nit, seguien els actes apuntats al pubillatge. L'Associació de Concerts presentava al teatre Fortuny el ballet Mediterrani

amb l'Esbart Verdaguer, la cobla La Principal del Llobregat i la Rondalla Popular de Guitarres.

—El 24 de maig, al matí, hi hagué un extraordinari concert al teatre Fortuny a càrrec de l'Orfeó Català, dirigit pel mestre Lluís M. Millet.

En aquell any tan festiu, el 30 de maig hi hagué una festa a l'Orfeó Reusenc, en què el mateix Orfeó va fer un recital de cant, seguit d'un recital poètic amb les veus de: Maria Teresa Sardà, Francina Baldrís, Maria Dolors Juanpere i David Constantí. L'acte va acabar amb l'Orfeó i la cobla Reus, conjuntament.

El Patronat per al Foment de la Sardana organitzà per a la festa major de Sant Pere el IV Concurs de Colles Sardanistes amb 12 colles participants. Els primers llocs van ser: 1a Noguera (de Barcelona), 2a Iris (de Barcelona) i 3a Dintre el Bosc (de Manresa). Va ser el començament d'uns anys certament brillants. Va actuar-hi la cobla Reus i s'adoptà el número quatre després de varies consultes fetes a sardanistes locals que coneixien quants concursos «regionals» històricament s'havien preparat.

De fet, va ser l'únic acte sardanista en tots els dies d'aquesta festa. Part dels organitzadors «oficials» van demostrar que ja en tenien prou amb els brillants actes de la proclamació de Ciutat Pubilla i que, segons el seu criteri, no calia afegir més sardanes a tota una festa major.

No obstant això, en el programa festiu de l'Ajuntament hi havia un escrit de Rafael Vilà i Barnils, llavors president del Patronat, que tot proclamant la bondat de la ciutat en una paràgraf posava:

Últimamente, por obra i gracia del lejano reconocimiento, le cupo a Reus el gozo de verse proclamada «Ciutat Pubilla de la Sardana, 1964». Fué como un ramalazo de formalidad exaltando el lirismo de su vena hospitalaria; algo así como un saludo regional amable y rendido, como una nueva ventana al mundo, venturoso de los sueños. Y sabemos que nuestro orgullo fué compartido por todos esos pueblos que viven con nosotros el cotidiano, el tenaz, el sonoro y festival esfuerzo [...].

Amb el temps que ha passat, cal admetre la importància que va tenir el pubillatge reusenc i el reconeixement i la participació que va generar la festa.

Anys després, es va comentar moltes vegades que el pubillatge va ajudar a reprendre novament el sardanisme a Reus, ja que el jovent que va ajudar en l'organització va fer els possibles per seguir.

1965

El 15 de maig del 1965 a l'Orfeó Reusenc es feia l'últim acte de Ciutat Pubilla motivat per l'homenatge que es va fer a Maria Consol Fortuny, pubilla universal de la sardana 1964. L'acte va ser organitzat pel Patronat per al Foment de la Sardana i la Junta Central de Reus Ciutat Pubilla. Va consistir en un concert amb una primera part a càrrec de la cobla Reus i una segona part amb el quartet vocal Clara Schumann.

L'eufòria generada amb la proclamació de Ciutat Pubilla, tal com he escrit, es va mantenir de manera que el gruix de persones implicades en l'estructura organitzativa en el pubillatge van formar la base de la regeneració del Patronat per al Foment de la Sardana a Reus i Comarca i, en definitiva, del sardanisme a Reus.

El febrer del 1965 va néixer la segona cobla reusenca amb el nom de La Principal de Reus, una formació que, 6 mesos més tard, canviaria el nom pel de La Principal del Camp i que estaria present a les comarques meridionals.

El 25 d'abril se celebrà arreu de Catalunya el Dia de la Sardana i, lògicament, també a Reus. Hi hagué audicions tarda i nit a la plaça de l'Ajuntament, i altres actes complementaris que mantenien els formats d'anys anteriors. La parada del llibre català a la plaça també hi consta.

El 27 de juny, el Patronat va organitzar, novament, el concurs de festa major que era el cinquè, al migdia, a l'avinguda dels Màrtires, amb la cobla Reus. Aquell any el jurat va estar format per: Robert Miralles, president, i Pere Gomis, Àngel de Juan, Antoni Martí, César Moyano, Josep Casanovas, Josep Maria Puig i Josep Colomé. Hi participaren 21 colles, i obtingueren els tres primers llocs: 1a Amunt i Crits (de Terrassa), 2a Roure (de Barcelona) i 3a Ametller (de Barcelona). Com en anys anteriors, no hi participaren colles de Reus.

El dia 28, també al migdia, hi hagué una audició a la plaça de Prim amb la cobla La Principal del Camp; una altra el 29, també al migdia, a l'avinguda dels Màrtires amb la cobla Reus, i una altra el dia 30, al mateix lloc, amb La Principal del Camp.

1966

El 1966 la colla sardanista Rosa de Reus va organitzar 6 ballades de sardanes a Reus, mentre que el seu grup participà en els concursos de Reus, Flix, Tarragona, Vilafranca del Penedès i Andorra.

Les colles locals inscrites al 8è Campionat Provincial d'aquell any foren: Canigó, del Bavium, i Rosa de Reus.

En els premis del Dia de la Sardana que atorgava l'Obra del Ballet Popular, el corresponent al Guió Radiofònic va correspondre al programa: «La Nostra Dansa», de Ràdio Popular de Reus, del qual era guionista Francesc Salas i Borrell. En aquells anys s'havien de presentar un mínim de 6 programes amb còpies fetes a màquina i la certificació de l'emissora: tota una odissea.

El 24 d'abril hi hagué la 7a edició del Dia de la Sardana, que continuava preparant el Patronat. Hi constaven els habituals programes de ràdio, sardanes amb disc entre setmana, la parada del llibre català, programes especials de ràdio el mateix dia 24, audicions tarda i nit, i també l'habitual ofrena a la Verge de Montserrat. També consta en el programa una conferència feta per Josep Miracle, a la sala del Centre de Lectura, parlant de: «La reforma segons les normes i l'Institut».

En el programa de la festa major del 1966 s'anunciaren sardanes el 26 de juny, al migdia, a l'avinuda dels Màrtires, amb la cobla La Principal del Camp; el 28, a la tarda, hi havia la cobla Reus a la plaça de Prim i, per acabar, la tarda del 29, als Màrtires, el VI Concurs de Colles Sardanistes, preparat pel Patronat amb el suport de l'Ajuntament, i l'actuació de la cobla Reus. Va ser un altra festa sardanista molt lloada i que, en aquelles èpoques, sempre atreia molt públic. Hi participen 29 colles i les primeres van ser: 1a Roure (de Barcelona), 2a Ametller (de Barcelona) i 3a Dansaires del Penedès (del Vendrell). El jurat d'aquest any el van formar: Joan Roig, Josep Maria Puig, Josep Escoda, Jaume Auqué, Antoni Ferré, Agustí Escolà, Josefina Sugranyes, Maria Àguila, Magí Segalàs, Salvador Daroca i Pere Gomis.

El mes de setembre del 1966 aparegueren un parell d'escrits sardanistes, molt clars en els seus conceptes, a *Reus, Semanario de la Ciudad*. Em refereixo que no hi ha un tractament en el ball de la dansa, sinó que es fa en el sentit dels nous moviments que assumeix la sardana de cara a un possible I Congrés i el fet de les Jornades d'Estudis. Els dos estan signats per J.C. i J. (Josep Colomé i Juanola).

Un tercer escrit, del 26 de novembre, dinamitzava el moment present i concretava el projecte abans esmentat. Amb el títol «Reus dins el món Sardanista», el signava F. Salas B.:

El caràcter, encara viu, de la gent de Reus, que el féu destacar i li féu prendre un renom que s'enfilà fins a llocs insospitats, ha donat una mesura extraordinària a la projecció externa de la nostra ciutat. Avui podem dir que gràcies a molts fills i estaments de tota mena, Reus té i manté un lloc preeminent en molts i variats aspectes. Reus arriba a tenir un, diguem-ne «cartell» portes enfora que el fa ésser respectat i potser agraït en la categoria exacta que li pertoca: fins i tot algunes vegades, certament, quedem sorpresos en conèixer fins a quin punt està pres en consideració el nom de la nostra estimada ciutat.

Això mateix passa amb l'aspecte sardanístic: Reus, amb les seves variades temporades, en quan a sardanes, manté un pavelló molt enlairat gràcies a la desinteressada labor dels seus dirigents i al diàleg obert que sempre ha tingut amb tot Catalunya. Arriba a ésser el principal representant de totes les comarques tarragonines.

Aquest fet ja fou ben patent a l'ésser concedida al Patronat local l'organització de la «Jornada d'Estudis Sardanistes» que l'any 1962 tingué lloc al Monestir de Poblet; i més a prop en ésser proclamada Reus «Ciutat Pubilla de la Sardana» l'any 1964. Amb aquest motiu s'organitzaren una extensa sèrie d'actes que, principalment el dia de la proclamació l'últim diumenge d'abril culminà en una brillant diada que ara melangiosament, al comentar-ho amb companys d'altres comarques, dóna goig de sentir que fou el millor de tots: perdura el bon record.

«Comissions de Treball» que formen el I Congrés de la Sardana, de la qual cosa ja vàrem tractar en aquest mateix Setmanari. Per aquesta tasca s'ha designat a l'entusiasta Josep Colomé i Juanola, gran coneixedor del món de la sardana. Per arribar a comprendre la importància d'aquesta Comissió de Treball –que és la cinquena del Congrés– llegim el seu temari a desenvolupar.

Els diferents apartats que el formen són: a) Projecció dins dels Països Catalans. b) Projecció fóra dels Països Catalans. c) Propaganda (Portant-veus). d) Extensió cultural. e) Formes de

proselitisme. f) Ensenyament de la sardana a les escoles. Grup aquest que va estretament enllaçat amb el segon, particularment la Relació Intercomarcal.

També he de dir que la nostra ciutat està representada en altres llocs de l'extensa organització del Congrés, com són Junta Central, Comissió Permanent i Secretaria de Propaganda, al costat dels millors representants del moviment sardanista català, i àdhuc de la música i intel·lectualitat del país.

I ara ha culminat amb l'atorgament a Reus d'una ponència de les nou anomenades.

Trobo papers de la preparació d'aquest Congrés. La idea va començar a la 7a Jornada d'Estudis Sardanistes, i part de l'Obra del Ballet Popular s'hi va posar a treballar com, també, ja ho heu llegit, part de la junta del Patronat reusenc i altres entitats catalanes. De totes maneres aquest procés es va quedar en les bones intencions.

4.1 LA SARDANA ÉS CONSTANT

1967

Al llarg del 1967 la Rosa de Reus va organitzar 14 audicions a Reus, i com a colla va participar als concursos del dia 19 de febrer a Valls, 14 de maig a Lleida, 20 de juny a Gavà i 13 d'agost a Vila-rodona.

El Patronat va preparar aquell any 10 audicions.

El 30 d'abril novament se celebrà a Reus el Dia de la Sardana. Per al dia 23, la Rosa de Reus ballà sardanes al migdia i es va fer un programa especial per Ràdio Popular; el Patronat mantingué les audicions del mateix dia, tarda i nit. Mentrestant, les emissores locals seguien amb els programes sardanistes que es mantindrien en anys següents i que es detallen en ocasions; per aquestes festes n'hi hagueren 4. El dia 28, conjuntament amb la Secció Fotogràfica del Centre de Lectura, a la sala de sessions, Josep Colomé i Juanola impartí una conferència amb el tema: «Binomi: Sardana – Montserrat», amb projecció d'audiovisuals.

Ja a la festa major del 1967, el dia 28 de juny s'oferí una ballada, a la tarda, a la plaça de Prim, amb La Principal del Camp i l'1 de juliol n'hi hagué una altra, a la plaça d'Espanya, amb la cobla Reus.

El Concurs de Colles era el 29 a les cinc de la tarda, com sempre de la mà del Patronat, amb les cobles Reus i La Principal del Camp. Les 5 primeres

classificades de les 36 colles participants foren: 1a Violetes del Bosc (de Barcelona), 2a Amunt i Crits (de Terrassa), 3a Roure (de Barcelona), 4a Noguera (de Barcelona) i 5a Liris Blaus (de Barcelona). Cal apuntar que es va presentar la colla de la Casa Catalana de Saragossa de nom Del Pilar a Montserrat en què intervenia una reusenc que va recollir, tal com diuen les cròniques, un llarg aplaudiment del públic i les altres colles.

Tots els dimecres del juliol i l'agost hi hagué sardanes al vespre, amb la cobla Reus, a l'avinguda dels Màrtirs, preparades pel Centre d'Iniciatives i Turisme.

El 24 de setembre del 1967, se celebrà la primera edició de l'Aplec Baix Camp, que representà una nova fita de la colla sardanista Rosa de Reus, amb una llarga i feliç trajectòria. El lloc fou la plaça del santuari de Misericòrdia. Paral·lelament, també va iniciar el concurs de fotografia del mateix nom amb imatges del mateix aplec. Va ser esplendorós, tenint en aquesta primera edició les cobles La Principal del Camp i Reus.

Aquest aplec fou, també, tal com heu llegit, el començament d'un concurs fotogràfic. És un altre fet que la Rosa de Reus, per sort, manté. Això va comportar una exposició de les obres presentades amb el detall de conèixer les fotografies guanyadores. A finals d'any, amb preferència al desembre, aquesta exposició es feia a l'estatge de la mateixa colla (Agrupació Excursionista Catalunya) i era molt visitada.

A l'estiu d'aquell any va sorgir la *Guia per a comptar i repartir degudament la sardana a l'estil empordanès*, que va editar Jordi Pàmies i Felip, de la qual hi va haver una segona edició el 1989. Va ser de les millors i més entenedores que s'han fet a Reus i, pel que es va comprovar, molt demanada, ja que eren 28 les llibreries de tot Catalunya que la venien. La taula de repartiment emprada pels llargs era la de múltiples de vuit, molt clara i amb breus consells.

El 1953 es va encetar el costum de compondre la sardana de l'ofrena a l'Aplec de Sardanes a Montserrat que organitzava l'Obra del Ballet Popular. Aquell 1967 es va demanar al compositor reusenc Antoni Planàs i Marca que, una vegada escrita, la va titular «Pics de Sant Jeroni».

A les acaballes d'aquell 1967 es va formar a Reus un ens amb el nom d'Associació Intercomarcal Sardanista, amb l'afany de promoure, coordinar i ajudar la sardana a les comarques meridionals. Feia un curt temps que, mensualment, es reunien el Patronat per al Foment de la Sardana, la colla sardanista Rosa de Reus i el Fòrum Joventut al local d'aquest últim, a l'abadia, i al seu voltant es va formar el grup, tot

considerant la possibilitat d'ampliar-lo amb més entitats. En general, es va trobar oportú aquest intent d'unió. Va adquirir molta activitat, s'hi va ajuntar un considerable grup de joves sardanistes de les comarques, però va rebre la negació d'entitats llavors considerades importants, mai presents a les reunions.

1968

Des del començament s'intentà una autèntica unió que motivés una festa anual de tots els grups a celebrar a diferents poblacions. Se'n deien Diades Intercomarcals Sardanistes i van comptar amb un cert interès. El 1968 fou el primer any i se celebrà a Barberà de la Conca, el segon a les Borges del Camp, que es transformà en un homenatge col·lectiu a Salvador Daroca i Grau, i el tercer a Flix.

Es van editar circulars, primer bimensuals i després mensuals, on constaven tots els actes sardanistes del territori amb extraordinari detall. Es pot dir que les notícies les rebia tothom. Per tant, la participació era bona. Va començar amb bon peu, però desapareixia el 1976 (com tantes coses del país). El Patronat va seguir insistint fent infinitat de passos i va poder formar, dos anys més tard, la Coordinadora d'Aplecs Sardanistes de les Comarques Meridionals. El Patronat es va constituir com a centre coordinador. Com diu el nom va encarregar-se exclusivament d'aplects.

El Patronat va anunciar 11 audicions per al 1968. Per la seva part, la colla sardanista Rosa de Reus en preparà 14, mentre que la seva colla de competició va participar el 4 de febrer en el concurs de Molins de Rei, el 25 de febrer a Ponts, el 18 de juliol a Lloret de Mar, el 15 d'agost a Vallmoll i el 10 de novembre al Morell. El 31 de març va fer una exhibició a Cambrils.

El 19 de març van començar les ballades anuals de Sant Josep organitzades pel Patronat amb la col·laboració del Gremio Comarcal de la Madera y Corcho. Foren d'una llarga i profitosa trajectòria.

El 28 d'abril se celebrà el Dia de la Sardana en el qual es mantenia la gran festa preparada a partir d'aleshores per les dues entitats locals. El dia de Sant Jordi es posà la parada del llibre català a la plaça d'Espanya i es va oferir una ballada amb la cobla Reus a la plaça de Prim, patrocinada per la Caixa d'Estalvis Provincial, a més dels programes radiofònics habituals, a càrrec de les dues emissores locals.

Com a actes especials es va celebrar una conferència, el vespre del dia 26, a la sala del Centre de Lectura, a càrrec de Salvador Casanova i Granyer, de Granollers, destacat promotor català i sardanista, amb el tema: «Per una prospectiva musical de la sardana». El 27, a la tarda, hi hagué una festa infantil a la placeta del Col·legi Maragall (xalets Pàmies), amb la participació dels nens i de les nenes que havien participat en els cursets d'ensenyament, amb una sardana amb disc, i l'afegitó d'una xocolatada. També va seguir l'acte de l'ofrena a la imatge de la Moreneta a Sant Joan, o les ballades del dia 28, a la tarda, a la plaça d'Espanya, amb la cobla Reus i, a la nit, la cobla La Principal del Camp.

Aquell any, al maig debutava, en un concurs al Morell, la nova colla de petits: Mainada de l'Orfeó Reusenc, que tindria un paper molt destacat en el sardanisme local. Van ajudar a la festa infantil.

Per a la festa major d'aquell any el Patronat anuncià una audició interpretada per la cobla Barcelona que, segons el programa de festes, es va oferir el dia 28 de juny als Màrtirs. La cobla Reus va actuar el dia 29, al vespre, allí mateix, i el dia 30, a la tarda, a la plaça de l'Espanya. Aquell any es va tornar a girar la truita i malgrat l'intent de negociar-ho, una part de la comissió de festes de l'Ajuntament no va creure oportú posar, novament, el Concurs de Colles de Festa Major. Van guanyar ells.

El 22 de setembre del 1968, continuant amb el seu dinamisme, la Rosa de Reus va preparar el II Aplec Baix Camp. Aquesta vegada es mantenia el format de l'any anterior: matí i tarda, amb les mateixes cobles: La Principal del Camp i Reus, com també el concurs de fotografia.

Llegeixo a la carta de la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc, que adreça a socis i simpatitzants amb motiu dels cursos d'ensenyament de sardanes de la nova temporada, feta el novembre d'aquest any, un paràgraf que encoratjava els organitzadors i que pot tenir un regust del moment actual per la seva idea, però amb ressò d'una altra època:

No dubteu de tots els valors que s'atribueixen a la Sardana, però per això, cal conèixer-la a fons; per veure que, malgrat la corrua dels anys segueix essent l'autèntic espill de la nostra terra, i segueix vivint al costat de totes les manifestacions culturals del país.

1969

El 1969 la Rosa de Reus va organitzar ni més ni menys que 25 audicions. Com a colla de competició va participar el 2 de febrer a Molins de

Rei, el 25 de maig a Salou, el 22 de juny a Pineda de Mar, el 29 de juny a Reus, el 17 d'agost a Santa Coloma de Queralt, el 23 d'agost a Igualada, el 31 d'agost a l'Espluga de Francolí i el 28 de setembre a Cervera. I encara el 16 de novembre va fer una exhibició a Tortosa.

Les audicions que programà el Patronat foren 10.

També el Centre d'Iniciatives i Turisme va preparar les audicions del vespre de tots els dimecres dels mesos de juliol i agost a càrrec de la cobla Reus a l'avinguda dels Màrtires.

El Dia de la Sardana va tenir més ressò pels seus actes extraordinaris, novament organitzats per les dues entitats locals. El 19 d'abril oferiren una ballada a la plaça d'Espanya, a les vuit del vespre, amb la cobla Reus i, una hora i mitja més tard, arribava la 4a Caravana de la Flama de la Sardana a la plaça de l'Espanya. A tres quarts d'11 de la nit se celebrà un festival a l'Orfeó Reusenc, amb motiu de la Caravana, presentat per Narcís Martí, amb la participació del Grup de Folk Els Barrufets, la Principal del Camp i l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc. El Patronat per al Foment de la Sardana va aprofitar l'acte per atorgar títols honorífics. Van ser: president honorari, a Rafael Vilà i Barnils; socis d'honor a Joan Sirolla i Ribé i Lluís Moreno i Pallí, i soc emèrit a Joan Grau i Martorell. L'endemà, a les vuit del matí, marxava la Caravana.

El dia de Sant Jordi es plantà la parada del llibre català i s'interpretaren sardanes a la plaça de l'Espanya. El programa de mà també informava dels programes de ràdio: el dia 23, a Ràdio Reus el programa «La Sardana és la Dansa més Bella» i l'endemà, per Ràdio Popular, a dos quarts d'11 de la nit: «La Nostra Dansa». El dia 26, a dos quarts de 7 de la tarda: «Refilet des del Baix Camp», per Ràdio Reus i, el dia 27, per Ràdio Popular: «Sardanes a la Plaça», de 45 minuts de durada.

També s'hi van afegir representacions de l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc i, el mateix dia 27, a l'església de Sant Joan, se celebrà un ofici solemne en honor de la Moreneta i, posteriorment, a l'Orfeó, es projectaren pel·lícules i diapositives i s'escoltaren sardanes amb disc. Durant la tarda i la nit hi hagueren ballades amb La Principal del Camp.

No ens poden estranyar expressions com la que portava el programa del «Dia de la Sardana», potser massa sentides i poc escoltades:

[...] I és el Dia de la Sardana la diada en que, maldament sia un cop a l'any, la dansa símbol dels catalans deixa de ser un gaudi particular i, a similitud de com ho fa a les ballades és llaç obert

a tots i a tothom. Però, ara no és solament als dansaires, si no als homes, als pobles, a les comarques, a les regions del país, a tot el món... Perquè una cosa sí que no pot oferir dubte: la sardana conreada pels vertaders sardanistes, la que honora el seu nom, mai, mai, dirà «no» a ningú.

La festa major del 1969 va acollir sardanes, el 28 de juny, a la tarda, als Màrtires, i el 29, a la nit, al barri Fortuny, un espai poc usual per a les sardanes, ambdues a càrrec de la cobla Reus. El dia 29, a la tarda, tornà el Concurs de Colles de la mà del Patronat. Es tractava ja de la VIII edició i se celebrà als Màrtires amb la cobla La Principal del Camp. Compità amb 22 colles grans i 4 de petites. Els primers llocs de les grans van ser per: 1a Ametller (de Barcelona), 2a Amunt i Crits (de Terrassa) i 3a Roure (de Barcelona). En la modalitat de petits: 1a Mainada de l'Orfeó Reusenc, 2a Miramar i 3a Roser, les dues últimes de Capellades.

El 21 de setembre del 1969, la Rosa de Reus organitzà el III Aplec Baix Camp amb més força, perquè ja tenia un nom molt destacat a les nostres comarques. Les cobles foren: La Principal de Gràcia, La Principal del Camp i Reus. I es convocà el concurs de fotografia, que ja no es perdrà.

El 26 d'octubre, al matí, va ser el dia programat per al Concurs de Colles al recinte de la VII Fira Oficial de Mostres, també organitzat pel Patronat. Els resultats de les colles infantils van ser: 1a Mainada de l'OR i 2a Petits Bell Punteig (de Sabadell); i, en grans: empatades en primer lloc: Mirant al Cel (de Sabadell) i Ametller (de Barcelona), 3a Poncellina (de Barcelona) i 4a Bell Punteig (de Sabadell), d'entre 17 grups. A part del concurs, el Patronat també va oferir audicions al recinte de la Fira els dies 20, 26 i 29 a la tarda, actuacions de l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc els dies 22 i 31, i un concert de l'Orfeó el dia 27, al saló d'actes.

1970

El 1970 la colla Mainada de l'Orfeó Reusenc va prendre una volada tan excepcional que feia sortir, també, les altres colles de la Secció Sardanista a causa de l'ànim del jovent que hi va participar i de l'esforç continu del seu directiu.

Foren 13 les audicions que va fer el Patronat en aquesta anualitat. Per la seva part, la Rosa de Reus en preparà 16. La seva actuació en concursos va començar el 25 de gener a Valls, seguint l'1 de març a Manresa, el 12 d'abril a Sant Feliu de Llobregat, el 10 de maig a Lleida, el 17

de maig a Salou, al matí, i a Torredembarra, a la tarda, el 29 de juny a Reus, el 22 d'agost a Igualada, el 6 de setembre a Barberà de la Conca, el 9 de setembre a Vilanova i la Geltrú i el 22 de setembre a Igualada. Les exhibicions les van fer: el 24 de juny a Torredembarra, el 25 de juliol a la Pobla de Mafumet, el 26 a Sant Carles de la Ràpita, el 16 d'agost a l'Hospitalet de l'Infant, el 30 d'agost a l'Espluga de Francolí, el 15 de setembre a l'Hospitalet de l'Infant i el 30 de setembre a Móra d'Ebre.

La colla Mainada va acudir el 25 de gener a Valls per fer una exhibició. També es va desplaçar el 31 de maig a Cambrils, el 26 de juliol a Sant Carles de la Ràpita i el 30 d'agost a l'Espluga de Francolí.

L'1 de març es va celebrar un concurs a Manresa de caràcter extraordinari, ja que era el 25è que organitzava l'Agrupació Manresana de Folklore. S'hi van trobar 27 colles grans i 8 d'infantils. En petits, la Mainada (d'Olot) quedà primera, Petits Bell Punteig (de Sabadell), segona i Mainada (de Reus), tercera. En grans, en el lloc 53è quedà la Rosa de Reus. El reusenc Jordi Trilla fou convidat a participar en el jurat.

El 26 d'abril del 1970 es va presentar la colla Joventut Rosa de Reus. Es va escollir el Dia de la Sardana per donar a conèixer públicament el treball del grup de la Rosa de Reus. Van acompanyar a la presentació les colles Mainada de l'Orfeó Reusenc, Reusenca, de nova creació, la mateixa Rosa de Reus, i la que va assumir el padrinatge de la colla: Joventut Espluguina.

Tot això constava en la programació del Dia de la Sardana, que seguia sent acceptada i organitzada per les dues entitats locals. La Rosa de Reus s'encarregava de la ballada del matí i de la tarda n'era protagonista el Patronat per al Foment de la Sardana. Amb tot, aquell any s'anunciaven per a la festa sardanista una ballada a la tarda de Sant Jordi que patrocinava la Caixa d'Estalvis Provincial, i altres al matí, a la tarda i a la nit del dia principal, programes a càrrec de les emissores locals i el vermut de la Rosa de Reus. També s'oferí una altra ballada el dia de la Verge de Montserrat i el dia 17 d'abril el pas de la 5a Caravana de la Flama de la Sardana pel centre de la ciutat. També va començar la celebració del Concurs del Sardanista Complet, que va preparar el Patronat per a la ballada de la tarda. Va comptar amb el reconeixement dels sardanistes (molts de joves) i les ganes que tenien de divertir-se.

Segons les normes escrites, els grups havien de constar de tres parelles mixtes, sense cap tipus d'abillament. Es ballaven 3 sardanes, dues

d'interpretació i repartiment que eren de cinc tirades, i una revessa, tot plegat amb una puntuació que encara trobo encertada. No hi havia subvencions ni trofeus, i sí obsequis per a tots els components de cada grup. Aquell any n'hi participaren 8.

Aquell 1970 es va acomiadar Rafael Vilà i Barnils, magnífic president del Patronat per al Foment de la Sardana i de l'Orfeó Reusenc, gran i recordada persona, que va decidir tornar al seu poble natal: Arbúcies. L'acte principal es va fer en un sopar d'homenatge amb molta participació de socis de les dues entitats. Hi hagué, com no podia ser d'altra manera, aportacions de tot tipus i lliurament de records.

El 17 de maig, la colla Mainada va participar al concurs de Salou, on fou l'única colla infantil i, a la tarda, es desplaçà a Torredembarra, on quedà segona darrere la Petits Bell Punteig (de Sabadell), d'entre 4 grups.

El 14 de juny hi hagué el feliç començament dels Aplecs de Sardanes a Muntanya que, en un principi s'organitzà des de l'Agrupació Intercomarcal Sardanista, formada des de Reus, i, posteriorment, se n'encarregà la Rosa de Reus, que el va fer itinerant amb el suport de grups de cada poble, tot creant nous formats de festa fins al 1990. La primera edició tingué lloc a Miramar amb la cobla Marabú.

El 14 de juny a Mataró, la Mainada de l'Orfeó Reusenc va quedar primera infantil, amb una participació de 10 colles. Segons recorden els seus components, afirmen que la felicitat no és mai plena, ja que quan van tornar a l'autobús se'l van trobar obert, amb la desaparició de records i altres coses que els petits portaven o havien comprat.

El 24 de juny van oferir una exhibició a Torredembarra les quatre colles de l'Orfeó Reusenc: Mainada, Reusenca, Enjogassada i Pomells de Joventut. El 25 de juliol hi hagué un altre concurs a la mateixa població. Aquesta vegada els petits de Reus van ser l'única colla infantil participant.

El Patronat va organitzar el IX Concurs de Festa Major el dia 29 de juny, a la tarda. Hi participaren 30 colles grans i 4 d'infantils. Van quedar en els primers llocs: 1a Violetes del Bosc (de Barcelona), 2a Amunt i Crits (de Terrassa) i 3a Brots de Ginesta (de Barcelona). Les locals van quedar: 11a Rosa de Reus i 17a Enjogassada. En infantils, quedà primera: Mainada (de Reus), seguida de Cant de Primavera (de Martorell) i 3a Flor de Romaní (de Martorell). La cobla va ser La Principal del Camp. La cobla Reus feia una audició, al vespre, a la plaça d'Espanya.

El 9 d'agost, al concurs de Vilanova i la Geltrú, hi van participar 5 colles infantils i el resultat dels primers llocs fou: 1a Miramar (de

Capellades) i 2a Mainada (de Reus). L'11 d'agost, a Altafulla, i el 16, a Cubelles, la Mainada fou l'única colla infantil. 7 grups infantils es trobaren a Igualada en el concurs celebrat a dos quarts d'11 de la nit al camp de futbol. De les 7 colles, la Mainada quedà primera. A la 1 de la nit van intentar dormir a l'autobús, per seguir més tard el viatge fins a Ceret (el Vallespir), on entre 7 colles de petits, la Mainada quedà 1a, altra vegada, seguida de la Mainada (d'Olot). Les altres 3 colles de la Secció també hi participaren.

El 30 d'agost a la tarda el concurs se celebrà a Manresa on la Mainada assolí novament la 1a posició. El 6 de setembre participà en un altre concurs a Callús, essent la 1a. A la tarda del mateix dia van assistir al concurs de Tossa de Mar. Van quedar classificats en 4t lloc (amb certa polèmica, queixes i plors), i guanyà la Mainada (d'Olot).

El 20 de setembre, al concurs del Poble Espanyol de Barcelona, amb la participació de 16 colles infantils, la Mainada de l'Orfeó Reusenc va guanyar, seguida de la Miramar (de Capellades) i la Mainada (d'Olot). També hi participà la Reusenca. El 27 de setembre el concurs era a Taragona, amb 5 colles de petits, d'entre les quals va quedar 1a.

El 27 de setembre d'aquell 1970 hi hagué el IV Aplec Baix Camp de la mà de la Rosa de Reus. Durant el matí i la tarda van tocar les cobles: La Barcelonina, Lluïsos de Taradell i Reus. Altra vegada va comptar amb molta assistència de sardanistes i públic. Al vespre, es va celebrar el Festival Folk Baix Camp a la mateixa plaça, on intervingueren: Rondalla Beat Bonaventura Gran (de Riudoms), Àngel (de Reus), Joan Carles (de Nulles), Grup de Ball de Bastons (de l'Espluga de Francolí), Els Saragaters (de Nulles), Esbart Dansaire (de Vilabella) i Els Bemoll i Sostingut (del Pla de Santa Maria). Va presentar l'acte, Antoni Panadès.

Del 13 al 23 de desembre del 1970 la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc va programar les seves festes, que eren molt participatives, atès que les seves 3 colles portaven un bon ritme. El dia 13 començà el campionat de ping-pong, que durà 5 dies. El 17 s'inaugurà una variada exposició de la mateixa Secció. L'endemà es va oferir una xerrada amb il·lustracions musicals per a cobla i sardanes. El 20, al matí, hi hagué un esmorzar de germanor i les finals del campionat de tennis de taula. A la tarda, amb l'anunci de «tots a la plaça», es va convocar una ballada amb la cobla Reus. Al programa, s'hi van incloure les sardanes: «Mainada» de Morera, «Enjogassada» de Gassó

i «Reusenca» de Sanahuja, que coincidien amb els noms de les colles de la Secció. El dia 21 es van projectar pel·lícules del Sr. Ramon Romeu, el dia 22 es va celebrar un recital de cançó catalana al teatre, amb Josep Navàs i Salvador Porqueras, i el dia 23 Jordi Trilla va projectar diapositives; a més, hi hagué el repartiment de trofeus i la cloenda de les festes.

Aquest any els petits de la Mainada de l'Orfeó Reusenc aconseguien el segon lloc en el I Campionat de Catalunya de Colles Infantils. L'acte del lliurament dels premis fou el 28 de març següent a la sala d'actes del Col·legi la Immaculada dels Germans Maristes de Barcelona.

1971

El 1971 la Rosa de Reus va organitzar 11 audicions de sardanes a la ciutat. Amb la seva formació de colla de competició va assistir: el 21 de febrer a Ponts, el 28 de febrer a Manresa, el primer de maig al Poble Espanyol de Barcelona, el 6 de juny a Torredembarra, el 5 de setembre al Serrallo de Tarragona i el 12 d'octubre a Valls. També va fer exhibicions el 25 de juliol a Tivissa i el 22 d'agost a l'Espluga de Francolí.

El Patronat portà al carrer 11 audicions repartides entre les cobles Reus i La Principal del Camp.

El Centre d'Iniciatives i Turisme continuava patrocinant ballades de sardanes estiuenques, aquest any durant tot el mes de juliol.

El 31 de gener del 1971 se celebrà a Valls, al camp de futbol, el Concurs de Colles. En colles grans hi participaren 37 grups, entre les quals hi havia la Reusenca i l'Enjogassada.

El 25 d'abril se celebrà novament el Dia de la Sardana. Durant deu dies es programaren moltes activitats amb complements que les feien més vives. S'oferiren ballades el dia 23 per part del Patronat (amb el patrocini de Banca Catalana), el 24 organitzada per la Rosa de Reus i el 25, a la tarda i a la nit, a proposta del Patronat. Es mantenien els 5 programes radiofònics sardanistes i va haver-hi un concert per Sant Jordi amb la cobla La Principal del Camp i l'Orfeó Reusenc. També hi hagué el vermut de la Rosa de Reus, les ofrenes a la Moreneta i una ballada amb disc.

A la tarda del Dia de la Sardana s'anava definint el Concurs del Sardanista Complet. No existia cap jurat qualificador, ja que el que es considerava important era el coneixement de la sardana. Cada grup havia de ser de tres parelles mixtes i un delegat, que no ballava, ja que es posava al servei de la seva colla i de l'organització, si feia falta. El delegat no tenia

nom i podia alternar la seva feina a la colla, si ho creia oportú. La classificació es confeccionava amb la suma de punts que les colles obtenien. Tots els lots de premis tenien el mateix valor, però en el cas d'aquest concurs la primera classificada escollia en primer lloc, i així successivament.

D'acord amb les normes escrites, cada sardana tenia una singularitat. A la primera, de cinc tirades, es tenia en compte la interpretació i el repartiment fent el contrapunt i el fora cap a l'esquerra, i el repuntejat i salt a partir de les segones tirades, i calia indicar aquests compassos al delegat d'una altra colla, el qual s'ho apuntava. La segona era una sardana revessa normal. La tercera tenia les mateixes tirades que la revessa i els concursants havien de lliurar la cartolina abans d'acabar la tercera tirada de curts, indicant a quin costat i com s'acabarien les tirades fins a la desena tirada final, com si es tractés d'una sardana sencera. Aquest any van participar-hi 5 grups. Al carrer alternaven les dues cobles.

El 20 de maig la Rosa de Reus trobà les fórmules per seguir amb l'Aplec de Muntanya, aquell any a Siurana de Prades. Va comptar amb la cobla Reus i es féu el I Concurs Fotogràfic.

El mes de juny, amb motiu del 47è Aplec de la Sardana d'Anglès, rebia el preuat guardó Floricel Rosa d'Or l'inesgotable sardanista reusenc Joan Grau i Martorell, en reconeixement a la seva constant tasca en l'ensenyament i la vivència de la sardana.

El Patronat per al Foment de la Sardana continuava organitzant el X Concurs de Colles de Festa Major, als Màrtires, el dia 29 de juny. El concurs comptà amb la participació de 24 colles grans i 3 d'infantils. Els primers llocs en grans foren: 1a Violetes del Bosc (de Barcelona), 2a Amunt i Crits (de Terrassa) i 3a Brots de Ginesta (de Barcelona). Les locals van quedar: 11a Reusenca i 12a Enjogassada. En infantils: 1a Or Fi (de Barcelona), 2a Cervetells Dansant (de Cervià) i 3a Joia Alpicantina (d'Alpicat). El jurat, aquell any, va estar format per: Josep Maria Puig, Agustí Escolà, Lluís Pinyol, Antoni Vallverdú, Jaume Biosca, Jordi Trilla i Francesc Salas. La cobla va ser La Principal del Camp.

La cobla Reus va oferir una ballada la nit del dia 30 al passeig de Prim.

El 24 de juliol, la Rosa de Reus preparà la ballada de la Fira de Sant Jaume al passeig de Sunyer, amb la cobla Reus.

El 15 d'agost el Patronat reusenc va participar en l'organització del II Concurs de Colles a Flix en la seva festa major. Hi participaren la

Reusenca, l'Enjogassada i la Mainada de l'Orfeó Reusenc, juntament amb una quinzena de colles.

El 26 de setembre, en el concurs que sempre organitzaven les colles barcelonines per la festes de la Mercè, hi participaren la Reusenca i l'Enjogassada.

El V Aplec Baix Camp d'aquell 1971 va ser el dia 26 de setembre, amb les cobles: La Principal de Bages, Sabadell i Reus. La colla Rosa de Reus va plantejar, com l'any anterior, el concurs de fotografia i el Festival Baix Camp en el qual participaren Àngel (de Reus), Sefa (de Castellvell del Camp), Els Gripaus (de la Canonja), Josep-Lluís Alminyana (de Tarragona), Botxina (de Reus), L'Aixada (de Reus) i Cala Morisca (de Reus). El va presentar, Maria Dolors Juanpere.

Aquest 1971 el Patronat per al Foment de la Sardana, d'acord amb la mateixa cobla Reus, organitzà la festa del 50è aniversari de la cobla. Fou una gran festa. L'acte principal va ser al teatre de l'Orfeó Reusenc, el dia 4 de desembre. Hi van col·laborar l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc, la massa coral de l'entitat i la cobla. L'endemà, al migdia, es va assistir a una missa al santuari de Misericòrdia, amb l'oferiment d'un banderí i una ballada a la plaça. Més tard, hi hagué el festiu dinar de germanor. Es van rebre més de 100 adhesions d'arreu de Catalunya on sempre constava el reconeixement de la feina feta.

En el programa editat pel Patronat per al Foment de la Sardana, Domènec Moner i Basart escrivia això:

El fet és digne d'especial menció, ja que cinquanta anys d'actuació demostren en qualsevol cas i empresa, un veritable amor per l'obra i una constància ben exemplars. Potser, malgrat tot, alguna persona de lleuger o poc meditat judici, creurà que el constituir una formació artística semblant persegueix, només, una fidelitat econòmicament productiva, però el cert és, que durant aquest llarg període hi haurà hagut de tot [...].

Per això cal valorar en tot cas el seu pes, la permanència activa de la Cobla Reus més encara, si tenim en compte que la seva tasca s'ha prodigat en una comarca catalaníssima, però no la de més acusada tradició sardanista, convertint-se així en el paladí que ha pregonat i donat fe del llenguatge musical que tant ens identifica com «un poble que estima i avança donant-se les mans».

En el curs d'aquest mig segle molts músics s'han succeït ocupant els diferents llocs d'instrumentistes de la cobla homenatjada. Tots ells i cadascun, doncs, signifiquen el gra de sorra que ha fet possible alçar i mantenir en peu l'edifici, i pel mateix, és just fer-ne esment i amb el record, unir-los als que avui actuen i recullen la felicitació de tot el sardanisme.

Ben cordialment, m'adhereixo a l'homenatge, i desitjo a la Cobla Reus molts anys d'existència, assistida del més arrelat afany de superació artística constantment, tant en la seva pròpia estimació quant perquè be mereix que s'honori sempre, de la millor manera, el nom que porta: el d'aquesta gloriosa ciutat de tants fills il·lustres, Reus.

Aquest va ser l'escrit de Rafael Vilà i Barnils que es va incloure al mateix programa:

Vet aquí que el cinquantenari de la formació de la Cobla Reus em dóna especial ocasió per a parlar, des de lluny, de la meua Ciutat. I ho faig amb l'orgullosa tristor que em permet de dir que he pogut comprovar que són poques aquelles poblacions de les comarques gironines, un temps bressol, cultiu i nucli d'exportació de la Sardana a tot Catalunya, amb dret d'exhibir, com nosaltres, un parell de cobles tant pròpies, tant constants i tant magnífiques.

En un moment en el qual les agrupacions musicals sardanistes desapareixen per donar pas a una collita de conjunts que moltes vegades ni saben de solfa, Reus celebra mig segle d'actuació de la cobla que presideix la tenora de l'Alemanya. Cinquanta anys de bufar, moltes vegades contra el vent, sovint en un marc d'incomprensió i, sempre, amb l'ajuda única del propi esforç i del propi entusiasme, són un miracle que avui poc es podria oferir en altres ciutats catalanes [...].

El cinquantenari de Cobla Reus té una particular importància perquè no vol dir una imminent jubilació i sí, al contrari, una prometedora continuïtat [...]. Resultaria agradós i saludable si aqueixa bona voluntat ens vingués pel camí del flamant projecte de «Regionalisme» que fa tan llarguíssima l'espera [...].

La Ciutat té el goig de veure reconegut l'esforç i el mèrit d'aquest grup d'homes que han bufat durant cinquanta anys amb el desig miraculós d'ennobrir-la i la Cobla Reus esdevindria portantveu d'aquell orgull a totes les comarques de Catalunya.

Del 3 al 12 de desembre del 1971 la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc organitzava novament les seves festes. Al programa es presentava, el primer dia, el II Campionat Social de Ping-pong amb la indicació que les partides eren tots els dies de 8 a 10 del vespre. Altres actes van ser: el dia 8, a la tarda, una gimcana urbana per parelles, el dia 10 la projecció de pel·lícules de cinema documental i el dia 11 final de dobles masculins i femenins de tennis de taula.

El diumenge dia 12 es va oferir un esmorzar de germanor, al matí; al migdia, es va programar una audició a la plaça de l'Ajuntament amb la cobla Reus i, a la tarda, les finals masculines de tennis de taula a l'estatge, seguides de projecció de diapositives per part de Jordi Trilla. Finalment, es repartiren els premis i es dugué a terme el final de la festa.

En aquelles festes, hi col·laborava directament el Patronat per al Foment de la Sardana, de la mateixa manera que la recaptació a les ballades la feia el nombrós jovent de la Secció, que es quedava el tant per cent acordat. És destacable que es va anunciar que l'audició es faria a la plaça de l'Ajuntament, fet que va suscitar una carta signada pel senyor alcalde, Juan Amado Albouy, advertint que la plaça portava el nom de «Espanya» i que no podia acceptar errors d'aquest tipus. Amén.

1972

El 1972 foren 12 les ballades programades per la Rosa de Reus. Mentre que, com a grup de competició, va participar als concursos: l'11 de juny de Cambrils, l'11 de juliol a Montserrat, el 15 d'agost a Flix, el 3 de setembre a l'Espluga de Francolí i el 8 de desembre al Vendrell. En el camp d'exhibicions en va fer 1 a Tortosa el 10 de setembre.

El Patronat va oferir 11 ballades.

Les colles de l'Orfeó Reusenc: Reusenca, Enjogassada i Mainada, aquell any participaren en els concursos (o exhibicions) de: Cambrils, Figueres, Lleida, Mataró, Molins de Rei, Palamós, el Pla de Santa Maria, Reus, Sant Feliu de Guíxols, Sant Joan de les Abadesses, Torredembarra i Valls.

Al programa sardanista de Ràdio Popular de Reus va començar aquella temporada el concurs «La Sardana de l'Any», que va crear Jordi Puerto des de la seva emissora Ràdio Joventut La Veu de Catalunya, de Barcelona. L'emissora local fou una de les primeres que es van apuntar a expandir la sardana d'una manera més dinàmica, tot convidant els oients a participar en les votacions. La final va adquirir el nom de Nit de la Sardana, on s'escollia per votació popular dels assistents la sardana guanyadora. El programa «La Nostra Dansa» va ser fidel a la iniciativa.

El Dia de la Sardana es va celebrar el 30 d'abril. Pel que fa al Patronat va organitzar el III Concurs del Sardanista Complet amb les mateixes normes de l'any anterior. Van ser 6 les colles participants.

L'11 de maig, l'Aplec de Sardanes a Muntanya que organitzava la Rosa de Reus va escollir Prades com a seu, amb la cobla Reus. L'encert del lloc va fer que la mateixa colla prengués el determini de seguir preparant-lo ells mateixos cada any.

Per la festa major, el Patronat va tornar a organitzar el Concurs de Colles Sardanistes (l'11è) altra vegada amb molta participació de grups. Cal destacar, per primera vegada, la separació dels resultats de les colles en lliures i zonals. Les tres primeres en lliures grans van quedar així: 1a Violetes del Bosc (de Barcelona), 2a Amunt i Crits (de Terrassa) i 3a Ametller (de Barcelona); en el lloc 7è quedava la Rosa de Reus; hi van participar fins a 20 colles. En el bàsic zonal quedaven: 1a Dansaires del Sícoris (de Lleida), 2a Poncellina (de Barcelona), 3a L'Antina (de Torredembarra), 4a Reusenca i 11a Enjogassada, d'entre 13 colles. Van participar-hi 11 colles infantils: 1a Petits Dansaires (de Barcelona), 2a Ocells del Bosc (de Valls), 3a Dansaires de l'Alt Camp (de Valls) i 7a Mainada de l'Orfeó Reusenc. La cobla va ser La Principal del Camp. Cal sumar a la festa tres audicions a càrrec de la cobla Reus.

Aquell any la Rosa de Reus va tornar a organitzar la ballada de sardanes de la Fira de Sant Jaume, el vespre del 24 de juliol, amb la cobla Reus.

El 6 d'agost les colles Reusenca i Enjogassada participaren en una exhibició que es féu, a la tarda, a l'ermita de Paret Delgada, de la Selva del Camp, juntament amb altres colles i la cobla La Principal del Camp, amb motiu del Primer Setenari de la Mare de Déu de Paret Delgada. Més tard al Casal Selvatà seguia la festa. En el programa, hi constava l'adhesió del Patronat per al Foment de la Sardana de Reus, «en comunitat d'ideals amb la gran família selvatana».

També les colles Reusenca i Enjogassada participaren en el Concurs de Colles de Lleida que va preparar el Sícoris Club. Va ser el 17 de setembre amb un total de 45 grups inscrits.

El 24 de setembre del 1972 es va celebrar la VI edició de l'Aplec Baix Camp amb les cobles: La Principal de Terrassa, Camprodon i Reus. Al concurs de fotografia s'hi va afegir el de dibuix i pintura ràpids on havien de presentar els originals al mateix lloc i dia, i que tenia 4 premis. Al Festival Baix Camp hi participaren: Sefa (de Castellvell del Camp), Josep-Lluís Alminyana (de Tarragona), Els Barrufets (de Reus), Som-hi (de Riudoms), Som Dos (de Maspujols) i l'Agrupació Dramàtica Club de Joves «Nosaltres els Mims». Aquell any se celebrà al teatre La Salle. Com cada any al desembre hi hagué l'exposició de les fotografies concursants al seu estatge.

El desembre del 1972, la primera setmana, la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc, plena de jovent, tornava a organitzar les seves festes. Els dies 2 i 3 un campionat social de tennis de taula, aquesta vegada més ràpid. El dia 7, a la nit, al teatre, es va oferir un festival de folk amb els grups Pot-Estri (de Tarragona), Folk (de Vilallonga), Nosaltres (de Vila-seca), Sefa (de Castellvell del Camp), i la presentació del grup Hamspter (de Barcelona). El dia 8, una altra gimcana urbana a peu per parelles; el dia 9, al vespre, ballada a la plaça de Prim amb la cobla Reus, i encara quedava, per al dia 10, al matí, un partit de futbol al camp de La Salle, entre la Secció Sardanista i l'Esbart Dansaire. La cloenda va comptar amb un vermut de germanor i el repartiment de premis i trofeus.

1973

La programació d'audicions de la Rosa de Reus el 1973 va ser de 10 i va efectuar 2 exhibicions: una, el 3 de juny a Vandellòs i, l'altra, el 9 de desembre a Reus.

El Patronat va anunciar aquell any 11 audicions. A la que es va celebrar el dia 25 de febrer, s'hi va fer la votació pública de «La Sardana de l'Any». Va ser al migdia, a la plaça d'Espanya, amb la cobla La Principal del Camp. Hi havia cinc sardanes que podien votar els assistents. Curiosament, entre les sardanes a votar hi constava «Reus 71», de Josep Maria Baiges.

El Dia de la Sardana va caure el 29 d'abril. En el IV Concurs del Sardanista Complet van ser 8 els grups participants.

L'Aplec de Sardanes a Muntanya es va convocar a Tivissa el dia 20 de maig, amb molta presència de gent dels pobles veïns. La Rosa de Reus comptà amb col·laboracions locals. Hi hagué la cobla Reus.

Per la festa major, el 29 de juny es va oferir el XII Concurs del Patronat, amb la cobla La Principal del Camp. El resultat en el grup de colles zonals fou: 1a Esplai (de Barcelona), 2a Dansaires del Sícoris (de Lleida), 3a Tramuntana (de Barcelona) i 9a Reusenca, d'entre 17 colles. En colles lliures: 1a Amunt i Crits (de Terrassa), 2a Violetes del Bosc (de Barcelona) i 3a Bell Punteig (de Sabadell), d'entre 16 colles. En infants: 1a Petits Dansaires (de Barcelona), 2a Minyons Eixerits (de Terrassa) i 3a Vailets de l'Orfeó de Sants (de Barcelona), d'entre 4 colles. I, en juvenils: 1a Joventut Catalana (de Barcelona), 2a Sang Nova (de Barcelona), 3a Dansaires de Germanor Barcelonina i 4a Mainada (de Reus), d'entre 5 colles. Hi hagué la primera visita de la colla Siguem qui Som, del Cercle Català de Madrid, rebuda amb molts aplaudiments.

L'Aplec de Prades ja feia camí i el dia 15 de juliol se celebrà. La Rosa de Reus el va convocar a la plaça de la vila, que es tornà a omplir, tot comptant amb la presència de la cobla Reus.

El VII Aplec Baix Camp, que continuava organitzant la Rosa de Reus, comptà amb les cobles: La Principal del Vallès, Barcelona i Reus. Va ser el 23 de setembre. A més dels concursos de fotografia i dibuix i pintura, aquell any calia sumar-hi un concert de Raimon, la nit anterior, al teatre La Salle, amb molt d'èxit, i el Festival, una vegada acabat l'aplec, amb Enric Garriga (de Vilanova i la Geltrú), Joan de la Rúbia (de Reus), Els Esbrinadors (de Reus), Barracca (de Vilanova i la Geltrú), Sefa (de Castellvell del Camp), Xaloc (de Reus) i Furgoneta (de Reus).

Una altra gran festa fou la celebració del 30è aniversari de la colla Reusenca, que es va celebrar del 24 de novembre al 9 de desembre del 1973. Els actes van sorprendre a tothom, fins i tot a socis de l'entitat. El dissabte 24, a la nit, es va oferir un festival de música i dansa al teatre de l'Orfeó amb la participació de tota l'entitat. L'Esbart Dansaire i la cobla Reus, a la primera part; i, la segona, va començar amb l'homenatge al banderí, el lliurament d'obsequis als exdansaires, i va acabar amb un recital de l'Orfeó i la cobla conjuntament. El diumenge 25 es va oferir una missa al santuari de Misericòrdia, que fou cantada per l'Orfeó Reusenc, amb l'ofrena d'un banderí dels 30 anys. A les 5 de la tarda es va organitzar una gimcana urbana.

El 2 de desembre es va celebrar una excursió muntanyenca i el 7, a la nit, un festival de folk al teatre amb les actuacions de: L'Ou Drit, Trilit, Pot-Estri, Nosaltres i Els Sapastres (de Barcelona). El dia 8, al matí, va tenir lloc un partit de futbol entre l'Esbart i la Secció Sardanista i, a la tarda, una sessió de disc fòrum a la sala de l'entitat.

El dia 9, a les 10 del matí, hi va haver una missa a Sant Joan per beneir la nova ensenya de la Reusenca, refeta a causa del pobre i migrat aspecte que tenia la vella. En van ser padrins el matrimoni: Maria Àguila i Francesc Salas. A les 12, es va celebrar una ballada patrocinada pel Patronat amb una exhibició de colles que es van adherir a la celebració. Hi participaren, a part de colles foranes, tres Reusenques (amb dansaires històrics) i altres colles locals, la majoria veteranes. Després va haver-hi un vermut a l'Orfeo i un dinar en un restaurant, per acabar amb una projecció de diapositives i el repartiment de premis i records.

Aquest any la colla Reusenca obtenia l'11è lloc de 14 participants, al Campionat Zona Sud de la Unió de Colles. La festa del lliurament de premis aquesta vegada fou el 31 de març de l'any següent al teatre municipal Faràndula de Sabadell.

1974

Les exhibicions de la Rosa de Reus el 1974 foren: el dia 5 de maig a Reus, el 28 de juliol a Sant Carles de la Ràpita i el 25 d'agost a l'Es-

pluga de Francolí. Mentrestant, seguia la bona marxa com a entitat i va preparar aquell any 11 audicions públiques.

El Patronat també n'organitzà 11.

El 28 d'abril es va dur a terme el Dia de la Sardana que prepararen el Patronat i la Rosa de Reus. Al matí, es va oferir una ballada i, a la tarda, a la plaça de Prim, es va organitzar el V Concurs del Sardanista Complet. Les normes seguien anunciant que no hi havia jurat qualificador pel ben ballar dels grups i que els delegats continuaven ajudant la seva colla i els organitzadors. El format era el mateix, era divertit i els molts participants demostraven, novament, el seu bon coneixement de la sardana. Van participar-hi 8 grups amb noms estranys i còmics.

El 5 de maig colles sardanistes locals van participar a la jornada inaugural de la primera Olimpíada Escolar a l'antic estadi del Reus Deportiu. La festa escolar va durar molts anys, però no la sardana. En aquest cas excepcional van presentar el galop d'entrada i van ballar una sardana reduïda.

El 19 de maig, la Rosa de Reus portà l'Aplec de Muntanya a Alcover, a l'ermita del Remei. Hi hagué gent del poble que s'hi va enganxar i que van mantenir-lo els anys següents. La música va anar a càrrec de la cobla Reus.

El 29 de juny del 1974 se celebrà el XIII concurs a la tarda als Màrtires, amb la cobla Reus. La gran quantitat de colles va significar una altra vegada un gran espectacle i un esforç organitzatiu. Els resultats, en la categoria de colles grans bàsic per a la zona sud, foren: 1a Dansaires del Penedès (del Vendrell), 2a Dansaires de l'Avenç (d'Esplugues de Llobregat), 3a Roca (de Gavà) i 11a Reusenca, d'entre 18 grups. En la categoria de grans de colles lliures, fou: 1a Violetes del Bosc, 2a Rosa de Sant Jordi (les dues de Barcelona) i 3a Mirant al Cel (de Sabadell), d'entre 13 grups. En colles lliures infantils: 1a Petits Bell Punteig (de Sabadell), 2a Petits Dansaires (de Barcelona) i 3a Petits Catalans (d'Igualada), d'entre 7 colles. En juvenils: 1a Joventut Catalana, 2a Caliu d'una Terra (d'Igualada) i 3a Dansaires de Germanor Barcelonina, d'entre 4 grups. Es va comptar amb la presència de la pubilla universal de la sardana 1974: Maria Teresa Farrés i Amenós, d'Igualada.

L'Aplec de Prades de la Rosa de Reus va tenir lloc el 14 de juliol amb la cobla Reus, i va mantenir un bon èxit.

El 28 de juliol del 1974, a la tarda, a càrrec de la cobla Reus, hi hagué una ballada de sardanes que comptà amb una exhibició de les colles Reusenca, Enjogassada i Rosa de Reus.

El 22 de setembre fou el dia que la colla sardanista Rosa de Reus trià per celebrar el VIII Aplec Baix Camp. Al llarg del matí i la tarda comptà amb les cobles La Principal de Caçà, Badalona i Reus. Mantenien el concurs fotogràfic i el de dibuix i pintura ràpids. A les 8 del vespre hi hagué el cant dels adéus. Una vegada finalitzat, al vespre, per primera vegada s'organitzà un recital de l'Orfeo Reusenc a l'interior del santuari.

Amb motiu de la Feria Oficial de Muestras de la Provincia de Tarragona, com que el 21 d'octubre era el «Dia de Reus», se celebrà una audició amb la cobla Reus.

El 15 de desembre el Patronat organitzà un concurs de colles al Morrell, al migdia, amb la victòria dels Dansaires del Penedès, seguits de Romani (de Tarragona) i Joventut Tarragonina, d'entre 6 classificades.

1975

El 1975 la Rosa de Reus preparà 8 audicions i també foren 8 les del Patronat per al Foment de la Sardana.

El 22 de març del 1975 novament es reunia a Ràdio Popular el jurat que designaria la votació d'emissora a «La Sardana de l'Any». Van formar el jurat: Joan Roig, Jordi Trilla, Joan Baptista Bové, Jaume Figuerola, Joan Ciurana i Francesc Salas.

Aquell any la ballada del dia de Sant Jordi la patrocinà la Caixa de Pensions, a plaça d'Espanya, amb la cobla Reus. El dia 25, dia de la Sardana, a dos quarts d'1 de la matinada, hi hagué un festival de cançó catalana al Bravium, programes per Ràdio Popular i a dos quarts de 12 l'ofrena d'una llàntia i d'un pom de clavells a la Mare de Déu de Misericòrdia per part de la Rosa de Reus, en acció de gràcies. Al migdia, la Rosa de Reus organitzà una ballada a la plaça de l'Ajuntament amb la cobla Reus, després el vermut del sardanista i un dinar. Al vespre el Patronat aportà, altra vegada, el VII Concurs del Sardanista Complet que aleshores portava l'additiu de «colles improvisades», amb les mateixes normes. Van participar-hi 9 colles. Després se celebrà una ballada pública i el repartiment d'obsequis als grups participants, essent l'última una sardana de germanor. La diada de la Verge de Montserrat també seguia igual.

El 15 de juny fou el dia de la celebració del VI Aplec de Sardanes a Muntanya, que la Rosa de Reus traslladà a les Borges del Camp. Aquí hi hagué una gran participació de tot el poble, que assistí majoritàriament a la festa. Es comptà amb la cobla La Principal del Camp i tingué

lloc a l'ermita de la Verge de la Riera, un emplaçament que es manté actualment per fer-hi l'aplec de la vila.

El 29 de juny del 1975, a la tarda, als Màrtires, amb la cobla La Principal del Camp, hi hagué el concurs de festa major. La recepció i concentració de colles es mantenia a l'Orfeó Reusenc, des d'on sortien en cercavila fins a la plaça del concurs. En colles lliures grans, quedaren: 1a Somni (de Barcelona), 2a Verge de la Mercè (de Barcelona) i 3a Esclat d'Amistat (de Torelló), d'entre 17. En infantils lliures: 1a Petits Sant Jordi (d'Igualada) i 2a Minyons Enjogassats (de Linyola). En juvenils lliures: 1a Gallardia (de Linyola), 2a Xerínola (de Castellserà) i 3a Promesa (de Linyola), d'entre 4 grups. En grans del bàsic zonal D: 1a Roses Blaves (de Sant Feliu de Llobregat), 2a Dansaires del Sícoris (de Lleida) i 3a La Lira (del Vendrell), d'entre 11. En bàsic infantils: 1a Petits Vilanovins (de Vilanova i la Geltrú), 2a Poncella de Clavellina (de Lleida) i 3a Collcerola (de Lleida), d'entre 4 colles. I en juvenils del bàsic: 1a Blau-grana (de Vilanova i la Geltrú), 2a Humor i Alegria (també de Vilanova) i 3a Dansa Airosa (de Sant Feliu de Llobregat).

El segon aplec estable de la Rosa de Reus, el de Prades, el prepararen per al dia 20 de juliol. Hi participà la cobla Reus. Seguia el bon èxit.

El 24 de juliol, la colla sardanista Rosa de Reus continuà organitzant la ballada a la Fira de Sant Jaume, al passeig de Sunyer, amb la cobla Reus.

El IX Aplec Baix Camp, a la plaça del santuari de Misericòrdia, el 13 de setembre del 1975, comptà amb les cobles: Ciutat de Girona, La Principal del Camp i Reus. També hi hagué els clàssics concursos fotogràfic i de dibuix i pintura ràpids i, al vespre, la participació de l'Orfeó Reusenc amb el santuari ple de gent.

Després d'una primera etapa amb un gran nombre de colles, la creació del Patronat per al Foment de la Sardana a Reus i Comarca va significar un gran impuls per al sardanisme local a partir de la unió de tota la gent amant de la sardana. La culminació d'aquesta empenta va ser l'adjudicació del pubillatge en la proclamació de Reus, Ciutat Pubilla de la Sardana el 1964, un reconeixement de la resta de Catalunya a la tasca realitzada a la nostra ciutat, essent la primera de les comarques meridionals.

Posteriorment, si bé el sardanisme de colla va anar en decadència fins a esdevenir testimonial, no es pot dir el mateix de les entitats principals que, de manera activa, fomenten i divulguen la nostra dansa. En aquest

període, l'Orfeó Reusenc destaca per les seves colles i el Patronat Sardanista es consolida com una entitat potent, que participa en els moviments sardanistes de Catalunya. Per acabar, la Rosa de Reus, colla en els seus inicis i encara uns anys més, progressivament va esdevenir una entitat de referència en l'organització d'aplecs i altres activitats.

5 - L'ARRIBADA DE LA DEMOCRÀCIA

L'arribada de la democràcia canvia els motlles de quaranta anys. Un dels principals és que la sardana, que fins a aquell moment era una eina reivindicativa, ha de trobar el seu lloc en el món del lleure i la cultura, cada cop més globalitzat. I aquesta és la missió que es proposen les entitats de Reus i la seva gent. Veurem, en aquest període, com s'ho munten per adaptar-se a la nova realitat, quines estratègies utilitzen i quins recursos posen a disposició de la seva gran passió: la sardana. Les entitats no van deixar escapar les efemèrides per posar la sardana a Reus a la primera línia de l'actualitat, de la mateixa manera que van treballar per sumar esforços a la ciutat i a Catalunya, donant suport a totes les iniciatives destinades a unir els sardanistes.

1976

La colla sardanista Rosa de Reus anuncià, per al 1976, 10 audicions. Participà en els concursos dels dies: 29 de juny a Reus, 6 de juliol a Salou, 21 d'agost a Igualada, 29 d'agost a la Sénia i 14 de novembre al Morell. També féu una exhibició el 27 de maig a Reus. Les audicions del Patronat també foren 10. El bon fer de les dues entitats es mantenia constantment. Prova n'és l'audició del dia 19 d'agost que organitzaren conjuntament amb la col·laboració del Centre d'Iniciatives i Turisme amb dues audicions estiuenques.

El dia 20 de juny fou l'assenyalat per celebrar el VII Aplec de Sardanes a Muntanya. La Rosa de Reus el traslladà a la Mussara, on el jovent de Vilaplana hi posà molt d'entusiasme, i és un gran lloc de trobada de

sardanistes i excursionistes. La cobla Reus actuà al matí i La Principal del Camp a la tarda.

Aquest mes fou Salvador Daroca i Grau, de les Borges del Camp, en aquell moment membre de junta del Patronat de Reus, qui rebia el guardó Floricel Rosa d'Or de l'Agrupació Sardanista d'Anglès, un guardó que anualment donen en senyal de reconeixement a l'activitat de sardanistes de tot Catalunya.

El Concurs de Colles del 1976 es féu el dia 29 de juny, a la tarda, als Màrtirs. Es tractava del quinzè. Els resultats en grans zonals foren els següents: 1a Remembrança (de Lleida), 2a Romaní (de Tarragona) i 3a Riallera (de Lleida), d'entre 12. En juvenils zonals: 1a Junes les Mans (de Tarragona), 2a Humor i Alegria (de Vilanova i la Geltrú) i 3a Brots de Romaní (de Tarragona), d'entre 4 participants. En infantils zonals: 1a Petits Vilanovins (de Vilanova i la Geltrú), 2a Ginesta (de Lleida) i 3a Petits Vallencs. En lliures grans: 1a Amunt i Crits (de Girona), 2a Girona Aimada i 3a Brots de Ginesta (de Barcelona), d'entre 11 classificades. En lliures juvenils: 1a Blau-grana (de Vilanova i la Geltrú), 2a Maginet (de Tarragona) i 3a Dansaires de Germanor Barcelonina, d'entre 5. L'única infantil fou Llevantina (de Lleida). La música va anar a càrrec de la cobla La Principal del Camp.

El 10 de juliol la Rosa de Reus organitzà l'Aplec de Prades, la vila vermella. Hi hagué la cobla Reus.

El X Aplec Baix Camp, la Rosa de Reus el va anunciar per al dia 26 de setembre del 1976. Aquest any hi hagué les cobles: Barcelona, La Principal de Collblanc i Reus. Continuava el dinamisme dels concursos de pintura i dibuix ràpids, i el de fotografia. Novament, l'Orfeó Reusenc oferí un concert al vespre.

El dia 29 d'octubre, en els actes de la X Fira de Mostres, s'organitzà una audició amb la cobla Reus. El Patronat també era a la llista d'entitats col·laboradores.

1977

El 27 de febrer del 1977 la Rosa de Reus participà en un concurs a Manresa, el 15 de maig també a Manresa, el 29 de juny a Reus, el 3 de juliol a Torredembarra, el 24 de juliol a Figuerola del Camp, el 7 d'agost a Vilanova i la Geltrú i el 6 de novembre al Morell. Va oferir exhibicions l'1 i el 17 d'agost a Cambrils, i el 12 d'octubre a Reus. Les audicions d'aquell any que programaren foren 10, més 9 del Patronat per al Foment de la Sardana.

El dia de Sant Jordi el Patronat féu la ballada amb la cobla Reus a la plaça de l'Ajuntament on hi havia les parades de llibres i roses. El Bravi-um i els seus sardanistes hi participaren activament amb diferents actes.

El dia 24 d'abril novament se celebrà el Dia de la Sardana. La Rosa de Reus, al matí, feia una ofrena a Misericòrdia. També al matí, es preparà una Missa del Sardanista a l'església de la Sang i, a les 12, una ballada a la plaça de Prim, seguit del vermut i el dinar. A la tarda, el Patronat organitzà el VIII Concurs del Sardanista Complet amb el patrocini de Banca Catalana. Hi hagué 8 grups participants. Continuava havent-hi la ballada oberta per a tothom. El dia 27 la Confraria de la Mare de Déu de Montserrat feia la missa, al vespre, amb les ofrenes de flors de les entitats i el repartiment de boix.

Aquell any, en el programa, hi constava un escrit que amb el títol: «Encara ens cal la sardana» signat per F.J.H. (Ferran Jové i Hortonedà). El reproduïxo, en part:

Tots sabem que la sardana ha estat durant molts anys el motiu que ens ha permès mantenir viu, latent, l'esperit de Catalunya. La sardana ha estat fins ara que no ens permetien fer política, no solament una dansa, sinó el pretext vàlid per mitjà del qual vibraven els nostres sentiments de catalanitat i s'abrandava el caliu que romania sota la cendra d'una dictadura llarga i feixuga.

La sardana ha de ser encara la nostra arma pacífica per a seguir amb la lluita que encara ens cal menar per tal d'assolir les nostres llibertats. La sardana, amics, encara és el que ens uneix més com a catalans [...] ens toca a nosaltres (els sardanistes) seguir treballant com ho fem fins ara: sense estridències, però fermament i amb amor a Catalunya [...].

Hi ha qui creu, –ai, l'as!– que ja ho hem assolit tot, que no ens cal patir: Alerta!. Creiem que ens manca gairebé tot. La lluita tot just a començat, perquè si arribem a assolir el que encara ens manca, ens caldrà treballar per conservar-ho. ENCARA ENS CAL LA SARDANA, OI?

El primer de maig se celebrà el VIII Aplec de Sardanes a Muntanya de la Rosa de Reus, aquesta vegada a Ulldemolins, on tocaren la Reus i La Principal del Camp. Encara que, amb alguna interrupció, també va tenir continuïtat.

El 1977 el Concurs de Colles es féu el 26 de juny, a la tarda, als Màrtirs, amb la cobla Melodia. Puntuava una altra vegada per al campionat zonal D, amb 10 colles grans, 5 juvenils i 4 infantils. Els resultats foren, en lliures infantils: 1a Brots de Rosella (de Sant Adrià del Besòs), 2a Belluguits (de Torelló) i 3a Rosada (de Santa Coloma de Queralt), d'entre 4. En juvenils lliures: 1a Rosella (de Sant Adrià del Besòs), 2a Maginet (de Tarragona) i 3a Sol Naixent (de Torà), amb 6 participants. I en grans: 1a Esclat d'Amistat (de Torelló), 2a Amunt i Crits (de Girona), 3a Riallera (de Vic) i 8a Cors Alegres (de Reus), d'entre 14. La Rosa de Reus hi participà fora de concurs.

La colla Cors Alegres va obtenir un 3r lloc en el concurs estiuenc de Sant Pere i Sant Pau (Tarragona). També va ser present a l'important acte de la inauguració del nou camp de futbol del Reus Deportiu.

L'Aplec de Prades, aquell any fou el 12 de juliol i continuava comptant amb molta gent i amb la cobla Reus.

En els actes complementaris de les 24 hores de tennis de taula del Braivium, hi participà la colla Cors Alegres, que va fer una bona exhibició.

Aquell any l'Aplec Baix Camp era el dia 18 de setembre amb les cobles: Sabadell, La Principal de Llagostera i Reus. Novament, van arrodonar la festa amb els concursos de dibuix i pintura ràpids, i el de fotografia. L'Orfeó Reusenc participà, altra vegada, en el recital que tancava l'aplec.

Podeu recordar que el nom sencer de l'entitat era Patronat per al Foment de la Sardana a Reus i Comarca. Per aquest motiu va promoure la sardana a diferents indrets, i aquell any fou a Riudecanyes.

1978

El 1978 la Rosa de Reus programà 8 audicions de sardanes. La seva colla acudí als concursos del 26 de febrer a Manresa, el 25 de juny a Reus, el 19 d'agost a Igualada i el 12 de novembre al Morell.

El Patronat preparà 10 audicions, més una a Riudecols l'1 d'octubre, seguint el seu intent, i una altra a Prades el 12 de novembre, motivada per una reunió de la Intercomarcal Sardanista.

Aquell any el Dia de la Sardana fou el 30 d'abril. En les festes el dia 21 hi hagué el nou descobriment de la placa de Reus Ciutat Pubilla de la Sardana 1964 al vestibul de l'Ajuntament (que va desaparèixer de manera misteriosa) on encara avui es pot veure. El dia 22 es van programar llibres, roses i sardanes, al vespre, amb la cobla Reus. El

dia 27 es feia l'ofrena a la Verge de Montserrat. I el dia 30, els ja considerats actes tradicionals de les dues entitats, com eren la ballada, al migdia, el vermut i el dinar de germanor, al vespre, el IX Concurs del Sardanista Complet, amb una bona participació, i la ballada. Tot amb la cobla Reus. En les programacions radiofòniques solament quedava Ràdio Popular de Reus, que emetia el programa «La Nostra Dansa» els diumenges a les 9 del matí.

La Rosa de Reus preparà per al 7 de maig el IX Aplec de Sardanes a Muntanya a Riudecanyes. Al matí i a la tarda comptà amb les cobles Reus i La Principal del Camp. El gran resultat fou la creació d'un grup sardanista que faria els següents aplecs del pantà de Riudecanyes. 15 anys més tard va desaparèixer.

Per a la festa major del 1978 s'organitzaren ballades els dies 23, a la tarda, amb la cobla Reus (amb motiu dels Focs de Sant Joan), i 27, amb la mateixa cobla, al vespre, al passeig de Prim.

Cal tenir en compte que el dia de Sant Pere ja no era festa arreu de Catalunya; per tant, el Patronat es va veure obligat a canviar la data del Concurs de Colles i traslladar-lo al diumenge més proper. Aquell any fou el dia 25. El detall era el mateix: a dos quarts de 5 de la tarda sortida (lloc de concentració i vestuari a l'Orfeó Reusenc) i, acompanyats d'una banda o el que fos pel trasllat en cercavila, anava fins a la plaça dels Màrtirs. Allí es va fer el concurs amb la cobla La Principal del Camp. El resultat fou, en colles grans lliures: 1a Amunt i Crits (de Girona), 2a Contrapunt (de Terrassa), 3a Clavellina (de Lleida), 11a Rosa de Reus i 13a Cors Alegres (de Reus), d'entre 18 grups. En juvenils lliures: 1a Juntes les Mans (de Tarragona), 2a Jovenalla (de Terrassa) i 3a Maginet (de Tarragona), i 5 més. En infantils lliures: 1a Brots d'Ametller (de l'Ametlla de Mar), 2a Rebrols de l'Avi (de Bescanó) i 3a Rosada (de Santa Coloma de Queralt), d'entre 6. En bàsic zonal grans: 1a Dansaires del Sícoris (de Lleida), 2a Vella Amistat (d'Igualada) i 3a Geltrunenca (de Vilanova i la Geltrú), d'entre 16 participants. En juvenils: 1a Humor i Alegria (de Vilanova), 2a Nova Amistat (d'Igualada) i 3a Poncella de Clavellina (de Lleida). I, en infantils: 1a Petits Vilanovins, 2a Tendra Amistat (d'Igualada) i 3a Petits Vallencs (de Valls). Es van congregar un total de 54 colles, en honor a la celebració del 25è concurs.

El VII Aplec de Prades va ser el 9 de juliol, que continuà comptant amb la cobla Reus i sardanes de set tirades.

El XII Aplec Baix Camp del 1978 se celebrà el 24 de setembre, amb l'actuació de les cobles Amoga, La Principal del Camp i Reus. La Rosa de Reus mantenia els concursos de fotografia, i dibuix i pintura ràpids. Al vespre, una altra vegada l'Orfeó Reusenc oferí un concert. La nit anterior van preparar un foc de camp a la mateixa plaça.

1979

La Rosa de Reus el 1979 organitzà 8 audicions. El Patronat en va fer 9, a més d'una altra, el 25 de novembre, a les Borges del Camp.

Aquell any s'edità la primera *Guia dels aplecs de la sardana* a les nostres comarques, que fou una conseqüència d'aquell anterior llarg intent d'unió que va treballar feixugament el Patronat per al Foment de la Sardana a Reus i Comarca. D'entrada va recollir 24 aplecs i, en totes les reunions preparatòries de l'any anterior, va quedar palesa per unanimitat la seva unió i les ganes de compaginar esforços. El Patronat va esdevenir el centre coordinador i començà una llarga història. En el títol, al seu començament, hi constaven les comarques on se celebrava algun aplec. El 1982 es va obtenir el suport econòmic de la Diputació, el 1984 l'ajut del Departament de Cultura de la Generalitat i fins al 1984 el patrocini de la Caixa d'Estalvis Provincial. A partir del 1985 es va decidir posar *Guia dels aplecs de la sardana a les comarques meridionals de Catalunya*. El petit llibret guanyà en qualitat i es va nodrir de portades cada cop més atractives, gràcies a la participació de sardanistes que hi aportaren dissenys.

El dia 28 d'abril novament es reunien sardanistes locals a Ràdio Popular per efectuar la votació d'emissora del concurs «La Sardana de l'Any». El jurat el van conformar: Joan Roig, Jordi Trilla, Maria Àguila, Pere Bernat, Francesc Salas, Rosa Vidiella, Trini Nieto, Joan-Francesc Becerra, Joan Baptista Bové, Joan-Ramon Mestre i Concepció Munté.

El 29 d'abril, Dia de la Sardana, la Rosa de Reus seguia organitzant la ballada del migdia a la plaça de Prim, el vermut del sardanista i el dinar de germanor. A la tarda el X Concurs del Sardanista Complet, amb les mateixes normes, és a dir, amb colles de tres parelles mixtes i un delegat, que convocava els sardanistes en un acte que, tal com deia la reglamentació: «És una festa, no un campionat». Foren 10 les colles que hi participaren, sempre amb noms estranys o divertits.

La continuïtat dels aplecs de muntanya que continuava a càrrec de la Rosa de Reus va ser el 6 de maig a Riudecols amb les dues cobles

reusenques. Aquesta vegada hi hagué poca participació i més escassa, encara, per part de la joventut del poble.

Per la festa major del 1979 s'anuncià una única ballada el dia 23 de juny a la tarda. L'1 de juliol el Patronat novament preparà als Màrtirs el que fou XXVIII Concurs de Colles, amb la cobla Triomfal. Les colles grans quedaren així: 1a Marboleny (de les Preses), 2a Amunt i Crits (de Girona) i 3a Verge de la Salut (de Sabadell), d'entre 12. En juvenils: 1a Maginet (de Tarragona), 2a Esclat Naixent (de Barcelona) i 3a Dansaires de Germanor Barcelonina, d'entre 4. I, en infantils: 1a Joia Nostra (de Girona), 2a Brots de Rosella (de Sant Adrià del Besòs) i 3a Esclat Nou (de Barcelona), d'entre 5 participants. El jurat d'aquell any el van formar: Joan Baptista Bové, Concepció Munté, Enriqueta Zaragoza, Joan Ciurana, Josep Escoda, Maria Àguila, Jaume Biosca, Lluís Pinyol, Jordi Trilla i Francesc Salas.

El 8 de juliol tornà l'Aplec de Prades de la mà de la Rosa de Reus amb la cobla Reus.

El 24 de juliol, en la programació de la Fira de Sant Jaume, hi constà una audició de sardanes amb la cobla Reus, que va preparar la Rosa de Reus.

Aquell 1979 l'Aplec Baix Camp portà el número tretze i se celebrà el 23 de setembre. Les cobles participants foren: Els Montgrins, La Principal del Camp i Reus. Es mantenien els dos concursos de fotografia i dibuix i pintura, mentre que el concert del vespre es traslladà al teatre La Salle amb la cobla Els Montgrins i l'Orfeó Reusenc, amb un gran èxit d'assistents. Val a dir que el dia anterior, dissabte, a la nit, hi hagué un foc de camp a la plaça del santuari en el qual participà l'Agrupament Escolta de l'Agrupació Excursionista Catalunya, la mateixa entitat que abrigava la Rosa de Reus.

1980

El 1980, la Rosa de Reus va fer 5 audicions de sardanes, i el 26 d'agost participà en el que va ser, possiblement, l'última sortida de concurs a Igualada. Les ballades del Patronat foren 9.

A començaments d'aquell any el reusenc Joan Roig i Canals fou nomenat conseller nacional territorial de l'Obra del Ballet Popular.

En el programa «La Nostra Dansa» que emetia Ràdio Popular se seguia escoltant «La Sardana de l'Any», que portava Jordi Puerto i la seva emissora Ràdio Joventut de Barcelona. A la votació de l'emissora, que

va ser el dia 26 d'abril, hi van participar, aquesta vegada, 15 sardanistes, que, per cert, van donar el primer lloc a la que seria, finalment, guanyadora del període 1979-1980: «L'aplec de tardor», de Conrad Saló. El jurat que es va reunir estava format per: Jordi Trilla, Joan Roig, Trini Nieto, Lluís Pinyol, Joan Baptista Bové, Salvador Daroca, Empar Ciurana, Maria Àguila, Enriqueta Zaragoza, Jaume Miret, Joan Ciurana, Concepció Munté, Antoni Salas, Josep Maria Baiges i Francesc Salas.

El Dia de la Sardana d'aquell any se celebrà el 27 d'abril. El dia 23 tornaren les sardanes amb la cobla Marabú, de Valls. Per Ràdio Reus va aparèixer un nou programa sardanista de nom «Sardanes al vent» i continuava emetenst-se «La Nostra Dansa» per Ràdio Popular de Reus. Al matí hi hagué els mateixos actes. Sardanes, al migdia, a la plaça de Prim, seguides del vermut i el dinar que oferia la Rosa de Reus. A la tarda, també el Patronat repetia el seu XI Concurs del Sardanista Complet. Es mantenia tot igual. Hi hagué la cobla Reus. Com a curiositat històrica poso el resultat i els noms que adquiria cada grup. Van quedar: 1a Els trempats, 2a Els rovellats, 3a Els barrufets, 4a Xaloc, 5a Sostre i 6a Els eixerits.

El 4 de maig fou l'escollit per la Rosa de Reus per fer l'XI Aplec de Sardanes a Muntanya i el va oferir a Botarell amb les cobles Comtal i Reus. Tornà a canviar la fesomia de l'acte i molt jovent va ajudar a fer-lo. Al llarg de bastants anys va seguir amb el títol d'Aplec a la Font Vella.

En els actes de la festa major, el dia 23 hi hagué festa amb la recepció i el repartiment de la Flama del Canigó i al vespre hi hagué la cobla Reus a la plaça del Mercadal. El mateix dia 29 (va ser diumenge) se celebrà el Concurs de Colles Sardanistes a la plaça de la Llibertat, a la tarda, amb la cobla Tàrrega. El resultat en colles grans lliures va ser: 1a Amunt i Crits (de Girona), 2a Badalona i 3a Nou Esclat (de Barcelona), d'entre 11 grups. En juvenils: 1a Joia Nostra (de Bescanó), 2a Esclat Naixent (de Barcelona) i 3a Nova Joventut (de Badalona), d'entre 4. En infantils: 1a Brots de Rosella (de Sant Adrià de Besòs), 2a Or Fi (de Barcelona) i 3a Esclat Nou (de Barcelona). En les colles grans del bàsic C: 1a Nou Estel (de Manresa), 2a Junes les Mans (de Tarragona) i 3a Verge de la Salut (de Sabadell), d'entre 12 grups. En juvenils: 1a Joventut Montserratina (d'Igualada) i 2a Esperit d'un Poble (d'Igualada). I, en infantils: 1a Petits Vallencs, 2a Tendra Amistat (d'Igualada) i 3a Petits Bell Esplai (de Valls), d'entre 4 participants.

El IX Aplec de Prades la Rosa de Reus el realitzà el dia 13 de juliol amb la cobla Reus i conservava la mateixa proposta dels anteriors.

El XIV Aplec Baix Camp, el 28 de setembre del 1980, aportà les actuacions de les cobles Lluïsos de Taradell, Baix Empordà i Reus, a part de seguir amb els mateixos concursos que anys anteriors. A la vigília, a la nit, la Rosa de Reus va preparar un recital del grup Al Tall al teatre Bartrina i el concert de l'Orfeó Reusenc, una vegada acabat l'aplec, a Misericòrdia.

L'Obra del Ballet Popular va atorgar aquell any la Medalla al Mèrit Sardanista al borgenc Salvador Daroca i Grau, prou conegut a les nostres contrades, que encara era membre de la junta del Patronat.

1981

Pel que fa al 1981 tornaren a ser 5 les audicions que programà la Rosa de Reus. El nombre de les del Patronat fou 9.

El 25 d'abril del 1981 novament es trobava un jurat per fer la votació d'emissora (Ràdio Popular de Reus) a «La Sardana de l'Any». Aquesta vegada, el jurat va estar format per: Maria Àguila, Antoni Salas, Joan Ciurana, Jordi Trilla, Salvador Daroca, Empar Ciurana, Jaume Saltó, Francesc Salas, Jaume Alemany, Miquel Capdevila, Núria Raduà i Xavier Ferré.

El Dia de la Sardana fou el 26 d'abril i el continuaven organitzant les dues entitats locals. El dia 25 hi hagué un sopar concert al restaurant del Centre de Lectura d'homenatge a Salvador Daroca i Grau en reconeixement a la seva extensa activitat sardanista, que tingué la intervenció de la cobla Reus amb un encertat i breu concert. El 26, sardanes al migdia, vermut i dinar, i a la tarda el XII Concurs del Sardanista Complet, amb les mateixes normes i la participació de 6 colles.

El XII Aplec de Sardanes a Muntanya se celebrà amb gran èxit, el primer de maig, a Maspujols. Hi participen les cobles Comtal de Balaguer i Reus. És un dels aplecs que encara se celebra.

El dia 23 de juny del 1981 constà en el programa de festa major la tradicional ballada de la cobla Reus, a la tarda, mentre que el dia 27, al vespre, també actuà a la plaça de la Llibertat.

El Concurs de Colles tingué lloc el dia 28, a la tarda, a la plaça de la Llibertat, i la part musical la posà la cobla Tàrrega. El resultat, en grans, quedà així: 1a Amunt i Crits (de Terrassa), 2a Juntes les Mans (de Tarragona) i 3a Tarragona Dansa, d'entre 13. En juvenils: 1a Joia Nostra (de

Bescanó), 2a Nova Joventut (de Badalona) i 3a Cors Juvenils (de Terrassa). I, en infantils: 1a Or Fi (de Barcelona), 2a Petits Amunt i Crits (de Terrassa) i 3a Plou i Fa Sol (de Badalona), d'un total de 5.

La Rosa de Reus seguia amb el ben encarrilat Aplec de Prades. Fou el número 10 i l'època estiuenca sempre portava curiosos a la vila. Novament comptà amb la cobla Reus.

Per al dia 19 de juliol el Patronat va organitzar un concurs a la plaça del Pòsit de Cambrils, amb la cobla Reus. En grans, el resultat fou: 1a Juntes les Mans (de Tarragona), 2a Valls i 3a Cossetània (de Tarragona), d'entre 9 colles. L'única juvenil fou Brots de Romaní de Tarragona.

El 27 de setembre del 1981 el XV Aplec Baix Camp conservava les mateixes característiques que els anys anteriors, ja que la gran quantitat de públic i participants així ho demanaven: concursos de fotografia i dibuix i pintura ràpids, comptant amb les cobles: Mediterrània, La Principal de la Garrotxa i Reus. A la cloenda, altra vegada l'Orfeo Reusenc va oferir un recital.

El 29 de novembre començava tota una llarga i bona avinença amb Almostrer, que es va concretar en la Festa de l'Oli. Van coincidir dos fets: seguir amb la proposta del Patronat per al Foment de la Sardana de fer sardanes als pobles de l'entorn de Reus i també l'intent de fer la festa que s'anomenaria «de l'Oli». Després de poques reunions es va iniciar el camí. Sardanes a les dotze del migdia i un bon esmorzar que obtenia el patrocini de l'Ajuntament, l'Ateneu Agrícola i la Cooperativa Agrícola van ser els ingredients principals d'un acte que va tardar uns tres anys a obtenir un cert èxit.

1982

De cara al 1982, la Rosa de Reus preparà 6 audicions i el Patronat n'organitzà 9. La del dia 21 de juliol, a la Fira de Sant Jaume, la convocaven les dues entitats, amb el patrocini de l'Ajuntament.

El Dia de la Sardana se celebrà el 25 d'abril. El Patronat hi aportà: el dia 23, la ballada; el dia 24, un sopar homenatge a la cobla Reus, que va agrair interpretant dues sardanes, i el dia 26 va fer un experiment d'ensenyament de sardanes a la plaça, una hora abans de la ballada, poc reeixit. Després hi va haver el XIII Concurs del Sardanista Complet, en què els participants sempre rebien obsequis a repartir per a cada grup. Per la seva banda, la Rosa de Reus aportà la ballada del migdia, l'acollidor vermut del sardanista i el dinar de germanor.

El XIII Aplec de Sardanes a Muntanya, la Rosa de Reus el preparà a l'Argentera amb la presència de les cobles Melodia del Vendrell i Reus. Hi participà poca gent i no va tenir continuïtat.

En el programa de festa major del 1982, altra vegada es pot trobar la ballada del dia 23 de juny, al vespre, a la plaça del Mercadal, amb la cobla Reus, per seguir amb la festa dels Focs de Sant Joan-Flama del Canigó. El dia 28, n'hi hagué una altra, a la plaça de la Llibertat, en la qual es van afegir les escoles que havien realitzat cursos de sardanes.

El Concurs de Colles del dia 27 es va celebrar, novament, a la plaça de la Llibertat, amb la cobla Tàrrega. Fou el XXI, com sempre de mà del Patronat Sardanista de Reus. En colles grans, el resultat fou: 1a Xaloc (de Barcelona), 2a Dansaires del Penedès (del Vendrell) i 3a Senzillesa (de Súria), d'entre 15 grups participants. En juvenils: 1a Estel Català (de Súria) i 2a Humor i Alegria (de Vilanova), d'entre 4. I, en infantils: 1a Petits Bell Esplai (de Valls), 2a Maginet (de Tarragona) i 3a Petits Montserratins (d'Igualada).

L'Aplec de Prades tingué lloc l'11 de juliol. La Rosa de Reus, com és lògic, el tenia plenament assumit.

El XVI Aplec Baix Camp el 1982 se celebrà el dia 19 de setembre. Hi hagué les cobles: Genisenca, Bages i Reus. Aquesta vegada es va obtenir la presència i actuació de la colla castellera Xiquets de Reus. També hi hagué el concurs de fotografia, i dibuix i pintura ràpids, i l'actuació de l'Orfeó Reusenc al santuari al final de l'aplec, que també es mantingué.

Aquell any l'últim diumenge de novembre es trobaren, novament, el Patronat reusenc i la Cooperativa Agrícola d'Almoster, com també el seu Ateneu Agrícola, per continuar amb la Festa de l'Oli. Hi hagué pocs canvis, però se'n millorà la propaganda. La cobla Reus va oferir la ballada al migdia.

1983

Foren 7 les audicions que preparà la Rosa de Reus per al 1983, i el Patronat 9. Les de la Rosa de Reus prengueren un caire diferent, en preparar una programació monogràfica, ja que la meitat de les sardanes eren d'un mateix autor. D'aquesta manera, el 9 de gener es dedicà a Carles Santiago, el 27 de febrer a Josep Saderra, el 10 d'abril a Josep Vicens *Xaxu*, el 24 d'abril a Ricard Viladesau, l'11 de juny a Josep Auferil, el 28 de juny a Josep Maria Baiges i el 30 d'octubre a Francesc Mas Ros. Totes s'interpretaren pel sistema de set tirades.

Era el 16 d'abril quan novament es trobà el jurat sardanista a Ràdio Popular de Reus per fer la votació de «La Sardana de l'Any». Aquell any van votar: Antoni Salas, Antoni Nadal, Joan Ciurana, Josep Escoda, Miquel Capdevila, Núria Raduà, Maria Àguila, Olímpia Cabezas, Josep Maria Baiges, Marià Gil i Francesc Salas.

En la celebració del Dia de la Sardana, el 24 d'abril, la Rosa de Reus hi organitzà, altra vegada, la ballada al migdia. Seguia el vermut del sardanista, al seu estatge del carrer de les Galanes, i el dinar de germanor. El Patronat novament oferia la ballada de Sant Jordi, aquesta vegada amb la cobla Comtal de Balaguer i va tornar a organitzar el Concurs del Sardanista Complet, amb el mateix format i les mateixes normes, com també en puntuació, aquell any amb 10 grups participants.

Els programes sardanistes radiofònics amb motiu d'aquell dia feren una emissió especial, tant «Sardanes al vent» a Ràdio Reus, els dissabtes, a les 2 del migdia, com «La nostra dansa», els diumenges, a les 10 del matí, a Ràdio Popular de Reus.

L'entitat Obra del Ballet Popular en els guardons que per norma atorgava en ocasió del Dia Universal de la Sardana, va concedir el Roure d'Or a la colla sardanista Rosa de Reus en agraïment per la seva tasca de promoció i difusió sardanista. El lliurament del premi es féu a Montserrat de la mà de l'abat Cassià Maria Just el dia 26 de juny.

El XIV Aplec de Sardanes a Muntanya de la Rosa de Reus es va dur a terme a Capafonts, un poble ben petit, que va acollir les cobles Melodia i Reus. S'hagué de fer un esforç econòmic, però es va aconseguir que continués uns quants anys, amb l'organització de l'Agrupació Verge de Barrulles.

El dia 23 de juny arribà, novament, la Flama del Canigó i, a la tarda, se celebraren sardanes a la plaça del Mercadal amb la cobla Reus. A la tarda del dia 28 la mateixa cobla actuà a la plaça de Prim. La nit del dia 25 el Patronat va encetar una sessió de balls vuitcentistes a La Palma amb la cobla La Principal de Barcelona, que fou molt ben rebuda.

El 26 s'organitzà l'annual Concurs de Colles de Festa Major, a la tarda. Els resultats foren, en colles grans: 1a Roure (de Barcelona), 2a Tarragona Dansa i 3a Senzillesa (de Súria). En juvenils: 1a Nova Llum (de Barcelona), 2a Nova Tarragona Dansa i 3a Joia Nostra (de Besanón). I, en infantils: 1a Petits Bell Esplai (de Valls), 2a Juguines del Llac (de Banyoles) i 3a Maginet (de Tarragona). Va anar a càrrec de la cobla Tàrrega.

El XII Aplec de Prades se celebrà el 10 de juliol i, com era habitual, va comptar amb la presència musical de la cobla Reus.

Per al dia 18 de setembre s'anuncià la celebració del XVII Aplec Baix Camp, aquell any amb les cobles: Mediterrània, Camprodon i Reus. Hi hagué una altra vegada els concursos de fotografia i dibuix i pintura, tot comptant, també, amb el recital de l'Orfeó Reusenc, acabat l'aplec.

Els dos aplecs mostraren un altre cop la confiança i la capacitat de la Rosa de Reus.

L'octubre sortia a la ciutat un nou diari, modest, això sí, però que des del seu començament s'acostà a tot el moviment reusenc. El seu nom era *Actualitat de Reus* amb el subtítol de *Diari Independent*, que en la seva curta vida va dirigir, als seus inicis: Àngel Camacho Huerta i, cinc setmanes més tard: Domènec Solé i Gasull. El febrer de l'any següent va desaparèixer. Amb tot, va tenir la confiança del Patronat, motivat, sobretot, a celebrar en aquells moments el 25è aniversari de la seva fundació. En el període de vivència d'aquest diari, el fet sardanista va sortir en 15 ocasions, ja que després dels detalls de la gran festa, van aparèixer articles signats per F.S. Si més no, el sardanisme tenia un espai on tractar els aspectes que li eren més o menys habituals.

A la tardor del 1983 se celebraren els actes del 25è aniversari del Patronat per al Foment de la Sardana amb molt bona acceptació. L'11 de novembre, al saló de sessions de l'Ajuntament, es va presentar el disc: *Sardanes a Reus*, que va editar l'entitat. El dia 12 es va projectar al Bartrina la pel·lícula: *Som i Serem*. El dia 16, amb la col·laboració del Centre de Lectura, es va inaugurar una exposició antològica del Patronat. Al mateix estatge es va convocar una xerrada col·loqui amb el tema «Sardanes avui». El dia 19, a la nit, es va oferir un concert al teatre Fortuny amb la cobla Els Montgrins, en el qual, a la mitja part, es va fer un reconeixement als integrants en diferents èpoques de la junta, tot destacant-ne l'esforç, com també a altres persones properes a l'entitat. El dia 20, al migdia, es va oferir una ballada, a la plaça de Prim, amb la cobla Reus, que va culminar amb un multitudinari dinar de germanor.

Es mantenien les sardanes a les emissores locals. Els dissabtes a un quart d'1 del migdia s'oferia «Flash informatiu sardanista» a Ràdio Popular de Reus i a les 2 de la tarda Ràdio Reus comptava amb el programa de mitja hora «Sardanes al vent». Els diumenges a dos quarts de 10 del matí, a Ràdio Reus, s'emetia un breu resum d'activitats; a les 10, a Ràdio Popular de Reus, trobàvem el programa de mitja hora «La nostra

dansa», i a dos quarts d'11 Ràdio Músic Club de Reus recollia comentaris sardanistes dintre el programa «La nostra terra».

El 27 de novembre hi havia la III Festa de l'Oli d'Almoster en la qual el Patronat va portar la cobla Reus.

Al final d'aquell any i del 25è aniversari del Patronat, l'entitat feia una relació dels socis que havien rebut, a criteri de les diferents juntes directives, la Insígnia d'Or de l'entitat i el títol honorífic. Textualment deia: «President honorari, Rafael Vilà i Barnils. Socis d'honor, Lluís Moreno i Pallí i Joan Sirolla i Ribé. Socis emèrits, Joan Grau i Martorell, Maria Helena Forniés i Mercadé i Salvador Daroca i Grau».

1984

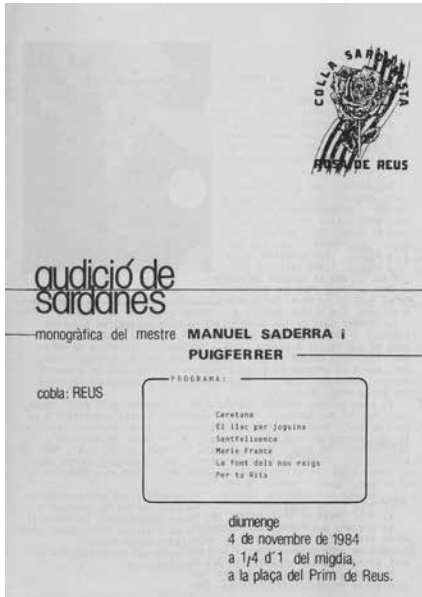

El 1984 la Rosa de Reus anuncià 8 audicions, seguint el mateix sentit de l'any anterior. El 8 de gener, l'autor escollit fou Vicenç Bou; el 19 de febrer, Conrad Saló; el 8 d'abril, Pere Masats; el 29 d'abril, Tomàs Gil i Membrado; el 27 de juny es feren sardanes amb músiques de cançons populars, i el 4 de novembre, Manel Saderra. El mateix nombre de ballades va fer el Patronat. La majoria formaven part dels actes festius de la ciutat.

Ràdio Popular de Reus mantenia el seu programa «La Nostra Dansa», que incloïa el programa «La Sardana de l'Any», que seguia elaborant Jordi Puerto des de Ràdio Joventut de Barcelona, repetit a 14 emissores catalanes. El dia 7 d'abril del 1984 es feia la votació d'emissora amb el jurat format aquell any per: Josep Maria Baiges, Trinitat Nieto, Antoni Salas, Josep Colomé, Mercè Gené, Núria Bruno, Josep Escoda, Tomàs Monje, Jordi Trilla, Joan Ciurana, Maria Àguila, Olímpia Cabezas, Lluís Pinyol, Antoni Nadal i Francesc Salas, que era el conductor del programa.

L'1 d'abril d'aquest any la junta del Patronat Sardanista i altres sardanistes van retre una emocionant visita a Rafael Vilà i Barnils, primer president de l'entitat i president honorari, al seu poble natal d'Arbúcies, i van visitar, també, el monument que el seu poble li havia dedicat. Van fer un àpat amb l'alcalde de la localitat i van obsequiar tant l'alcalde com Rafel Vilà i Barnils amb records, molt principalment del 25è aniversari de l'entitat.

El 29 d'abril tornà el Dia de la Sardana. El dia 23 se celebrava la ballada de Sant Jordi del Patronat. El dia de la festa la ballada de la Rosa de Reus mantenia el seu cicle monogràfic amb sardanes de Tomàs Gil i Membrado i després seguia el vermut i el dinar. A la tarda, se

celebrà, novament, el Concurs del Sardanista Complet-Colla Improvisada, que seguia amb formacions de set persones i les mateixes normes. Hi participaren 10 grups i la gent continuava divertint-se. Cal apuntar que aquestes ballades començaven amb una sardana per a tothom, seguien les tres sardanes del concurs i tres més per al públic. En el programa d'actes no constaven els títols de les sardanes destinades al concurs. Tingué lloc amb la cobla Reus a la plaça de Prim.

El XV Aplec de Sardanes a Muntanya la Rosa de Reus el portà a Almofter el dia 6 de maig. Hi hagué pluja i no es va fer. Es traslladà al dia 11 de juny. Les cobles, finalment, foren: la Comtal i la Reus. La població no va donar-hi continuïtat.

El 18 de juny l'Associació de Concerts de Reus programà, en el concert de clausura del curs, al teatre Bartrina, una actuació de la cobla Mediterrània, dirigida per Josep Maria Bernat, amb un variadíssim recull de música per a cobla.

El 20 de juny l'entitat Amics de Reus atorgà el seu títol: Lo més amic de Reus 1984, al Patronat per al Foment de la Sardana a Reus i Comarca; tal com quedà escrit: «al recordar el fet i els actes del vint-i-cinquè aniversari, com també per la seva labor en la cultura popular».

El dia 23 de juny la cobla Reus interpretà la ballada de la tarda a la plaça del Mercadal. El 27 en va fer una altra a la plaça de Prim. La Rosa de Reus, present a la festa major, portà la cobla Melodia el dia 29, a la tarda, a la mateixa plaça.

El 24 de juny se celebrà el Concurs de Colles de Festa Major, que era el XXIII. Va actuar-hi la cobla Tàrrega. El resultat fou, en colles grans: 1a Dansaires del Penedès (del Vendrell), 2a Tarragona Dansa i 3a Fent Camí (de Tarragona), d'entre 8 grups. En colles juvenils: 1a Tarragona Amunt, 2a Maginet (de Tarragona) i 3a Nova Tarragona Dansa. I, en infantils: 1a

Maginet, 2a Sant Martí (de Vilallonga) i 3a Tarragonina, d'entre un total de 4.

Aquest any s'atorgà el guardó Anella Calongina (Sant Antoni de Calonge) al secretari del Patronat, Joan Ciurana i Moya, en reconeixement de la seva excel·lent tasca en tot l'àmbit sardanista.

El dia 8 de juliol, novament se celebrà l'Aplec de Prades, que comptà amb la cobla Reus.

El 18 de setembre tingué lloc el XVIII Aplec Baix Camp, que seguia organitzant amb èxit la colla sardanista Rosa de Reus. Hi hagué les cobles: La Principal del Llobregat, Ciutat de Cornellà i Reus. En relació amb els concursos, quedà el de fotografia. D'altra banda, es comptà amb la presència dels Xiquets de Reus i el concert de l'Orfeó Reusenc. El dia anterior organitzaren un recital de Raimon al teatre Bartrina, que lògicament fou molt seguit.

El 26 de novembre, la IV Festa de l'Oli d'Almóster ja va prendre un caire més popular i les sardanes van ser un bon atractiu. De fet, el Patronat volia fer una festa de veritat i aquell any, al costat de la cobla Reus, va comptar amb la participació de 6 colles sardanistes que van fer una magnífica exhibició.

1985

El 1985 seguien les ballades de sardanes de la Rosa de Reus, en aquest cas 8. El Patronat es quedà amb el mateix nombre.

El 27 d'abril hi hagué la votació d'emissora de «La Sardana de l'Any» a Ràdio Popular de Reus, un concurs musical que seguia conduint a escala nacional Jordi Puerto. El jurat el van formar: Xavier Ferré, Sílvia Coll, Maria Àguila, Olímpia Cabezas, Lluís Pinyol, Jordi Trilla, Francesc Salas i Josep Maria Baiges.

El Dia de la Sardana s'escaigué el 28 d'abril. La cobla triada aquell any per al dia de Sant Jordi fou la Miralpeix. La Rosa de Reus mantenia les ballades monogràfiques i el dia 28 la cobla Reus interpretà sardanes de Joaquim Soms i va convidar els assistents a fer el vermut del sardanista i, més tard, els més decidits, van seguir la festa amb el dinar. A la tarda, s'oferí el XVI Concurs del Sardanista Complet amb les mateixes normes i 12 colles participants. En aquesta ocasió foren 22 els establiments comercials de la ciutat que col·laboren en la festa. Els participants es trobaren un nou «problema» per millorar la classificació en haver de donar la resposta correcta a una pregunta sobre la sardana

que ballaven quan es trobaven a la meitat de la sardana. En el programa hi deia:

Amb renovat entusiasme, la Colla Sardanista Rosa de Reus i el Patronat per al Foment de la Sardana, us animem i convidem a celebrar, un any més, el Dia de la Sardana.

La nota humana i de vivesa l'heu de donar vosaltres, amics sardanistes, gent de sempre i gent nova, gent gran i gent jove.

El 5 de maig la Rosa de Reus va preparar el XVI Aplec de Sardanes a Muntanya i el va organitzar al Molar, al Priorat. Les cobles que hi participaren foren: Melodia i Reus. També fou una bona festa i va tenir un certa continuïtat.

El 9 de maig del 1985 el Patronat reusenc preparà el que va ser el gran Concurs de Colles a Batea (Terra Alta). Fou al migdia amb la cobla Tàrrega. Els resultats quedaren, en grans: 1a Dansaires del Penedès (del Vendrell), 2a Joia Nostra (de Bescanó) i 3a Dintre el Bosc (de Manresa), d'entre 13 grups. En juvenils: 1a Brots de Dintre el Bosc (de Manresa), 2a Tarragona Amunt i 3a Bell Esplai (de Valls), d'entre 6. I, en infantils: 1a Espurnes de Llum (de Barcelona), 2a Tarragonina i 3a Sant Martí (de Vilallonga del Camp), d'un total de 14 grups.

A la festa major, la cobla Reus interpretà la ballada del dia 23, a la plaça del Mercadal, a la tarda. El 29, a la tarda, La Principal de Barcelona s'exhibia a la plaça de Prim, i la mateixa cobla, a la nit, a La Palma, amenitzava el Ball Vuitcentista, que tingué un èxit esclatant.

El concurs de festa major es va celebrar el 30 de juny al mateix lloc de tots els anys amb la cobla La Principal de Barcelona. El Patronat va acollir 44 colles. Van assolir els primers llocs, en grans: 1a Dansaires del Penedès (del Vendrell), 2a Llavor de Catalunya (de Barcelona) i 3a Tarragona Dansa. En juvenils: 1a Brots de Catalunya Dansa (de Barcelona), 2a Oreig (de Barcelona) i 3a Bell Esplai (de Valls). I, en infantils: 1a Maginet (de Tarragona), 2a Tarragonina i 3a Petits Catalunya Dansa (de Barcelona).

Aquell any la colla Reusenca va reaparèixer, ocasionalment, a Ceret, el 18 d'agost, on va participar en la categoria de grans. Quedà en 19è lloc de 21 grups participants. Va continuar. En la mateixa categoria participà, el 16 de novembre, en un concurs al Morell, en el qual va quedar en el lloc 8è.

El XIV Aplec de Prades se celebrà aquell any el 14 de juliol. Novament va comptar amb la cobla Reus.

El XIX Aplec Baix Camp fou el 22 de setembre. Hi hagué les cobles: Ciutat de Girona, La Principal de Barcelona i Reus, i es va organitzar, novament, el concurs de fotografia.

Quedà per al dia 1 de desembre la V Festa de l'Oli a Almofter. També hi hagué la cobla Reus, afegint-hi el Patronat una actuació de l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc.

1986

El 1986 la Rosa de Reus va anunciar 10 ballades. El Patronat en va preparar 9. S'ha de comentar que l'audició organitzada pel Patronat el 16 de març es tracta de la primera que s'anuncià en el llavors anomenat «sistema manresà», és a dir, amb les sardanes interpretades de set tirades. Va repetir la proposta en la ballada del 8 de desembre.

Les programacions radiofòniques sardanistes el 1986 eren aquestes: a Ràdio Reus, els dissabtes de les 2 i cinc minuts de la tarda fins a dos quarts de 3 s'emetia el programa «Sardanes al vent»; a Ràdio Popular de Reus, els dissabtes de les 2 i vint-i-cinc minuts fins a les 3, es programava «La nostra dansa».

El Dia de la Sardana va caure el 27 d'abril. El dia de Sant Jordi, de la mà del Patronat, hi hagué, a la plaça, La Principal Rapitenga. El dia 26 el Patronat preparà un emotiu sopar homenatge al seu vicepresident: Joan Vilà i Llodríguez, amb molta assistència de socis i amics; un acte en què se li lliurà la Insígnia d'Or de l'entitat i el títol de soci emèrit. L'aportació musical de la festa anà a càrrec de: Joan Solé, Lurdes Pons, Isabel Rua i Clau de Sol.

La Rosa de Reus començà el dia 27 la celebració del seu 25è aniversari. La ballada del matí es va anunciar pel «sistema manresà» (nou sardanes de set tirades), després hi hagué cava per a tothom al seu estatge, seguit de l'habitual dinar de germanor. El Patronat preparà, a la tarda, el XVII Concurs del Sardanista Complet. Altra vegada, hi hagué una pregunta de propina. Van participar-hi 8 grups. La cobla Reus interpretà les sardanes.

En aquesta època no podia faltar l'Aplec de Sardanes a Muntanya. El dia 4 de maig, a Pradip, la Rosa de Reus hi portà les cobles Comtal i Balaguer. Algun any des del mateix poble es va repetir la festa.

Després de vuit mesos de preparació i lluita començava l'1 de juny del 1986 una altra fita exitosa que va encarrilar la Rosa de Reus. Fou l'Aplec

d'Aplecs, una festa bianual en la qual va tenir la traça d'incorporar gent de tots els aplecs sardanistes que es feien en aquell moment al Baix Camp, amb un resultat de 13 poblacions que va augmentar poc després a 16. El gran centre per fer-lo va ser el castell d'Escornalbou, malgrat les possibles dificultats per arribar-hi i marcar de la millor manera els llocs d'aparcament de cotxes, com també altres dificultats de vegades difícils de solucionar. Va ser una llarga trajectòria que també apareixerà en aquest extracte d'actes. Va significar moltes reunions, al principi molt ben assumides, sempre comptant amb la responsabilitat de tot aquell variat equip. Les cobles van ser: Mediterrània, Canigó i Reus. Com sempre, la Rosa de Reus buscà i trobà moltes col·laboracions en els programes, i el primer any també comptà amb la presentació del cinquè volum de la col·lecció Escornalbou, al claustre del castell. També es va oferir un espectacle de mim, visites culturals, exposició de fotografies de les diferents poblacions que el van organitzar i un concurs fotogràfic.

El 23 de juny, a la ballada amb la cobla Reus, que preparà el Patronat, inclosa en la festa de la Flama del Canigó-Focs de Sant Joan, va fer la seva presentació la colla Dansaires del Baix Camp. La proposta de la colla quedà palesa en aquest escrit seu:

No fa ni un any que la colla es va formar i ja hem gaudit de l'experiència sardanista amb uns resultats prou satisfactoris perquè els ànims segueixin. Gent que se'n va, gent nova, sempre fermes, la colla segueix un camí ascendent en el món de la nostra dansa nacional.

No és fàcil estar constantment lluitant i assajant per arribar al fi proposat, però significa tant quan una cosa es fa a gust. Efectivament, ja hem tingut l'experiència dels concursos (veritablement emocionant!). I és que tot hi juga: els dies abans de ballar, aquests intensos assajos, les preparacions... tot per aquest únic fi; i és que no ens conformem en obtenir una posició més menys proposada, el nostre ideal és arribar més amunt [...].

La nostra colla representa Reus, puix fa disset anys que la nostra ciutat s'ha vist mancada de noves colles que la representin. Així doncs, la nova colla que hem format intentarà en tot moment que a Reus no li falti la categoria que es mereix i per això lluitarem i ens hi esmenarem per aquest Reus tan sardanista que el 1964 fou Ciutat Pubilla de la Sardana.

No hi ha res que no puguem aconseguir amb esforç i treball, i són aquestes les eines que calen a l'hora de donar suport, mitjançant la sardana a la nostra identitat com a catalans. Això és el que nosaltres ens proposem.

El dia 26, al vespre, hi hagué sardanes a la plaça de Prim amb la cobla Reus, i el dia 30, una altra audició, tot això de la mà de la Rosa de Reus. El dia 29, a la nit, tornava a La Palma el Ball Vuitcentista, que seguia preparant el Patronat.

El Concurs de Colles de Festa Major celebrà el 25è aniversari i, per tant, va tenir un caire extraordinari, com així ho van demostrar les 59 colles participants. El Patronat va atorgar trofeus especials al capdancer més veterà present al concurs, que fou Pere Pineda (nascut el 29-4-25) de la colla Encara hi som (de Vilanova i la Geltrú). També al més jove, que era Diana Galarzo (nascuda el 14-3-76) de la colla Anhel Montserratí (d'Igualada). I a la colla que havia participat més vegades al concurs de Reus, categoria en la qual quedaren empatades Amunt i Crits (de Terrassa) i Dansaires del Penedès (del Vendrell).

Els resultats van quedar, en grans del bàsic sud: 1a Rosella i Clavellina (de Lleida), 2a Marinada (de Bellvís) i 3a Tarragona CST, d'entre 9. En juvenils del bàsic: 1a Maginet (de Tarragona), 2a Lleialtat (de Lleida) i 3a Sempre Amics (de Tarragona), d'entre 5. En infantils: 1a Maginet (de Tarragona), 2a Ara Poncellina (de Lleida) i 3a Joguina (de Lleida), d'entre 5. En grans lliures: 1a Violetes del Bosc (de Barcelona), 2a Dansaires del Penedès (del Vendrell) i 3a Roure (de Barcelona), d'entre 18. En juvenils lliures: 1a Oreig (de Barcelona), 2a Brots de Roure (de Barcelona) i 3a Cors Juvenils (de Terrassa), d'entre 7. I, en infantils lliures: 1a Espurnes de Llum (de Barcelona), 2a Petits Amunt i Crits (de Terrassa) i 3a Petits Tarragona Dansa, d'entre 10. El jurat local, en aquesta ocasió, el van formar: Maria Àguila, Jaume Biosca, Lluís Pinyol, Jordi Trilla, Francesc Salas, Josep Escoda, Anton Joan Alzamora, Teresa Vives, Joan Bové i Ció Munté. La cobla va ser la Tàrrega. La sardana de germanor fou l'estrena de la composició de Josep Maria Bages que va titular «Quan Reus abraça a les colles».

El 7 de juliol el Patronat reusenenc organitzà un concurs de colles a Batea. La colla Reusenca hi participà, atesa la poca aflluència de concursants, i ocupà el 4t lloc dels grans.

El XV Aplec de Prades va tenir lloc el 13 de juliol. La Rosa de Reus hi portà les cobles Reus i Ciutat de Cornellà. Continuava duent-se a

terme el Concurs fotogràfic i s'iniciaren les sardanes de set tirades a l'aplec.

El 16 d'agost, el Patronat preparà una exhibició de colles a Bot, en la qual participaren: Reusenca i Dansaires del Baix Camp, de Reus, i Tarragona, respectivament.

El 23 d'agost en un concurs a Coma-ruga, la Reusenca quedà 9a, d'entre 10 colles grans. El 7 de setembre el concurs fou a Deltebre amb la participació de Dansaires del Baix Camp, que obtingué el 2n lloc en la categoria juvenil de colles lliures. En el concurs de Tarragona, el 12 de setembre, hi participà la Reusenca.

L'Aplec Baix Camp quedà situat el dia 21 de setembre amb les colles: La Principal de la Bisbal, Sant Jordi i Reus. Es convocà el Concurs fotogràfic i comptà amb l'actuació de la colla castellera Xiquets de Reus. A la tarda, hi hagué la presentació del gegant Carrasclat, apadrinat per la Vitxeta, l'Indi i la colla sardanista Rosa de Reus. Altra vegada se celebrà el concert de l'Orfeó Reusenc. Augmentà la presència de gent. L'exposició de les fotografies presentades al concurs de l'aplec es continuava realitzant a l'estatge de la Rosa de Reus, un acte que es repetia tots els anys.

El 9 d'octubre hi hagué, novament, un concurs al Morell. La Reusenca quedà 7a de 8 colles grans, i la Dansaires del Baix Camp 2a d'entre 6 colles de la categoria juvenil. Mentre que, a Bellvís, el 26 d'octubre, en colles juvenils, Dansaires del Baix Camp ocupà el 8è lloc, d'entre 9 colles, i la Reusenca quedà 10a, d'entre 18 colles grans.

A la tardor, la colla Dansaires del Baix Camp inicià un curs d'ensenyament per a gent jove tots els dimecres al vespre a l'estatge del Patronat, situat al carrer de Sardà número 2.

El 1986 la colla sardanista Rosa de Reus celebrà unes grans festes amb motiu del seu 25è aniversari. Va ser al llarg de tot l'any. L'entitat va organitzar 9 ballades. L'11 de gener organitzà un concert amb la cobla Mediterrània al teatre Bartrina. I ja he indicat que també va organitzar quatre aplecs, una tasca titànica.

El 27 d'abril, Dia de la Sardana, oferien cava per a tothom havent acabat la ballada del matí. Després de l'exposició de les fotografies participants i premiades en el seu premi Aplec Baix Camp, aquell any n'hi hagué una altra d'antològica amb les premiades en les 20 edicions anteriors.

El 13 de desembre es va celebrar el sopar d'aniversari (va ser un gran acte), amb els additius d'un homenatge a la cobla Reus, la presentació

del seu llibre *Des de fa 25 anys*, que reflectia la vida de la colla, seguit d'un espectacle del seu company il·lusionista Lluís M. El dia 20 van convocar un altre concert al Bartrina, aquesta vegada amb La Principal de la Bisbal. Els actes van comptar amb molta gent.

Potser per remarcar el que va ser un punt i a part per tractar la gran capacitat d'organització de la Rosa de Reus, cal fer referència a la creació de l'Aplec d'Aplecs al castell d'Escornalbou. A més de tenir, de llarg, la preparació necessària per inventar una gran festa sardanista, cal destacar la virtut d'encomanar la idea i l'entusiasme a les entitats que feien els seus aplecs al Baix Camp. Fou un gran repte que van assolir.

D'altra banda, es mantenia la Festa d'Almòster el dia 7 de desembre de la mà del Patronat. Al costat de la cobla Reus va actuar l'Esbart Ciutat de Reus, de l'AEC.

1987

El Patronat per al 1987 anuncià 10 ballades de sardanes, la majoria amb l'anomenat «sistema manresà». La Roa de Reus en va fer 6. Aquell any les dues entitats ja van entrar en conveni amb l'IMAC (Institut Municipal d'Acció Cultural) per ajudar a les despeses dels actes, sempre públics.

L'1 de febrer del 1987 hi hagué un concurs de colles a l'Ametlla de Mar. En una única classificació de colles grans amb 9 colles apuntades, quedaren: 6a Reusenca i 8a Dansaires del Baix Camp. En un altre concurs, a Valls, el 8 de març, en colles grans quedaren: 16a Reusenca i 18a Dansaires del Baix Camp, amb 22 colles participants.

El resultat de la Reusenca, el 20 de març a Manresa, en un concurs que pagà una casa comercial, que sempre és una bona curiositat, quedà: 12a de 14 participants. El 7 de juny, a Ivars d'Urgell, es van classificar en 6è lloc de 10 colles.

El 26 d'abril fou la data assenyalada per celebrar el Dia de la Sardana, encara a tot Catalunya. Al migdia, hi hagué la ballada que preparava la Rosa de Reus; a les 2, el vermut que ofería la mateixa entitat al seu estatge de l'Agrupació Excursionista Catalunya i, a les tres, dinar, també organitzat per la Rosa de Reus. A la tarda, es convocà la ballada i el XVIII Concurs del Sardanista Complet, que el Patronat per al Foment de la Sardana continuava organitzant a la plaça de Prim amb les mateixes normes i puntuació, a més del problema que havien de resoldre a mig ballar l'última sardana. Van ser 9 grups concursants. Tot amb la cobla Reus. En el programa, hi seguien constant els anagrames de les

dues entitats locals. A la ballada de Sant Jordi el Patronat hi portà la cobla Neàpolis. Per les emissores locals tot continuava igual. El dia 26, a l'estatge del Patronat, es projectaren vídeos, a les 7 de la tarda, i, a les 9, al teatre Bravium, es presentà la temporada de l'Esbart Ciutat de Reus.

El 3 de maig la Rosa de Reus va anunciar el XVIII Aplec de Sardanes a Muntanya que, en l'ampli recorregut anual, fou a parar a l'Hospitalet de l'Infant, amb les cobles Reus i Comtal de Balaguer. Actualment, es manté de la mà del Foment Cultural.

El 31 de maig hi hagué el III Concurs de Colles a Batea, que organitzava el Patronat Sardanista de Reus amb la cobla Melodia. Les colles del bàsic sud van quedar, en grans: 1a Amics de Cornellà, 2a Tarragona i 3a Llevantina (de Lleida), d'entre 7. En bàsic juvenils: 1a Oreig, 2a Llebeig (les dues de Barcelona) i 3a Joguina (de Lleida), d'entre 4. En bàsic infantils: 1a Xiroia i 2a Esclat Nou (les dues de Barcelona), d'entre 5. En colles grans lliures: 1a Roure (de Barcelona), 2a Dansaires del Penedès (del Vendrell) i 3a Bell Esplai (de Valls). En juvenils: 1a Brots de Roure (de Barcelona), 2a Brots de Dintre el Bosc (de Manresa) i 3a Gentils Dansaires (de Barcelona), d'entre 4 colles. I, en infantils lliures: 1a Gentils Dansaires (de Barcelona), 2a Petits Vallencs i 3a Barrufets de Dintre el Bosc (de Manresa).

A partir del 1987 quedà ben definida la participació de les dues entitats sardanistes reusenques a la festa major. Per un costat, el Patronat Sardanista de Reus feia la recepció de la Flama del Canigó i, per tant, la ballada del dia 23; el Concurs de Colles i el Ball Vuitcentista. Les altres ballades quedaven a cura de la colla sardanista Rosa de Reus. La ballada del dia 23 de juny, a la tarda, anà a càrrec de la cobla Reus. A la mateixa plaça del Mercadal hi tornà l'endemà. El dia 27 també va tocar a la plaça de Prim. El 29, a la tarda, la cobla Sabadell era a la plaça de Prim i, a la nit, a La Palma, va tornar el Ball Vuitcentista amb La Principal de Barcelona.

Pel que fa al XXVI Concurs de Colles de Festa Major, se celebrà el dia 28 a la plaça de la Llibertat, amb la cobla Tàrrega. En grans del bàsic sud quedaren: 1a Dansaires Vilanovins, 2a Amics (de Cornellà) i 3a Blanca Espurna (de Sitges), d'entre 5. En juvenils: 1a Brots de Catalunya Dansa, 2a Oreig i 3a Llebeig (les tres de Barcelona), d'entre 4. En infantils: 1a Petits Catalunya Dansa, 2a Esclat Nou (les dues de Barcelona) i 3a Petita Blanca Espurna (de Sitges), d'entre 5. En grans lliures: 1a Llabor de Catalunya, 2a Violetes del Bosc (les dues de Barcelona)

i 3a Grup Montserratí (d'Igualada), d'entre 12. En juvenils: 1a Dansaires del Sícoris (de Lleida), 2a Joventut Montserratina (d'Igualada) i 3a Brots de Belluguits (de Torelló), d'entre 4. I, en infantils: 1a Aires Nous (de Santpedor), 2a Poncella de Clavellina (de Lleida) i 3a Petits Montserratins (d'Igualada), d'entre 9 grups.

El 12 de juliol s'anuncià el XV Aplec de Prades, que continuava organitzant la Rosa de Reus. Tot el dia hi hagué les cobles Reus i Comtal.

Amb motiu de la Fira de Sant Jaume a Reus, el Patronat per al Foment de la Sardana organitzà una audició amb la cobla Reus el 25 de juliol.

El setembre se celebrà el XXI Aplec Baix Camp, amb les cobles: La Selvatana, La Principal de Barcelona i Reus. Cal afegir que, al matí, hi hagué la presència del gegant Carrasclet, a qui Tomàs Gil dedicà una sardana. Els Xiquets de Reus, a la tarda, i el concert de l'Orfeó Reusenc, al vespre, significaren els additius de l'acte. Com ja era habitual persistia el Concurs Fotogràfic.

Entre l'octubre i el novembre el Patronat oferí el IV Curset per a Monitors Sardanistes, molt ben acollit. Eren dotze sessions de teoria i pràctica que es donaren els vespres al teatre Bravium tres dies a la setmana. A part de les explicacions i les classes, s'aportava un important dossier de vint pàgines, conduït per Maria Àguila.

El 6 de desembre la VII Festa de l'Oli a Almoster, sempre cuidada en el vessant festiu pel Patronat, comptà amb la cobla Reus, en la ballada, i va repetir l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc.

A part dels concursos de colles indicats, la Reusenca va participar, el 5 de juliol, en el de Sant Pere i Sant Pau, on va encertar la sardana revessa (aquella tan enrevessada en què s'han de descobrir els compassos dels curts i els llargs). També el 30 d'agost a Coma-ruga, el 26 de setembre a Calafell, el 16 d'octubre al Vendrell i el 25 d'octubre a Banyoles, sempre amb la categoria de veterans.

1988

El 1988 el Patronat anuncià per a tot l'any 10 ballades de sardanes i 8 la Rosa de Reus.

El 14 de març el Patronat demanà a la nova cobla La Principal d'Amsterdam que visités la nostra ciutat, per tractar-se de la primera vegada que era a Catalunya i considerar-ho una autèntica novetat. Els responsables van ser Rolf van Kreveld i Jesús Ventura. La programació

assolida en la seva estança fou, al matí, una visita al monestir de Poblet; al migdia, recepció a l'Ajuntament; després de dinar, hi hagué visites ciutadanes a la Casa Navàs, al Centre de Lectura i a la Llotja i Cambra de Comerç i Indústria, on foren rebuts amb entusiasme pel senyor Francesc Cabré, president de l'entitat. Després van oferir una audició de tres sardanes a la plaça de Prim, plena de gom a gom.

Els programes de ràdio en aquella època eren: a Ràdio Reus, els dissabtes a les 2 de la tarda, «Sardanes al vent» i, a Cope-Reus, els diumenges a les 9 del matí, «La nostra dansa».

El 19 de març del 1988 el Club Natació Reus Ploms va celebrar un gran acte amb motiu de la inauguració de la nova pista d'atletisme de material sintètic. Mitjançant bons contactes, la sardana hi va ser present gràcies als components de la colla Reusenca, que procurà la participació de quatre colles més, que van ser: Tarragona, Bell Esplai (de Valls), Tarragona Dansa i Dansaires del Baix Camp. Representaren les cinc anelles olímpiques portant cintes dels diferents colors. Ballaren un galop d'entrada i la sardana «Baix Camp 86» de Josep Maria Baiges.

El 24 d'abril es tornà a celebrar el Dia de la Sardana. El dia de Sant Jordi, a les cinc de la tarda, hi hagué el lliurament del títol de soci emèrit i la Insígnia d'Or de l'entitat a Joan Roig i Canals, acte en el qual es van rebre moltes adhesions. A la tarda, la ballada fou amb la cobla Juvenil de Bellpuig. L'endemà, la ballada, el vermut i el dinar va anar a càrrec de la Rosa de Reus. A la tarda, hi hagué el XIX Concurs del Sardanista Complet–Colla Improvisada, que se celebrà amb les mateixes normes que anys anteriors, seguit de la ballada que portava el Patronat. Es classificaren 8 colles. Totes les ballades van ser de set tirades. El resultat del concurs d'aquest any fou: 1a Pela-canyes, 2a Espantaocells, 3a Salta-taulells, 4a Els roncaires, 5a Els xarrups, 6a Eucaristíades Aguijón a la recerca del taulell perdut, 7a Quedarem malament i 8a Espeny.

La corrua d'aplecs que preparà la Rosa de Reus fora de l'àmbit local va continuar. El primer de maig el XIX Aplec de Sardanes a Muntanya a Arbolí, amb les cobles: Reus i Comtal, que, esporàdicament, han continuat algun any. El 23 de maig l'Aplec d'Aplecs al castell d'Escornalbou, amb les cobles: La Principal del Llobregat, Jovenívola de Sabadell i Pirineu. La colla castellera Xiquets de Reus també hi va ser. Aquest acte continuaven organitzar-lo les comissions d'entitats organitzadores dels aplecs del Baix Camp amb la coordinació de la Rosa de Reus. El gran inconvenient

aquest any fou la pluja. Es va haver de suspendre i solament es va fer una ballada i un concert a l'interior de l'església del monestir.

Va arribar la festa major. El dia 23 de juny, a la tarda, hi hagué sardanes a la plaça del Mercadal amb la cobla Reus, amb motiu de l'arribada de la Flama del Canigó. El 24 hi hagué la mateixa cobla, hora i lloc. El 25, a la nit, ball de festa major a La Palma amb La Principal de Barcelona. El 27 les sardanes foren a la plaça de Prim amb la cobla Reus. I el 29, a la tarda, al mateix lloc, es comptà amb la cobla Mediterrània.

El dia 26 de juny hi hagué el Concurs de Colles de Festa Major. Es va comptar amb la cobla Tàrrega. En la categoria de grans del bàsic centre, els resultats foren: 1a Mestral, 2a Fent Camí (les dues de Tarragona) i 3a Bell Esplai (de Valls), d'entre 7 colles. En veterans: 1a Tarragona i 2a Enyorança (de Tarragona). En juvenils: 1a Joves Odenencs (d'Òdena) i 2a Joventut Montserratina (d'Igualada), amb 4 grups. En infantils: 1a Petita Blanca Espurna (de Sitges) i 2a Petits Odenencs. En grans lliures: 1a Dansaires del Penedès (del Vendrell), 2a Nostra Ensenya (de Barcelona), 3a Dansaires Vilanovins (de Vilanova i la Geltrú), i al lloc 6è Dansaires del Baix Camp, d'entre 10. En juvenils lliures: 1a Sang Nova (de Barcelona) i 2a Aires Nous (de Santpedor). Finalment, en infantils lliures: 1a Vailets de l'Orfeó de Sants i 2a Petits Brots Eulaliencs (les dues de Barcelona), amb 3 participants.

El 10 de juliol altra vegada hi hagué l'Aplec de Prades en la seva XVII edició. Hi participaren les cobles Reus i Juvenil de Bellpuig. Puc dir que, com era costum, es va fer el Concurs Fotogràfic.

Per al 18 de setembre la Rosa de Reus preparà el seu Aplec Baix Camp. En aquella ocasió, comptà amb les cobles: Costa Brava, La Flama de Farners i Reus. Persistien el Concurs Fotogràfic i el concert, havent acabat les sardanes de l'Orfeó Reusenc al santuari. La part extra va ser a les 11 de la nit, a La Palma, amb ball de la cobla orquestra Costa Brava.

El 15 de novembre el Patronat Sardanista organitzà la presentació al saló de sessions de l'Ajuntament del llibre *Compàs*, amb comentaris dels autors: Jaume Nonell i Lluís Subirana, un llibre que encara és un magnífic compendi sardanista.

El 4 de desembre tornà la festa a Almoster. El Patronat posà a la plaça la cobla Reus i l'Esbart Ciutat de Reus de l'AEC.

La colla Dansaires del Baix Camp participà, aquest any, en aquests concursos: el 31 de gener a l'Ametlla de Mar, el 13 de març a Valls i el

19 de juny a Santpedor. La Reusenca, al seu torn, ho va fer: el 31 de gener a l'Ametlla de Mar, el 13 de març a Valls, el 19 de juny a Santpedor, el 10 de juliol a Capellades, el 21 d'agost a Roda de Berà (on encertà la sardana revessa), el 28 d'agost a Coma-ruga, el 2 d'octubre a Sudanel·l (on tornà a encertar la revessa), el 16 d'octubre al Vendrell, el 30 d'octubre a Bellvís i el 23 de novembre a Banyoles. En relació amb les exhibicions: el 7 d'agost a la Urbanització Reus Camp i Mar de Salou, el 14 d'agost a Bot, el 6 de novembre al Morell i l'11 de desembre a la Trobada de Colles Veteranes a Vilanova i la Geltrú, amb la participació de 24 grups, on es va fer una exhibició i el dinar corresponent.

1989

El Patronat el 1989 va organitzar 11 ballades, més les que correspongueren a les festes dels 25 anys de Reus, Ciutat Pubilla. La Rosa de Reus en va oferir 6.

La gent de Reus que havia treballat per la sardana en diferents àmbits continuava obtenint importants reconeixements. El Dia de la Sardana del 1989, Maria Àguila i Navarro era guardonada, en els premis que atorgava l'Obra del Ballet Popular, amb el premi a Nous Camins per la difusió de la sardana en la creació de nous continguts en el marc de l'EGB, amb rerefons sardanista. El ressò a escala local fou important.

El 22 d'abril a tres quarts de 7 de la tarda, el Patronat oferí una ballada amb la cobla Juvenil de Bellpuig i, a la nit, un sopat d'homenatge a Jaume Alemany i Ferré, admirat tenora i director que fou de la cobla Reus, encara molt recordat, a qui s'atorgà el títol de soci emèrit. En aquest sopar també es va homenatjar a Joan Roig i Canals.

El 23 d'abril va ser el Dia de la Sardana. En el programa que, com sempre, abastava els actes de la setmana, s'informava dels horaris dels programes radiofònics que havien canviat novament: els dissabtes «La nostra dansa», a Ràdio Popular de Reus, a les 2 i cinc minuts de la tarda, i els diumenges, a tres quarts de 9 del matí, a Ràdio Reus, «Sardanes al vent».

El mateix 23 la Rosa de Reus oferia la ballada, al migdia, a la plaça de Prim i el vermut als locals de l'Agrupació Excursionista Catalunya (estatge de l'entitat). A la tarda, hi havia el XX Concurs del Sardanista Complet, en el marc de la ballada de sardanes organitzat pel Patronat Sardanista de Reus.

L'Aplec de Sardanes a Muntanya, que anualment preparava la Rosa de Reus, es va celebrar el primer de maig a Vilanova de Prades, amb

l'actuació de les cobles: Juvenil de Bellpuig i Reus. No va tenir continuïtat. Aquest va ser el darrer aplec d'aquest tipus que va organitzar l'entitat reusenca, deixant al darrere una gran tasca de promoció de la nostra dansa a petites poblacions de les comarques meridionals. Van ser vint anys de grans esforços que van tenir el seu fruit en la continuïtat d'aplec organitzats per la gent dels pobles, una llavor que va tenir els seus fruits.

No pot faltar la festa major. Com sempre, el dia 23 de juny, a la tarda, a la plaça del Mercadal hi hagué la cobla Reus. També passà el mateix el dia 24, a la nit, ball de festa major a La Palma amb La Principal de Barcelona, i la mateixa cobla en una ballada, la tarda del 25, a la plaça de la Llibertat. El 27 repetia la cobla Reus a la plaça de Prim i, la tarda del 29, la ballada fou amb La Principal de Terrassa.

El 26 de juny tingué lloc el Concurs de Colles de Festa Major, novament organitzat pel Patronat Sardanista. En les categories del bàsic C, en veterans, hi hagué aquests resultats: 1a Encara hi Som (de Vilanova i la Geltrú), 2a Tarragona i 3a Enyorança (de Tarragona). En grans: 1a Grup Montserratí (d'Igualada), 2a Blanca Espurna (de Sitges) i 3a Bell Esplai (de Valls). En juvenils: 1a Joventut Montserratina i 2a Jove Blanca Espurna. En infantils: 1a Petita Blanca Espurna, 2a Petits Bell Esplai i 3a Petits Montserratins, d'entre 5 classificades. Pel que fa a les colles lliures, en grans: 1a Roure, 2a Rosa de Sant Jordi i 3a Isard (totes de Barcelona), d'entre 11 grups. En juvenils: 1a Brots de Roure, 2a Dolça Llum (les dues de Barcelona) i 3a Dolça Boira (de Manlleu). I, en infantils: 1a Petits Galzerán (de Rubí), 2a Timbaler (de Santpedor) i 3a Petits Vallencs.

El 9 de juliol era la cita de l'Aplec de Prades, que continuava organitzant la Rosa de Reus. Les cobles aquesta vegada foren: La Lira i Reus.

Es mantenia la ballada preparada pel Patronat al recinte de la Fira de Sant Jaume el 22 de juliol.

Per al 24 de setembre estava preparat el XXIII Aplec Baix Camp amb les cobles: Vila de Blanes, Marinada i Reus durant tot el dia. La Rosa de Reus continuava convocant el Concurs fotogràfic en els dos vessants d'Aplec i Dansa i Costums Tradicionals dels Països Catalans. Una vegada acabades les sardanes, es realitzà un concert dins del santuari amb l'Orfeó Reusenc.

El novembre del 1989 el Patronat Sardanista preparà els actes del 25è aniversari de la proclamació de Reus, com a Ciutat Pubilla de la

Sardana. La ciutat es va bolcar amb els actes i, novament, com el 1964, trobà la col·laboració d'altres entitats de la ciutat i estaments oficials, fins a un total de 28. Gràcies a la mobilització de tantes entitats, la celebració va comptar amb una gran varietat de propostes. El dia 4, al teatre Fortuny a la nit, tingué lloc un concert extraordinari amb les cobles: La Principal de Barcelona i Juvenil de Bellpuig. S'hi van interpretar les sardanes finalistes del premi Ciutat de Reus de Composició Sardanista (històricament l'únic convocat a Reus d'aquestes característiques), que van preparar el Patronat Sardanista i l'IMAC, amb l'assessorament de Josep Maria Bernat. Les obres finalistes en aquest premi van quedar així: en primer lloc la sardana: «L'ermita de Butsènit» de Josep Prenafeta, el segon premi es va declarar desert, el tercer *ex aequo*: «Cant a Manresa» de Pepita Llunell i «La roca d'en Manel» de Tomàs Gil, el primer accèssit: «Magnòlia» de Josep Capell i el segon accèssit: «Rotllana oberta» de Joan Andreu.

El dia 5 a la tarda va tenir lloc un festival a l'Orfeó Reusenc amb l'Esbart Dansaire i la massa coral del mateix Orfeó. El dia 8, a la tarda, a la sala d'actes del Centre de Lectura, es va celebrar una xerrada amb el tema «La sardana, possibles vies de continuïtat» a càrrec de Maria Àguila i Francesc Salas, organitzada per la Unió de Dones de Reus i Comarca. El dia 9 al vespre, Carrutxa presentà al seu estatge (llavors al carrer del Roser) un nou material didàctic per a petits. El dia 11, al Centre de Lectura, a la tarda, es va convocar una Jornada de Debat Sardanista amb els temes: «Joventut i Sardana» i «Seguim cap el futur», amb la participació de molta gent sardanista d'arreu, que va preparar el Patronat. Més tard, a la plaça del Mercadal, la cobla Reus va interpretar una ballada organitzada per la colla sardanista Rosa de Reus. A la nit, al teatre Fortuny, l'Associació de Concerts col·laborà amb un concert de Traditional Revival Jazz de Bratislava. El dia 15, a la nit, al teatre Fortuny, va actuar l'Esbart Dansaire de Rubí amb la cobla La Principal del Llobregat, organitzat pel Consorci del mateix teatre. El dia 18 s'anuncià una tarda de dansa amb la participació dels esbarts: Ciutat de Reus, Dansaire del Baix Camp, Dansaire de l'Orfeó Reusenc (els tres de Reus), Ramon d'Olzina (de Vila-seca) i Grup de Danses (de l'Aleixar). Una tarda amb pluja que va obligar a traslladar l'espectacle a la Llotja.

El dia 19, diada de l'aniversari, al migdia, l'Ajuntament va oferir una recepció amb la presència d'autoritats, entitats i persones que van

fer possible el pubillatge el 1964, sardanistes que representaven altres ciutats pubilles, com tampoc hi podia faltar la que fou pubilla: Consol Fortuny i Balaguer. Més tard, a la plaça, van actuar la colla dels Xiquets de Reus i els grups de la Coordinadora de Danses Tradicionals de Reus. Després es va celebrar un dinar commemoratiu i una gran ballada, a la mateixa plaça del Mercadal, amb les cobles: Bages, Ciutat de Terrassa, Juvenil de Bellpuig i La Principal del Vallès, amb set sardanes de conjunt (gens habitual), per acabar amb un ball vuitcentista. El dia 26, al migdia, la Rosa de Reus va oferir una altra ballada amb la cobla Reus.

En el programa d'aquest esdeveniment ciutadà hi ha escrits que revelen el moment que vivíem des de la nostra constant sardanista. O és completament actual? Joan Vidal i Gayolà, en aquella època president de l'Obra del Ballet Popular, parla clarament d'un incert panorama sardanista. Val la pena llegir-ne l'article titulat «Sempre Endavant»:

El Patronat per al Foment de la Sardana i en general la Ciutat de Reus, es preparen per celebrar el vint-i-cinquè aniversari de la seva proclamació com a Ciutat Pubilla de la Sardana i ho fan, n'estic segur, amb el mateix entusiasme en que varen organitzar vint-i-cinc anys enrere la celebració de l'esdevenidor del sardanisme i en el qual la gent de Reus, sempre a l'avantguarda de la cultura popular, participa activament. Ens referim a la promoció i imminent constitució de la Federació Sardanista de Catalunya que ha d'integrar, coordinar i representar el món de la sardana amb tota la seva amplitud, tant territorial com temàtica.

Efectivament, l'evolució experimentada en els darrers anys —evolució regressiva tanmateix— pel món de la sardana, ha meregut comentaris, reflexions, estudis i la preocupació sincera de molta gent que intenta trobar el camí per a fer pujar la corba, ara descendent, d'acceptació i participació de les generacions joves gairebé absents de les places i dels aplecs.

Tothom voldria fer-hi alguna cosa encara que ningú sàpiga ben bé què. Tothom te alguna idea que podria ser positiva sobretot completada amb les d'altres persones preocupades pel mateix problema. Tothom desitjaria salvar la sardana per les generacions futures, millorar-la, aconseguir que gaudís del prestigi que es mereix i del respecte a tothom. Tothom, però com? [...]

Hi ha, afortunadament encara, un gran nombre d'entitats arreu de Catalunya ben vives i ben dinàmiques que constitueixen un terreny ben abonat per tal de sembrar una bona llavor que acabi donant magnífics fruits. Entitats amb les quals cal comptar-hi, a més dels Patronats, Foments i Agrupacions, Colles, Comissions organitzadores d'actes aïllats, cobles, músics, compositors...

[...] Però té molt clar que la «gran moguda» ha de sortir de la futura Federació a la qual voldriem una participació ben activa de Reus, del Baix Camp. I de totes les comarques meridionals de Catalunya. Per molts anys.

En aquest mateix llibret del 1989 també hi trobo un encertat escrit de la colla sardanista Rosa de Reus en què, tot i que marca el resum d'aquesta època, que potser ara ens resulta llunyana, retrata ben bé el que passava en el món sardanista local, tot afegint les ganes de fer coses de les dues entitats. Avui tot continua igual, malgrat les diferents circumstàncies econòmiques que marquen una època també diferent. Copio;

La majoria dels que actualment formen part de la Colla Sardanista Rosa de Reus no van conèixer la festa de proclamació de Reus Ciutat Pubilla el 1964, bé perquè encara eren molt joves, bé perquè no havien entrat al món sardanista. Ha estat mitjançant l'anada a les celebracions d'altres ciutats pubilles de Catalunya que s'ha anat descobrint la importància que en aquell moment va tenir l'empenta que va donar a les entitats sardanistes de l'època. Aquell fou un temps daurat de la sardana a Reus, atès que les colles sardanistes eren nombroses, probablement perquè ben poques altres coses es podien fer en aquella època. mb el temps el panorama sardanista de Reus ha anat canviant i s'ha transformat a mida que els costums i els canvis polítics i socials han anat madurant.

Moltes d'aquestes entitats sardanistes, que bàsicament es dedicaven a la participació de concursos de sardanes, van plegar o es van anar esmoreint a poc a poc, altres sortosament han resistit i sobreviscut a tots els contratemps.

Avui, vint-i-cinc anys després d'aquell Reus, Ciutat Pubilla, ens trobem amb dues entitats sardanistes que amb el temps han anat

configurant unes activitats ben diferenciades i complementàries. En una paraula, no ens fem cap nosa l'una a l'altre gràcies a aquesta selectivitat de treball i també a la forma contrastada de portar-lo a terme. La competència ens ha ajudat i ens ha fet seguir endavant. En solitari potser hauríem trontollat.

Podem dir que entre les dues ja hem fet totes les coses possibles, amb més o menys èxit. D'una banda el Patronat per al Foment de la Sardana destaquen l'organització de concursos de sardanes, concerts de cobla, balls vuitcentistes, edició d'un disc de sardanes, organització de festes tradicionals com el tió o els focs de Sant Joan i la Coordinació dels aplecs de les comarques meridionals. De l'altre, la Colla Sardanista Rosa de Reus organitza l'Aplec Baix Camp de Reus, l'Aplec de Prades, l'Aplec de Sardanes a Muntanya, concursos de fotografia, concerts de cobla i de cobla i orfeó, recitals de cançó, coordina l'Aplec d'Aplecs i ha editat un llibre. Coincidim en l'organització d'audicions de sardanes, excursions, i ensenyament de sardanes i, no cal dir, que ambdues som bones per organitzar dinars, sopars i altres frivolitats molt necessàries.

Les dues entitats hem celebrat els vint-i-cinc anys d'existència, el Patronat el 1984 i la Rosa de Reus el 1986. Les commemoracions són importants per evocar els inicis i les velles històries i per observar-ne la renovació, el canvi, el desenvolupament, el tarannà actual de la nostra activitat, la trajectòria que ha seguit el sardanisme a la nostra ciutat. És bonic i bo de reviure aquells moments i plantejar si el que hem fet i treballat aquests anys han donat el fruit que esperàvem i si ha assolit els objectius que perseguíem [...].

Com a ciutadans de la Catalunya nova que no ha vist néixer la sardana sinó que l'ha adoptada, ens sentim responsables de fer-la créixer amb dignitat i de veure-la gran al costat dels seus companys, els altres elements de festa i de cultura tradicional i popular, de las qual forma part.

Allí mateix Josep Maria Baiges i Jansà entre altres coses escrivia això:

Jo diria que la causa per la qual la Sardana té molt bon nivell són les seves propietats:

1) La seva qualitat musical, que fa que qualsevol intèrpret gaudeixi a l'executar-la.

2) Els instruments únics al món, prou difícils, però agraïts a la vegada, sonen brillantíssims, contra el vent i per sobre de tot.

3) El marc, el lloc, l'ambient de les audicions o aplecs, sempre festiu a ple dia o a ple sol, amb la mainada, la família, a la plaça o en el paisatge. O bé al caure la tarda, finalitzant una diada d'un jorn que es resisteix a morir.

4) L'oportunitat que dóna a tots els autors musicals, que s'identifiquen amb la sardana i que n'escriuen, perquè ella és i ha d'ésser de creació i renovació constant [...] dóna lloc a una manifestació artística, m'atreveria a dir com única al món: més de cent sardanes s'estrenen anualment.

A l'altra costat de la balança tenim els aspectes negatius:

Quasi la total oposició i menyspreu per part dels mitjans d'informació, fenomen que no té cap justificació ni explicació. Els pocs que ho fan ocupen hores de mínima audiència. No me'n puc avenir d'aquesta negativa a donar a conèixer les nostres coses, quan la seva qualitat és molt superior al que ens volen imposar. TV3 i Catalunya Ràdio diríem que tenen les orelles i els sentiments atrofiats [...]. Fins quan haurem de rebre tanta humiliació?

El 3 de desembre tornà la Festa de l'Oli a Almofter, en la qual el Patronat aportava elements festius diferents i, aquell any, al costat de la cobla Reus, hi participà el Grup de Danses de l'Aleixar.

Aquest any la colla Reusenca, l'única colla activa local, el 12 de març participà en un concurs a Valls, l'11 de juny a Santpedor, el 14 de maig a Ivars d'Urgell, el 27 d'agost a Coma-ruga, el 3 de setembre a Tossa de Mar i el 22 d'octubre a Banyoles. El desembre participà, novament, a l'XI Trobada de Colles Veteranes a Vilanova i la Geltrú, amb 19 participants.

1990

El 1990 el Patronat va organitzar 10 ballades de sardanes i 5 la Rosa de Reus.

El 29 d'abril hi hagué, novament, el Dia de la Sardana que, aquest any, no s'apartà gaire de l'última edició. Les sardanes per Sant Jordi foren interpretades per la cobla Neàpolis. El mateix dia, al migdia, hi hagué la

ballada, el vermut i el dinar i, a la tarda, més sardanes i el Concurs del Sardanista Complet. Els sardanistes seguien participant a la festa.

El 6 de maig hi hagué el III Aplec d'Aplecs al castell d'Escornalbou. Les cobles convidades foren: Marinada, Ciutat de Cornellà i Ciutat de Terrassa. Una vegada més, s'edità el magnífic programa amb destacats escrits i, com a actes paral·lels, hi va haver una gimcana infantil, la tirada de bitlles, el Concurs Fotogràfic i l'actuació de la colla castellera Xiquets de Reus.

Per la festa major del 1990 es mantenia la insistència de les entitats sardanistes locals a posar la sardana al lloc festiu que li pertoca. El 23 de juny, a la tarda, s'oferí una ballada a la mateixa plaça del Mercadal amb la cobla Reus; el dia 25 fou a la plaça de Prim, amb la mateixa cobla; el 27, també a la tarda, a la plaça de Prim, i el dia 29, també a la tarda, es comptà amb La Principal del Llobregat.

L'1 de juliol, a la tarda, se celebrà a la plaça de la Llibertat el XXIX Concurs de Colles Sardanistes de Festa Major que, com és habitual, organitzà el Patronat Sardanista de Reus. Els resultats en cadascuna de les classificacions va ser el següent. Bàsic C del campionat de Catalunya: 1a Esclat Naixent (de Barcelona), 2a Brogit (de Barcelona) i 3a Amics de Cornellà (de Cornellà de Llobregat), d'entre 9 classificades. En relació amb la repesca infantil del campionat de Catalunya: 1a Minyons de la Geltrú (de Vilanova i la Geltrú), 2a Vaillets de l'Orfeó de Sants (de Barcelona) i 3a Petits Albada (de Valls), amb 4 participants. Veterans lliures: 1a Arrels de Dintre el Bosc (de Manresa), 2a Enyorança (de Tarragona) i 3a Tarragona, amb 5 classificats. En juvenils lliures: 1a Sang Nova (de Barcelona), 2a Dolça Llum (de Barcelona) i 3a Dolça Boira (de Manlleu), d'entre 8 grups. I, en infantils lliures: 1a Flama de Joventut (de Tarragona), 2a Petits Bell Esploi (de Valls) i 3a Timbaler (de Santpedor), amb un total de 9 colles. El total de participants va ser de 40 colles. Va actuar la cobla Tàrrega i de germanor es va ballar la sardana «Sant Pere de Reus» de Josep Masó Quer.

El 8 de juliol es convocà el XIX Aplec de Prades amb les cobles: Neàpolis i Reus. El continuava organitzant la Rosa de Reus

El XXIV Aplec Baix Camp es va celebrar el 23 de setembre amb les cobles: Els Montgrins, La Principal del Llobregat i Reus. Els altres actes paral·lels van ser: al matí, tirades de bitlles; a la tarda, jocs per a infants, i, a les 10 de la nit, a la prioral de Sant Pere, actuació de la cobla Els Montgrins i l'Orfeó Reusenc. El desembre s'oferia

l'exposició de les obres guanyadores o presentades al Concurs Fotogràfic de l'Aplec.

El 5 d'octubre al Saló de Sant Jordi de la Generalitat hi hagué l'acte de lliurament dels premis de l'Obra del Ballet Popular. El reusenc Joan Grau i Martorell va rebre el d'Activitats en la Formació Sardanista.

A partir del 28 d'octubre del 1990 començà un espai setmanal sobre sardanes, tots els dissabtes, a *Nou Diari*. En aquell moment n'era director Xavier Bas. Era un bon diari comarcal, editat a Reus, que recollia tota mena d'informació i, per tant, es va creure oportú la necessitat de crear un espai sardanista. El títol era «Sardanes» i el signava Francesc Salas. Amb la perspectiva del temps es pot considerar encertat, ja que setmana rere setmana s'hi trobaven diferents temes sardanistes, que mai es repetien, en una demostració del gran abast de la sardana, amb especial menció de les propostes més properes. S'hi afegia una columna amb els actes més importants, tant a escala de tot Catalunya com també dels de les nostres comarques. Aquesta col·laboració que tenia *Nou Diari* va acabar la primera setmana del 1993, per una diferència de criteris entre el comentarista (que és qui retirà la continuïtat) i la direcció del diari, per fets ocasionalment exteriors, representats en formes no coincidents. Fou, en tot cas, una bona època per al millor coneixement sardanista de manera pública.

Aquell any, la Festa d'Almoster fou el 2 de desembre, ara ja amb molt bona coordinació per part de la Cooperativa. El Patronat sempre procurava noves aportacions i, aquell any, juntament amb la cobla Juvenil de Bellpuig, hi hagué una exhibició de colles sardanistes i punts lliures.

La colla Reusenca es reactivà amb força i participà en molts concursos: l'11 de març a Valls, el primer de maig a Martorell, el mateix dia a Òdena, el 28 de juliol a Vilanova i la Geltrú, el 2 de setembre a les Borges Blanques, el 16 de setembre al Serrallo de Tarragona, el 21 d'octubre a Banyoles i el 18 de novembre al Born de Barcelona. El 2 de setembre assistí, altra vegada, a la Trobada de Colles Veteranes que preparava anualment la Societat Sardanista Dansaires Vilanovins. En la classificació final del Campionat de Catalunya de veterans quedà en el lloc 6è de 9 classificades.

1991

Les ballades que preparà el Patronat per al 1991 foren 10. A partir d'aquell moment afegia al programa corresponent que eren amb el «sistema de reducció de tirades». La Rosa de Reus n'aportà 4.

En el programa del Dia de la Sardana, que va escaure el 27 d'abril, la «Invitació» deia això:

Tot sovint, com aquell qui no vol la cosa, els fets van passant a tocar nostre i amb prou feines ens adonem del que succeeix realment. Un rere l'altra esdevenen rutinaris malgrat que no siguin diaris, ni setmanals, ni mensuals... és aquesta repetició tan calcada que fa sentir-nos esmorteïts. I precisament aleshores és quan més ens adonem d'això i intentem fer el possible per canviar-ho i donar-hi aquell toc original i diferent, diferenciador del que fins ara era.

Ens escarrassem perquè hi hagi aquesta originalitat i hi posem un toc de sal i un de sucre, i ens imaginem coses ben estrofolàries innovadores, i que seran aquestes les que donaran una nova dimensió a la festa. No deixem passar una nova edició de festa com la que avui ens acull i aplega sense donar-hi el nostre toc. Benvinguts i sigueu tan originals com pugueu, ens ho passarem d'allò més bé i millor.

El dia de Sant Jordi es comptà amb La Principal de Tarragona. El dia 27, al migdia, va haver-hi sardanes, vermut i dinar i, a la tarda, s'oferí la ballada amb el XXII Concurs del Sardanista Complet.

L'únic programa radiofònic que s'emetia a Reus era «La nostra dansa», de Ràdio Popular, a les dues de la tarda de tots els dissabtes.

Per al 30 de juny del 1991 el Patronat reusenc va preparar novament el Concurs de Colles de Festa Major, que ja anava per la XXX edició. Va anar a càrrec de la cobla Tàrrega i el punt de trobada i sortida de les colles fou el col·legi Prat de la Riba. En colles lliures veteranes, els resultats foren: 1a Arrels de Dintre el Bosc (de Manresa), 2a Enyorança (de Tarragona) i 3a La Flama (de Barcelona), d'entre 5. En grans: 1a Dintre el Bosc (de Manresa), 2a Mare Nostrum (de Barcelona) i 3a Miratge (de Badalona), d'entre 7. En juvenils: 1a Aires Nous (de Santpedor) i 2a Joventut Tarragonina. En infantils: 1a Timbaler (de Santpedor), 2a Flama de Joventut (de Tarragona) i 3a Barrufets de Dintre el Bosc (de Manresa), d'entre 7. En alevins: 1a Petits Vallencs. En grans del campionat zonal: 1a Rosa de Sant Jordi, 2a Nova Llum (les dues de Barcelona) i 3a Blanca Espurna (de Sitges), d'entre 6. En juvenils: 1a Joventut Dansaire (de Barcelona) i 2a Dolça Boira (de Manlleu),

d'entre 4. I, en infantils: 1a Petits Bell Esplai (de Valls), 2a Petits Cardedeuencs (de Cardedeu) i 3a Mainada (de Cornellà).

Es continuava convocant el Ball Vuitcentista a La Palma, que el Patronat tornà a preparar per a la festa major. Ho va fer amb la cobla Sabadell.

El XX Aplec de Prades tingué les cobles Ciutat de Cornellà i Reus. Es tornà a convocar el Concurs Fotogràfic i les sardanes s'interpretaren pel sistema de set tirades.

El 22 de setembre del 1991 va ser la data del XXV Aplec Baix Camp que, com sempre, organitzava la colla sardanista Rosa de Reus. La significació del nombre d'aplec celebrats quedà reflectida amb les cobles participants. Van ser: La Principal de la Bisbal, Els Montgrins, Mediterrània i Reus. Els actes extraordinaris es van multiplicar. Al matí, actuacions dels nanos de la ciutat i del gegant Carrasquet, i hi hagueren tirades de bitlles i mostra d'esports tradicionals. A la tarda, es presentà un espectacle infantil amb el grup l'Estenedor. Al vespre, actuà la colla castellera Xiquets de Reus. Finalment, a la nit, al teatre Fortuny, se celebrà un concert amb les cobles: La Principal de la Bisbal i Els Montgrins. Va tenir un gran ressò.

Aquest any la Rosa de Reus presentava un llibre amb el nom de *Recull*, on va seleccionar 61 fotografies de les presentades al seu Concurs Fotogràfic des del seu començament, el 1967, tot detallant el nom dels autors i l'any de presentació. Era un reflex ben aconseguit del conegut concurs.

La colla Reusenca es mantenia en actiu. El 27 de gener participà en el concurs de les Festes Decennals de la Candela, a Valls. En la categoria de veterans quedà 2a de 5 participants. El 27 d'abril a Cubelles, 4a de 4 colles. El 5 de maig a Badalona, 6a de 8. El 22 de juny a Sant Pere i Sant Pau, on en la categoria de veterans quedà 5a de 8. El 28 de juliol a Vilanova i la Geltrú, 6a de 9. El 8 de setembre a la Gleva, 6a de 7. El 17 de novembre a Barcelona, 6a de 8.

1992

---

9 foren les ballades que organitzà el 1992 el Patronat Sardanista.

El 19 de gener hi hagué a Matadepera (Vallès Occidental) un interessant debat sobre la reducció de tirades on participaren activament el Patronat Sardanista de Reus i la Colla Sardanista Rosa de Reus.

Les dues entitats organitzaren, novament, el Dia de la Sardana, que s'escaigué el 26 d'abril. Tornà La Principal de Tarragona, de la mà del Patronat, el dia de Sant Jordi. La Rosa de Reus continuava amb els actes

que ja eren clàssics: ballada al migdia, l'acollidor vermut i el dinar de germanor i, a la tarda, la ballada amb el XXIII Concurs del Sardanista Complet (Colla Improvisada) que preparava el Patronat. Hi hagué 7 grups participants, mentre que la cobla Reus actuà tot el dia.

El 31 de maig novament se celebrà l'Aplec d'Aplecs al castell d'Escornalbou. La comissió encapçalada per la Rosa de Reus féu una bona preparació amb l'acurat programa on cada poble feia aportacions culturals i d'història. L'aparcament s'arreglà una mica, i hi van tornar els castellers dels Xiquets de Reus, hi va haver un espectacle infantil de Toni Giménez, la tirada de bitlles, les visites culturals, l'exposició antològica dels nostres compositors «La sardana», a l'interior del monestir, i el Concurs Fotogràfic. Va tornar a ploure i part de l'aplec va continuar a l'interior del monestir.

A la festa major del 1992 es presentaren importants variants sardanistes. A més de les ballades els dies 23 i 25 de juny (les dues amb la cobla Reus); el dia 29, a la tarda, amb la cobla Mediterrània (a la plaça de Prim), la colla Llavor del Montgrí va oferir una exhibició de punts lliures. El dia 24 el Patronat Sardanista organitzà el Ball Vuitcentista, a La Palma, amb la cobla Sabadell. El dia 27, al vespre, fou el dia escollit per a la presentació de la cobla infantil Pare Manyanet, apadrinada per la cobla Reus, amb una ballada amb les dues cobles. L'esdeveniment va generar un gran ambient positiu i una enorme expectativa de futur.

El diumenge dia 28 es va poder gaudir del Concurs de Colles a la plaça de la Llibertat, el XXXI, amb la cobla Tàrrega. La classificació fou, en colles lliures grans: 1a Roure, 2a Violetes del Bosc (les dues de Barcelona) i 3a Tarragona Dansa, d'entre 8. En juvenils: 1a Llavor del Montgrí (de Torroella), 2a Joventut Tarragonina i 3a Aires Nous (de Santpedor), d'entre 5. En infantils: 1a Petits Bell Esplai (de Valls), 2a Aglans de Roure (de Barcelona) i 3a Petits Albada (de Valls), d'entre 5 colles. En grans bàsic C: 1a Marsol, 2a Rosa de Sant Jordi i 3a Nova Llum (les tres de Barcelona), d'entre 4. En juvenils: 1a Jove Blanca Espurna (de Sitges) i 2a Cors Juvenils (de Terrassa). I, en infantils: 1a Petita Blanca Espurna (de Sitges), 2a Vailets de l'Orfeó de Sants (de Barcelona) i 3a Petits Amunt i Crits (de Terrassa), d'entre 4.

El 12 de juliol la Rosa de Reus preparà novament l'Aplec de Prades, amb les cobles La Principal del Vallès i Reus.

El 22 de juliol es produïren dos grans i únics esdeveniments a Reus. A mitja tarda hi hagué la gran benvinguda a la Torxa Olímpica amb una ciutat plena de gent. L'Ajuntament va preparar un acte excepcional amb el suport de la gran quantitat de voluntaris olímpics, ja que Reus va ser subseu olímpica. A les vuit en punt el Patronat Sardanista va preparar, per coincidència de dia, l'altre gran acte: fer una rotllana sardanista a l'entorn de la prioral de Sant Pere. Una hora abans, a la plaça del Castell hi hagué la recepció on es proposava als molts sardanistes el lloc on s'havien de situar. Tot, d'acord amb el gran projecte de la Fundació Universal de la Sardana. Ho van seguir una bona quantitat de ciutats i pobles de Catalunya. La gent es va preparar ocupant la plaça del Mercadal, el carrer Major, el Fossar Vell, el raval de Robuster, els carrers de Sant Pere Apòstol i de la Mar, per tancar a la plaça del Mercadal. A l'hora en punt a través de Catalunya Música van començar a sonar les sardanes que, mitjançant un perfecte servei de megafonia, es van sentir arreu. Tot va funcionar molt bé, excepte a la plaça del Mercadal perquè s'hi va ajuntar molta gent que no coneixia ben bé la proposta. Allí es va desballestar per excés de participació. Hi ha constància oficial que van ballar 1.400 persones, aproximadament.

El XXVI Aplec Baix Camp es va celebrar el dia 20 de setembre. Cal parlar de la protesta pública que la colla sardanista Rosa de Reus va fer en veure el desastre que s'havia fet a la plaça del santuari de Misericòrdia, que es va deixar en pèssim estat per a la celebració de la festa sardanista. Tal com afirmava la nota, l'aplec estava (i està) en els actes de la «petita» festa major, i alguns organismes secundaris de l'Ajuntament ho desconeixien. Va ser una mala anècdota, que calia reflectir. Les cobles van ser: La Principal de la Bisbal, Mediterrània, Ciutat de Terrassa i Reus. Els complements aquest any van ser: El dia abans, a la nit, concert de l'Orfeó Reusenc a la prioral de Sant Pere. Durant tot el dia, exposició del Drac de Reus. Al matí, tirades locals de bitlles. A la tarda, espectacle infantil. A les 9 de la nit, actuació conjunta del Ball de Diables de Reus i del Drac. Continuava el Concurs Fotogràfic.

Cada any amb motiu de l'aplec surt un encertat llibret molt ben fet, amb un bon assortit d'escrits de diferents tipus i amb signatures molt interessants. És un dels altres factors positius. En el d'aquest any n'hi ha un d'un caire pseudo-còmic-divertit-natural-real signat per aquesta incansable treballadora sardanista de la Rosa de Reus: Ció Munté. En recordar-lo he cregut que ben bé el puc repetir:

- Vint-i-u.
—Què, ja hi tornem?
—Vint-i-quatre, mira, com sempre, vint-i-cinc.
—Està bé la tenora no?
—Pssè... trenta-sis. Si no hi planten arbres ens torrarem.
—Quants van?
—Quaranta-tres, quaranta-quatre...
—Quaranta-cinc, fa estona que ha començat?
—Quaranta-nou, no gaire.
—Què me'n dius del Robert, cinquanta-cinc.
—Cinquanta-sis, no en sé res jo, cinquanta-set, només ho he sentit.
—Seixanta. Renoi, sempre tenen sort els mateixos. Seixanta-u.
—Quina sardana més estranya. Seixanta-tres.
—Sembla un pasdoble, seixanta-quatre.
—Ni Garretes ni Moreres, tot s'ha perdut, ara sembla can seixanta!
—Seixanta què!
—Sòmines, vuitanta-sis, vuitanta-set, mira, el Cisco, ei!
—No et veu, noranta-dos. Aquesta cobla... mmm...
—Bufa, noranta-tres, s'hi ha ben repenjat aquest compositor.
—Cinc, està bé el saltat, però els llargs haurien de ser més curts.
—Vuit, ara que dius del Cisco, onze, fa temps que treballa fora, per això no deu venir tant sovint, quinze.
—Setze, suposo, ep! Cisco! Vint-i-tres.
—Hola xato, com anem? No comptis tant que et sortirà fum de la closca.
—Trenta-tres, algú ho ha de fer carallot, trenta-cinc.
—I tu Quim, ja fas vacances?
—Vacances jo? Cinquanta. No n'he fet mai de vacances.
—Mal fet, el cos no està fet per treballar Quimet.
—Seixanta-cinc. Ara rai que totes et ponen.
—Saps que em caso?
—Eh? Setanta-nou. Tu casat? que ho sents què diu?
—Sí, ja ho sabia, m'ho va dir l'Esteve, noranta.
—Vuit, vols dir que fa per tu això d'estar casat?
—Home, algun dia s'havia de donar el pas.
—Dinou, ehem, ves-li al darrera...

- Quaranta-u, caram quins curts més llargs.
—Ep Quim! Quant tira?
—Hola Ramon, cinc, sis compta!
—Set, vuit,
—Noranta-tres, nou, deu...
—Ospat, ja hi entraré més tard.
—Setze, ja saps que el Cisco estrena piset?
—Noranta-set? que no m'has dit noranta-tres?
—Sord! Ara m'he descomptat! Pep quants van?
—Trenta-dos, trenta-tres. Alça quin gall!
—Llàstima de tible... Anem a ballar. Quaranta.
—Espera't que aquella es repenja, quaranta-tres, deixa que s'hi posi primer, quaranta-sis.
—Què fan aquells, cinquanta, d'on són?
—Ara en diuen punts lliures d'això, cinquanta-nou, semblen oques.
—Un bon adobat! S'ha de ballar com s'ha de ballar i prou, seixanta.
—Vas bé, seixanta-dos, ara ni compten, ho fan a ull i si l'encerto l'endevino.
—Setanta-tres, ballem?
—Espera't que és massa llarga. Mira la Núria i el Josep. Què li ha passat al nen, porta el cap embenat?
—Anem-hi, vuitanta, hi ha gent eh?
—...
—Quaranta set, no en farem res d'aquest xiquet... Ens hi posem? Va nens, que plourà!
—No cal que entreu que és l'última!
—L'última? deu ser de set, ja m'ho semblava. Un altre invent!
—No tens temps ni de respirar...
—Jo sí que en tinc de set, tant de número!
—Què et surt fum o no carbassó?
—Moniato!

Aquest any l'exposició del Concurs Fotogràfic de la Rosa de Reus se celebrà a l'estatge dels Xiquets de Reus, en certa manera obligats, ja que la sala de l'exposició és el doble de gran del lloc on es feia. Continua sent molt acceptat.

El 28 de novembre se celebrava, al Centre de Lectura de Reus, el debat territorial del sardanisme, que va servir per aprovar o discutir les esmenes presentades a cadascuna de les 11 ponències del Primer Congrés del Sardanisme, que va preparar, organitzar i realitzar la Federació Sardanista de Catalunya a escala de tot el país. Aquest acte va comptar amb més de 50 persones i, des de les 4 de la tarda, va tenir una durada de 3 hores. L'única dona ponent del Congrés, Maria Àguila de Reus, va presidir la mesa i va comentar a la premsa que:

Els congressistes hem llegit les ponències i les esmenes. Els ponents n'acceptem algunes i les altres es debaten en aquestes trobades territorials [que foren vuit], que en el cas que s'aprovin passaran al debat final.

Afegia el bon resultat de la trobada. La mesa va estar formada per: Maria Àguila, ponent; Joan Agramunt, de Cardedeu, secretari de la Federació; Francesc Soler i Mas, de Manresa, membre de la Federació; i Laura Salvadó, de l'Hospitalet de Llobregat, que va actuar de secretària de la mesa.

Cap al final d'aquest 1992 sortia un segon número d'una revista turística de nom *Catalonia, Revista turística de Catalunya para Europa*, escrita en castellà i alemany, molt ben presentada, que va oferir dues pàgines de tema sardanista amb fotografies i una breu història, actualitat i expressions de personatges internacionals fent referència a la sardana. Era signat per Francesc Salas. Els títols eren: «La sardana» i «Die Sardana». Cal afegir que, malgrat la seva gran tirada d'exemplars, va desaparèixer aviat, però, en tot cas, la sardana hi va ser.

Repasso les sortides de l'única colla de competició de Reus, la Reusenca: el 22 de maig a Granollers, el 29 maig a Badalona, el 7 de juny a Ivars d'Urgell, el 29 d'agost a Coma-ruga, el 15 de novembre al Parc de l'Escorxador de Barcelona i va tornar a participar a la Trobada de Colles Veteranes del 29 de novembre a Vilanova i la Geltrú.

La Festa de l'Oli d'Almóster aquest any va ser el dia 6 de desembre, el Patronat hi posà la cobla Reus.

1993

Tot plegat per al 1993 el Patronat va organitzar 9 ballades. Des de feia anys, la ballada més propera a Sant Josep (ja que temps enrere tots fèiem festa), l'organitzava conjuntament amb el Gremi de Fusters, Ebènistes i Similars. La Rosa de Reus preparà les 3 de festa major.

Els 27 i 28 de febrer es va celebrar a Calella de la Costa la cloenda de l'extraordinari 1er Congrés del Sardanisme amb una participació de més de sis-centes persones. La reusenca Maria Àguila fou l'única dona ponent en aquest cas d'ensenyament, d'entre les deu ponències que constava aquell esdeveniment. També Francesc Salas va ser moderador d'una altra ponència.

El 25 d'abril fou el Dia de la Sardana. Per al dia de Sant Jordi el Patronat va portar novament La Principal de Tarragona a la plaça del Mercadal. El mateix dia 25, al migdia, la festa seguia amb els actes de la Rosa de Reus, una ballada al migdia a la plaça de Prim amb la cobla Reus, vermut del sardanista i dinar. A la tarda, també a la plaça de Prim, sardanes i el Concurs del Sardanista Complet. Van participar-hi 4 colles i, la interpretació musical, la van fer les cobles Reus i Infantil Pare Manyanet. Per arrodonir-ho van preparar balls vuitcentistes.

En plena festa major del 1993, el 23 de juny va tornar a arribar a Reus la Flama del Canigó, que ocasionà, entre altres fets, una ballada de la cobla Reus, a la tarda; la mateixa cobla que l'endemà va tocar a la plaça de Prim. El 26, al mateix lloc, hi havia la cobla Pare Manyanet. El dia 28, a la tarda, també constava en el programa un concert amb les cobles infantils dels col·legis Santa Maria (de Blanes) i Pare Manyanet (de Reus). Per a la ballada del dia 29 es va contractar La Principal del Llobregat.

El dia 27 la cobla Sabadell tocava, a la tarda, al XXXII Concurs de Colles, i al vespre interpretava el Ball Vuitcentista a la mateixa plaça de la Llibertat. El resultat del concurs fou, en colles grans: 1a Cossetània (de Tarragona), 2a Maig (de Barcelona) i 3a Migjorn (del Vendrell), d'entre 4. En veterans: 1a Joventut Nostra (de Tarragona) i 2a Encara hi Som (de Vilanova i la Geltrú). En juvenils: 1a Aires Nous (de Santpedor), 2a Xàldiga (de Barcelona) i 3a Minyons de la Geltrú (de Vilanova), d'entre 5. En infantils: 1a Xiroia (de Barcelona), 2a Mimosa de la Geltrú (de Vilanova) i 3a Timbaler (de Santpedor). I, en alevins: 1a Xicalla de la Geltrú (de Vilanova), 2a Floquets (de Constantí) i 3a Xamosa (de Barcelona).

El XXII Aplec de Prades se celebrà el dia 11 de juliol. La Rosa de Reus portà a la seva plaça les cobles Tàrrrega i Reus. En continuà el bon èxit.

El 1993 se celebrà el 650 aniversari de la institució reial de la Fira de Sant Jaume, ara a la plaça de la Llibertat. El dia 24 de juliol, hi participà el Patronat Sardanista amb una ballada.

El 19 de setembre se celebrà el XXVII Aplec Baix Camp, de la mà de la colla sardanista Rosa de Reus. Les cobles van ser: Els Montgrins, Mediterrània, La Principal del Vallès i Reus. Els altres actes que, al llarg del dia, se succeïren, foren: tirades intercomarcals de bitlles, espectacle infantil, Concurs de Colles Improvisades, Concurs Fotogràfic Aplec Baix Camp i, al vespre, a l'interior del santuari de Misericòrdia, concert a càrrec de l'Orfeó Reusenc.

La setmana del 20, 21 i 22 de setembre la colla Gaudí, formada aquell estiu, marxava a Ostfildern per participar a la festa de la joventut europea, juntament amb la cobla Pare Manyanet. L'actuació a l'escenari festiu de presentació dels dos grups va anar força bé, amb molt públic. L'endemà hi hagué actuacions per zones amb poc públic. Als vespres concerts i festes per als joves i, l'últim dia, concert final al pavelló. L'estància fou del tipus potser habitual per als joves: menjar (?) centre-europeu i dormir en un gran pavelló esportiu.

El dia 5 de desembre el matrimoni Francesc Salas i Maria Àguila van rebre la Medalla al Mèrit Sardanista, atorgada per l'Obra del Ballet Popular, per la tasca realitzada durant molts anys en la difusió, promoció i ensenyament de la sardana a les comarques tarragonines, com també per haver obert noves vies pedagògiques en l'ensenyament de la dansa a les escoles de Catalunya. Aquest guardó, escriu el *Diari de Tarragona*:

Va ser lliurat en el marc del Teatre del Liceu de Barcelona en una festa sardanista i va ser la primera vegada que el rebia conjuntament un matrimoni, a més dos reusencs, després de trenta anys d'existència d'aquests guardons tan especials.

En la història de Reus va existir un altre intent de setmanari, que encara que tingué un bon funcionament, tampoc va arribar a consolidar-se, portava el nom de *La Veu de Reus, Setmanari Comarcal Independent*. En el número 7 de la segona etapa, amb data 5 de desembre del 1993, hi ha un escrit de Jaume Balanyà i Olivé, tot recordant una altra època. Recull el record de l'ofrena de l'any 1947 de la llàntia votiva que el sardanisme de Catalunya va oferir a la Verge de Montserrat. Entre altres comentaris, tot fent referència a una exposició de nom «Cent Anys de Catalanisme», també apuntava:

Em plau remarcar el goig que ens donà gaudir a dos pams del nas, d'aquella llàntia que l'any 1947 fou costejada per subscripció popular, entre els catalans que vivien aleshores el moviment

sardanista de Catalunya. Aleshores érem dansaires de les colles sardanistes de l'Orfeó Reusenc, la *Reusenca* i l'*Enjogassada*, i podem explicar que contribuïrem modestament a la subscripció organitzada amb uns donatius de quaranta pessetes cada una de les colles, quantitat que en aquells temps era força important.

I afegia:

Ara, després de quaranta-sis anys, amb nostàlgia i enyorança, voldria dir que actualment pot fer-se molt més i millor per la nostra dansa que gairebé mig segle abans, ja que aleshores es confiava en l'esperança de tenir vivències millors i deixar d'alimentar-nos amb pa de farina de moresc de racionament i oli d'estraperlo.

Entre el 9 i el 16 de desembre del 1993 la colla Reusenca va celebrar unes grans festes per commemorar el cinquantè aniversari del banderí. Només amb el programa ja es van poder preveure uns actes destacats que, una vegada celebrats, tothom va reconèixer.

A l'estatge de la colla castellera Xiquets de Reus hi hagué exposat un recull fotogràfic dels 50 anys de la colla i també un altra de fotografies originals de Josep Llobet i Gassó de monuments sardanistes.

El dia 11 se celebrà un concert a l'auditori del Conservatori de Música del Palau Bofarull amb la cobla Sant Jordi, dirigida per Jordi León, amb l'estrena de la sardana «Per tu, Maria», dedicada a Maria Àguila, del mestre Manel Saderra i Puigferrer, que hi fou present. Fou molt aplaudit i va tenir l'encert de dirigir les seves obres, més encara en finalitzar-les amb el seu «Somni». Va comptar amb la presència d'una setantena d'exdansaires i dansaires de la colla que foren homenatjats, tot recollint un record especial. Es pot dir que van participar activament en tots els actes.

El dia 12 s'organitzà una ballada que va comptar amb una exhibició de colles antigues i actuals al carrer Sardà i Cailà, amb les cobles Reus i Pare Manyanet. Hi van ser: Mainada de l'Orfeó Reusenc (anys 1969/73), Dansaires del Baix Camp (1986/89), Rosa de Reus (1969/78), Joventut Rosa de Reus (1970/72), Roques Montserratines (1952/69) i les colles d'aquell moment: Dansaires del Penedès (del Vendrell), Bell Esplai (de Valls) i Enyorança (de Tarragona). Les tres últimes a fer el galop eren la Reusenca: 1958/63, 1970/75 i la de l'època. Aquestes últimes estaven formades per set o nou parelles. Més tard, es va convocar el dinar de

germanor amb 190 participants i l'assistència de l'alcalde de la ciutat, el senyor Josep Abelló; el president de la Comissió de Cultura de la Diputació, Josep Maria Panicello; el delegat territorial de Cultura, Joan Tortajada; Francesc Soler i Mas, de la Federació de Catalunya; Josep Llobet i Joan Roig, de l'Obra del Ballet Popular; Enric Adrià, president de la Unió de Colles Sardanistes, i el mestre i compositor Manel Saderra i Puigferrer, que, com altres amics i entitats, van oferir records commemoratius a la colla.

En l'acte de cloenda del Campionat de Catalunya de l'any 1993 la Unió de Colles Sardanistes de Catalunya va atorgar una distinció molt especial a la Reusenca per la seva presència al llarg de molts anys en el món de les colles sardanistes. El lliurament de la distinció va ser el 23 de maig de l'any següent a Figueres.

Mentrestant, aquesta colla participava en els concursos següents: el 18 d'abril a Granollers, el 30 de maig a Ivars d'Urgell, el 20 de juny a Cardedeu, el 4 de juliol a Sant Jaume dels Domenys, el 24 de juliol a Vilanova i la Geltrú, el 29 d'agost a Coma-ruga, el 17 d'octubre al Vendrell i el 21 de novembre a Barcelona-Montjuïc, on en la seva categoria quedava 1a. Va obtenir altres primers llocs.

El 3 de desembre tingué lloc la Festa d'Almóster, en la qual el Patronat, novament, va portar la cobla Reus.

1994

Per al 1994 el Patronat va organitzar les 9 ballades ja normalitzades. Per recordar-les, les més o menys fixes eren Sant Josep (amb el Gremi dels Fusters), Sant Joan, la festa major, la Fira de Sant Jaume, la Diada Nacional, les festes de la Misericòrdia, la trobada d'exdansaires de colles el 8 de desembre i Sant Esteve. La Rosa de Reus començava a fixar-ne 3 a la festa major.

El 10 de gener del 1994 el periòdic *Espais7* informava que la junta del Patronat Sardanista de Reus va acordar, per unanimitat, fer un acte d'homenatge al matrimoni Francesc Salas i Maria Àguila, amb motiu del lliurament de la Medalla al Mèrit Sardanista 1993, atorgada per l'Obra del Ballet Popular. Afegia que «aquest acte es concretarà en un dinar que es farà el 16 de gener». Segons *Espais7*:

La Comissió de Govern de l'Ajuntament de Reus, el dilluns dia 17 de gener de 1994 proposava atorgar la Medalla de la Ciutat en la categoria de Plata a Francesc Salas i Maria Àguila per la

seva dedicació i la tasca duta a terme a la ciutat en el foment de la sardana. La Medalla de la Ciutat és un distintiu que s'atorga a persones o entitats que s'han distingit en el millorament cultural, científic, social o econòmic de la ciutat.

Francesc Salas i Maria Àguila han estat sempre molt vinculats al món sardanista, tant com a membres de la colla Reusenca, i com membres del Patronat Sardanista, que fa uns dies els va retre homenatge, així com per la seva dedicació a aquesta dansa.

A finals del febrer del 1994 sortia el número 2 d'un periòdic gratuït, amb un tiratge de 20.000 exemplars, creat al redós de l'emissora Cope-Reus, que coincidia aquesta vegada amb el programa 1.500 del programa radiofònic «La nostra Dansa», d'un encert periodístic extraordinari, on es tractava el llarg període del programa, segons els records de Francesc Salas. També hi havia un escrit de la història de la sardana a Reus i a les comarques meridionals; un altre de la Federació Sardanista de Catalunya; un altre de Ferran Calabuig, que parlava de les possibilitats de la sardana en el futur; un altre del president de la Diputació de Tarragona, Ferran Gerhard, sobre castells; un altre sobre el testimoniatge de Ciutat Gegantera celebrada a Reus el setembre passat; un altre sobre la història dels esbarts a la ciutat, que va recollir Eusebi Estivill; i més escrits de dansa de l'Esbart Santa Tecla de Tarragona i d'Isidre Rubio. A més, hi havia fotografies i es feia menció de la gran festa del programa 1.500, de dues hores de durada, que s'havia fet a l'auditori del Conservatori de Música del Palau Bofarull; un interessant escrit de Joan Tortajada, coordinador territorial del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, i diferents notes de l'emissora.

El mot de «gran festa» va ser real. El programa 1.500 es va fer el 25 de febrer, a partir de dos quarts de 8 del vespre, amb la presència de més de 150 persones. Va ser conduït per Ferran Calabuig i als controls hi havia Manel Bautista i Martí Margalef. En part es va fer en directe per Cope-Reus i Cope-Tarragona. En aquella època portaven setmanalment el programa i el muntatge Eusebi Estivill i Francesc Salas.

El començament fou el tradicional, amb breus comentaris històrics del programa, essent la cobla de petits Pare Manyanet els que obriren l'acte. La primera taula rodona era de dansa, amb personatges importants que donaven les seves opinions, com Lluís Caldach, Ricard Roig, Jaume Guasch, Josep Bargalló, Antoni Serra i Lluís Braña. Va seguir l'actuació

del grup de grallers Ganxets de Reus. Una segona taula rodona parlava de sardanes i estava formada per Alfred Abad, Francesc Soler i Mas, Maria Àguila, Joan Bové, Jesús Ventura i Lluís Pinyol. Els moderadors de les dues taules van ser Eusebi Estivill i Francesc Salas, respectivament.

S'escoltaren adhesions de comentaristes d'altres mitjans de comunicació catalans, com Sebastià Gràcia, Ramon Moncho, Josep Ventura i Jordi Puerto, que es van sumar a l'efemèride. Tot seguit Joan Tortajada, de la territorial del Departament de Cultura, va lliurar una placa de reconeixement a Eusebi Estivill, i Josep Abelló, alcalde de la ciutat, ho va fer a Francesc Salas. També Àngel Gómez, director de COPE a la Catalunya Meridional, va felicitar igualment a Salas i Estivill. La part final fou l'actuació de l'Esbart Ciutat Comtal, de Barcelona, que, acompanyat dels grallers de Molnàs, de Tarragona, va posar en escena el Ball de Valencians de Reus. Un acte per recordar.

El dia 24 d'abril tornava el Dia de la Sardana. Les dues entitats seguien vinculades amb la seva preparació. Per Sant Jordi va actuar La Principal Rapitenca. L'endemà, al migdia, hi hagué ballada i el vermut del sardanista, i, a la tarda, el XXV Concurs del Sardanista Complet, que seguia amb el mateix format (amb 5 colles participants), després del qual hi havia sardanes i el Ball Vuitcentista. Es va comptar amb la cobla Reus.

El 23 de maig es va fer el V Aplec d'Aplecs del castell d'Escornalbou, amb les cobles: Mediterrània, Sant Jordi-Ciutat de Barcelona i Pare Manyanet. S'edità un tríptic amb la programació i un petit article. Tornaven les tirades de bitlles, jocs per a infants, una exposició: «Les nostres festes tradicionals» —amb dibuixos de Pilarín Bayés—, visites culturals al castell i Concurs Fotogràfic.

Per la festa major es mantenia la continuïtat sardanista. El dia 23 de juny, a la tarda, la cobla Reus tocava a la plaça del Mercadal; a la plaça de Prim hi era el dia 25 i també el dia 27. El dia 29, al mateix lloc, hi havia la Mediterrània. Amb aquestes actuacions es mostrava la participació a la festa de la Rosa de Reus, ja que eren (i són) organitzades per ells.

El Concurs de Colles Sardanistes de Festa Major s'anuncià per al dia 26, a la tarda. Se celebrà amb la cobla Sabadell i anà a càrrec del Patronat. La recepció es feia al col·legi Prat de la Riba i es canvià el lloc del concurs, que es portà al carrer Sardà i Cailà. Aquest canvi es produí per les males condicions del terra de la plaça de la Llibertat. A les 8 del vespre, la cobla oferí un breu ball vuitcentista a la plaça de Prim.

El concurs va quedar, en colles grans: 1a Tarragona Dansa, 2a Migjorn (del Vendrell) i 3a Cossetània (de Tarragona), d'entre 7. En alevins: 1a Xicalla de la Geltrú (de Vilanova), 2a Floquets i 3a Petits Floquets (les dues últimes de Constantí), d'entre 7. En infants: 1a Petits Albada (de Valls), 2a Timbaler (de Santpedor) i 3a Petits Montserratins (d'Igualada). En juvenils: 1a Aires Nous (de Santpedor), 2a Joves Dansaires (del Vendrell) i 3a Bell Esplai (de Valls), d'entre 5. I, en veterans: 1a Encara hi Som (de Vilanova i la Geltrú) i 2a Joventut Nostra (de Tarragona). Aquest any el jurat el van formar: Josefina Sugranyes, Lluís Pinyol, Francesc Salas Àguila, Teresa Vives, Jordi Roig, Jaume Biosca, Jordi Trilla, Francesc Salas Borrell, Maria Àguila, Joan Francesc Becerra i Olímpia Cabezas.

El dia 29, a la nit, a la ballada dels elements festius que tanca la diada, va tornar a sonar a la plaça del Mercadal la sardana «Els gegants de Reus», d'Albert Sanahuja, ballada pels mateixos gegants i sardanistes, amb el so de la Pare Manyanet.

El 10 de juliol, la Rosa de Reus organitzà novament l'Aplec de Prades, amb les cobles Jovenívola de Sabadell i Reus, i es continuà amb el Concurs fotogràfic.

El 23 de juliol, a la tarda, amb motiu de la Fira de Sant Jaume, que aquell any se celebrà a la plaça de la Llibertat, hi hagué la presentació del nou disc: *Us ho devia* amb la presència de Núria Feliu, la seva autora, a una sala del museu, al davant de la fira. L'acte, l'organitzà el Patronat Sardanista amb la col·laboració del Patronat de Turisme i la presència de l'alcalde, Josep Abelló. També hi hagué una ballada en plena fira amb la cobla Reus.

Es va escollir el 18 de setembre per celebrar el XXVIII Aplec Baix Camp. Hi hagué les cobles: La Selvatana, Sabadell, Reus i Pare Manyanet. L'emboïllat d'actes el formaven activitats paral·leles com una tirada intercomarcal de bitlles, un espectacle infantil amb Patuleia Blues, un concurs de colles improvisades, el Concurs fotogràfic i, una vegada acabat l'aplec, ball de festa major a la plaça amb La Selvatana.

El 24 de setembre del 1994 el *Nou Diari* tornà a començar un espai amb el nom «Al voltant de la sardana» que escrivia Robert Miralles. Com en l'anterior època, apareixia els dissabtes. Va intentar explicar el repartiment de la sardana; a més, aportava alguna nota local i informació orogràfica dels aplecs comarcals. Més tard, s'amplià amb relacions d'actes comarcals. Es va mantenir l'any següent.

El 21 de novembre se celebrà una ballada amb les dues cobles: Reus i Pare Manyanet, en honor de Santa Cecília, amb la col·laboració del Patronat Sardanista.

Les entitats de Reus sempre han tingut iniciatives que surten de la rutina establerta. És un fet històric. Una època d'aquestes va ser quan en els anys noranta i tants el Bravium feia tertúlies quinzenals al seu cafè. El divendres 4 de desembre del 1994, Francesc Salas i Maria Àguila van ser els convidats a la tertúlia que va tractar de la història i l'actualitat sardanista.

El 13 de març la colla Reusenca participà a la cloenda dels campionats de la UCS a Figueres. El 27 de novembre participà a l'annual Trobada de Colles Veteranes a Vilanova i la Geltrú, en la qual es van reunir 48 grups. I també fou present en aquests concursos: el 17 d'abril a Santes Creus, el 8 de maig a Lleida, el 17 de maig a Constantí, el 22 de maig a Ivars d'Urgell, el 18 de juny a Sant Pere i Sant Pau, el 21 d'agost a Ceret, l'1 d'octubre a Cornellà i el 5 de novembre a Valls. Finalment, participà en el Campionat de Colles Lliures de la UCS i quedà primera de dues colles.

En el *Nou Diari* del 9 de desembre es parlà molt extensament (fotografies incloses) de la ballada que el Patronat Sardanista va fer el dia anterior a la plaça del Castell, que volia ser una trobada d'extdansaires de colles, en la qual, de fet, va participar força gent. També es feia resò que, per al dia 15 següent, es preparava, a l'Ajuntament, l'acte de cloenda del curs de monitors sardanistes amb el lliurament dels carnets i diplomes, que –amb la normativa de la Federació Sardanista– va organitzar el Patronat.

La Festa de l'Oli d'Almòster se celebrà el 4 de desembre i continuava amb la preparació festiva del Patronat reusenc. La cobla fou la del Col·legi Pare Manyanet de Reus i s'hi afegí una actuació del cos de Bastoners i Grallers de l'Orfeó Reusenc. Tot el matí va comptar amb molt públic i sardanistes.

1995

Durant l'any 1995 el reusenc Francesc Salas i Àguila formà part de la junta central de la Unió de Colles Sardanistes de Catalunya.

El 23 d'abril les entitats sardanistes continuaven preparant el Dia de la Sardana a Reus. La Rosa de Reus oferí al seu estatge, a la 1 de la tarda, la presentació del vídeo *Trencats i seguits* de l'Agrupació Sardanista

Continuïtat i la mostra de material didàctic per a l'ensenyament de la sardana, cedit pel TRESA, a més del vermut del sardanista. El Patronat omplí la tarda. El XXVI Concurs del Sardanista Complet-Colla Improvisada tingué un canvi important ja que a la segona sardana desaparegué la revessa i entrà la sardana incògnita, amb la intenció de fer-lo més divertit. Les regles deien:

La segona sardana serà la sardana incògnita. S'interpretaran dues tirades de curts i dues de llargs, que els grups podran ballar o no. S'haurà d'endevinar títol i autor, que s'apuntarà en una fitxa on també hi trobareu un test per a contestar totalment [...].

Hi havia un afegitó on es deia que, per augmentar la puntuació, es demanaria material sardanista, que es concretaria. Sis grups el van fer possible. S'acabà amb un ball vuitcentista, interpretat per la cobla Pare Manyanet. El dia 22 també el Patronat preparà la ballada amb la cobla Reus.

El 25 de juny tingué lloc el XXXIV Concurs de Colles amb la cobla Sabadell. A la tarda la recepció fou al col·legi Prat de la Riba i el concurs al carrer Sardà i Cailà. El resultat fou, en alevins: 1a Petits Tarragona Dansa i 2a Petits Floquets (de Constantí). En infantils: 1a Vaillets de l'Orfeó de Sants (de Barcelona), 2a Timbaler (de Santpedor) i 3a Floquets (de Constantí). En juvenils: 1a Joves Dansaires (del Vendrell). I, en grans: 1a Roure, 2a Rourenca (les dues de Barcelona) i 3a Dansaires del Penedès (del Vendrell), d'entre 9. En veterans va fer acte de presència la colla Siguem qui Som, del Cercle Català de Madrid.

El 9 de juliol hi hagué el XXIV Aplec de Prades, aquesta vegada amb les cobles: Ciutat de Cornellà i Reus. L'assistència era constant.

El XXIX Aplec Baix Camp tingué lloc el 24 de setembre, amb la presència de les cobles: Els Montgrins, Marinada, Ciutat de Cornellà i Reus. Al matí, hi hagué les tirades intercomarcals de bitlles, on també va poder practicar tothom. A la tarda, s'oferí un espectacle infantil amb el pallasso Pit, un concurs de colles improvisades i el concurs de fotografia. A la nit, la cobla Els Montgrins va interpretar sardanoves i el grup Canya Dolça un recital d'havaneres.

La colla Reusenca participà, sempre en la categoria de veterans, en els concursos següent: l'1 de maig a Ripoll, el 21 de maig a Constantí, el 4 de juny a Ivars d'Urgell, el 17 de juny a Sant Pere i Sant Pau (on van encertar la sardana revessa), el 2 de juliol a Sant Jaume dels

Domenys, el 2 de setembre a Vilanova de Bellpuig, el 12 de setembre a Balaguer, el 17 de setembre a Tarragona, el 8 d'octubre a Roda de Barà, el 15 d'octubre al Vendrell i el 5 de novembre a Valls. El 26 de novembre tornà a participar en la Trobada de Colles Veteranes a Vilanova i la Geltrú. Va obtenir diferents primers premis. En el campionat territorial quedà 1a, mentre que en el de Catalunya, 2a.

Eduard Sendra i Nogués, jove instrumentista de contrabaix, que es formà al col·legi Pare Manyanet, a l'edat de 15 anys va escriure la seva primera sardana, que oferia al centenari de l'escola a Reus amb el títol «Cent anys a Reus». Fou enregistrada per la cobla de l'escola.

El Patronat acabà l'any amb la XV Festa de l'Oli d'Almòster. La festa a la plaça, la portà la cobla Reus més quatre parelles de gegants.

Aquest any va començar un programa sardanista per TV Reus que van dirigir i muntar el matrimoni Marcel Felip i Teresa Vives, que ja tenien experiència en la sardana. Hi van incorporar tot tipus de comentaris i també xerrades, sempre adients. A més d'informar van poder oferir entrevistes amb sardanistes, que permetien conèixer els àmbits d'on provenia el convidat. Va durar fins a la desaparició de la televisió l'any següent. El programa es deia «Fem rotllana».

1996

El 1996 la colla Reusenca juntament amb totes les de Catalunya i altres entitats es va dirigir a Televisió de Catalunya per fer constar la bona rebuda que havia tingut el nou programa «Sardanes» de tots els dissabtes al Canal 33. Anys més tard, es va canviar per «Nydia», del qual va desaparèixer la sardana, encara que ocasionalment sent fes esment. Tot plegat va ser un miratge. La sardana ens queda a les moltes emissores de ràdio catalanes que tenim al país.

Els dies 13 i 14 de gener es van celebrar a Reus les II Jornades Pedagògiques de Sardanes amb la participació de més de quaranta assistents. Va ser organitzar pel Grup TREC amb la seva presidenta Maria Àguila al davant i el suport de l'Ajuntament de Reus i la col·laboració de la Federació Sardanista de Catalunya. Aquesta iniciativa donava continuïtat a les primeres jornades celebrades a Ceret un any enrera. Els diaris locals i provincials en van parlar aportant fotografies de diferents moments.

El 21 d'abril seguia el Dia de la Sardana. Al migdia, s'oferí la ballada de la Rosa de Reus amb la cobla Reus i, a continuació, el vermut del

sardanista. A la tarda, tornava el Patronat i la cobla Reus amb el 26è concurs i la sessió de balls vuitcentistes. En el concurs concorregueren 5 colles. Per al dia 23, el Patronat anuncià la ballada a càrrec de la cobla Pare Manyanet.

El dia 9 de juny tornà l'Aplec d'Aplecs al castell d'Escornalbou amb tot l'entusiasme de la Rosa de Reus, però amb la retirada de l'organització d'algun poble. Hi van participar les cobles: Mediterrània, Marinada i Pare Manyanet. Altra vegada hi hagué tirades de bitlles, visites culturals, el Concurs Fotogràfic i la gran novetat d'una plantada de gegants amb 9 parelles de diferents pobles i 4 grups de capgrossos, tot fent una ballada que va ser un èxit.

A partir del 18 de juny es mostrà una exposició fotogràfica de colles sardanistes a l'estatge del Patronat, a la plaça del Mercadal, 16, amb el títol «Unió, cultura, sardana... del tarannà d'un poble», creada per l'àrea d'arxiu de la Unió de Colles Sardanistes de Catalunya. Fou organitzada pel Patronat Sardanista de Reus, la colla sardanista Rosa de Reus i la colla sardanista Reusenca.

El dia escollit per celebrar el XXX Concurs de Colles de Festa Major va ser el 30 de juny del 1996, a la tarda, al carrer de Sardà i Cailà. Hi participaren 16 colles, entre les diferents categories, amb la part musical a càrrec de la cobla Sabadell. Continuava sense aparèixer cap colla de Reus. Els resultats, en alevins, quedaren així: 1a Petits Floquets (de Constantí), 2a Xerínola (de Tarragona) i 3a Menuda Blanca Espurna (de Sitges), d'entre 4. En infantils: 1a Floquets (de Constantí), 2a Petita Blanca Espurna (de Sitges) i 3a Petits Tarragona Dansa, d'entre 5. I, en grans: 1a Tarragona Dansa, 2a Cossetània (de Tarragona) i 3a Dansaires del Penedès (del Vendrell), d'entre 7 grups.

La Rosa de Reus va creure que el XXV Aplec de Prades havia de ser excepcional. Hi participaren les cobles: Ciutat de Cornellà i Reus. A més del tradicional Concurs Fotogràfic, organitzaren un recital d'havaneres amb el grup Canya Dolça i, està clar, el rom cremat. A més, s'estrenà la sardana «25 anys a Prades», de Carles Santiago.

El diumenge 22 de setembre s'organitzà el XXX Aplec Baix Camp, amb les cobles: Els Montgrins, Mediterrània, Reus i Ressò. Continuarren les tirades intercomarcals de bitlles, altres de lliures, i també es féu un espectacle infantil a la tarda, el Concurs de Colles Improvisades, el Concurs Fotogràfic i, al vespre, l'actuació del Ball de Diables de Reus. Mantenia un alt grau d'assistència de gent.

Els dies 14 i 15 de desembre se celebrà la festa dels 75 anys de vida de la cobla Reus. El dissabte hi hagué un acte central al saló de plens de l'Excm. Ajuntament de la ciutat, en el qual, després del parlament del Sr. Xavier Amorós, l'alcalde de Reus, el Sr. Josep Abelló, va cloure l'acte per acabar amb una breu actuació de la cobla Pare Manyanet de Reus. L'endemà, a la plaça de Prim, la cobla va fer una audició amb quatre estrenes dedicades a la seva llarga existència. El dinar fou molt concorregut. L'acte el van organitzar les dues entitats locals i la mateixa cobla, amb el suport de l'IMAC.

Aquell any la colla veterana Reusenca efectuà aquestes sortides: Llorenç del Penedès (19 de maig), primera de 3 participants; Santes Creus (9 de juny), primera de 3; Sant Pere i Sant Pau (15 de juny), quarta de 4; la Bisbal del Penedès (6 de juliol), primera de 2; Bellvei del Penedès (21 de juliol), quarta de 4; Constantí (28 de juliol), única colla de veterans; Tarragona (15 de setembre), segona de 3; el Vendrell (12 d'octubre), quarta de 4; el mateix dia a Roda de Barà, tercera de 5; Valls (4 de novembre), primera de 2 i, al mateix temps, encertà i resolgué la sardana revessa. El 22 de desembre participà en una trobada nacional de colles veteranes a l'Hospitalet de Llobregat en la qual es concentraren 12 colles amb 50 anys de vida. La de Reus s'hi presentà amb set parelles.

En el campionat de Catalunya del 1996 Honor Veterans, la Reusenca quedà al 5è lloc i va obtenir el mateix resultat als concursos de la Gleva (8 de setembre), d'Igualada (29 de setembre) i del Papiol (6 d'octubre).

En el campionat territorial de les comarques tarragonines la mateixa Reusenca obtingué el primer lloc. L'acte de cloenda se celebrà al Vendrell el dia 9 de març del 1997. La colla de Reus hi participà.

El Patronat tornà el dia 1 de desembre a Almostrer, i la festa cotinuà. Aquell any hi participà la cobla Pare Manyanet i una exhibició de punts lliures amb les colles: Bell Esplai i Cossetània.

1997

Foren 13 les ballades que, per a l'any 1997, preparà el Patronat; a càrrec de la Rosa de Reus, se'n mantenien 3.

Els monitors titulats del Patronat Sardanista continuaven fent cursos d'ensenyament a molts llocs, i un d'especial de comptar i repartir al seu estatge situat a la plaça del Mercadal, 16. Com a cas excepcional, els professors de monitors Maria Àguila i Navarro i Francesc Salas i

Àguila es desplaçaren el mes de maig a Madrid per impartir un curs molt especial per a monitors al Cercle Català. El mes de juny també van fer aquest tipus de curs a Sant Feliu de Guíxols i Terrassa.

El 9 de març, en el marc de la cloenda del Campionat de Colles Sardanistes de Catalunya, al Vendrell, la Unió de Colles atorgà una distinció honorífica a Francesc Salas i Borrell per la seva llarga tasca en el món de les colles.

Aquest any, entrà amb el càrrec de secretari a la junta de la Federació Sardanista de Catalunya el reusenc Francesc Salas i Àguila. Un any més tard, ho féu a la vocalia d'Ensenyament de l'esmentada Federació, en una època plena de cursos de monitors en què es van atorgar molts títols a gent preparada en aquest sentit.

El 2 d'abril Maria Àguila impartí una xerrada a la sala d'actes del Centre de Lectura, organitzada per la Unió de Dones de Reus i Comarca, per tractar de la sardana en tots els seus camps d'acció.

Els 20 i 21 d'abril del 1997 foren els dies en què, segons el programa, se celebrà el Dia de la Sardana. Als matins festius cada vegada hi havia menys gent o públic a Reus. Fou una raó per la qual la ballada de la Rosa de Reus passà a la vigília (dissabte), a la tarda, i es féu el vermut al seu estatge, un cop acabada. L'endemà, el Patronat oferia el tradicional Concurs del Sardanista Complet (Colla improvisada), a la tarda, a la plaça de Prim. Hi participaren 6 grups que, novament, com a curiositat temporal, quedaren així: 1a Els destemprats, 2a Els dels 40, 3a Els 3000 s, 4a Els eixerits de Reus, 5a Setze jutges i 6a De tot arreu. S'acabà amb un ball vuitcentista. Tot amb la cobla Reus. Aquest any a causa del mal temps es va haver de traslladar a la Llotja.

El dilluns següent s'organitzà un debat sardanista a l'estatge del Patronat (en aquell moment a la plaça del Mercadal, 18). A la taula, hi participaren: Joan Bové, Àngel López, Maria Àguila, Joan Roig i Miquel Carbonell. El moderador fou Francesc Salas.

La ballada de Sant Jordi, el Patronat la celebrà amb la Pare Manyanet.

El dia 29 d'abril s'anuncià un concert de la cobla Els Montgrins que l'Associació de Concerts oferí en homenatge «a la cobla degana de les existents». A la primera part, hi hagué balls vuitcentistes i, a la segona, sardanes de gran qualitat.

El Concurs de Colles de Festa Major del 1997 fou el dia 23 de juny al carrer Sardà i Cailà amb la cobla Sabadell. El resultat, en colles alevins, fou: 1a Petits Floquets (de Constantí), 2a Xerínola (de Tarragona) i 3a Espurna Montserratina (d'Igualada). En infantils: 1a Petits

Tarragona Dansa, 2a Els Corriols i 3a Petits Montserratins (les dues últimes d'Igualada), d'entre 4 colles. En juvenils: 1a Estel Català (de Berga) i 2a Gentils Dansaires (de Manresa). I, en grans: 1a Roure (de Barcelona), 2a Tarragona Dansa i 3a Cossetània (de Tarragona), d'entre 7 colles. S'estrenà la sardana «Una rialla», que Tomàs Gil i Membrado va dedicar a la petita reusenca Alba Isern Roig. A les vuit del vespre la mateixa cobla va ser a la plaça de Prim per fer balls vuitcentistes.

El dia 27 es presentà a l'estatge del Patronat el nou i interessant llibre *La sardana, dansa d'avui*, de Lluís Subirana i Jaume Nonell, a càrrec dels seus autors, que incorporava un disc compacte.

El dia 29, a la ballada de fi de festa major, novament els sardanistes van acompanyar els grans personatges festius per ballar la sardana «La sardana dels gegants», d'Albert Sanahuja, interpretada per la cobla Pare Manyanet.

Les ballades estiuenques de sardanes i balls que realitzaven el Patronat i l'IMAC, es recrearen amb el nom de «Amb la cobla a la fresca». En foren 4.

Continuava l'Aplec de Prades que preparà la Rosa de Reus. S'escaigué el 13 de juliol amb les cobles Juvenil d'Igualada i Reus. També es va preparar un concert amb l'orquestra Camerata XXI.

El XXXI Aplec Baix Camp fou el dia 21 de setembre amb les cobles: Els Montgrins, Contemporània, Reus i Juvenil de Bellpuig. Seguiren les tirades intercomarcals de bitlles i altres tirades lliures. S'oferí un espectacle infantil amb Titelles Sol de Cluca, un concurs de colles improvisades i un concurs fotogràfic. Acabades les sardanes, el Col·lectiu de Teatre la Vitxeta, a la mateixa plaça, presentà *Anada al Teatre*, de Karl Valentin. A final d'any, se'n va veure el gran resultat fotogràfic a l'exposició que muntava la colla sardanista Rosa de Reus.

El 1997 la colla Reusenca continuava amb forta activitat i quedà 1a a la categoria de veterans del Campionat Territorial de les Comarques Tarragonines on es classificaren 3 grups. En aquest any quedaren primers als concursos de: Santes Creus (8 de juny), Sant Pere i Sant Pau (14 de juny), Reus (23 de juny), Calafell Platja (11 de juliol), la Bisbal del Penedès (6 de juliol), Calafell (10 de juliol), Coma-ruga (30 d'agost) i el Vendrell (11 d'octubre). Assoliren el segon lloc a: Llorenç del Penedès (4 de juliol) i Vilanova i la Geltrú (19 de juliol). I el tercer a: Bellvei (20 de juliol) i Tarragona (14 de setembre). Quasi sempre amb tres o quatre colles participants.

El 24 d'agost la Reusenca es desplaçà a Ceret (Vallespir) on participà els dos dies en el 40è Festival de la Sardana i, per tant, en el concurs que, com sempre, se celebrà a la plaça de braus. També el 2 d'octubre va anar a Valls.

Aquesta colla participà en el bàsic d'honor del Campionat de Catalunya de Colles Veteranes, on va obtenir el 6è lloc, després de puntuar als concursos del 7 de setembre a la Gleva, el 14 de setembre a Tarragona i el 12 d'octubre al Papiol. La cloenda d'aquests campionats se celebrà el 8 de març del 1998 a Terrassa.

El 7 de desembre el Patronat col·laborà novament en la Festa d'Almòster i portà a la pista la cobla Reus.

1998

L'any 1998 el Patronat preparà 11 ballades i la Rosa de Reus 3.

El dia 24 de gener es va presentar la cobla Reus Jove, formada per músics de l'escola Pare Manyanet que havien deixat l'escola en fer-se grans. Fou apadrinada per la cobla Ciutat de Terrassa, amb una gran quantitat de gent a l'estrena musical de la nova formació. La cobla esdevindria un referent de qualitat.

El 28 de febrer a la Federació Sardanista de Catalunya va deixar el càrrec de cap de Monitors i vocal d'Ensenyament la reusenca Maria Àguila i Navarro, mentre que s'incorporà en aquesta junta com a secretari i cap de Monitors: Francesc Salas i Àguila, els dos eren de la junta del Patronat Sardanista.

El Dia de la Sardana reusenc fou el 19 d'abril. El dia abans, a la tarda, la Rosa de Reus anuncià la seva ballada amb la cobla Reus, que organitzava el seu tradicional vermut. La festa de la tarda del 21 la preparava el Patronat a la plaça de Prim amb el XXIV Concurs del Sardanista Complet seguit de la ballada pública i el Ball Vuitcentista. Hi participaren 4 colles i hi actuà la cobla Reus Jove. El dia 23 hi hagué la cobla Pare Manyanet.

El Patronat Sardanista, sol, continuava essent escollit com a Centre Coordinador dels Aplecs Sardanistes de les Comarques Meridionals, segons els acords que se succeïren en les assemblees d'aquest organisme.

L'Ajuntament creà un Consell Assessor del Protocol de les Manifestacions Festives de Reus en el qual les dues entitats sardanistes locals s'alternaven anualment. Aquest Consell no va tenir res de positiu i cadascú va continuar fent el que tenia per costum.

El 14 de juny Port Aventura organitzà un concurs de colles a l'àrea de la Mediterrània amb molta participació. No va tenir continuïtat a causa del pessim comportament d'una colla barcelonina. El convocà la Unió de Colles Sardanistes, i la Reusenca va quedar en el 3r lloc de veteranes entre 8 grups presentats.

El 17 de juny s'escaigué (com sempre passa en aquests actes) una notícia sorpresa quan, després d'escoltar el pregó de la festa major, el Sr. Lluís Miquel Pérez, alcalde de la ciutat, en nom de l'IMAC i l'Ajuntament de Reus, va lliurar el Tro de Festa als sardanistes Joan Bové i Veciana, de la Rosa de Reus, i a Francesc Salas i Borrell, del Patronat Sardanista de Reus, pel seu reconeixement en la constant col·laboració amb la festa major. Es tractava d'un premi a la llarga trajectòria de participació activa a la festa major.

El 20 de juny se celebrà el VII Aplec d'Aplecs al castell d'Escornalbou. Persistia l'abandonament de grups de pobles, malgrat l'enorme esforç de la Rosa de Reus. La part econòmica també minvava. Amb tot, hi hagué les cobles Marinada i Ciutat de Terrassa. La sorpresa fou la trobada de puntaires (més de 200), seguint amb les tirades de bitlles, les visites culturals, una exposició de Carrutxa a l'interior i el Concurs Fotogràfic.

El dia 26, a l'estatge del Patronat (encara a la plaça del Mercadal), hi hagué una xerrada i la presentació del grup TRESA, tot informant de qui eren i mostrant tot el que feien en el tracte de jocs i treballs sardanistes a càrrec de la seva presidenta: Maria Àguila, i altres membres del grup. Estava format per sardanistes de Terrassa, Barcelona i Reus.

El 28 de juny tingué lloc el XXXVII Concurs de Colles. Hi havia obres a Reus, després de la recepció al teatre Bravium, es ballà a l'aparcament del carrer de la Presó. Se celebrà a les sis de la tarda amb la cobla Sabadell. El resultat fou, en alevins: 1a Petits Montserratins (d'Igualada) i 2a Xerinola (de Tarragona). En infantils: 1a Petits Tarragona Dansa, 2a Els Corriols (d'Igualada) i 3a Floquets (de Constantí). En juvenils: 1a Llentiscle (de Constantí) i 2a Joventut Montserratina (d'Igualada). En grans: 1a Violetes del Bosc (de Barcelona), 2a Tarragona Dansa i 3a Joves Dansaires del Penedès (del Vendrell), d'entre 6 participants. I, en veterans: 1a Aires Nous del Penedès (del Vendrell). El jurat del concurs el van formar: Joan Francesc Becerra, Francesc Salas Borrell, Josefina Sugranyes, Roser Pastó, Maria Àguila, Jaume Biosca, Jordi Trilla, Teresa Vives, Francesc Salas Àguila i Antoni Rincon. Sempre s'acabava amb tres sardanes per al públic.

El 12 de juliol la Rosa de Reus organitzà el XXVII Aplec de Prades. Hi hagué les cobles Reus i Reus Jove, també amb Concurs Fotogràfic. Fou l'últim. La poca aportació de l'Ajuntament de la vila i les dificultats per seguir-lo motivaren que l'entitat acabés amb l'esforç que després de tants anys havia fet.

El 25 de juliol hi hagué un concurs de colles a Salou, al vespre, a la llavors anomenada popularment com plaça Blava, oficialment de les Comunitats Autònomes (passeig Jaume I), que organitzà el Patronat reusenc amb la col·laboració de l'entitat Contrapunt d'Onades i el Patronat de Turisme de Salou. Va ser un gran espectacle sardanista amb molt públic estranger i altres forans que van admirar allò que ningú els havia explicat. De manera extraordinària hi hagué clars comentaris del fet en català, castellà, francès, anglès, alemany i rus. Les colles quedaren així, en alevins: 1a Xerinola (de Tarragona). En infantils: 1a Petits Tarragona Dansa. En juvenils: 1a Llentiscle (de Constantí). En grans: 1a Violetes del Bosc (de Barcelona), 2a Tarragona Dansa, 3a Cossetània (de Tarragona), 4a Bell Esplai de Valls. I, en veterans: 1a Reusenca, 2a Enyorança (de Tarragona) i 3a Tarragona.

Per al 20 de setembre es va anunciar el XXXII Aplec Baix Camp, amb les cobles: Els Montgrins, Blanes, Ciutat de Cornellà i Reus. Al matí, també es feren tirades intercomarcals de bitlles amb molta participació. Altra vegada hi hagué el Concurs Fotogràfic Aplec Baix Camp, el Concurs de Colles Improvisades (sempre amb una enquesta per contestar) i tallers d'escacs, sardanes, jocs i manualitats, i malabars.

El 6 de desembre el Patronat reusenc continuava col·laborant amb la Festa de l'Oli a Almofter. Per a aquell any va preparar la participació de la cobla Pare Manyanet, i dos grups de gralles: Ganxets del Baix Camp i Pentagralla.

El 13 de desembre, a les 6 de la tarda, al teatre Bartrina, el Patronat Sardanista organitzà el concert de la Societat General d'Autors i Editors i la Fundació Autor, amb motiu del lliurament dels seus premis sardanistes anuals, que va comptar amb el suport de l'Institut Municipal d'Acció Cultural. El va presentar la reusenca Neus Bonet, i la cobla Mediterrània va fer un record musical i d'homenatge al compositor i músic reusenc Antoni Planàs i Marca.

La Reusenca mantenia la seva activitat com a colla de competició. Es presentà als següents concursos: el 17 de maig a Valls, el 13 de juny a Sant Pere i Sant Pau, el 12 de juliol a Calafell Platja, el 27 d'agost a la Juncosa del Montmell, el 5 de setembre a Sant Carles de la Ràpita, el

13 de setembre a Tarragona i el 18 d'octubre a Terrassa. Al final, quedà en el primer lloc en la seva classificació del Campionat Territorial de les Comarques Tarragonines, seguida de tres colles.

La cobla Reus Jove començà el seu cicle de concerts. El 22 de novembre es presentà al teatre Bravium, i Eduard Sendra i Nogués estrenà la sardana «Reus jove» que dedicà als seus companys. Està enregistrada en CD.

Aquell any hi hagué sardanes el dia 28 de desembre, a la tarda, amb la cobla Reus Jove (hi col·laborà el Patronat de Turisme) i el dia 29, també a la tarda, amb les cobles Reus i Pare Manyanet a la plaça de Prim (ho organitzà l'IMAC).

5.1 – CAP AL SEGLE XXI

1999

El 1999, el Patronat organitzà 12 ballades i la Rosa de Reus, 3.

El 14 de març del 1999 la Unió de Colles Sardanistes lliurà la seva Insígnia d'Or al reusenc Lluís Pinyol i Cos, com a dansaire de colla en actiu després de 25 anys. Era component de la Reusenca, que també participà a la festa.

El 17 d'abril el Patronat Sardanista de Reus continuava celebrant el Dia de la Sardana a Reus amb el mateix format i el Concurs del Sardanista Complet arribà a la XXX edició amb 4 grups participants. Aquell dissabte, ara a la 1 de la tarda, encara s'emetia el programa «La Nostra Dansa» de Ràdio Popular. Fou l'edició 1.768. La cobla Reus Jove interpretà la ballada i, per Sant Jordi, ho féu la Pare Manyanet.

El 27 de juny del 1999 el Patronat Sardanista novament organitzà el XXXVIII Concurs de Colles de Festa Major. Fou a la tarda, a l'aparcament de superfície del carrer de la Presó. Després de molts esforços per part de l'entitat organitzadora, s'hi inscrivieren 7 colles. Anà a càrrec de la cobla Sabadell. Es classificaren, en alevins: 1a Xerinola (de Tarragona). En juvenils: 1a Nova Tarragona Dansa. En grans: 1a Tarragona Dansa i 2a Cossetània (de Tarragona). I, en veterans: 1a Reusenca, 2a Aires Nous (del Vendrell) i 3a Arc de Sant Martí (de Constantí). Es mantenien, en el programa de festa major, el Ball Vuitcentista i la sardana dels gegants, per finalitzar la festa a la plaça del Mercadal, com també les ballades de la Rosa de Reus.

Entre les distincions que anualment atorgava l'Obra del Ballet Popular va rebre la de Dedicació el reusenc i membre de junta del Patronat: Jesús Civit i Prats. L'acte va ser al saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat.

Un altre reusenc i sardanista resident a Madrid: Albert Masquef i Nogués, fou distingit amb el premi Josep M. Batista i Roca que atorgà l'Institut per a la Projecció Exterior de la Cultura Catalana. El jurat el formava el mateix Institut i la Federació Internacional de Cases Catalanes.

L'Aplec Baix Camp era el XXXIII i es va celebrar el 19 de setembre. Les cobles anunciades aquest any foren la prestigiosa Montgrins i, a més, Reus Jove, Nocturna i Reus. Al matí, hi hagué tirades intercomarcals de bitlles, amb la participació d'11 pobles. Els tallers foren de bitlles, escacs, jocs malabars i activitats per a infants. Continuaven el Concurs de Colles Improvisades, el Concurs Fotogràfic i l'Encreuat sardanista.

L'Institut Municipal d'Acció Cultural promogué les activitats estiuenques, dites Festivals d'Estiu, 6 ballades de sardanes i música vuitcentista a la nit dels mesos de juliol i agost.

El 1999 Joan Roig i Canals va rebre, el dia 5 de setembre, a Encamp (Principat d'Andorra), la Grandalla d'Argent, un títol honorífic que promovia l'Agrupació Sardanista La Grandalla pels mèrits sardanistes obtinguts en un espai de temps tan llarg.

Els concursos amb la presència de la colla Reusenca foren: el 23 de maig a Santes Creus, el 27 de juliol a la Juncosa del Montmell (novament encertà la sardana revessa), l'11 de Setembre a Sant Carles de la Ràpita i el 7 de novembre a Valls.

En la classificació final del campionat territorial de les comarques tarragonines, la participació va ser de 2 colles alevins, 1 d'infantil, 2 de juvenils, 5 de grans i 3 de veteranes. En aquesta última classificació, novament apareixia l'única colla en actiu de Reus que encara subsistia. Van quedar: 1a Tarragona, 2a Reusenca i 3a Toc de Dansa (de Tarragona).

El 5 de desembre se celebrà la XIX Festa de l'Oli d'Almòster, que comptà amb els mateixos organitzadors. El Patronat oferí la cobla Reus i l'actuació del cos de bastoners de l'Esbart Santa Llúcia de Reus. A més, hi hagué una cercavila dels nans d'Almòster, que preparà la Cooperativa Agrícola.

2000

Es mantenien les mateixes ballades que l'any anterior i que continuarien en els anys següents. Destacaren, com ja era habitual, les de festa major i les del cicle estiuenec.

El 18 de març del 2000 la colla Reusenca organitzà el sopar i la cloenda del Campionat Territorial de Colles de l'any anterior. Al vespre hi hagué una ballada a la plaça de Prim amb la cobla Reus. Es comptà amb la presència de directius de la Unió de Colles Sardanistes de Catalunya i dels dansaires i de les juntes de totes les colles sardanistes del territori. Hi hagué el lliurament de trofeus. Es va fer a l'estatge de la colla castellera Xiquets de Reus.

El 29 d'abril el Patronat preparà el Dia de la Sardana a Reus amb el XXXI Concurs del Sardanista Complet. En l'àmbit de Barcelona i Catalunya, l'Obra del Ballet Popular, precursora d'aquesta diada que sempre era ben acollida, al 1999 la va passar al voltant del dia de Sant Joan. El Patronat no ho va poder assumir en tractar-se dels dies de la rebuda de la Flama del Canigó i de la festa major: ja hi havia sardanes i no hi havia lloc per a una celebració sobreposada. Aquell any els sardanistes hi van participar, la preparació tornà a ser bona, però no s'apuntà cap colla al concurs. Per tant, el Patronat va decidir no fer-lo més i així, per tant, va desaparèixer el Dia de la Sardana a Reus.

Entre les distincions anuals de l'Obra del Ballet Popular va destacar el premi a la dedicació atorgat a Marcel Felip i la seva muller Teresa Vives, per la difusió de la sardana a través del programa «Fem rotllana» a la Televisió de Reus, que era una part de la seva constant activitat sardanista. El lliurament va ser el 13 d'octubre al Palau de la Generalitat.

El 15 de juny es va promoure un important esdeveniment sardanista a la plaça del Mercadal amb una gran quantitat de petits dansaires de les escoles de Reus. Van ser més de 1.000, com també van ser molts els ajudants que va tenir el Patronat Sardanista per poder assolir l'insòlit espectacle. Tothom va quedar agraït de l'esforç que va fer la Regidoria d'Ensenyament, encapçalada per Empar Pont. Les escoles van fer possible l'espectacle sardanista.

El VIII Aplec d'Aplecs del castell d'Escornalbou tingué lloc el 18 de juny i fou el punt i final. El poc recolzament dels pobles primerament implicats i la reducció de l'assistència pública, malgrat que el lloc estava prou bé, pel que escau als vehicles. Tot plegat en va ser la causa. No obstant això, la màquina que era la Rosa de Reus va estirar molt per portar les cobles Marinada i Contemporània. Es mantenien les visites culturals, el Concurs Fotogràfic i va destacar el concert celebrat dins el monestir: *Tenora segle i mig*, que oferia la Marinada per recordar els cent cinquanta anys de la tenora. L'entitat va decidir destinar els

esforços a altres actes, atesa la poca resposta davant aquest exquisit programa.

Per la festa major les ballades de sardanes estaven ben emmarcades i continuarien així. El dies 26 la cobla Reus, el 27 la Reus Jove i el 29 La Principal del Llobregat, ho preparava la Rosa de Reus. El dia 23, a la tarda, el preparava el Patronat, com també el XXXIX Concurs de Colles, que aquell any es va fer a la plaça de l'Univers el dia 25 amb la cobla Sabadell. Els resultats foren, en alevins: 1a Xerinola de Tarragona. En infantils: 1a Petits Corriols d'Igualada i 2a Petits Tarragona Dansa. En juvenils: 1a Llentiscle de Constantí, 2a Nova Tarragona Dansa i 3a Els Corriols d'Igualada. En grans: 1a Blanca Espurna de Sitges. I en veterans: 1a Reusenca, 2a Toc de Dansa de Tarragona i 3a Enyorança (també de Tarragona). La mateixa cobla tocava balls vuitcentistes, més tard, a la plaça de Prim.

El 17 de setembre hi hagué el XXXIV Aplec Baix Camp, com sempre a la plaça del santuari de Misericòrdia. Les cobles d'aquell any foren: La Bisbal Jove, Nocturna, Vila d'Olesa, Reus i Reus Jove. Hi hagué, al matí, una trobada de colles veteranes; a la tarda, sardanes obligades, de conjunt, i el Concurs de Colles Improvisades. També s'hi realitzaren els tallers d'escacs, castells, bitlles, jocs malabars i activitats per als petits. No faltaren tampoc el Concurs Fotogràfic i l'Encreuat, que donaven el ja conegut regust diferent a la festa.

A finals de novembre es continuava celebrant, a l'estatge de la colla castellera Xiquets de Reus, l'exposició de les fotografies presentades al concurs. Les noves tendències de la fotografia quedaven ben representades.

El 2000 va ser l'any de la tenora arreu del país, per recordar els 150 anys de la creació del nostre únic i transcendent instrument. L'Institut Municipal d'Acció Cultural (IMAC) va tenir la capacitat de recordar-ho als reusencs el vespre del dia 23 de setembre amb l'aportació de diferents grups i entitats locals. A les cercaviles, van participar-hi el grup de gralles Pentagralla, a la part est del nucli antic; el grup de gralles Aula de Sons, a la part oest; N'Esparver, a l'espai nord; l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc, al teatre Bartrina; la cobla Reus Jove, a la plaça del Mercadal; la cobla Pare Manyanet, a la plaça de Prim; el Cor Mestral, a la plaça del Castell; el grup d'havaneres Canya Dolça, a la plaça de la Farinera; la cobla Reus, al parc de Sant Jordi, i el grup d'havaneres Veus de Reus, al passeig de Prim.

Per donar coneixement del fet del 150 aniversari a tothom es va editar aquest escrit:

L'any 2000 es compleix un segle i mig de tenora i les entitats sardanistes, musicals i de cultura popular volem dedicar diferents actes a commemorar aquesta efemèride.

És evident que la tenora ha esdevingut un dels instruments més representatius de la música autòctona i veritable element protagonista en les sardanes. Fent uns breus apunts d'història podem recordar que Andreu Toron, fabricant d'instruments de Perpinyà, volent perfeccionar les antigues tarotes i xirimies, presentava el desembre de 1849 un instrument nou, l'oboè tenor, prototip de la tenora actual amb unes característiques sonores singulars i solista de moltes composicions de sardanes. A la vida de Toron es creuà la de Pep Ventura, anomenat Pep de la Tenora, que va ser el primer virtuós de l'instrument. La conjunció dels dos personatges va proporcionar un canvi en la cobla, en una època plena de revolucions socials.

En aquest moment de forma simultània, en diferents espais de la ciutat, molts grups, entitats i agrupacions s'han sumat en aquest acte que vol commemorar els 150 anys d'un instrument autòcton, cadascú des de la seva perspectiva musical i artística.

Reus, doncs, també se suma en l'homenatge als 150 anys de la tenora.

L'IMAC va preparar per a l'11 de novembre, en l'acte de lliurament dels premis Reus, una actuació musical amb el tenora Jordi Molina i un grup de primeríssims músics per recordar els 150 anys de la tenora. Tingué lloc al teatre Bartrina.

La XX Festa de l'Oli d'Almòster tornà a comptar amb l'esforç organitzatiu a la plaça per part del Patronat Sardanista de Reus. A part de la cobla Reus s'hi va sumar el grup de ball Bufalodre.

El dia 23 de desembre la cobla Reus Jove tornà a presentar el seu concert de Nadal al teatre Bartrina, amb un resultat excel·lent i una tria d'obres excepcional.

2001

El 2001 continuava la mateixa tònica quant a les ballades de sardanes. Un total de 10 per part del Patronat i 3 de la Rosa de Reus.

El 3 de març del 2001 es va portar al Palau Bofarull l'exposició «150 anys de la tenora». De fet, la celebració havia estat l'any anterior, però la preuada exposició itinerant fou recollida en aquesta data. Va ser molt visitada, ja que a través de la Federació Sardanista es va aconseguir exposar tot el material visual i escrit que havia muntat la mateixa Federació. Per part del Patronat, es va fer un altre muntatge paral·lel incorporant-hi unes magnífiques fotografies sardanistes històriques de la ciutat, amb valuoses aportacions de l'Agrupació Fotogràfica de Reus, la colla sardanista Rosa de Reus, l'IMAC i la Diputació Provincial.

El 12 de juny, una altra vegada a la plaça del Mercadal, es van acollir uns 1.200 alumnes de 16 escoles públiques reusenques per millorar l'èxit de l'any passat. La feina la van fer des del gener 6 monitors del Patronat. Hi van col·laborar més de 50 ajudants, els Voluntaris de Reus, la cobla Pare Manyanet, Jordi Gil (ànima de la trobada), directors i mestres dels col·legis, i l'esforç ciutadà que va promoure la Regidoria d'Ensenyament de la Ciutat.

Era el 17 de juny quan la reusenca Maria Àguila i Navarro rebia a l'aplec d'Anglès el prestigiós guardó Floricel Rosa d'Or, que li va atorgar l'entitat sardanista d'Anglès per la constància sardanista en molts aspectes i, principalment, en l'ensenyament.

El 23 de juny hi hagué la plantada de la senyera a la plaça de Misericòrdia, seguint la proposta del Ciemen, que fan conjuntament el Patronat Sardanista, l'Òmnium Cultural Baix Camp, l'Ajuntament de Reus i Tradicions i Costums.

El 24 de juny el Patronat organitzà el XL Concurs de Colles de Festa Major a la plaça de l'Univers amb la cobla Sabadell. En el grup de veterans, el resultat fou: 1a Toc de Dansa de Tarragona i 2a Tarragona. En alevins: 1a Xerinola (de Tarragona). I, en infantils: 1a Petits Tarragona Dansa. Al vespre, la mateixa cobla va oferir el Ball Vuitcentista a la plaça del Castell.

Els dies 3 i 4 d'agost del 2001 la Reusenca participava a l'última sortida de la seva història. Aquella vegada era amb motiu del XIV Aplec Internacional de la Sardana i Mostra de Grups Folklòrics (Adifolk) que es va organitzar a Copenhaguen (Dinamarca). Com és habitual en aquests tipus de festes, la concurrència catalana de sardanistes i altres grups folklòrics va ser important, la qual cosa mostrava, altra vegada més enllà de les fronteres, que tot allò que per a nosaltres és quasi quotidiana, sempre sorprèn molta gent. Tot va anar força bé i, com sempre, aquestes novetats sorprenen positivament més enllà de casa nostra. Hi

va haver exhibicions de les colles sardanistes, molts actes i el detall del molt públic del país que va assistir i aplaudir el magnífic concert ofert a la gran sala de l'Ajuntament, amb les actuacions de la cobla Mediterrània i la Coral Polifònica de Puig-reig.

En clau de curiositat, el principal problema dels catalans fou haver de convèncer les autoritats perquè els diables poguessin actuar: van fer un control exagerat. Una anècdota.

El XXXV Aplec Baix Camp se celebrà el 16 de setembre amb les cobles: Jovenívola de Sabadell, Baix Empordà, Costa Daurada, Reus i Reus Jove. Al matí, hi hagué una trobada de colles infantils i veteranes amb la corresponent exhibició i, a la tarda, un concurs de colles improvisades. Els tallers paral·lels a la festa van ser de teatre, escacs, bitlles i màgia. Com sempre, la Rosa de Reus va proposar el Concurs fotogràfic i un nou Encreuat. En aquella ocasió, a la fi de l'aplec hi hagué un espectacle de foc amb els diables d'Alforja i del Morell.

El Concurs fotogràfic tenia els dos vessants: l'Aplec en si mateix i el de Costums Tradicionals dels Països Catalans. Aquell any l'exposició es col·locà al vestíbul del teatre Bartrina, a finals de novembre.

El 2 de desembre a la Festa de l'Oli d'Almoster continuava sent el Patronat qui aportava la part festiva. Aquell any amb la cobla Pare Manyanet i el grup d'havaneres Veus de Reus.

La diada del soci del Patronat Sardanista creixia. El 2001, després de la ballada del 8 de desembre, hi hagué un primer acte social molt ben acollit. Es van recitar poemes sardanistes a càrrec de Montserrat Ferré, i es va oferir un reconeixement col·lectiu als seus expresidents: Josep Colomé i Juanola, Robert Miralles i Gutiérrez, i Joan Roig i Canals.

2002

El 2002 continuava el mateix nombre de ballades públiques que preparaven les dues entitats de Reus.

Després de més de 20 anys, el 16 de març fou l'últim any de la popular ballada que el Gremi de Fusters, Ebenistes i Similars del Baix Camp va programar amb motiu de la seva festa de Sant Josep, conjuntament amb el Patronat Sardanista.

El 19 de juny del 2002, a les 11 del matí novament es trobaren els petits dels col·legis a la plaça del Mercadal, fruit de l'ensenyament dels monitors sardanistes del Patronat a 17 escoles de la ciutat i una de la Selva del Camp. Un espectacle mai igualat en els actes festius locals.

El 30 de juny el Concurs de Colles se celebrà novament a la plaça de l'Univers amb la cobla Sabadell. Es va veure clarament que s'agutzava la situació de les colles sardanistes. Participaren i quedaren en alevins: 1a Xerinola (de Tarragona) i 2a Plançons (de la Selva del Camp). En grans: 1a Dansaires del Penedès. I, en veterans: 1a Toc de Dansa (de Tarragona) i 2a Reusenca. Al vespre, hi tornà a haver el Ball Vuitcentista.

El 22 de setembre foren homenatjades a l'aplec de Lleida les dues entitats locals: la Rosa de Reus i el Patronat.

La Coordinadora dels Aplecs Sardanistes de les Comarques Meridionals, de la qual el Centre Coordinador encara era el Patronat Sardanista de Reus, va rebre un guardó per la continuïtat, atorgat per l'Obra del Ballet Popular, amb motiu dels premis del Dia de Sardana. L'acte va ser el 18 d'octubre a Barcelona.

L'Aplec Baix Camp, de la Rosa de Reus, fou el 15 de setembre. S'hi trobaren les cobles: Jovenívola de Sabadell, Contemporània, Ciutat de Granollers, Reus i Reus Jove. Les variants sardanistes hi tornaren amb l'Hora Jove, l'Hora Obligada i l'Hora Clàssica. Continuava el Concurs de Colles Improvisades, l'Encreuat Sardanista i el Concurs Fotogràfic. Al matí, tingué lloc la Trobada de Colles. Els tallers d'aquell any foren d'escacs, de bitlles, de circ, de bastons i un rocòdrom. A la 1 de la tarda, el programa radiofònic «So de Cobla», de Catalunya Cultura, es va emetre des de la plaça del santuari.

Els dies 21 i 22 de setembre assistiren a Ostfildern (Alemanya) els components de la colla Gaudí, nascuda a partir de la iniciativa de participar amb la cobla Pare Manyanet, a una trobada de dansa i música popular de la joventut europea en un esforç de la Regidoria d'Ensenyament i dels membres del Patronat: Maria Àguila i Francesc Salas.

A finals de novembre, novament s'obria l'exposició a la Biblioteca Central Xavier Amorós de les fotografies participants al concurs de la Rosa de Reus

L'1 de desembre se celebrà, altre cop, la Festa de l'Oli d'Almoster. Aquesta vegada el Patronat hi aportà la cobla Reus Jove que no va poder tocar pel mal temps, fet que deslluï la festa.

El desembre del 2002 anava prenent consistència la Diada del Soci del Patronat. El dia 8 s'oferia la tradicional ballada, mentre que, l'endemà, després d'una passada de diapositives, hi hagué un reconeixement al soci número 1: César Moyano i Pujol.

2003

Vàries escoles foren preparades altra vegada pels monitors del Patronat Sardanista el 2003, d'acord amb la proposta i cura que mantenia la Regidoria d'Ensenyament de l'Ajuntament de Reus. Aquell any es va superar l'espectacle sardanista a la plaça del Mercadal el dia 12 de juny. Hi van participar de Reus els col·legis: Alberich i Casas, Cèlia Artiga, Ciutat de Reus, General Prim, Joan Rebull, La Salle, Eduard Toda, Marià Fortuny, Misericòrdia, Montsant, Mowgli, Pompeu Fabra, Prat de la Riba, Rosa Sensat, Rubió i Ors, i Teresa Miquel; de la Selva del Camp: Sant Rafael; de Montblanc: Les Muralles; de Salou: Elisabeth, Europa i Santa Maria del Mar. Foren 7 les escoles de l'entorn reusenc en les quals impartiren classes els mateixos monitors.

El Concurs de Festa Major es va celebrar el 22 de juny. Portava el número XLII i se celebrà, a la tarda, amb la cobla Reus. Hi participaren 9 colles que van quedar, en alevins: 1a Plançons (de la Selva del Camp), 2a Petits Tarragona Dansa i 3a Petits Montserratins (d'Igualada). En juvenils: 1a Laietans (de Barcelona). En grans: 1a Tarragona Dansa, 2a Dansaires del Penedès (del Vendrell) i 3a Grup Montserratí (d'Igualada). I, en veterans: 1a Toc de Festa (de Tarragona).

Aquest any el dia 6 de setembre, a Encamp, l'Agrupació Sardanista La Grandalla homenatjava al Patronat Sardanista de Reus a qui atorgava el guardó: la Grandalla d'Argent. Van presidir l'acte el senyor Jaume Ramond, cònsol major d'Encamp, i el senyor Xavier Filella, tinent d'alcalde de Reus i regidor de Cultura. En aquesta festa es va estrenar la sardana «De Reus a Encamp» de Joan Lluís Moraleda.

El XXXVII Aplec Baix Camp la Rosa de Reus el preparà per al dia 21 de setembre. Les cobles foren: Jovenívola de Sabadell, Cadaqués, La Nova Vallès, Reus i Reus Jove. Persistia la magnífica preparació dels complements. En la part de música hi havia: l'Hora Jove (escrites per joves compositors), l'Hora Obligada i l'Hora Clàssica (sardanes històriques). Al matí hi hagué exhibició de colles; a la tarda, el Concurs de Colles Improvisades (com sempre amb l'afegit de preguntes per respondre); tallers d'escacs, de sardanes, de circ, un rocòdrom, trobades de jocs de bitlles, la mostra de puntaires, l'Encreuat Sardanista i l'acostumat Concurs Fotogràfic amb els temes «Aplec Baix Camp» i «Costums tradicionals dels Països Catalans». Podeu notar que seguien trobant col·laboracions d'altres grups o entitats.

En relació amb l'exposició de fotografies del Concurs Baix Camp, la Rosa de Reus va tenir l'encert de fer-la a la sala central de la Biblioteca Central Xavier Amorós, amb molta capacitat i un lloc de pas important.

El 26 de setembre es presentà el llibre *Catalanisme i Sardanisme*, de Lluís Subirana, a la Biblioteca Central Xavier Amorós, que va realitzar el mateix escriptor i estudiós de la sardana.

L'octubre el reusenc Josep Bargalló i Badia rebia en l'acte de lliurament de guardons de l'Obra del Ballet Popular el premi a la Dansa Tradicional Catalana.

El mes de novembre es va fer un curs de sardanes especial per a mestres d'una durada de 30 hores al Centre de Recursos del Baix Camp de la Conselleria d'Ensenyament de la Generalitat, situat a Reus. Va ser una prova pilot a Catalunya amb la participació de 17 mestres, sota el guiatge de Maria Àguila.

Entre els actes de la Diada del Soci del Patronat reusenc, hi hagué, el dia 9 de desembre, la lectura de textos de Xavier Amorós que feien Montserrat Ferré, Coia Cavallé i Josep Maria Roig, amb la grata presència de l'autor.

S'estrenà un nou entaulat per a cobles destinat a les ballades. El cap de brigades, el senyor Jordi Balseran, després d'una conversa amb el Patronat, va aconseguir que la seva brigada municipal realitzés la construcció del projecte estudiat.

El 7 de desembre s'esdevingué la XXIII Festa de l'Oli d'Almóster, on el Patronat reusenc tornà a participar plenament i hi aportà la cobla Reus Jove, que aquell any sí que va actuar. L'atractiu de la cobla es va veure a la festa. Fou el darrer any de col·laboració de l'entitat reusenca en aquesta festa. L'any següent una manca de confiança del nou equip d'Almóster va fer retirar el llarg esforç dels bons amics sardanistes després de 23 anys.

2004

El dia 5 de març del 2004, de caràcter d'extraordinari, es va celebrar l'edició 2000 del programa radiofònic «La Nostra Dansa», que des del 1964 (40 anys) emetia Cope-Reus, de la mà de Francesc Salas, amb innombrables col·laboracions i diferents espais que es van incloure al llarg de tants anys. Era el programa radiofònic degà de les comarques meridionals. El programa es va fer amb l'assistència de nombrós públic a l'auditori del Conservatori de Música de la Diputació de Tarragona, al

Palau Bofarull. L'acte va incloure la reproducció del començament del primer programa, de programes posteriors, l'històric noticiari d'aquell primer programa i adhesions de companys d'altres emissores. Hi va participar, en directe, telefònicament: Bartomeu Duran, president de la Federació Sardanista de Catalunya, i presencialment: Xavier Filella, tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Reus. Jordi Roig i Francesc Salas van conduir el programa que va comptar amb les veus de la Irene Valdivieso i el Ferran Calabuig i la part tècnica amb Martí Margalef i Manel Batista. Hi hagué una taula rodona plena de comentaris amb: Ció Munté, Maria Àguila, Jordi Grau i Àngel de Juan; música amb la cobla Reus i una actuació de l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc amb danses de nova creació. Es comptà, també, amb la presència de Teresa Felip, coordinadora de Cultura de la Generalitat de Catalunya; Joaquim Nin, vicepresident de la Diputació de Tarragona, i Lluís Miquel Pérez, alcalde de la ciutat.

El 27 de juny s'escaigué el dia de la celebració del XLIII Concurs de Colles, a la tarda, a la plaça de la Llibertat. S'accentuaren les dificultats per trobar colles participants, fet que motiva que d'ara endavant més o menys llegireu els mateixos noms, que sempre el Patronat reusenc agraeix. Els resultats, en infants, foren: 1a Plançons (de la Selva del Camp) i 2a Noves Branques (de Vilanova de Bellpuig). En grans: 1a Dansaires del Penedès (del Vendrell) i 2a Ferma de Ponent (de Juneda). I, en veterans: 1a Toc de Dansa (de Tarragona).

L'Aplec Baix Camp aquell any va caure el 19 de setembre, amb les cobles: Jovenívola de Sabadell, Baix Empordà, Thermalenca, Reus i Reus Jove. Va desaparèixer la Trobada de Colles Sardanistes per manca de participació, que en els últims anys la colla sardanista Rosa de Reus havia preparat amb molt d'encert en els Aplecs del Baix Camp. Va ser un senyal inequívoc del progressiu canvi en les estructures del sardanisme competitiu. No obstant això, es guardaven tots els ingredients per fer més festa. En sardanes es programaren: l'Hora Jove, l'Hora Obligada, l'Hora Clàssica i el Concurs de Colles Improvisades. I es completà amb tallers de jocs per a la canalla, de bitlles, d'escacs, de màgia i de puntaires. També hi havia interessant l'Encreuat Sardanista i el Concurs Fotogràfic.

El llibret de l'Aplec comptava amb un escrit de Josep Maria Roig i Rom on exposava la seva experiència particular, però que, en el fons, representava i recordava els temps passats de molts reusencs:

Recordant...

Si estimem Catalunya, estimarem la sardana i, si estimem la sardana, estimarem Catalunya. Ho vaig aprendre fa molts anys quan era estudiant de batxillerat al Gaudí, avui Salvador Vilaseca, no pas, evidentment, perquè m'ho ensenyessin els professors de l'Institut. Ben al contrari, aquells senyors, la majoria catalans, obligats per les exigències repressives de l'època només impartien classes de castellà –espanyol– i, òbviament, no existia cap assignatura que expliqués res dels costums i les tradicions del nostre castigat país.

Per sort, però, la sardana no va ser prohibida del tot, llevat potser, de *La Santa Espina*, i sotmetent-nos a les normes dictades –mai millor dit– pel règim, podíem celebrar audicions, concursos i aplecs.

Vaig descobrir, doncs, que la sardana en aquells temps –finals dels cinquanta i principis dels seixanta del segle passat– va ser per a mi una eina imprescindible, l'assignatura necessària per conèixer i estimar la nostra pàtria. Vaig comptar, això sí, amb la valuosa col·laboració d'una bona companya de curs i encara avui, sortosament, gran amiga, que em va introduir en el món de la nostra dansa: la Maria, vull dir la muller del Francesc, el president del Patronat Sardanista, també bon amic. Aprofito, una vegada més, per expressar a tots dos la més sincera felicitació per la lloable tasca que, al llarg de les seves vides estan duent a terme en pro del sardanisme.

M'agradaria recordar dades i fets d'aquells anys, per exemple les colles sardanistes que hi havia a Reus, i disculpeu-me els coetanis si me'n deixo alguna. Recordo l'Encisera, Roques Montserratines, Enjogassada, Cors Alegres, la Reusenca, encara avui representada per il·lustres veterans, la Rosa de Reus, a la qual també vull felicitar per la feina i per fer els possibles 38 aplecs. Que duri.

Recordo amb nostàlgia els concurs de colles, quan gairebé sempre guanyava Violetes del Bosc. Els primers compassos de galop d'entrada o de cortesia i contemplant els dansaires fent voleiar el mocador, ja m'emocionava.

No oblidó els patriòtics i apassionants aplecs de Paret Delgada. També recordo amb especial enyorança aquell 1964, quan Reus fou proclamada Ciutat Pubilla de la Sardana.

Però ara ve una segona part dels meus records, decisiva. «Quan jo era petit vivia arraulit en un carrer negre», diu el poeta. Doncs, bé, potser per aquesta circumstància, quan jo era petit, gairebé un infant, vaig començar a aficionar-me a la poesia i al teatre, afició que més endavant es convertí en passió.

Els meus inicis en el món sardanista van ser, precisament a la Rosa de Reus, colla instal·lada aleshores en el Centre Catòlic, avui Bravium. Entre altres activitats hi havia una aula de declamació i s'hi feia teatre. Oli en un llum! Vaig començar a declamar i, com no podia ser d'altra manera, a fer els Pastorets.

Així doncs, gràcies a la sardana, vaig aprendre a estimar Catalunya i vaig tenir l'oportunitat de lliurar-me a la meva gran afició, que avui encara perdura [...].

Amb referència al concurs fotogràfic de la Rosa de Reus, com cada any des del 1984, al desembre hi hagué l'exposició de les fotografies guanyadores i participants del Concurs Fotogràfic, que incloïa el repartiment de premis el dia de la inauguració.

El 23 d'octubre rebia Joan Roig i Canals la Medalla al Mèrit Sardanista, en l'acte del lliurament de guardons que cada any atorga l'Obra del Ballet Popular; d'altra banda, un dels premis a la constància va ser destinat a la colla sardanista Rosa de Reus.

El 9 de desembre s'omplia l'espai principal de la Diada del Soci del Patronat Sardanista. Hi hagué el concurs de la sardana incògnita, la veu i el bon sentit en la lectura de poemes per l'Enric Virgili, i l'atorgament del títol de soci emèrit a Amadeu Abelló i Estivill pels seus molts anys de treball per a l'entitat. Altra vegada s'omplia l'espai del Centre Cívic El Carrilet.

2005

El 29 de gener del 2005 el Centre de Lectura de Reus va acollir la presentació oficial de la *Guia d'Aplecs Sardanistes de Catalunya*, editada per la Federació Sardanista de Catalunya, a iniciativa de la Coordinadora d'Aplecs de les Comarques Meridionals. Hi hagué sardanistes d'arreu de Catalunya a la sala d'actes del Centre, plena del tot. Es va comptar amb la presidència del Molt Honorable President del Parlament de Catalunya,

el Sr. Ernest Benach; l'alcalde de la ciutat de Reus, el Sr. Lluís Miquel Pérez; la coordinadora de Cultura de la Generalitat, la Sra. Teresa Felip; el president de la Federació Sardanista, el Sr. Bartomeu Duran, i el president de la Coordinadora Territorial, el Sr. Francesc Salas. A continuació, va haver-hi un aperitiu i un escollit i magnífic concert al teatre Bartrina amb la cobla Jovenívola de Sabadell, amb una primera part ocupada per compositors reusencs o sardanes vinculades amb la ciutat.

El 26 de juny, a la tarda, a la plaça de la Llibertat, amb la cobla Reus Jove, hi hagué el Concurs de Colles de Festa Major, com sempre de mà del Patronat. Els resultats foren, en alevins: 1a Plançons (de la Selva del Camp). En infantils: 1a Petits Tarragona Dansa i 2a Petita Blanca Espurna (de Sitges). En juvenils: 1a Nova Tarragona Dansa. En grans: 1a Dansaires del Penedès (del Vendrell) i 2a Blanca Espurna (de Sitges). I, en veterans: 1a Toc de Dansa (de Tarragona).

En el cicle de sardanes d'estiu, que conduïa el Patronat Sardanista amb el suport de l'IMAC, hi participaren les cobles: Ciutat de Reus, Reus Jove, Reus i La Principal d'Amsterdam, que tornava a la nostra ciutat en la seva visita estival a Catalunya.

Per al dia 18 de setembre s'anuncià el XXXIX Aplec Baix Camp, que conservava moltes activitats paral·leles capaces per elles mateixes de fer una trobada de gran nivell. Hi hagué les cobles: Jovenívola de Sabadell, Costa Brava, Catània, Reus i Reus Jove. En la part sardanista continuava la mateixa norma: al matí, l'Hora Jove, l'Hora Obligada i l'Hora Clàssica, pel que fa als compositors; l'Encreuat Sardanista i el Concurs de Colles Improvisades amb les bases especials completaven les activitats, juntament amb l'espai de lectura, els tallers d'escacs, jocs per a la canalla (a càrrec de l'esplai Ben Enllà), de màgia i de bitlles. També es mantenien el dinar i el molt conegut Concurs Fotogràfic.

Un altre dels atractius de l'aplec fou el magnífic programa llibret que la Rosa de Reus edita cada any. Reprodueixo, per la seva actualitat, part d'un escrit d'Adrià Targa Ramos, dansaire de la colla Tarragona Dansa:

Hi ha moltes classes de balls, per a tots els gustos i per a totes les ocasions, i la sardana és una dansa rigorosa, ordenada, perfeccionista: adequada, sens dubte, a la nostra nació. Una dansa allunyada de qualsevol mena de folklorisme barat, per bé que alguna gent la vulgui reduir justament a això [...].

Però no vull creure que la sardana sigui un simple moviment coordinat de l'aparell locomotor. Vull seguir creient, com digué el poeta, que la sardana representa la unió de tot un poble, que balla i avança unit, sense fissures. Ara la sardana s'enfronta a reptes nous, difícils. En un món que perd els ideals i el vitalisme, els joves veuen en la sardana una activitat destinada a romandre en un museu. D'altres la lliguen a un catalanisme ranci, conservador. Però, des de la meua òptica, la sardana representa l'independisme ferm d'un país modern, però també es representa a ella mateixa, sense necessitat de política pel mig. Considero que la sardana és, per davant de tot, cultura. Si abans em deien *la sardana*, jo responia: *Puigcerdà*. Ara responc que és la dansa més bella de totes les danses que es fan i es faran però, de ben segur, de les que mai no es desfaran.

El dia 8 de desembre s'inaugurava l'avinguda d'Antoni Planàs i Marca, el gran músic i compositor reusenc, gràcies al reconeixement de l'Ajuntament de Reus, després dels esforços del Patronat Sardanista. Es va comptar amb l'assistència de la seva vídua, els seus fills i néts, i la cobla Reus Jove va aconseguir acompanyar un acte molt digne, malgrat el difícil temps atmosfèric. L'alcalde, Lluís Miquel Pérez, va oferir el reconeixement ciutadà als seus familiars.

El dia 9 l'acte social de la Diada del Soci del Patronat, va comptar amb el concurs de la sardana incògnita i hi va participar la poetessa i rapsoda Josefina Guasch, plena del bon dir i de promoure rialles. Aquell any s'estrenava el nou i ampli espai de l'annex del Centre Cívic El Carilet amb capacitat per acollir més gent.

2006

Pel que fa al 2006, les ballades que anunciaren les entitats foren 11, per part del Patronat, i 3, per part de la Rosa de Reus. L'Associació de Veïns del Barri Niloga en va fer 1 per les seves festes, i esporàdicament se'n celebrà alguna més.

La festa major del 2006 mantenia la mateixa tònica que els anys anteriors, ja que l'IMAC (Regidoria de Cultura de l'Ajuntament) mostrava la seva seguretat en la continuïtat. S'oferiren sardanes els dies 23, 26, 27 i 29. La cobla variant del dia 29 va ser la Contemporània.

El dia 25 se celebrà el Concurs Exhibició de Colles, a la tarda, a la plaça de la Llibertat, amb la cobla Reus. Els participants quedaren així,

en alevins: 1a Menuts Dansaires (del Vendrell). En infantils: 1a Pep Ventura (de Juneda). En grans: 1a Dansaires del Penedès (del Vendrell) i 2a Blanca Espurna (de Sitges). I, en veterans: 1a Toc de Dansa (de Tarragona).

L'Aplec Baix Camp en la seva XL edició, la Rosa de Reus el presentà el 17 de setembre del 2006. Les cobles van fer honor a l'efemèride, actuaren les següents: Els Montgrins, Jovenívola de Sabadell, Reus i Reus Jove. El dinamisme quedà una altra vegada demostrat en els tallers (o sigui, punts de reunió a l'entorn de l'aplec) d'escacs, jocs per a petits, papiroflèxia, bitlles o un espai de lectura amb diaris i revistes. També es convocà el prestigiós Concurs Fotogràfic. Novament hi hagué a la programació sardanista: l'Hora Jove (amb sardanes d'autors joves), l'Hora Obligada (amb sardanes de lluíment), l'Hora Clàssica (amb sardanes de la primera meitat del segle xx) i el Concurs de Colles Improvisades, que seguia amb l'additiu de resoldre un petit qüestionari.

El 22 de setembre era la primera vegada que es va organitzar l'espectacle musical Cobla de Cobles, la reunió més important de músics de cobla reusencs i vinculats als grups locals. Va ser una iniciativa del pare Joaquim Alqueza del col·legi Pare Manyanet, que de seguida obtingué la col·laboració de les altres cobles locals: la Reus Jove, la Reus, la Ciutat de Reus, i les entitats: Rosa de Reus i Patronat Sardanista. Una seixantena de músics van fer gaudir el nombrós públic assistent.

El premi a la Dedicació, inclòs en els guardons de l'Obra del Ballet Popular fou, aquest any, per al reusenc Albert Masquef i Nogué, amb residència a Madrid, per la seva constant tasca a favor de la sardana i la dansa. L'acte fou el 10 de novembre a la basílica de Santa Maria del Mar de Barcelona.

El 9 de desembre, en l'acte social del Patronat, inclòs a la Diada del Soci, altra vegada s'hi trobava el concurs de la sardana incògnita, i els comentaris sorprenents del personatge convidat, que va ser Enric Tricaz. Aquesta vegada la sala encara estava més plena. L'entitat atorgà el títol de Socis Emèrits amb lliurament de la Insignia d'Or a: Jesús Civit i Prats i Maria Àguila i Navarro.

5.2 - L'ANY DEL CENTENARI DE LA SARDANA BALLADA A REUS

2007

El 2007 fou l'any del centenari de la sardana ballada a Reus, efemèride que promogué el Patronat Sardanista i que va trobar un gran suport en els diferents actes, començant pel mateix Ajuntament. Un esdeveniment que va posar la sardana a la primera línia de les activitats culturals de la ciutat i va aglutinar els esforços d'altres entitats i dels sardanistes. Com veureu Catalunya també es va recordar del compositor en el centenari del seu naixement.

El total de ballades d'aquest any fou de 3, organitzades per la Rosa de Reus, i 11, pel Patronat.

Les sardanes continuaven presents a la festa major. El 23 de juny, a la plaça del Mercadal, hi va haver la cobla Reus; el 25, a la plaça de Prim, la cobla Reus; el 27, la cobla Reus Jove, i el 29, la cobla Marinada, com a formació convidada. Mentrestant també es mantenia el cicle estiuenç del mes de juliol amb 4 ballades.

El 24 a la plaça de la Llibertat hi hagué el XLVI Concurs Exhibició de Colles amb la cobla Reus Jove. En alevins, el jurat acordà no puntuar-los i donar un empat als grups de petits, al mateix temps que s'agraïa l'esforç, fent lliurament d'obsequis als dansaires. Els resultats foren, en alevins, hi van participar: Xerinola (de Tarragona), L'Antina (de Torredembarra) i Menuts Dansaires (del Vendrell). En infantils: 1a Noves Branques (de Vilanova de Bellpuig). En grans: 1a Tarragona Dansa i 2a Dansaires del Penedès (del Vendrell). I, en veterans: 1a Toc de Dansa (de Tarragona) i 2a Sol Ixent (de Vilanova de Bellpuig).

L'Aplec Baix Camp va ser el 16 de setembre i portava el número XLI. Les cobles van ser: Jovenívola de Sabadell, Vila d'Olesa, Reus i Reus Jove. Al llarg del dia es proposava, en la part musical, l'Hora Jove, l'Hora Obligada i, aquell any, l'Hora Joaquim Serra. L'oferta es complementava amb els tallers de lectura, d'escacs, jocs per a la canalla (a càrrec de Ben Enllà) i jocs de taula. No podien faltar el Concurs de Colles Improvisades (on seguia puntuant la resposta a una enquesta i el ballar alegre), l'Encreuat Sardanista i el XVI Concurs Fotogràfic.

Els dies 8 i 10 de desembre del 2007 s'organitzà, novament, la Diada del Soci del Patronat Sardanista. La ballada amb la cobla Reus Jove de la plaça del Baluard va comptar, altra vegada, amb la col·laboració del barri de la Puríssima Concepció. L'acte social al seu estatge començà

amb el concurs de la sardana incògnita, després les conegudes veus de Sara Domínguez, Lluís Fígols i Dolors Quintana, que van llegir poemes i escrits, amb un sublim acompanyament al violoncel de Berta Correig.

El 30 de desembre la cobla Reus Jove oferia el tradicional concert de Nadal al teatre Bartrina. En aquest concert de gran qualitat, Eduard Sendra, contrabaixista de la cobla, estrenà la sardana «Les quatre sirenes», dedicada a les seves companyes de cobla.

Aquest 2007 a iniciativa del Patronat i el suport de diferents regidories de l'Ajuntament de la ciutat encapçalades pel mateix alcalde, com també d'altres entitats locals, es prepararen un seguit d'actes per recordar la que ben bé podem considerar efemèride de la lluita per portar la sardana als carrers de Reus. Bona part dels detalls els heu pogut llegir al començament d'aquest llibre. Els aplego aquí doncs crec que cal considerar-los separats al seguir un mateix motiu.

El 30 de juny a la tarda, es presentà altra vegada a Reus l'espectacle *Trencats i Seguits*, a la plaça del Mercadal, preparat per l'Esbart Montgrí i les colles de l'Agrupació Sardanista Continuitat de Torroella de Montgrí, que recollia tot el procés de canvi viscut per la sardana al llarg dels temps. La part musical la van posar la cobla Tres Quartans de Tarí i la cobla Reus, amb el suport de l'Institut Municipal d'Acció Cultural.

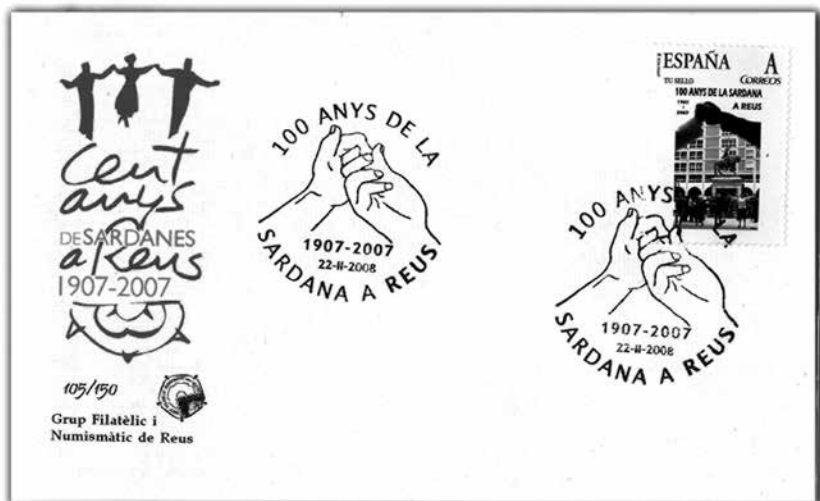
Del 20 de setembre al 7 d'octubre es col·locà a la sala Quatre del Museu d'Art i Història, l'exposició de quadres de tema sardanista propietat de la Fundació Universal de la Sardana, amb el patrocini de l'Institut Municipal de Museus i el Patronat Sardanista.

Entre els dies 22 i 30 d'octubre, tot coincidint amb l'any Joaquim Serra, es va mostrar una magnífica exposició a la sala La Vicaria del Centre d'Amics de Reus de material i documents de la seva vida i un ampli ventall de fotografies de la sardana a Reus. Ho feren possible el Centre de la Imatge Mas Iglesias, el Centre d'Amics de Reus, el grup creat per commemorar el centenari del naixement de Joaquim Serra, la colla sardanista Rosa de Reus i el Patronat Sardanista de Reus.

El 10 de novembre se celebrà un concert, a la nit, al teatre Fortuny amb les cobles La Principal del Llobregat i Reus Jove, dirigides per Francesc Gregori, amb obres de Joaquim Serra i autors locals; a més, s'estrenà la sardana «Centúria a Reus», de Jesús Ventura, per significar l'aniversari. Ho van preparar l'Ajuntament i el Patronat Sardanista.

L'1 de desembre es va oferir un concert a la nit al teatre de l'Orfeó Reusenc amb l'inèdit sextet de tenores creat per Jordi Molina. Una

primícia que va ser molt ben rebuda i que van promoure el Patronat i l'Orfeó Reusenc.

2008

El Patronat preparà, per al 2008, 11 ballades de sardanes entre les quals destacaren les 4 del cicle estiuenç, on hi havia com a cobla forana la Jovenívola d'Agramunt, amb el patrocini de l'IMAC. La Rosa de Reus organitzà les 3 de festa major.

Per la festa major del 2008 es mantenia la mateixa presència de la sardana. Es van escoltar i ballar els dies 23, 25, 27 i 29 (en aquest cas amb la cobla Catània).

Aquell any es commemorà el 50è aniversari del Patronat Sardanista de Reus amb actes que van reunir una bona quantitat de socis i públic; per tant, hi hagué actes ben diferents i extraordinaris.

El dia 10 de maig, al teatre Fortuny s'oferí la final de «La Sardana de l'Any», del 2007, un acte itinerant de la Federació Sardanista de Catalunya, que va comptar amb el suport del Patronat reusenc i l'Ajuntament de la ciutat. Al l'exterior, mal temps, però amb molta gent d'arreu de Catalunya. L'acte va consistir en la interpretació de les 10 sardanes finalistes, entre les quals hi havia la comentada «Centúria a Reus», de Jesús Ventura. El resultat final, el va donar la votació pública dels assistents i un concert, en la segona part, en el qual es van oferir composicions relacionades amb Reus. La interpretació anà a càrrec de les cobles Sabadell i Reus Jove. Va guanyar aquest concurs popular la sardana «Cinquanta anys junts», de Joan Segura.

El 21 de febrer es va fer (encara com a festa del centenari) una exposició al Castell del Cambrer que preparen el grup Filatèlic, Numismàtic i del Col·leccionisme de Reus, juntament amb el Patronat, amb la presentació d'un segell de correus relacionat amb el Centenari de la Sardana i els sobres de la festa, amb el corresponent matasegells, que amb poc temps es van esgotar. Tota l'exposició estava relacionada amb la sardana i la cultura popular catalana.

Per primera vegada a la història sardanista catalana el 13 de juny es va preparar un interessant debat sardanista infantil on, després d'una enquesta realitzada als col·legis en els quals els monitors del Patronat havien fet cursets, els petits representants feien públiques les seves opinions sobre la sardana. Afegeixo que sempre aquests cursets es feien en horari lectiu. L'assistència de grans va ser minsa, una llàstima, perquè els teòrics sardanistes es van deixar perdre unes manifestacions curioses i molt interessants en boca dels que van demostrar una clara visió del seu món. El debat es va fer, en primer lloc, a les escoles, on després de respondre una enquesta cada col·legi va acordar delegar un parell d'alumnes per fer públic els acords finals. L'acte es va celebrar al teatre de l'Associació de Sant Isidre i Santa Llúcia, amb bona assistència de petits.

Parcialment, n'exposo els resultats i els seus condicionaments:

No es troba complicat l'aprenentatge. N'hi ha que elogien la manera de fer-ho, altres que ho van viure amb interès. El «no» va ser menys de l'1%. El 70% ho van dir als pares i alguns ho van demostrar. La resposta dels pares fou variada com: d'acord, molt bé, m'agrada, pse, res...

Un mínim van intentar ensenyar a ballar els pares, tot i que una bona quantitat de mares ja en sabien. La majoria de pares tenien coneixement de la seva existència.

El 90% diuen que els agradaria seguir-ne ballant amb els seus companys. Dificilment ho farien sols a la plaça, encara que anessin acompanyats.

Van fer un seguit d'explicacions que vaig considerar importants, com que la majoria seguirien ballant a l'escola. De fet, la vergonya o la falta del costum és important.

Per a ells el galop és un bon divertiment i assenyalen que s'ho passen bé. El resultat dels curss queda demostrat en les diferents respostes que donen quan es tracta de la forma del ball, els punts, la història que han après, i el poc assimilat de la cultura sardanista com també de la complicació dels finals.

Es van arribar a tractar preguntes i respostes entre els alumnes de cada escola. Remarco el divertiment que poden trobar en la sardana, des del punt de vista de la mateixa escola.

He de dir que l'enquesta fou dinàmica i que no va tractar només de sardanes. Per exemple, també es feia referència a la seva participació a les festes populars; al coneixement dels gegants, els diables, els castellers, els nans, l'àguila... en definitiva, els elements festius de la ciutat que les escoles treballen al llarg del curs.

L'eufòria final portà a ballar la sardanova tots plegats a l'escenari del teatre amb un comiat alegre.

El dia 22, a la tarda, a la plaça de la Llibertat, hi hagué el XLVII Concurs Exhibició del 50è aniversari del Patronat amb la cobla Reus Jove. Els resultats foren, en alevins: Xerinola (de Tarragona). En infants: 1a Petits Tarragona Dansa i 2a Menuts Dansaires (del Vendrell). En juvenils: 1a Joves Dansaires (del Vendrell) i 2a L'Antina (de Torredembarra). En grans: 1a Tarragona Dansa i 2a Dansaires del

Penedès (del Vendrell). I, en veterans: 1a Cunitenca i 2a Cunitencs (les dues de Cunit).

El 21 de setembre se celebrà el XLII Aplec Baix Camp, com sempre a la plaça del santuari de Misericòrdia, que continuà organitzant la Rosa de Reus. Les cobles al llarg del dia foren: Jovenívola de Sabadell, La Flama de Farners, Reus i Reus Jove. També hi hagué diferents actes paral·lels de tot tipus. Musicalment es dugué a terme: l'Hora Jove, l'Hora Obligada i l'Hora Manel Saderra. A la tarda, els participants s'engrescaven amb el Concurs de Colles Improvisades. Per acabar de motivar els visitants, oferiren tallers d'escacs, de lectura, de jocs de taula, de tai-txi i jocs per a la canalla, al matí, i contacontes, a la tarda. Seguien l'Encreuat Sardanista i el Concurs Fotogràfic. Aquell any, a la cloenda, hi intervingué el Drac de Reus. Fou un dia molt ple d'activitats que, de ben segur, mereixia més assistència. Aquest comentari potser el trobareu fora de lloc, però la plaça del santuari és molt gran i costa d'omplir.

L'acte que va quedar pendent del centenari de la sardana ballada va ser la inauguració del majestuós i magnífic monument a la Sardana creat per Ramon Ferran, es va fer el 18 d'octubre malgrat el mal temps. La presència de les autoritats locals encapçalades pel senyor alcalde, els membres promotors del Patronat, 120 petits ballant a l'entorn del monument i les 4 cobles locals, van marcar un esdeveniment històric. L'obra i/o el record els tindrem per sempre.

El 8 de novembre el Patronat Sardanista oferí un concert al teatre La Salle per seguir amb el seu cinquantenari, amb la cobla Sant Jordi-Ciutat de Barcelona i la Coral Polifònica de Puig-reig, juntament amb la meravellosa participació de la Coral del CEIP Alberich i Casas, que va interpretar, de manera dinàmica, l'himne sardanista reusenc: la sardana «Peret Ganxet» de Josep Maria Baiges. Fou un altre èxit reconegut i d'una elevada qualitat musical amb molta participació de públic.

El 8 de desembre el Patronat, en la seva Diada del Soci, després de la ballada, oferia un dinar de germanor i, l'endemà, l'acte social amb el concurs de la sardana incògnita i la presència del sabadellenc Lluís Subirana i Reboloso, que va fer un recorregut històric per la sardana i va oferir les seves poesies. El dia 10 es va projectar un recull de diapositives al seu estatge.

El mes de desembre se celebrà novament l'exposició de fotografies guanyadores i seleccionades dels concursos de fotografia que des de

feia 62 anys preparava i oferia la Rosa de Reus. Aquell any van passar de 150 les obres presentades, amb una àmplia mostra de les diferents tècniques fotogràfiques que existien. El lloc d'aquesta exposició fou molt adient en tractar-se de la sala central de la Biblioteca Central Xavier Amorós. Després de tants anys, la Rosa de Reus disposa d'un arxiu de més d'un miler de fotografies.

Aquest any en un butlletí del Patronat sortí un comentari que considero bastant real. Diu:

Sovint trobem o escoltem comentaris sobre la sardana que diuen o volen dir que existeix una baixada d'activitats. En aquests casos qui ho diu no és persona coneixedora de la gran feina que s'està fent, a més de no voler admetre els canvis d'època que resulten evidents en molts aspectes de l'activitat catalana. També voldríem afegir les diferències d'aquestes èpoques potser més accentuades en les nostres comarques meridionals.

Heus aquí petites mostres. Potser alguns coneixeu les votacions fetes arreu del país per escollir i nomenar els deu tresors del patrimoni cultural immaterial de Catalunya i Andorra entre cent propostes, fet promogut des de la Capital de la Cultura Catalana, actualment Figueres. Doncs sí, la Sardana ha entrat obtenint el segon lloc.

També a nivell institucional la Federació Sardanista de Catalunya està reforçant el procés del govern de la Generalitat, tot demanant a les corporacions locals catalanes acordin demanar al Parlament que sigui declarada la sardana com a «Dansa Nacional de Catalunya». Ara ja són uns dos-cents quaranta pobles que ho han fet, a més hi ha d'haver el suport dels sardanistes. Potser cal afegir que no baixen les activitats, en tot cas ho fan potser, les persones que hi participen.

2009

En destaco, com sempre, els actes importants. En aquest 2009 el Patronat va preparar 10 ballades i la Rosa de Reus, 1.

El 29 de maig hi hagué la Fira d'Entitats de Reus on foren presents les dues entitats, juntament amb els organismes associatius locals, tot mostrant les seves activitats.

El 28 de juny, novament teníem el Concurs Exhibició del Patronat amb la poca participació que ja es considerava normal. Com a novetat hi hagué l'intent de fer una trobada d'alevins oberta amb participació d'escoles. Es presentaren 6 grups que, altra vegada, es va optar per no classificar-los i sí donar petits obsequis als participants. En les altres classificacions hi hagué aquest resultat, en infantils: 1a Petits Tarragona Dansa i 2a Menuts Dansaires (del Vendrell). En veterans: 1a Penedès i 2a Agrupació Sardanista (de Cunit). En juvenils: 1a Joves Dansaires (del Vendrell). I, en grans: 1a Dansaires del Penedès (del Vendrell) i 2a Tarragona Dansa.

L'acte important de la Rosa de Reus seguia continuava essent l'aplec. Era el XLIII. Aquest any es va programar per al 20 de setembre amb la participació de les cobles: Jovenívola de Sabadell, Flama de Farners, Reus Jove i Reus. Continuava tenint els millors al·licients, fets en els últims anys, que obtenien bons resultats. Musicalment hi hagué l'Hora Jove, l'Hora Obligada i l'Hora Gil Membrado. Al migdia, es preparà una sardana per a la gent petita de les escoles que havien fet cursos, tot ballant «Peret Ganxet», de Josep Maria Baiges, i que van ser 6 de Reus, 1 del Pla de Santa Maria i 1 de la Selva del Camp. Els tallers i el Concurs Fotogràfic van seguir amb èxit. En el llibret trobo la invitació escrita per Jordi Agràs, de la qual reproduïxo aquest paràgraf:

Per sort la sardana és com una gran mare que ho perdona tot: ens hi vol perquè ens estima. Perquè malgrat que, de vegades, alguns passem temporades sense recordar-nos-en ella ens segueix estimant, tot i que la nostra manera de ballar deixi molt que desitjar. Per això no perdeu l'oportunitat de venir a l'aplec i d'afegir-vos a la ballada, de fer la rotllana gran, d'enaltir la pàtria agafant la vida que traspua a ran de terra, a través dels peus, i de fer-la esclatar, braços enlaire, omplint el cel d'esperances que tots units, amb les mans entrelaçades, maldarem per convertir en realitats.

Les dues entitats sardanistes, juntament amb altres entitats, van ser a l'acte d'oferiment de flors a la plaça del Baluard en record dels morts en el moment de l'entrada de les tropes felipistes a Reus.

Els dies 8 i 9 de desembre el Patronat Sardanista celebrà, novament, la Diada del Soci. El primer dia hi hagué la ballada, en la qual altra vegada col·laborà la junta del barri de la Puríssima Concepció, seguida

d'un dinar. L'endemà, després del breu concurs de la sardana incògnita, hi hagué la xerrada del personatge convidat que, aquest any, fou Jaume Amenós i Masdeu, director teatral i president del teatre Bravium. La participació tornà a ser important.

2010

Les dificultats econòmiques es van anar accentuant i el Patronat per al 2010 organitzà 8 ballades a les places i la Rosa de Reus, 1.

El 29 de maig les dues entitats foren a la Fira d'Entitats que va preparar la Regidoria de Participació i Ciutadania. La seva intenció va ser la de ser-hi i potser recordar a uns quants reusencs la llarga història de la seva presència i activitat local.

En el Concurs Exhibició del 27 de juny del Patronat hi van participar 3 grups d'alevins que reberen petits obsequis. En infantils quedaren: 1a Saltirons (de Vilanova de Bellpuig) i 2a Petits Dansaires (del Vendrell). En la categoria juvenil: 1a Joves Dansaires (del Vendrell) i 2a Jove Bell Esplai (de Valls). En grans: 1a Dansaires del Penedès (del Vendrell) i 2a Tarragona Dansa. I, en veterans: 1a Toc de Dansa (de Tarragona) i 2a Penedès (del Vendrell). Encara que hi va haver pocs grups participants, l'acte fou seguit per molts espectadors.

L'11 de Setembre, novament, van tornar les entitats sardanistes a fer l'ofrena floral de la Diada a la plaça del Baluard.

El 19 de setembre va ser el dia de la celebració de l'Aplec Baix Camp, que manté la dinàmica Rosa de Reus. Les cobles ja foren tres i sembla que així seguirà: la Jovenívola de Sabadell, la Reus i la Reus Jove. Al matí, continuà havent-hi l'Hora Jove (dels compositors joves). A la tarda, hi hagué l'Hora Obligada i l'Hora Clàssica, aquest any amb sardanes de Vicenç Bou. Es mantingué l'encert de la sardana amb grups escolars al migdia, que acollí 6 escoles de Reus, amb la presència de molts acompanyants. El total de tallers o espais fou de 9, i continuà l'Encreuat Sardanista i el concurs de fotografia. Potser a la tarda va afloxar la participació.

L'escrit que reproduïxo del seu llibret és el que va fer Montserrat Baiges Gispert, mestra de música de l'escola Dr. Alberich i Casas; porta el títol de «Sardanes a l'escola, si, Gràcies!», el considero força interessant:

I gràcies també per demanar-me que escrigui al vostre programa. No sé si tinc gaires coses per explicar més que la meua

experiència personal, la d'una mestre de música. És innegable el sentiment que per a mi representa la sardana: records d'una infantesa feliç, d'una música estimada, de l'amor d'un pare cap a les tradicions més nostrades... Amb aquests antecedents, no és estrany que en un moment de la meua vida professional em plantegés ensenyar a cantar a l'escola «En Peret Ganxet». Després tot va ser un plegat, perquè els nens no en tenien mai prou, i ells mateixos van ser qui em van demanar que els ensenyés a ballar la sardana. De fet, els primers passos per aprendre a ballar-la són tan fàcils, que els alumnes se senten molt motivats i quasi bé només mirant, n'aprenen i ja els tenim més contents que un gínjol! Cada cop tinc més clar que l'èxit del procés d'ensenyament i aprenentatge no depèn del que s'ensenya, sinó de la convicció amb què l'ensenyament transmet els coneixements. Així, a la nostra classe de música tant ballem sardanes, com minuets, o cantem «Reus» de Whisky'ns com «Muntanyes regalades...» i amb cadascuna de les activitats gaudim al màxim.

Però tornem a la SARDANA i és que no podem oblidar la quantitat de valors que ens transmeten a través d'ella: la participació, la cooperació, la no discriminació per raó d'edat, sexe, raça ni religió, el contacte físic amb d'altres persones, i la transmissió de les nostres tradicions, per dir-ne alguns. Cal fer especial esment en aquest darrer valor, que tant malmès es troba en la nostra societat, i al qual les poderoses influències dels mitjans de comunicació fan tan poc favor. Aquí sí que tenim molta feina a fer, perquè la majoria de pares i mares dels alumnes als qui estem ensenyant a ballar sardanes, no en saben. Per la qual cosa ensenyant-ne als nostres alumnes aconseguim que la sardana s'apregui cap a dalt i cap a baix. I la veritat, no hi ha res més engrescador que veure canalla gaudint, i en aquest cas de poder ballar una sardana.

El setembre passat les escoles de Reus vam ser convidades a ballar a l'Aplec Baix Camp, i allí vam ser. Tímidament, com en tots els començaments, unes quantes escoles vam poder ballar «En Peret Ganxet» amb el caliu de la música en directe i de la germanor que desprèn l'ambient d'un aplec. Els alumnes van quedar tan contents del tracte de l'organització, que estan delitosos de tornar-hi, i van

fent campanya perquè aquest cop en siguem més. I jo, mentre ballava, contenta de la feina feta, mirava al cel per dir-li al meu pare, que aquí a baix, malgrat tot, encara ballem i estimem la sardana.

Continuà la Diada del Soci del Patronat Sardanista la primera setmana del desembre, tot acollint els mateixos actes. Aquest any el personatge convidat va ser Josep Baiges i Gispert, un comunicador molt conegut a la ciutat.

2011

El 2011 s'accentuava l'anomenada crisi, principalment econòmica, que repercutia en diferents actes, i en relació amb el tema d'aquest llibre, també en les sardanes.

El Patronat organitzà 7 ballades públiques i la Rosa de Reus 1, emmarcant l'any amb el 50è aniversari de la colla sardanista Rosa de Reus, com també del Concurs de Colles del Patronat.

El 24 de febrer la Rosa de Reus portà una magnífica selecció de fotografies del seu concurs a la seu del Centre de la Imatge Mas Iglesias, en col·laboració amb l'Institut Municipal d'Acció Cultural.

El 14 de maig, dintre dels actes del 50è aniversari de la colla sardanista Rosa de Reus, s'organitzà el sopar d'aniversari ple de records i alegries pel retrobament. Un centenar d'assistents ho van fer possible.

El 26 de juny hi hagué el L Concurs Exhibició de Colles Sardanistes del Patronat. Hi participaren més grups que altres anys i reberen un record especial de l'aniversari. En colles alevins participaren: Xerinola (de Tarragona) i Menuts Dansaires (del Vendrell). En infants quedà: 1a Saltirons (de Vilanova de Bellpuig), 2a Petits Tarragona Dansa i 3a Petits Dansaires (del Vendrell). En juvenils, l'única participant fou Joves Dansaires (del Vendrell). En grans: 1a Tarragona Dansa, empatada amb Dansaires del Penedès, i 3a Sol Ixent (de Vilanova de Bellpuig). I, en veterans: 1a Toc de Dansa (de Tarragona), 2a Encara hi som (de Vilanova i la Geltrú) i 3a Penedès (del Vendrell), d'entre 6 classificades. Va atraure molt públic.

El mes de juliol hi hagué un concert de la cobla Reus Jove als jardins de la casa Rull, promoció per la Rosa de Reus, tot seguint el seu cinquantenari.

Es repetí l'emotiu acte de l'Onze de Setembre, en el qual novament participaren les dues entitats sardanistes locals.

El 19 de setembre, altra vegada la Rosa de Reus ofería el seu Aplec Baix Camp. Era l'aplec XLV en l'àmbit local i el C del total d'organitzats pel grup, números que van acompanyar ben bé el seu cinquantenari. Les cobles van ser: la Jovenívola de Sabadell, la Reus i la Reus Jove. Continua sent una festa amb l'esmorzar popular i les sardanes l'Hora Jove i l'Hora Obligada. A les 12 del matí, hi hagué la trobada d'alumnes de les escoles que van programar el curs anterior cursos d'aprenentatge de sardanes amb un bon èxit i que va ser un al·licient molt indicat per apropar més gent a la festa. Es ballaren dues sardanes de conjunt i una sardana amb les escoles de Reus que ensenyaven la dansa. Es dugué a terme el dinar de germanor, el berenar a mitja tarda, el Concurs de Colles Improvisades amb el seu sistema de respostes en un qüestionari. I en els actes paral·lels, destacaren el taller d'escacs (Club Escacs Reus), els jocs per a la canalla (AEG Ben Enllà), els malabars amb l'Estel i l'Eulàlia, el taller de tai-txi amb el Joan i la Rosa, l'Encreuat Sardanista, jocs diversos, contacontes amb La maleta de la Karmeta, un espai de lectura (diaris, revistes, contes), i aquest any la presència del gegant Carrasplet, per celebrar els seus 25 anys.

Aquest any la portada del llibret de l'Aplec Baix Camp el va signar Pere Prats Sobrepere, que, històricament, també fou un dels creadors de la colla Rosa de Reus. Per tant, va ser, crec, una satisfacció transformada en compromís i en un escrit ple d'història i vitalitat. En reproduïxo un petit fragment:

No puc oblidar-me, no puc, d'en Joan Bové que vàrem començar quan era adolescent i ara, en retrobar-nos per aquesta celebració, encara té l'aspecte de l'adolescent que vaig conèixer i encara manté l'empenta i l'alegria d'aquells primers dies. A ell i a tots els qui han portat fins avui les regnes d'aquesta colla cinquantenària, organitzadora de cent aplecs, i de l'aplec «estrella», el del Baix Camp al santuari de Misericòrdia (que aquest any compleix quaranta-cinc anys), els felicito i els encoratjo a seguir amb aquesta àrdua però gratificant tasca pel bé de tots. Pel bé dels que hem estat alguna vegada amb ells, dels qui gaudeixen de la gran festa de l'Aplec (a qui convido aquest any també a participar-hi) i dels que creiem que aquesta tasca és totalment necessària en els temps que corren per seguir reivindicant la nostra manera de ser, la nostra parla, els nostres diners, la

nostra cultura, en una paraula, el nostre país davant els enemics de sempre, insistents i perseverants.

I és empipador (que no descoratjador perquè el coratge mai ens ha fallat) que ara, més que quan vàrem crear la colla, en època de dictadura, hàgim de reivindicar allò que és nostre, hàgim de reivindicar que som un poble que ens donem les mans fent una rotllana gegantina on tots hi cabem i tots gaudim de la festa i companyia.

El 21 de setembre en l'acte del lliurament de guardons que l'Ajuntament de la ciutat atorga anualment, la Rosa de Reus en rebia un en la seva consideració d'entitat cinquantenària.

En el mateix sentit el dia 5 de novembre la mateixa Rosa de Reus va recollir a Organyà el premi Sardana a la Continuitat per aquests 50 anys. Aquests premis els atorga també anualment la Federació Sardanista de Catalunya.

El 4 de novembre la Rosa de Reus programà l'últim acte del seu cinquantenari celebrant, conjuntament amb l'Associació de Concerts, un concert amb la cobla Marinada al teatre Fortuny anomenat «La música de Nino Rota». Es comptà amb una gran quantitat d'assistents, que van gaudir de la novetat musical.

L'última setmana de novembre la Rosa de Reus presentà les obres fotogràfiques del seu concurs al vestíbul del teatre Bartrina. Altra vegada, es comptà amb nombrosa participació d'autors en els dos vessants: l'Aplec Baix Camp i Cultura Tradicional. La visita del públic fou notable.

El Patronat continuà celebrant els dies 8 i 9 de desembre la Diada del Soci. Novament hi hagué la ballada en la qual participà l'Associació de Veïns del Barri de la Concepció i el dinar. En l'acte social es comptà amb la presència de Dolors Juanpere, que va evocar els conceptes de la seva intensa vida en el teatre. Hi hagué bona participació de públic i una excel·lent preparació de l'entitat.

Punt i a part i de forma breu escric el que ha passat en aquests últims anys. Els actes s'han reproduït en petites diferències. Pel que fa als concursos de colles el 2013 servia de repesca per al campionat de Catalunya de grans i el 2015 va ser puntuable per al Campionat juvenil que ocasionaren un diferent i magnífic espectacle amb més colles. L'aplec del Baix Camp s'ha quedat amb dues cobles de gran qualitat i la trobada de petits d'onze escoles fa més gran la festa que segueix amb tallers i bona participació, afegint esmorzar, dinar i berenar, deus propostes

addicionals, com també l'exposició de les fotografies del concurs que es fa al vestíbul del Centra de Lectura. La diada del Patronat ha tingut de protagonistes Maria Teresa Sardà, Josefina Guasch, Ezequiel Gorg i Isidre Fonts. La cobla Reus Jove cada any segueix amb els seus magnífics concerts que ofereix a la ciutat. Al novembre de 2014 se celebra el 50è aniversari de Reus Ciutat Pubilla amb diferents actes com van ser ballada de sardanes, exposició retrospectiva al vestíbul de l'Ajuntament, recepció al saló de sessions de l'Ajuntament, dinar col·lectiu i exhibició de colles amb més sardanes per s tothom, tot amb una regular participació de públic. Aquest mateix any la Confederació Sardanista de Catalunya atorga un premi de la Capital de la Sardana dels nomenats a la dedicació al reusenc Robert Miralles i Gutiérrez. A part de tot això poques ballades de sardanes.

CONCLUSIONS

La sardana és una dansa viva, no és una mostra popular tancada. És oberta per la seva forma, és oberta perquè així ho volen els dansaires, els músics i els sardanistes que la mantenen. Ho és per la llarga història que arrossega.

Reus ha estat i és un referent viu del sardanisme, des que els pioners es van entossudir a adoptar-la a la ciutat fins a la constància dels actuals dirigents d'entitats i cobles que la gaudeixen i volen fer-la gaudir.

Molta gent ha contribuït i contribueix a fer-la present al carrer. El Patronat Sardanista i la Rosa de Reus han demostrat imaginació, ment oberta, fantasia i molt d'amor per la nostra dansa mitjançant els centenars d'actes que han organitzat i fomentat aquests anys. Sempre han apostat per situar la sardana dins de la festa i s'han esforçat perquè passin per Reus bones cobles, espectacles, músics, escriptors i conferenciants.

S'ha procurat comunicar-la i, per tant, en el temps s'han passat tot tipus d'aportacions als mitjans de comunicació (no sempre ben ateses), destacant també l'esforç, que cal tenir molt en compte, de les entitats per fer programes de qualitat i, per tant, de programar.

L'ensenyament a les escoles, els músics joves i unes associacions fortes són la base perquè la sardana es mantingui present a Reus. No és un camí fàcil i de ben segur que estan oberts a aportacions de tot tipus que es puguin fer. Amic que llegeixes, només cal que també t'ho proposis i hi siguis. També cal destacar la complicitat de les institucions que,

dins de les seves possibilitats i amb les variants dels temps, han ajudat a mantenir el nivell d'activitats de la sardana a Reus. Però segur que molts ciutadans en volen més.

He de remarcar que en els últims temps les sardanes al carrer sempre les trobem cada any els mateixos dies, no hi ha sorpreses. Els temps difícils ho confirmen. Heus aquí les dates: per Sant Jordi, a la recepció de la Flama del Canigó-Focs de Sant Joan, al Concurs de Colles de Festa Major, en una o dues ballades per la festa major, en poques ballades d'estiu, a la Diada Nacional, a l'Aplec i a la Diada del Soci del Patronat.

Estic segur que la sardana continuarà entre nosaltres. Aquesta petita història m'ho confirma...

... FORA I VISCA !!

ANNEXOS

ANNEX I

ENTITATS, COLLES, COBLES

COLLA ALEGROIA

Sembla, per les poques dades que n'he recollit, que va viure poc temps a l'Orfeó Reusenc, a partir del 1943, potser amb una durada de dos anys. No en tinc més referències.

COLLA CANIGÓ

A l'entorn de les trifulgues que es produeixen l'any 1959 al Bravium AC neix aquesta colla que, diuen, fou atacada pels que eren clàssics en aquella Secció Sardanista en voler canviar l'estil de ballar del grup. Tinc els noms de la joventut que la va formar: Jaume Auqué, Ramon Josep Roig, Jesús Civit, Francesc Garcia, Anna Maria Farré, Montserrat Farré, Roser Farré, Montserrat Papió, Mercè Saumell, Ramon Puig i Maria Eulàlia Farré. La seva durada va ser curta.

COLLA CORS ALEGRES

Fundada el 1946. En tinc una primera referència en un concurs al Vendrell el 1947.

Un parell d'anys abans del seu inici van tenir els problemes de l'època. Per tant, els nois, per fer alguna cosa (en el nostre cas sardanes), havien d'anar al Centre Catòlic, a l'actual carrer de la Presó, i les noies a Acció Catòlica, que era l'Asilo, al carrer de l'Hospital. Manaven les autoritats eclesiàstiques, que també eren franquistes. Per tant, per solucionar el problema de fer colla, van anar primer al terrat de l'Ajuntament i després a l'entrada dels Roig Canals, que era bastant àmplia.

Al bon temps feien cap al mas dels mateixos Roig Canals a tocar del santuari de Misericòrdia.

En el seu començament en són dansaires: Joan Ciurana, capdanser; César Moyano, Agustí Rehues, Albert Roig i Josep Maria Vernis, entre d'altres. Un any més tard hi trobo els noms de: Jaume Macaya, Antònia Fonts, Carme Ferran, Maria Estivill i Nuri Roig.

Vaig comprovant els molts canvis de dansaires que hi hagué. Segons un document signat el 19 d'abril del 1950 els components eren: César Moyano, capdanser; Josep Maria Moyano, Lluís Maria Sotoca, Joan Maria Auqué, Josep Maria Fargas, Nuri Roig, Maria Ferran, Núria Corts i Rosa Maria Gil.

Salto un any més tard i entre els seus dansaires hi trobo Àngel de Juan, Albert Roig, Mercè Camps, Roser Solé, Lluís Maria Sotoca, Jordi Canela, Nuri Roig, Mercè Latorre, Antonieta Ollé, Salvador Solé, Joan Roig i Antoni Pardo. Després ve un llarg interval de temps sense sortir.

Anys més tard, el 1959, en plena eufòria sardanista local, a la Secció Sardanista del Bravium hi ha un moviment que repercuteix en la nova formació de la colla, encapçalada per Joan Ciurana. Participen en els campionats de l'època. El grup el formen: Jaume Auqué, Agustí Rehues, Misericòrdia Virgili, Josefina Torrents, Rita Llord, Pere Prats, Narcís Martí, Joan Garcia, Montserrat Fox, Maria Garcia i Misericòrdia Auqué.

Aquí hi ha una parada d'onze anys. El 1976 després de l'esbandida de la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc provocada per la junta de l'entitat, alguns dels seus components van voler seguir amb les sardanes i, en el seu cas, el sardanisme de competició. Es traslladaren al Bravium, tot recollint el banderí d'aquesta colla. La formaren: Enriqueta Zaragoza, Joan Manuel Oliva, Francesc Ciurana, Ramon Niubó, Nuri Roig, Joan Ciurana, Jordi Roig, Lourdes Pino, Fina Fortuny, Elisenda Fortuny, Pere Escoda, Josep Maria Marcos i Dolors Roig.

Diuen que van netejar i pintar la part del Bravium que els van destinar, però a causa del possible perill al moment de saltar van baixar a la planta baixa per assajar. Van participar tot ballant a les recordades 24 Hores de Ping-pong que s'hi celebraven i van atendre entrevistes i comentaris a l'emissora Ràdio Reus. Hi van ser dos anys.

COLLA DANSAIRES DEL BAIX CAMP

Se'n va fer la presentació el 23 de juny del 1986, en una època en que hi havia una sola colla a Reus. Altra vegada hi havia un grup de gent jove i

amb un començament força dinàmic, directament o indirecta, relacionat amb el Patronat Sardanista de Reus.

S'hi troben els noms de: Francesc Salas Àguila, Sergi Nadal, Sergi Pinyol, Jordi Salas, Montse Civit, Isabel Coll, Montse Trilla, Rosa Martí, Jordi Trilla Sugranyes, Carles Felip, Xavier Roig, Natàlia Loose, Imma Alzamora, David Amigó, Josep Anton Aliagas i Teresa Magrané. A finals del mateix any, feren un curset d'ensenyament a l'estatge del Patronat.

El capdanser va ser Joan Ciurana i Moya. Van arribar a fer moltes sortides amb set parelles al llarg de 2 anys i mig, per plegar al cap d'aquest temps.

COLLA ENCISERA

La data que consta en el seu banderí és el 31 d'octubre del 1948. La primera referència la trobo al concurs de Reus del 1948. Per les notes que conec, la colla es va formar en un banc de l'avinguda dels Màrtires, quan Angel de Juan i Joan Ciurana van llançar la idea de formar la colla. Tot el banc hi va estar d'acord. El pas següent fou la visita al Sr. Antonio Sabater Esteve, que només conèixer la iniciativa va estar d'acord a fer de padrí i a pagar el vestuari i el banderí.

Al començament hi van ballar, entre d'altres: Joan Ciurana, Teresa, Montserrat i Roser Pàmies, Jordi Vall, Angel de Juan, i s'hi van afegir els anys següents, els noms de: Joan Solé, Joan Biosca, Fina Roig, Roser Solé, Antonieta Ciurana i Maria Roig. A partir del 1952 (com la majoria de les colles de Reus) comença una llarga temporada en què no apareix la colla.

El 1958, en la segona època d'or del sardanisme local, ressorgeix integrada a l'Esbart Sant Joan de l'OAR i és formada per part dels seus dansaires, essent-ne César Moyano el capdanser. En aquesta època participa als campionats locals i provincials, com també en altres concursos.

En aquesta època va estar formada per: Teresa Julve, Neus Fibla, Joan Voltó, Maria Àngels Giménez, Mari Carnicé, Francesc Argany, Joan Bautista Sánchez, César Moyano i Josep Maria Vivas.

El 1960 canvien algun noms i s'hi troba sempre: César Moyano, de capdanser, i noms com: Pilar Òdena, Maria Ollé, Maria Lluïsa Vidal, Maria del Carme Prados, Lolita Navarro, Manolo Roig i Joan Pinyol.

A finals del 1960 l'esbart Sant Joan desapareix i els seus components passen a l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc. A partir d'aquí, la colla té poca activitat i plega al cap d'un any.

COLLA ENTREMALIADA

Pel volts del 1953 surt aquest grup que podem nomenar colla sense banderí, ja que tenien un símil de fusta pintada que col·locaven al mig de la colla. Potser van assistir a un parell de concursos amb: Agustí Escolà, Maria Dolors Puig, Josefina Roig, Albert Roig i d'altres. Van anar per lliure.

COLLA ESTEL MONTSERRATÍ

Va ser una segona colla de la Roques Montserratines, que degué sortir cap a mitjan 1960 amb una durada molt curta.

COLLA GANXETS DANSAIRES

El 27 d'abril del 1947 va ser la data de la seva fundació, el seu primer concurs fou a la Selva del Camp i va resultar molt activa.

Com a fundador, capdanser i treballador modèlic de la colla, cal destacar: Josep Freixinet i Masip. També fundadors, foren: Josep Casanovas, Ramon Poblet, Joan Roig, Espedit Colom, Úrsula Roig, Maria Rius, Emília Gesalí, Jordi Vall, Subirats, Antoni Palau i Agustí Rehues. Per tot el que vaig recollint, aquesta colla no va tenir local o entitat, devien anar per lliure i no depenien, per tant, de cap grup.

El 1949 també s'hi vinculen els noms següents: Antoni Espona, Joan Cochs, Josep Aubia, Josep Maria Domingo, Ramon Balart, Maria Teresa Cartanyà, Maria López, i les germanes Maria Teresa, Montserrat i Roser Pàmies. Va plegar el 1950.

COLLA GAUDÍ

A finals de l'abril del 2002 hi hagué una interessant iniciativa de la Regidoria d'Ensenyament de la ciutat de Reus, que encapçalava Empar Pont, amb la intenció de portar jovent de la ciutat a participar a la trobada de joventut europea que cada any es feia en pobles de la regió de Batten-Württemberg (Alemanya). Aquest any tocava a Ostfildern, un conglomerat de poblacions situades entre Stuttgart i Munic. Per fer-ho contactaren amb Maria Àguila i Francesc Salas. La part musical ben aviat es va obtenir, ja que la cobla Pare Manyanet hi va estar ben disposada. El problema era trobar joves per anar-hi i ballar. Es van posar anuncis als instituts de Reus per cercar voluntaris per aprendre a ballar i anar d'excursió. Una parella voluntària de cada institut (set) es van

trobar... i a treballar. Cada setmana es trobaven al gimnàs de l'institut Gaudí, de qui utilitzaven el nom amb el consentiment de la Regidoria, està clar.

Aquests en van ser els dansaires: Marc de la Heras, Jordi Vernis, Lluís Porqueres, Marc Ginesta, Carles Pérez, Ramon Casanovas, Ramon Rodríguez, Meritxell Salvat, Inés Hernández, Pili Vendrell, Alba Porqueres, Natàlia Lozano, Maria Rincon i Jenifer Arenales.

El temps d'assaig va ser del maig al setembre i van fer seva la dansa. Mentrestant es va dissenyar un vestuari ben diferent, una mica gaudi-nià, fet expressament.

Abans de la sortida es van presentar a la Trobada de Colles de l'Aplec Baix Camp d'aquell 2002, i així van fer la primera actuació en públic.

Fou una nova experiència i, tot intentar-ne la continuïtat, no fou possible.

COLLA GENT CATALANA

Possiblement comença l'any 1948 i, en principi, es forma a l'Orfeó Reusenc. Un any més tard sortia de l'Orfeó i poc temps després plegava. Entre els seus dansaires hi havia: Josefina Roig, Maria Teresa Pàmies, Dolors Puig, Ernest Valveny, Blanchar, Agustí Escolà, Albert Roig, Maria Blázquez, Parrilla, Josep Maria Puig i Eulàlia Barenys.

COLLA JOVENTUT ROSA DE REUS

Es va formar el 1970, en una època de molta assistència en els cursos que feia la Rosa de Reus, que va ser el motiu d'engrescament per formar una segona colla. Ho van aconseguir. El dia escollit per fer la presentació va ser el 26 d'abril, en el transcurs d'una audició a la plaça del Mercadal amb motiu del Dia de la Sardana. El padrí fou la colla Joventut Espluguina, molt relacionada amb el grup de Reus.

En la seva formació hi ha els noms de: Jordi Vallès, Miquel Nadal, Consol Martí, Maite Villanova, Assumpta Papió, Maria Teresa Rius, Domènec Papió, Maria Jesús Balanyà i Ciscu Elias. La seva durada va ser d'uns tres anys.

COLLA OR I FLAMA

Queda formada l'any 1949, a l'entorn de l'Esbart Montserrat del Centre de Lectura. Els seus llocs d'assaig, com passa amb altres colles, va variant. Em comenten que van començar al vestíbul del cinema Sala Reus,

després ho feien a l'entrada del Centre de Lectura i, al bon temps, al mas de la família Roig, ja que els joves de la família ballaven a la colla. Hi trobo vinculats els noms de: Joan Solé, Teresa Garcia, Pilar Mas, Dolors Puig, Nuri Cort, Ernest Valveny, Josep Maria Puig, Albert Roig, Agustí Escolà (capdanser), Ceferí Argany, Roser Pardo, Conxita Barber, Mercè Rovira, Maria Dolors Escolà, Lourdes, Antoni i Francesc Pardo, Maria del Carme Cogul, Joan Capdevila, Magda Cogul i Fina Roig.

COLLA PONCELLES CATALANES

El seu banderí porta la data de l'11 de Setembre del 1946. Es va formar a l'entorn de l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Reusenc, a la Secció Infantil. Va ser impulsada per Tomàs Aulés, segons els *Annals de l'Orfeó Reusenc*, formada per no majors de 10 anys. La composició era, per tant, de gent petita i tingué una durada de dos o tres anys. Em diuen noms d'alguns dels dansaires: Jaume Martorell, Anton Garcia, Isabel Aulés, Jaume Balanyà, les germanes Gual i Diego Bros.

COLLES REUSENCA, ENJOGASSADA I MAINADA DE L'ORFEÓ REUSENC, POMELLS DE JOVENTUT

No es tracta d'una barreja de noms, sinó que és el gruix de colles formades a la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc i que es van mantenir amb els repetits alts i baixos de les diferents èpoques i formes del pas de la sardana a Reus, del 1943 al 1974. Van omplir èpoques brillants en l'ampli ventall sardanista de la ciutat.

Com heu llegit, el 1943 es començà de ferm l'ensenyament a l'Orfeó Reusenc, tot organitzant una mena de secció sardanista en la qual figurava, com a president, Jaume Balanyà i, entre d'altres, Josep Alcover, de secretari. Els socis pagaven quinze cèntims de pesseta al mes.

Josep Balanyà i Francesc Corbella també van promoure aquesta època sardanista, perquè ja venien des d'abans de la guerra com a directius d'una Secció Sardanista del FRN i del Foment de la Sardana de l'Orfeó. També van ser claus en aquells temps de la postguerra uns grans sardanistes històrics com Joan Borràs i Rodolf Codina.

El 1947 aquesta Secció continua organitzant concursos de colles locals, comarcals i provincials a Reus i preparava altres actes sardanistes.

Segons els butlletí del 30 aniversari de la colla Reusenca (1973), el primer capdanser (1943) fou Francesc Corbella, al quan van seguir Expedit Colom i Josep Barberà fins al 1951. Hi trobo, també, vinculats

els noms: Amèlia Guarque, Josep Alcover, Montserrat Llargués, Teresa Aulés, Ernest Ferré, Maria del Carme Saumell, Maria Sagalà, Jordi Vall, Francesc Escoda, Joan Roig, Josep Gomis, Roser i Montserrat Pàmies, Josep Adell, Maria Josep Mallorquí i Paquita Martra.

Després hi va haver un llarg període sense colles, malgrat que l'esperit encara era viu. Cal esperar al 1953 per veure que la Secció Sardanista de l'Orfeó reneix gràcies a la campanya d'ensenyament que va promoure l'encara admirat i recordat Joan Grau, quan força jovent hi va acudir. En aquella època solament hi havia a l'Orfeó el banderí de la colla Enjogassada.

El 1958 va tornar a sortir la colla Reusenca, fruit d'aquella recuperació, després de tants anys. En fou capdanser Francesc Salas, al qual seguiria el 1961 Lluís Pinyol fins al 1963. Va ser una època brillant per a la Reusenca, mentre que també va tornar a sortir l'Enjogassada, i el 1960 es van formar les colles de petits Mainada de l'Orfeó Reusenc i Pomells de Joventut.

En aquesta època, la Reusenca va estar formada per: Francesc Salas, Maria Àguila, Agustí Cavallé, Ventureta Domènech, Jordi Trilla, Josefina Sugranyes, Josep Escoda, Consol Fortuny, Salvador Balanyà, Montserrat Bartolomé, Lluís Pinyol, Josefina Marcó, Paquita Sellés, Concepció Sellés, Antoni López, Ramon Castellví, Pilar Sans i Francesc Prats. Altres noms de la Secció (o Enjogassada) van ser: Josep Maria Calvet, Joan Pinyol, Lourdes Buldó, Maria Cinta Pinyol, Joan Balanyà, Joan Grau, Joan Bautista Llord, Isabel Obré, Josefina Campo, Montserrat Obré, Pere Obré i Lolita Garcia, entre d'altres.

El 1960 aquesta era la Mainada: Andreu Fortuny, Joan Grau, Pere Isern, Solanes, Colom, Joan Baptista Llord, Enric Tomàs, Joan Enric Roig, Dolors Sellés, Josefina Murtró, Maria Teresa Celma, Teresa Maria Roig, Isabel, Montse Ribas, Roig i Pep Sellés, alguns d'ells com a Pomells de Joventut.

Llegeixo que el 1960 la junta de la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc estava formada per: Joan Grau, president; Francesc Salas, sots-president; Lluís Pinyol, secretari; Joan Balanyà, tresorer; i Jordi Trilla, Joan Pinyol i Josep Maria Calvet, vocals.

El capdanser de l'Enjogassada era Joan Pinyol i el de la Mainada Joan Baptista Llord.

Aquesta Secció Sardanista de l'Orfeó, que, després de Ciutat Pubilla, havia reorientat Francesc Salas, es mostrarà novament molt activa a partir

del 1968, ja que la Mainada, formada l'any anterior, començà a fer moltes actuacions. Un any més tard nova gent jove de manera sorprenent s'incorporà al grup, procedent del barri Fortuny i després de practicar un any amb el banderí de l'Enjogassada, tornava a sortir la Reusenca ben formada.

Mentrestant la infantil Mainada va obtenir el segon lloc en el Campionat de Catalunya 1970. En aquesta brillant i extensa temporada van formar part de la colla: Alfons Barceló, Joan Francesc i Maria Dolors Becerra, Josep i Maria Teresa Camacho, Maria del Carme Carré, Francesc Ciurana, Olga Cort, Francesc Escoda, Jordi Figuerola, Sebastiana Obré, Maria Teresa Oliva, Carles Porqueres, Jordi Roig, Josefina Tolós i Enriqueta Zaragoza (cap de colla). El capdanser era Francesc Salas. Després, una bona part van seguir a les colles grans.

Va ser una època d'activitat ben variada i de moltes sortides. Als concursos de Ceret del 1970-71 hi participaren les quatre colles; o sigui, les tres indicades més Pomells de Joventut.

La molta feina del grup va quedar demostrada amb els 46 membres sardanistes que el formaven fins al 1975.

El 28 de novembre del 1971 es van aprovar unes normes per a fer funcionar la Secció Sardanista de l'Orfeó Reusenc.

Cap al final del 1973 la seva junta estava formada per: Joan Grau, president honorari; Francesc Salas, president; Alexandre Zaragoza, vicepresident; Joan Ciurana, secretari; Maria Teresa Villanova, tesorera; i Joan Francesc Becerra, Daniel Casanovas, Enriqueta Zaragoza, Josep Maria Roig i Ramon Casanovas, vocals.

A més de tots els anomenats, en aquesta llarga temporada, també van participar en les colles: Roser Pinyol, Lourdes Augé, Elisabet Augé, Lourdes Magrinyà, Pili Garcia, Marisa Ten, Maria Mercè Porqueres, Artur Balanyà, Xavi Zaragoza, Josep Maria Marcos, Joan Manel Oliva, Josep Maria Xifré, Serafi Blanco, Teodor Margalef, Mercè Amorós, Ramon Niubó, Nuri Roig, Fina Fortuny, Elisenda Fortuny, Pere Escoda, Dolors Roig, Jordi Trilla, Josefina Sugranyes, Josefina Eslava, Joan Moreno, Joan Oliva, Montserrat Zaragoza i Francisco Eslava.

El 1975 hi ha un seguit d'incidències entre la junta de l'Orfeó i la Secció Sardanista en voler quedar-se, la junta, al marge de les ganes d'ampliar el coneixement de país per part de la joventut. No s'aconseguí cap acord, Francesc Salas una vegada resolta l'economia del 30è aniversari de la Reusenca, plegà de la Secció. Un any més tard el capdanser i els dansaires també sortien de l'entitat, i en retiraven el banderí.

NOMÉS QUEDA LA REUSENCA

Als anys 80 hi ha sortides esporàdiques de la colla, quan entre amics es trobaven per fer-ho. A partir del 1992 hi ha nous components que, ja sigui com a fixes o esporàdics, participen en la continuïtat d'aquesta colla, classificada com a veterana. Són: Francesc Salas (capdanser), Obdúlia Bofarull, Rosa Maria Martí, Mari Castellano, Maria Àguila, Anton Grau, Francesc Martí, Carme Bes, Carme Nadal, Beatriu Civit, Montserrat Ferré, Francesc Salas Àguila, Misericòrdia Pàmies, Àlex Zaragoza, Sergi Nadal, Consol Martí, Josep Camacho, Pere Pena, Isabel Díaz, Jordi Trilla, Antoni Nadal, Josefina Sugranyes, Marcel Felip, Antonio Rincon, Teresa Vives, Rosa Maria Figuerola, Antoni Esteve Sangenís, Anna Galindo, Dolors Guinjoan, Joan Ramon Serral, Antonieta Puigdomènech, Jaume Virgili, Montserrat Olesti, Olímpia Cabezas, Lluís Pinyol, Jesús Civit, Anton Joan Alzamora, Isabel Xanxo, Carme Fiestras, Albert Masquef, Maria José Quijano, Sefa Garriga, Maria Teresa Bofarull, Sara Masquef, David Masquef, Àngels Navarro, Nuri Escudé, Isabel Calero i Llúcia Soler.

Els dies 3 i 4 d'agost del 2001 la colla Reusenca participava a l'última sortida de la seva història, en el XIV Aplec Internacional de la Sardana i Mostra de Grups Folklòrics a Copenhaguen (Dinamarca). Hi feren dues exhibicions amb tres colles més a la plaça Nytorv i a Rådhuspladsen. La colla va estar formada per: Francesc Salas, Ricard Roig, Joan Ramon Serral, Josep Escoda, Sergi Nadal, Jaume Virgili, Consol Martí, Antonieta Puigdomènech, Montserrat Llauradó, Montserrat Olesti, Olímpia Cabezas i Teresa Moreno.

En aquest període, els espais d'assaig van ser ben diferents. Potser val la pena indicar els millors: el Pavelló Olímpic i el local de l'Associació de Veïns Sant Jordi. Altres llocs esporàdics, puc dir que eren inversemblants.

A partir d'aquesta actuació la colla Reusenca no va participar més en proves de competició; sí, en canvi en les trobades de colles que la Rosa de Reus va incloure al seu Aplec Baix Camp a la ballada del matí del 1998 al 2003. En l'exhibició d'aquest últim any feia, doncs, la seva última sortida i, per tant, desapareixia el sardanisme de colla de competició a la ciutat de Reus i de la seva comarca, senyal inequívoc del canvi estructural del sardanisme.

COLLA ROQUES MONTSERRATINES

Aquesta colla es forma a l'Esbart Montserrat del Centre de Lectura. El primer concurs en el qual participa és a Tarragona el 25 de setembre del 1949, essent capdanser Robert Miralles. Al llarg de tres anys participa en una bona quantitat de concursos que han d'alternar amb les actuacions de l'Esbart, del qual el mateix Miralles era director. Els noms dels dansaires d'aquella primera època són: Mercè Camps, Mercè Rovira, Maria A. Marcé, Carme Miralles, Maria Teresa Garcia, Joan Estivill, Pere Ferré, César Moyano, Josep Maria Moyano, Antoni Garcia, Marcel Bargalló, Joan Solé, Josep Bargalló i Mercè Latorre. A finals del 1951 es van aturar les actuacions, segurament alimentades per la baixa general d'activitats sardanistes a Reus.

El 1959 amb motiu del primer campionat local tornava a sortir el grup que encara era part de l'Esbart. Va participar en molts concursos. Però en van minvar les sortides a partir del 1962 i sembla que s'acabaren l'any següent, quan esbart i colles van tenir problemes amb l'entitat que els acollia. En aquest període, hi trobo vinculats els noms de: Soledad Rodríguez, Petra Uceda, Josep Escoda, Albici Pàmies, Robert Miralles, Mercè Rovira, Pere Prats, Jaume Biosca, Antoni Escauriaza, Maria Garcia, Rosita i Maria Teresa Escauriaza, Anton Garcia, Lluís Gibert i Pep Llauradó, possiblement l'últim capdanser.

COLLA ROSA DE REUS

Va ser i és excepcional tot marcant una llarga història del sardanisme local. La fundació fou l'11 de Setembre del 1959. Al Centre Catòlic (ara Bravium) hi havia una secció sardanista. En aquella època va renéixer la colla Cors Alegres i, més tard, els altres joves dansaires van formar la Rosa de Reus. El fet de tenir classificacions similars va provocar els primers enfrontaments en voler obligar el director de les colles a canviar el punteig i no acceptar-ho la gent nova. Les tensions van continuar, i entre el 8 i 9 de juny del 1961, cada vegada amb més dificultats, van optar per ser independents. Aquesta curta i moguda història es va acabar en un intent de prohibició en l'acte de benedicció del banderí que, finalment, després d'unes correduesses per Reus, es va fer a l'ermita del Roser, aquell mateix any, en un acte ben defensat pel Sr. Joan Prats, essent padrins Teresa Maria Grau i Miró, i Josep Borrell i Pascual. Després, sortia del Centre Catòlic i rebien l'oferiment d'altres entitats per acollir-los. La colla marcada per la seva joventut començava a caminar.

Poc després, a causa de la coneixença amb altres grups, passa una curta temporada al Centre de Lectura, ja que allí assajaven la colla Roques Montserratines i l'Esbart Montserrat, fins que el 1963 amb els problemes de l'entitat pleguen tots els grups. Tal com diuen van ser «al carrer» per entrar el 1964 a l'Agrupació Excursionista Catalunya, llavors emplaçada al carrer Sardà i Cailà, anant després al carrer de les Galanes i, actualment, al carrer de l'Orient, on segueixen actuant com a entitat.

Són moltes les persones que han format part de la seva llarga història. De manera barrejada i no històricament correcta puc escriure alguns noms tant de dansaires com d'elements actius, que vaig recollir del seu llibre *Des de fa 25 anys*.

Abans, un petit comentari tal com ells ho expliquen. Han figurat com a capdansers del 1959 al 1970, caps de colla i capdansers del 1970 al 1989 i caps de colla des del 1986 als moments actuals (en no tenir colla de competició i seguir com a entitat): Alfons Barceló, Lluís Maria Barceló, Carles Llurba, Joan Bové, Josep Escoda, Maria Cinta Estupiñà, Josep Maria Hernández, Salvador Juanpere, Fina López, Pere Maldonado, Vicenç Margalef, Ció Munté, Domènec Papió, Pere Prats, Ramon Puig, Pep Ribas, Jordi Vallès i Antoni Vallverdú.

Realitzen grans esdeveniments plens d'iniciativa. La colla de competició, des del 1967 els Aplecs Baix Camp, del 1970 al 1968 els aplecs itinerants (poble a poble), anomenats Aplecs de Muntanya, l'Aplec de Prades del 1971 al 1996, i l'Aplec d'Aplecs bianual al castell d'Escornalbou que van començar amb la col·laboració de la gent sardanista dels pobles propers al castell, del 1986 al 2000.

La relació dels cursos d'ensenyament que han fet arreu seria interminable. També la col·laboració ciutadana els ha donat un reconeixement distingit.

El 1966 a la seva intensa activitat, s'hi afegeixen les ballades de sardanes que, en pocs anys, arriben en nombre extraordinari. Al tercer i quart any, en fan de dedicades a diferents compositors, donant una nova varietat a les sardanes de Reus.

El 1980 finalitza la seva activitat com a colla de competició i segueix en tots els altres àmbits sardanistes.

A part de anomenats, puc apuntar noms, tant de dansaires com de membres del grup, com ja he avançat, que han passat per aquesta colla, en una relació del tot ben intencionada en el sentit de poder passar per alt inadecuadament alguns noms: Encarnació Acuña, Roser Aguiló, Daniel

Alberó, Teresa Maria Altès, Carme Aluja, Joan Alzamora, Joan Armengol, Maria del Carme Artiga, Jaume Auqué, Montserrat Auqué, Maria Dolors Baiges, Joan Balanyà, Rosa Maria Banyeras, Ester Barberà, Misericòrdia Bartomeu, Miquel Bertran, Pepita Benitorafe, Josep Bonet, Lluís Boqué, Maria del Carme Boronat, Carles Borràs, Maria Lourdes Borràs, Àngels Borrull, Magda Borrull, Xavier Bru, Josep Maria Brunet, Núria Bruno, Eugeni Camafort, Toni Canyellas, Maria Canals, Emília Cano, Miquel Capdevila, Roser Carbonell, Antoni Cardona, Maria Dolors Casado, Bartolomé Castellano, Mari Castellano, Roser Castelló, Maria Àngels Català, Joan Ciurana, Jesús Civit, Maria Coca, Sílvia Coll, Josep Colomé, Marià Cornet, Pepita Domènech, Ventura Domènech, Josep Duran, Joan Duran, Jaume Elias, Maricel Escuté, Roser Estil·les, Magda Estivill, Anna Maria Farré, Montserrat Farré, Elisabet Ferré, Jordi Figuerola, Elisenda Fortuny, Josefina Fortuny, Isabel Fortuny, Pau Frigola, Leionor Garcia, Lolita Garcia, Carme Garcia, Carles Garola, Rosa Maria Garreta, Anna Gasset, Jordi Gasset, Mercè Gené, Maria Anna Giménez, Isabel Giménez, Fermí Gómez, Jordi Gomis, Joan Grifoll, Santiago Jordà, Josep Juan, Cinta Laplana, Carme Laplana, Concepció Lara, Maria Dolors Llaó, Jordi Llauradó, Maria Rosa Llauradó, Rosa Maria López, Misericòrdia Macaya, Pilar Maldonado, Jacint Malet, Neus March, Carme Masip, Josep Maria Masip, Maria Francesca Massó, Lluïcia Miracle, Francesc Miró, Fina Montserrat, Josefina Murtró, Lluïsa Nadal, Eva Padrol, Isabel Padrol, Ramona Padrol, Sara Padrol, Ana Maria Pagès, Josep Palau, Isidre Papió, Cori Pedrola, Pilar Peiri, Vicenç Penas, Josep-Enric Peris, Sabí Peris, Fina Pinyol, Martí Puig, Maria del Carme Prats, Isabel Raduà, Núria Raduà, Ester Raduà, Teresa Raduà, Josep Ribas, Maria del Carme Ribé, Antoni Roca, Anna Maria Rodríguez, Coia Rodríguez, Gabriel Rodríguez, Ramon-Josep Roig, Josep Maria Roig, Anna Maria Roig, Teresa Maria Roig, Maria Teresa Ricart, Núria Roig, Concepció Salvadó, Joan Sans, Josep Sans, Jordi Sans, Pere Sardà, Mercè Segura, Anna Serra, Antonieta Serra, Cori Serra, Núria Tost, Carme Tost, Misericòrdia Trullols, Teresa Trullols, Maria Mercè Ugidos, Josep Maria Valderrey, Florenci Valero, Ricard Vallès, Antonieta Ventura, Josep Ventura, Teresa Vilà, Maria Neus Vilella i Misericòrdia Virgili.

COLLA SOM I SEREM

La data del banderí és del 23 de novembre del 1947 i té una primera referència a un concurs a la Selva del Camp el mateix any. Tal com em

diuen, va ser una colla formada al carrer, a les ballades. El lloc d'assaig va ser els baixos d'on vivia l'àvia de les germanes Pàmies, al carrer de Sant Elies, 9.

Entre els seus fundadors hi trobo: Jordi Pàmies, Joan Ciurana, les germanes Teresa, Montserrat i Roser Pàmies, Jordi Vall, Maria Roig, Nuri i Mari López i Josep Aubia.

Un any més tard hi ha noms com: Antoni Espona, Joan Cochs, Josep Maria Domingo, Ramon Balart i Maria Teresa Cartanyà. Van fer actuacions fins al 1950.

El fet que em remarquen és que, sovint, les dues colles de la ciutat que van viure la mateixa època feien juntes les inscripcions als concursos i els anunciats deien: Som i serem... Gent Catalana. Em comenten que tot havent fet aquesta heroïcitat, en un concurs a Vilanova els van prohibir sortir seguits.

COLLA VIOLETES BOSCANES

Pot ser que fos formada l'any 1947. La trobo apuntada en un concurs celebrat a la Selva del Camp aquell mateix any. No va disposar de banderí i la durada va ser d'un any.

Els dansaires eren petits, pel que sembla entre onze i tretze anys. Hi van participar: Jordi Vall, Agustí Escolà, Isabel Aulès, Maria Dolors Puig, Maria Teresa Pàmies, Josefina Roig, Parrilla, Ernest Valveny i Albert Roig.

PATRONAT PER AL FOMENT DE LA SARDANA (ACTUALMENT PATRONAT SARDANISTA DE REUS)

La seva creació va ser el canvi necessari per tornar a portar la sardana al carrer després de quatre anys. L'acord va ser unànim i la base uns senzills estatuts (res d'oficials, ja que existia el suport de les entitats). El 2 de febrer del 1959 s'estrena el nom de Patronat per al Foment de la Sardana de l'Esbart Montserrat del Centre de Lectura, Esbart Sant Joan de l'OAR d'AC i Orfeó Reusenc. A partir de l'agost del 1959, també hi consta el Bravium, SC.

La seva primera junta va ser: Rafael Vilà i Barnils, president; César Moyano i Pujol, vicepresident primer; Jordi Canela i Cartanyà, vicepresident segon; Angel de Juan i Olivé, tresorer; Antoni Ferré i Masip, secretari; Francesc Salas i Borrell, vicesecretari; Josep Olivé i Juanpere, Jordi Pàmies i Felip, Robert Miralles i Gutiérrez, vocals. O sigui tres components per a cada entitat.

En poc temps, la junta va fer infinitat de socis i va preparar gran nombre de ballades que anireu trobant en aquesta possible història.

El 1963 es constitueix com a entitat autònoma amb el nom de Patronat per al Foment de la Sardana a Reus i Comarca, d'acord amb els socis i les formacions d'entitats, essent encara els estatuts en castellà. La junta directiva queda formada per: Rafael Vilà i Barnils, president; Josep Colomé i Juanola, vicepresident primer; Joan Roig i Canals, vicepresident segon; Francesc Salas i Borrell, secretari; Jaume Biosca i Morera, vicesecretari; Jordi Trilla i Pàmies, tresorer; Amadeu Abelló i Estivill, comptador, i Antoni Salas i Borrell i Joan Vilà i Llodríguez, vocals.

Els presidents han estat: des del començament, Rafael Vilà i Barnils; el 1967, Josep Colomé i Juanola; el 1968, Robert Miralles i Gutiérrez; catorze mesos més tard, Joan Roig i Canals i, el 1980, Francesc Salas i Borrell.

El 1973 una àmplia junta es va constituir amb aquests socis: Joan Roig i Canals, president; Francesc Salas i Borrell, vicepresident primer; Joan Vilà i Llodríguez, vicepresident segon; Josep Maria Casas i Murtró, secretari; Lluís Piñol i Cos, vicesecretari; Miquel Pàmies i Molias, tresorer, i Amadeu Abelló i Estivill, comptador. Cap de Tradicions i Costums: Joan Balañà i González, vocals de Ràdio: Antoni Salas i Borrell i Antoni Garcia i Sans, vocal de Propaganda: Tomàs Zaragoza i Trilla, vocal d'Acció Comarcal: Francesc Garcia i Marcó, vocal de Cultura: Jordi Trilla i Pàmies, vocals d'Actes Públics: Joan Oliva i Abelló i Jaume Escolà i Barrull, vocals: Jesús Civit i Prats i Joan-Manuel Oliva i Forés, i delegat representatiu: Salvador Daroca i Grau. Com podeu suposar aquests anys van marcar una brillant època.

Som al març del 1984 on després de la corresponent assemblea la junta queda formada per aquests socis: Francesc Salas i Borrell, president; Joan Vilà i Llodríguez, vicepresident primer; Antoni Salas i Borrell, vicepresident segon; Tomàs Monge i Gómez, tresorer; Amadeu Abelló i Estivill, comptador; Joan Ciurana i Moya i Francesc d'Assís Escoda i Mallorquí, secretaris; i Maria Àguila i Navarro, Josep Escoda i López, Antoni Nadal i Giménez, Enriqueta Zaragoza i Massagués, Jesús Civit i Prats, Salvador Daroca i Grau, Jordi Trilla i Pàmies, Lluís Pinyol i Cos, vocals.

El 8 de desembre del 1998 l'entitat inaugurarà un nou estatge al carrer de Martí Napolità, 6, 1r pis, amb una millora econòmica i de

serveis. També es van refer els estatuts, que es van adaptar a les noves normatives.

El 1994 la junta quedava formada per: Francesc Salas i Borrell, president; Joan Francesc Becerra i Garcia, vicepresident; Marcel Felip i Fonts, tresorer; Amadeu Abelló i Estivill, comptador; Josefina Saltó i Sardà, secretària; Maria del Carme Xifré i Poch, vicesecretària; i Jesús Civit i Prats, Maria Àguila i Navarro, Francesc Martí i Pastor, Lluís Pinyol i Cos, Albert Roig i Canals, Francesc Salas i Àguila, Antoni Nadal i Giménez, Antoni-Esteve Sangenis i Pena i Maria Dolors Argany i Borràs, vocals.

La nova junta després de l'assemblea del dia 8 d'abril del 2002 quedava així: Francesc i Borrell, president; Joan Francesc Becerra i Garcia, vicepresident; Lluís Fort i Prats, tresorer; Amadeu Abelló i Estivill, comptador; Coia Cavallé i Ferré, secretària; Maria Àguila i Navarro, vicesecretària; i Jesús Civit i Prats, Francesc Martí i Pastor, Maria del Carme Xifré i Poca, Albert Roig i Canals, Maria Dolors Argany i Borràs, Antoni Esteve Sangenis i Pena, i Antoni Nadal i Giménez, vocals.

A part dels noms que heu llegit, al llarg de tants anys també han format part de la junta del Patronat (amb l'ànim de deixar-me'n els menys possibles): Antoni Vallverdú i Blavi, Joan Jassans i Salvador, Isidre Papió i Serra, Miquel Vilella i Suazo, Carles Obré i Capdevila, Ramon Puig i Climent, Jordi Cort i Granell, Anton Martí, Josep Casanovas i Alarma, Alexandre Zaragoza i Trill, Joan Grau i Martorell, i Ferran Jové i Hortonedà.

Com a última data d'aquesta entitat, assenyalo la composició de la junta en tancar aquest llibre: Francesc Salas i Borrell, president; Joan Francesc Becerra i Garcia, vicepresident; Lluís Fort i Prats, tresorer; Coia Cavallé i Ferré, secretària; Maria Àguila i Navarro, vicesecretària; i Albert Roig i Canals, Francesc Martí i Pastor, Maria del Carme Xifré i Poca, Antoni Esteve Sangenis i Pena, Maria Dolors Argany i Borràs i Josefina Saltó i Sardà, vocals.

Al llarg de tants anys ha anat canviant el lloc del seu estatge. Heus aquí el recorregut sense precisar-ne els motius, ja que sempre ho han fet per per mantenir i defensar la seva economia. Va començar al carrer de Sant Llorenç, 14, en una dependència de l'Orfeó Reusenc; després al carrer Tívoli s/n, en un espai de La Palma; al carrer Sardà, 21, en un espai dels antics jutjats; a la plaça del Mercadal, 16; al carrer de Martí Napolità, 12 (pisos de lloguer); i al carrer d'Eduard Toda, 12, en un

annex del Centre Cívic el Carrilet. Ara el podem trobar a l'avinguda del Carrilet, 29, a l'espai on hi havia el Centre Cívic. No poso dates precises, però cal fer constar el bon suport municipal en aquest trajecte.

També és impossible assenyalar els molts cursos d'ensenyament que ha fet l'entitat, tant a Reus com a molts pobles veïns.

COBLA CATALUNYA (1923) – MÉS TARD REUS (1942)

Heu llegit que el 1923 neix la cobla Catalunya. És el 24 de juliol el dia del debut. De les constants actuacions poc o molt en faig referència en aquesta història, i novament indico que serveixen per donar coneixement del fet de la cobla.

Del resultat de la presència a Reus de la cobla La Principal de Cassà de la Selva el 1920 sorgeixen les primeres inquietuds per fer una cobla local. També hi va influir Ramon Rosell, tenora d'aquella cobla, que va ensenyar a interpretar la tenora. Gràcies a la joventut del Foment amb «ànima, voluntat i afecció» va ser on els músics van trobar el suport per al primer impuls. Van formar la cobla: Joan Porta, Joan Trill, Joan Gasol, Amadeu Vall, Sebastià Soronellas, Joan Prats, Pere Llorens (pare i fill), Fortunato Llaveria, Josep Vidal i Josep Barberà. El 1923 he trobat constància de la seva primera audició.

Els primers assaigs de la cobla Catalunya foren al vestuari del camp de futbol del Reus Deportiu, al camí de l'Aleixar, després ho feren a la sala del cafè del Foment.

Més tard, van començar els canvis, ja que hi havia músics que no podien ser al mateix temps a la cobla, la Banda Municipal i algunes bandes de ball. Hi entraren nous elements.

De moment no sé quan torna a actuar després de la Guerra Civil. Ja heu llegit que a la «festa major» del 1939, consta en el programa que hi ha sardanes, però no hi consta ni cobla ni resultat posterior. Hi ha sardanistes de l'època que diuen devia ser el 1942 quan la cobla torna a assajar. Van continuar havent-hi molts canvis.

Tal com heu llegit va ser una eina clau per a la continuïtat de la sardana al mig del carrer i, per tant, el constant signe de catalanitat. També va ser així a molts pobles de la comarca i de més enllà. L'esperit dels músics seguia. També sé que tenien altres feines a les orquestrines de ball, sarsueles i revistes, com també al circ.

A partir del 1948 actua com a representant el recordat fiscorn Marià Gil, que fa 25 anys m'havia comentat les dificultats que tenia per

trobar músics. Tots també encara recordem el magnífic instrumentista de tenora Jaume Alemany, que va aportar molt d'entusiasme en el seguiment de la cobla; Josep Gual, també responsable durant uns anys, i Miquel Carbonell, que ho fou fins al 1986; i també els Barenys, pare i fill, essent l'Alfons l'actual mantenidor i treballador de la cobla. Repeteixo que els canvis de músics reflecteixen un fet constant a totes les formacions del país.

LA PRINCIPAL DE REUS... LA PRINCIPAL DEL CAMP

El febrer del 1965 es constitueix una altra cobla a la ciutat amb el nom de Cobla-Banda La Principal de Reus, tal com consta a les targetes de presentació. Als inicis va tenir com a representants: Jaume Saltó, de Reus, i Miquel Sans, de la Selva del Camp. Els seus músics provenien de cobles o orquestres com: Reus, La Selvenca o Marabú (de Valls), amb una preparació musical reconeguda i experiència en sardanes, que va repercutir en la seva participació a festes de tot tipus. Va ser molt ben rebuda al Baix Camp.

Comença les seves actuacions sardanistes i ben aviat trobo el canvi. El 25 d'abril del 1966 encara porta el nom de La Principal de Reus i el 26 de juny s'anomena La Principal del Camp, i va continuar així.

Fou una cobla molt ben considerada que va fer moltes actuacions. Després va passar el que passa normalment en aquestes formacions musicals: els canvis de músics. Arriba un moment en què segons on tocava canviava de nom, fins al punt de no estar arrelada a Reus i desapareix de la ciutat al voltant del 1979. A finals d'aquesta època, hi ha desavinences i amb un tripijoc ben curiós desapareix la cobla. L'any següent porta el nom de La Principal de Tarragona.

COBLES DEL COL·LEGI PARE MANYANET

A Reus, al començament del curs del 1991, sorgeix a l'escola que tot-hom coneixia com SAFA (Sagrada Família) una experiència totalment nova. Es tractava de promoure un grup de petits que tinguessin capacitat de formar una banda a la ciutat. Els sardanistes vam saber que el pare Joaquim Alqueza, membre del col·legi, havia aterrat a Reus, després de tenir una llarga i experimental trajectòria musical amb gent petita i que potser no seria massa complicat fer-ho realitat.

L'IMAC sabia les dificultats que hi havia, després d'un breu projecte anterior. La compra d'instruments fou el més complicat, ja que el pare

Alqueza ja coneixia la manera d'actuar. Es va demanar el suport de la Rosa de Reus i del Patronat per afegir la cobla a la banda. Míg any més tard, malgrat les dificultats per adquirir instruments, la cobla i la banda començaven a sonar, i el setembre de l'any següent a la inauguració del nou col·legi van sonar les dues formacions. Alguns instruments van ser deixats pel mateix col·legi que tenen a Blanes, d'on provenia el pare Joaquim Alqueza. El 27 de juny de la festa major del 1992 va fer la presentació a la plaça de Prim, apadrinada per la cobla Reus. Un dia que va marcar un canvi musical i sardanista a la ciutat.

Des de llavors, ben assessorada per músics de primer nivell, han promocionat alumnes que arriben, molts d'ells, a un alt grau d'instrumentació ben reconegut. Puc dir que continuen actuant a cobles de primer ordre.

L'any 2002 seguia una quantitat important d'alumnes a la banda i la cobla. Dues cobles de petits i, el més curiós, una de totalment femenina que fou una sorpresa a tot Catalunya. De fet, tingué poca continuïtat.

Després de tants anys continua igual, amb l'única variant de la quantitat d'alumnes. Per tant, la cobla de joves segueix.

COBLA REUS JOVE

Va fer l'estrena el 22 de novembre del 1997 amb músics formats a l'escola Pare Manyanet de Reus. Poc més tard, el 24 de gener de l'any següent, fa una ballada apadrinada per la cobla Ciutat de Terrassa, i comença a fer un camí brillant com encara ho demostra constantment. N'és el promotor i conductor des del seu començament: Eduard Sendra, i ha tingut de directors musicals: Enric Rigau i Francesc Gregori.

Ha assumit una magnífica qualitat musical, oferint bons concerts que és, ben segur, on això es demostra. Inevitablement hi ha canvis de músics, detall habitual en totes les formacions musicals del país, però mai ha repercutit amb el bon fer i amb el nom que constantment deixen arreu on van.

La música presentada en els concerts s'ha anat ampliant en tots els conceptes tot demostrant la gran capacitat sonora de la cobla. El primer pas, després d'escollir bones composicions sardanistes, va ser passar a la música per a cobla. En un treball constant trobem arranjaments de partitures clàssiques, de ball i de *jazz*, sempre amb qualitat. Hom queda sempre amb ganes de repetir i escoltar.

Ja porten vuit CD gravats com a demostració del bon treball que continuen fent.

COBLA CIUTAT DE REUS

Forma part de l'escola de música del col·legi Pare Manyanet, tot i que actua de manera independent. Al seu començament, el 2004, la van formar els alumnes grans de l'escola que es van veure capacitats per fer-ho. Passat un temps, com és habitual va començar el moviment de músics amb baixes i altes, mentre la cobla seguia amb les mateixes intencions posant-hi músics que puguen de l'escola i alguna vegada provinents d'altres formacions.

Segueix el mateix grup i el seu coneixement s'ha ampliat i, per tant, les seves actuacions, ja que cal dir que aquests músics joves que ara trobem a totes les cobles accedeixen a altres formacions musicals de tot tipus. Actualment amb molt poca activitat.

ANNEX II

COMPOSICIONS SARDANISTES RELACIONADES AMB REUS O DEDICADES A REUSENCES

He intentat recollir les sardanes relacionades amb Reus indicant el nom de la sardana, l'autor, i detall, en les composicions que ha sigut possible, el motiu de l'estrena.

10 anys de somnis	Alfred Abad i Gascón	Als 10 anys de la Reus Jove
100 anys a Reus	Eduard Sendra i Nogués	Amb motiu del centenari de
	l'escola Pare Manyanet, 1995	
A l'ombra del Passeig Prim	Josep Maria Baiges i Jansà	El passeig on vivia, 1987
A Reus... enganxen	Lluís d'Anderman	
Alegria d'infant	Josep Maria Gassó i Monrós	A la colla Or i Flama, 1951
Amb ulls d'amor	Antoni Guinjoan i Simeon	A la Junta d'Administració del santuari de Misericòrdia, 2011
Aplec Baix Camp	Carles Santiago i Roig	A l'Aplec Baix Camp, per a dos flabiols, 1984
Aplec Baix Camp	Albert Sanahuja i Puig	A l'Aplec Baix Camp, 1971
Baix Camp 86	Carles Santiago i Roig	25è aniversari colla Rosa de Reus, 1986
Ballem pensant en tu	Tomàs Gil i Membrado	A Núria Raduà, de la colla Rosa de Reus, 1996
Campanars del Baix Camp	Josep Maria Baiges i Jansà	Finalista Sardana de l'Any 1980
Cançó de Primavera	Josep Casanovas i Marca	A Jaume Alemany, director de la cobla Reus, 1947
Cant a Manresa	Pepita Lluñell i Sanahuja	Tercer premi del concurs musical sardanista Ciutat de Reus, 1989
Cant a Reus	Salvador Simon i Donatiu	

Carrer de la Sardana	Joan Andreu i Garriga	A la Ciutat de Reus, 1995
Carrer de les Galanes	Joan Andreu i Garriga	A la Ciutat de Reus, 1995
Carrer Llovera	Joan Andreu i Garriga	A la Ciutat de Reus, 1995
Carrer Monterols	Joan Andreu i Garriga	A la Ciutat de Reus, 1995
cent@plecs	Antoni Guinjoan i Simeon	A la Rosa de Reus amb motiu dels seus cent aplecs, 2012
Cent anys endavant	Xavier Forcada i Carreras	Centenari Pare Manyanet, 1995
Centenari	Jordi Molina i Membrives	Centenari Pare Manyanet, 1995
Centre d'Amics de Reus	Joan Garriga i Andreu	A l'entitat, 1992
Centúria a Reus	Jesús Ventura i Barnet	Amb motiu del centenari de la sardana ballada a Reus, finalista Sardana de l'Any, 2007
Clan	Carles Martí i Fresquier	Per a dues trompetes, a Carles Martí i Jordi Gil de la Reus Jove
Cordial endreça	Tomàs Gil i Membrado	50è aniversari cobla Reus, 1971
De Reus a Encamp	Joan Lluís Moraleda i Reixach	Amb motiu de l'homenatge de l'aplec d'Encamp al Patronat de Reus, 2003
De Reus a Torroella	Josep Coll i Ferrando	A Jaume Arinyo, 2002
De Reus, la Rosa	Josep Maria Baiges i Jansà	A l'Aplec Baix Camp, 1991
El gegant Carrasclot	Tomàs Gil i Membrado	Als portadors del gegant, 1987
El llonguet de Reus	Albert Sanahuja i Puig	A Ramon Aragonès, 1971
El seient de l'ànima	Xavier Piñol i Garcia	El bar de «descans» de la Reus Jove
Els gegants de Reus	Marià Bataller i Llonch	1929
Els gegants de Reus	Albert Sanahuja i Puig	Als germans Francesc i Jordi Salas Àguila, finalista de La Sardana de l'Any 1975
Els gegants de Reus	Esteve Bassas i Pasqués	
Els quatre càntirs	Josep Maria Baiges i Jansà	Estrena a l'Aplec Baix Camp 1973
Els que som del Camp	Josep Maria Baiges i Jansà	1963
En Peret Ganxet	Josep Maria Baiges i Jansà	1960
El Pi del Burgà	Josep Jofré i Savé	A Joan Cogul, 1932
Encisera	Joan Vidal	A la colla, 1951
Endavant Manyanets	Tomàs Gil i Membrado	A la cobla Pare Manyanet, 1993
Esclat	Francesc Tous i Aulés	A Isabeló Escolà, la més petita de l'Esbart Montserrat, 1951
Fa cent anys	Carles Santiago i Roig	Als 100 anys del col·legi Pare Manyanet, 1996
Flabiolina	Tomàs Gil i Membrado	Per a flabiol, a Irene Jordà i Grau, de la cobla Reus, 2004
Gaudí	Pepita Llunell i Sanahuja	2001
Gentils reusenques	Ramon Rosell i Mestres	1930

Germanor	D. S. Grau	A l'Aplec Sardanista del FRN 1908
Goig	Montserrat Pujolar i Giménez	Al pare Joaquim Alqueza, 1999
Himne a Reus	Eduard Sendra/Albert Galcerà	Melodia datada el 1892, Arranjada el 2003
Honorant Antoni Gaudí	Tomàs Gil i Membrado	50è aniversari de la mort de l'arquitecte, a la colla Rosa de Reus, 1976
Joan, el casteller	Joaquim Soms i Janer	A Joan Ciurana, 1995
Joiós centenari	Tomàs Gil i Membrado	Als cent anys del col·legi Pare Manyanet, 1995
Jorn de festa	Josep Camprubí i Piqué	A la festa de Reus, 1925
Joves triomfants	Lluís Alcalà i Baqués	A la cobla Reus Jove, finalista Sardana de l'Any, 2009
L'aplec XL	Eduard Sendra i Nogués	Al 40è Aplec Baix Camp, 2006
L'ermita de Butsènit	Josep Prenafeta i Gavalda	Primer premi del Concurs Musical Sardanista Ciutat de Reus, 1989
L'impuls del Tresc	Josep Vinaròs i Martínez	A Maria Àguila, 1998
La dansa de l'amor	Josep Casanovas i Marca	Estrenada a La Palma, 1948
La joia dels 10 anys	Antoni Guinjoan i Simeón	A la Reus Jove, 2009
La plaça de les garrofes	Josep Jofré i Savé	A Pere Llorens, fundador de la cobla Reus, 1932
La Plaça d'en Prim	Josep Enric Peris i Vidal	A la Secció Sardanista de l'Orfeo Reusenc, 1962
La roca d'en Manel	Tomàs Gil i Membrado	Tercer premi del Concurs Musical Sardanista Ciutat de Reus, 1989
La roca del frare	Josep Vicens Xaxu	A la colla Ganxets Dansaires, 1946
La Rosa de Reus	Josep Casanovas i Marca	Als sardanistes de Reus, 1947
La Rosa de Reus	Josep Enric Peris i Vidal	A la colla Rosa de Reus, 1971
La sardana de Reus	Joan Andreu i Garriga	1993
La sardana dels infants	Fruituós Piqué i Salvat	Als petits reusencs, 1922
La Vitxeta	Josep Maria Tarridas i Barri	Referència a la geganta, 1966
Les quatre sirenes	Eduard Sendra i Nogués	A les quatre noies d'aquell moment a la Reus Jove, 2007
Llarga història	Tomàs Gil i Membrado	En els 75 anys de la cobla Reus, 1996
Lola i Jaume	M. Teresa Llorens i Crusat	A Jaume Alemany i Sra., 1996
Magnòlia	Josep Capell i Hernández	Primer accésit del concurs Musical Sardanista Ciutat de Reus, 1989
Maria	Josep Casanovas i Marca	A Carme Rodríguez
Mas Tretze-emes	Tomàs Gil i Membrado	A Robert Miralles i els seus companys sardanistes, 1997
Mercè	Albert Sanahuja i Puig	A la nena Mercè Ferré i Isern, 1986
Mercè, mare i sardanista	Tomàs Gil i Membrado	En record de Mercè Rovira, 2011

Misericòrdia	Josep Enric Peris i Vidal	Al grup de Misericòrdies, 2007
Montserratina	Josep Casanovas i Marca	A la junta de la Secció Sard. de l'Orfeó Reusenc, 1946
Núria i Georgina	Tomàs Gil i Membrado	A les tenora i tible de la Cobla Reus Jove, 1999
Palmira	Tomàs Gil i Membrado	A Palmira Ballesté, mare dels instrumentistes Carles i Natàlia de la Reus Jove, 2003
Per tu, Maria	Manel Saderra i Puigferrer	A Maria Àguila, 1993
Plaça del Prim	Joan Andreu i Garriga	A la Ciutat de Reus, 1995
Plaça de la Pastoreta	Joan Andreu i Garriga	A la Ciutat de Reus, 1995
Plaça Mercadal	Joan Andreu i Garriga	A la Ciutat de Reus, 1995
Please don't stop the music	Marc Timón i Barceló	Al 10è aniversari de la Reus Jove, Premi Crítica de La Sardana de l'Any, 2010
Quan Reus abraça a les colles	Josep Maria Baiges i Jansà	Amb motiu del 25è Concurs de Colles de Sant Pere, 1986
Quan s'arriba a cent	Carles Rovira i Reixach	Als cent anys del col·legi Pare Manyanet, 1995
Raig de sol	Josep Casanovas i Marca	A Salvador Sedó, director de Ràdio Reus, 1947
Rauxa i seny	Alfred Abad i Gascon	A Teresa Vives i Mariné, 2011
Raval de Jesús	Joan Andreu i Garriga	A la Ciutat de Reus, 1995
Raval Robuster	Joan Andreu i Garriga	A la Ciutat de Reus, 1995
Re(10)us Jove	Carles Santiago i Roig	Als 10 anys de la Reus Jove, finalista Sardana de l'Any, 2010
Record de Reus	Antoni Albors i Asins	A Joan Roig i Josefina, 1996
Reus	Emili Gayà i Vilagrassa	1921
Reus 71	Josep Maria Baiges i Jansà	Al 50è aniversari de la cobla Reus, 1971
Reus 75	Josep Casas i Devesa	Sardana revessa per al Concurs, 1975
Reus 75	Carles Santiago i Roig	Al 75è aniversari de la cobla Reus, 1996
Reus 79	Josep Casas i Devesa	Sardana revessa per al Concurs, 1979
Reus Jove	Eduard Sendra i Nogués	A la cobla, 1997
Reus sardanista	Francesc Mas i Ros	Als sardanistes de Reus, 1961
Reus, Ciutat Pubilla	Francesc Juanola i Reixach	Sardana del Pubillatge, 1964
Reus, París i Londres	Just Punsoda i Altadill	
Reus, plaça Prim	Jaume Miralles i Toda	1978
Reusenca	Albert Sanahuja i Puig	A Francesc Salas i la colla, 1967
Reusenca	Just Punsoda i Altadill	

Rosa de Reus	Josep Enric Peris i Vidal	A la colla, 1971
Reusina	Tomàs Gil i Membrado	A la juvenívola sardanista Irina Isern i Roig, 1992
Rotllana oberta	Joan Andreu i Garriga	Segon accèssit del Concurs Musical Sardanista Ciutat de Reus, 1989
Salas, català i sardanista	Josep Maria Baiges i Jansà	A Francesc Salas, 1989
Sant Pere de Reus	Josep Masó i Quer	Al patró de Reus, 1990
Santuari Nostra Sra. Misericòrdia	Albert Sanahuja i Puig-A Maria Àguila,	1969
Solidesa	Tomàs Gil i Membrado	A la Rosa de Reus per celebrar el seu cinquantenari, 2011
Sons envellutats	Tomàs Gil i Membrado	Per a fiscorn, a Joan Jordà de la cobla Reus, 2004
Toc de joia	Josep Casanovas i Marca	A l'alcalde de Reus Antonio Valls, 1946
Tres quarts de segle a Reus	Joaquim Soms i Janer	Al 75è aniversari de la cobla Reus, 1996
Un camí d'il·lusions	Pitu Chamorro i Ramos	A la Reus Jove i el seu 10è aniversari, 2009
Un pètal de rosa	Tomàs Gil i Membrado	A Maria Àguila, 1997
Una rialla	Tomàs Gil i Membrado	A Alba Isern, 1996
Unes belles notes	Tomàs Gil i Membrado	A la família Carbajo Bertomeu, 2012
Us la devia!!!	Eduard Sendra i Nogués	Als seus pares
Ventureta	Joaquim Soms i Janer	En record de Ventureta Domènech, de la Rosa, 2001
Verge de Misericòrdia	Joan Andreu i Garriga	A la Ciutat de Reus, 1995
Vides paral·leles	Eduard Sendra i Nogués	A la seva cobla Reus Jove, 2007

ANNEX FOTOGRAFIC

1923 / Cobla Catalunya
Fons Patronat

1923 / Sardanes al Mercadal. Observeu que una rotllana és la Banda Municipal
Autor Félix Ruiz Garcia – Fons Pere M Ruiz Domènech / Cimir

1923 / Aplec d'Orfeons i Pomells de Joventut. Molta gent ballant i tornem a observar la rotllana de la Banda Municipal
Autor Félix Ruiz García. Fons Pere M Ruiz Domènech / Cimir

1928 / Sardanes a la plaça de Prim
Autor Félix Ruiz García. Fons Pere M Ruiz Domènech / Cimir

1931 / El pare de l'autor d'aquesta recopilació, Anton Salas Masquef, ballant al Mercadal.

Autor desconegut. Arxiu Francesc Salas

1931 / Sardanes al Mercadal amb motiu de la proclamació de la República

Autor Estanislau Pedrola. Fons Família Pedrola / Cimir

1932 / Cobla Catalunya. Autor Estanislau Pedrola
Fons Família Pedrola / Cimir

1946 / Sardanes a la plaça de Prim
Autor Estanislau Pedrola. Fons Família Pedrola / Cimir

1946 / Colla Reusenca
Fons Patronat

1947 / Colla Ganxets Dansaires. Concurs local al Frontó del Reus Sportiu
Autor Niepce. Fons Patronat

1947 / Sardanes a la pista de hockey del Reus Deportiu
Fons Patronat

1948 / Sardanistes reusencs i del Baix Camp a l'Aplec de la Vall de Montblanc
Autor Just Serrat. Arxiu Francesc Salas

1948 / Ballada al Raval davant el Sindicat dels Pagesos
Autor Niepce. Fons Patronat

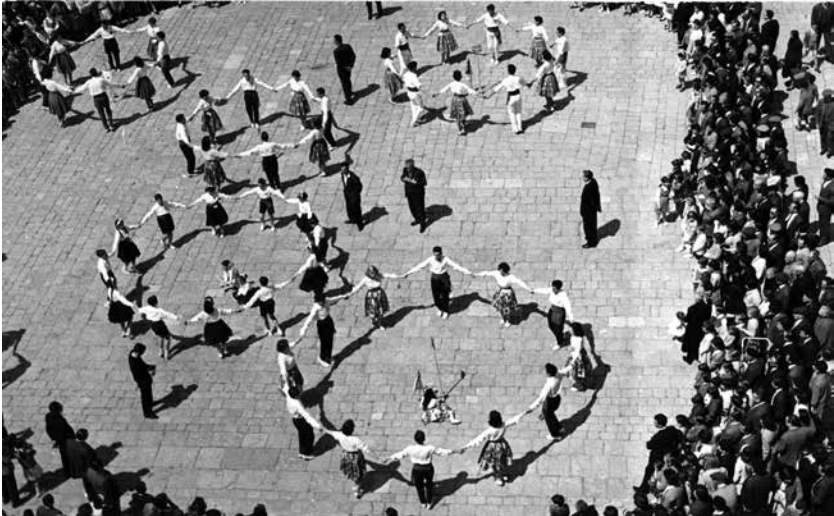
1950 / Colla Encisera
Arxiu Àngel de Juan

1951 – Colla Or i Flama
Arxiu Antoni Pardo

1951 / Colles Cors Alegres i Or i Flama
Fons Patronat

1959 / Cloenda del campionat local al Mercadal
Autor Niepce. Fons Patronat

1959 / Colla Reusenca. Autor Muntané
Arxiu Francesc Salas

1960 / Colla Rosa de Reus
Arxiu Rosa de Reus

1960 / Colla Enjogassada
Autor Muntané. Fons Jordi Trilla

1960 – A la plaça de Prim on veiem a l'històric sardanista local Rodolf Codina
Arxiu Agustí Escolà

1960 / Colla Enjogassada
Arxiu Jordi Trilla

1960 / Colla Cors Alegres
Fons Patronat

1961 / Final Campionat local al Mercadal
Autor Niepce. Fons Patronat

1961 / Colla Mainada de l'Orfeó Reusenc en un concurs al Reus Deportiü
Fons Patronat

1961 / Les colles infantils de l'Orfeó en la carrossa del Patronat
al Cosso blanco de la Festa Major

1961 / Colla Roques Montserratines al Poble Espanyol de Barcelona
Fons Patronat

1964 / Ciutat Pubilla. Lliurament de la cinta a Maria Consol Fortuny de mans de l'alcalde
Juan Amado Albouy com pubilla universal de la sardana
Autor Niepce. Fons Patronat

1964 / Col·locació de la clau de la ciutat al clauer de Ciutats Pubilles que fan el president i el secretari de l'Orbra del Ballet Popular i l'alcalde
Autor Niepce. Fons Patronat

1964 / Ciutat Pubilla. La Pubilla Universal signa en el llibre d'honor de l'Ajuntament acompanyada de la Pubilla de Manresa i Dames d'Honor locals
Autor Niepce. Fons Patronat

1964 / Colla Rosa de Reus a Ceret on figura com dansaire la nostra Pubilla que va ser
homenatjada com Pubilla Universal
Arxiu Francesc Salas

1967 / Colla Rosa de Reus
Fons Rosa de Reus

1968 / Colla Cors Alegres. Banyuls de la Marenda
Fons Patronat

1969 / Colla Mainada de l'Orfeó Reusenc
Arxiu Francesc Salas

1970 / Aiguabarreig de les colles Joventut Rosa de Reus,
Mainada, Reusenca i Joventut Espluguina
Autor Antoni Salas. Arxiu Francesc Salas

1972 / Colla Reusenca
Arxiu Francesc Salas

1974 / Concurs a la Fira de Mostres
Autor Antoni Salas. Fons Patronat

1974 / Les colles a la Primera Olimpíada Escolar de Reus on van fer un espectacle
Fons Patronat

1977 / Colla Cors Alegres a la inauguració del camp de futbol del Reus Deportiu
Arxiu Ramon Niubó

1978 / Colla Cors Alegres
Arxiu Elisenda Fortuny

1978 / Colla Reusenca a Ceret
Autor Antoni Salas. Arxiu Francesc Salas

1979 / Concurs General de Colles a la Llibertat
Autor Antoni Salas Borrell. Fons Francesc Salas

1979 / Sardana de germanor en el Concurs
Autor Antoni Salas B. Arxiu Francesc Salas

1979 / Cobla La Principal del Camp. Fotografia promocional
Fons Patronat

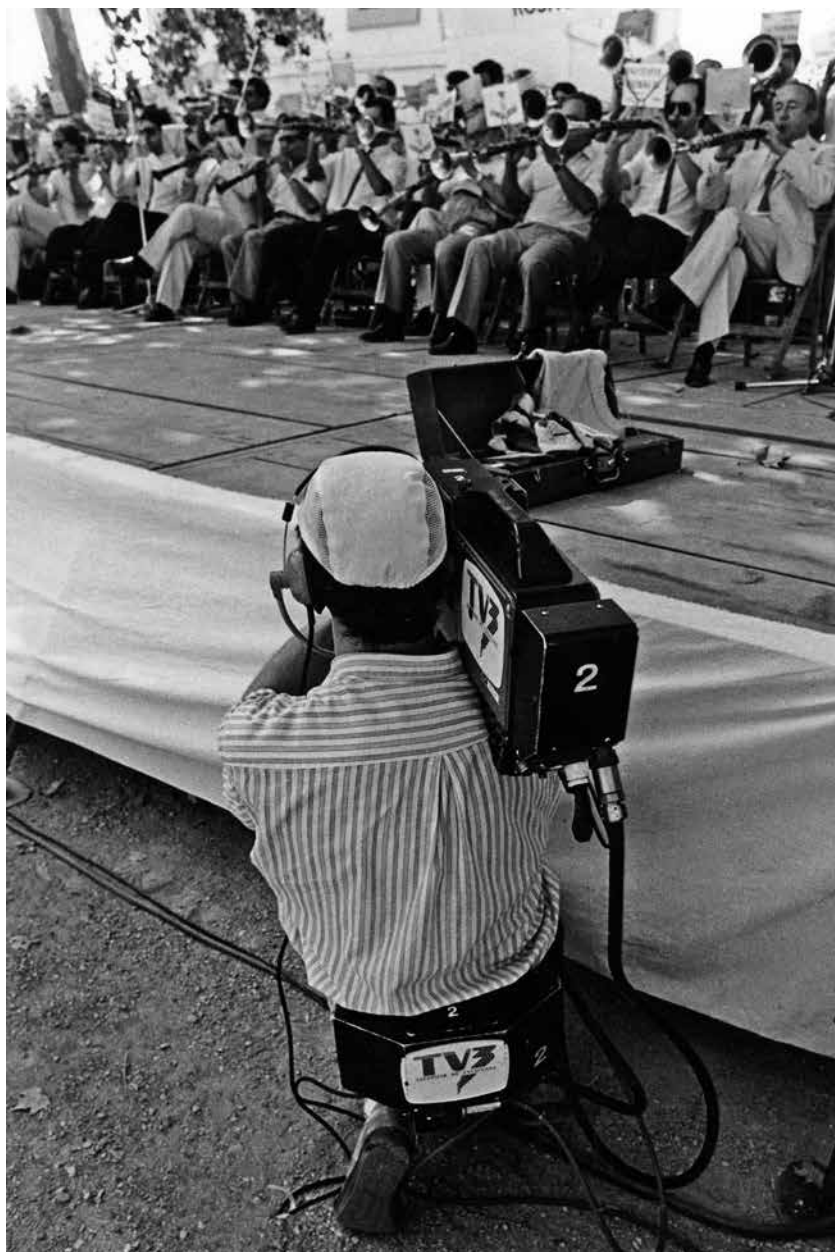
1980 / Concurs de Festa Major a la plaça de la Llibertat
Fons Patronat

1981 / Detall Concurs de Colles a la Llibertat
Autor Antoni Salas B. Arxiu Francesc Salas

1986 / Colla Dansaires del Baix Camp
Autor Antoni Salas. Fons Patronat

1987 / Recollint imatges a l'Aplec Baix Camp
Autor Llorenç Herrera Altés. Fons Rosa de Reus

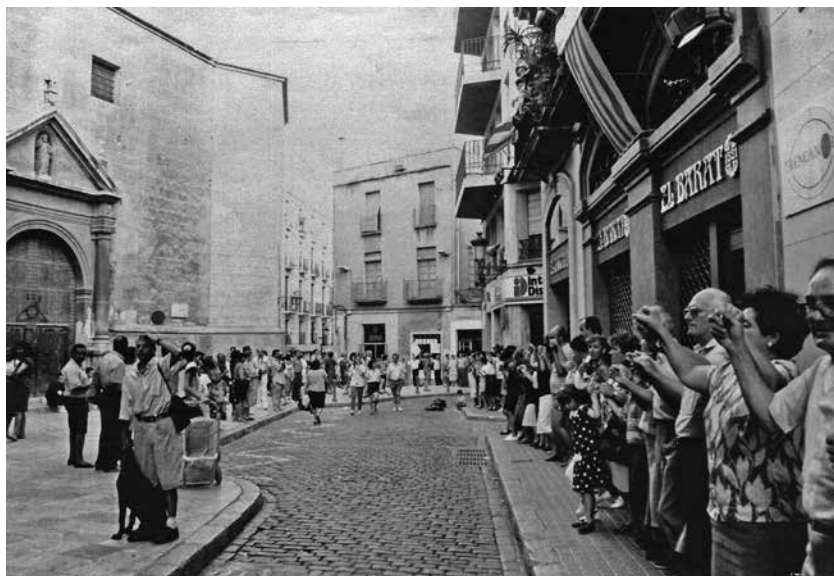

1992 / Cobla Pare Manyanet al començament
Fons Patronat

1992 / Part de la gran rotllana a l'entorn de la Prioral
Autor Niepce. Fons Patronat

1992 / Una altra vista de la rotllana
Autor Niepce. Fons Patronat

1993 / Gran festa amb motiu del 50 aniversari de la colla Reusenca. Exhibició al Mercat
Autor Niepce. Arxiu Francesc Salas

1996 / Concurs de festa major a l'avinguda Sardà i Cailà
Autor Niepce. Fons Patronat

1996 / Colla Reusenca
Arxiu Francesc Salas

2000 / Exhibició de les escoles de Reus en la cloenda del curs d'aprenentatge de la sardana
Autor Niepce. Fons Patronat

2001 / La colla Reusenca a Copenhaguen
Arxiu Francesc Salas

2001 / La trobada de les escoles al Mercadal es va repetir i augmentar
Autor Niepce. Fons Patronat

2001 / Trobada de colles a l'aplec Baix Camp
Autor Hilari Sanahuja Figuerola. Fons Rosa de Reus

2002 / Colla Gaudí
Arxiu Francesc Salas

2002 / Un detall insòlit de l'Aplec Baix Camp
Autor Vicenç Marí Borràs. Fons Rosa de Reus

2005 / Inauguració de l'Avinguda d'Antoni Planàs amb les autoritats locals,
els fills del mestre i la cobla Reus Jove
Autor Niepce. Fons Patronat

2005 / Ballada a la plaça Baluard
Autor Niepce. Fons Patronat

2006 / Tots els músics de Reus en una gran trobada anomenada «cobla de cobles»
Autor Niepce. Fons Patronat

2007 / Sardanes a la plaça de Prim
Autor Francesc Salas. Fons Patronat

2008 / Concurs de Festa Major
Autor Niepce. Fons Patronat

2008 / Inauguració sota la pluja del monument a la sardana a l'avinguda Països Catalans
Autor Niepce. Fons Patronat

2008 / El gran monument a la sardana amb tots els petits que var participar-hi ballant
Autor Niepce. Fons Patronat

Aquest llibre,
LA SARDANA BALLADA A REUS
HAN PASSAT MÉS DE CENT ANYS
de les Edicions del Centre de Lectura,
ha sortit imprès dels tallers
de Gràfiques Arrels, S.L.,
a finals de març de 2016

ISBN: 978-84-94451-15-7

9 788494 451157